PRACTICARUM FORENSIUM QUAESTIONUM LIB. PRIMUS. MAXIME UTILIS &...

Pedro Syria

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
6 I/B
29
Digitized by Google

VII Eg 8

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

PRACTICARVM FORENSIVM QVAESTIONVM LIB. PRIMVS.

Maxime vtilis & neceſſarius I.V. profeſſoribus, necnō Theol.

Authore Petro à Syria Iuris conſulto Valentino.

AD ILLVSTRISSIMVM, ET EXCELLENTISS. D.D. Franciſcū Gomez, Sandoual, & Rojas, Ducē Lermæ, Marchionē Dianij, & Seæ, Comitē Ampudiæ, Antelatū de Caſorla, totius militię S. Iacobi Comendatorē maiorē, Capitaneū generalē militum ac hominum æqueſtrium armorū Caſtellæ, de Cōſilio ſtatus Regis noſtri Philippi III. eiuſq. magnū cubiculariū, & ſummū præpoſitū æquæſtrū, & in rebus cunctis illius intimū.

VALENTIAE:

Apud Ioannem Chryſoſtomum Garriz. Anno Dominicæ Incarnationis. 1603.

Digitized by Google

EGO Petrus Ioannes Aſſenſius ſacræ Theologiæ Doctor, de mandato & commiſsione D. Ioánis de Ribera, Dei, & Apoſtolicæ ſedis gratia, Patriarchæ Antiocheni, & Archiepiſcopi Valentini, de Concilio ſuę Maieſtatis, &c. vidi, & diligenter perlegi hunc librum, cuius titulus ſic inſcribitur: Practicarum forenſium quæſtionum liber primus, authore Petro á Syria Iuriſcóſulto Valentino: & nihil in eo inueni doctrinæ, & pietati Chriſtianæ aduerſum, quo circa dignum cenſeo vt in lucem prodeat. Idcirco preſentibus propria manu ſubſcripſi, die 13. menſis Iunij. Anno Dominicæ Incarnationis. 1602.

Petrus Ioannes Aſſenſius.

I.L.L.V.

Digitized by Google

ILLVSTRISSIMO, ET EXCELLENTISSIMO D. D. FRANCISCO Gomez, Sandoual, & Rojas, Duci Lermæ, Marchioni Dianij, & Seæ, Comiti Ampudiæ, Antelato de Caſorla, totius militiæ ſancti Iacobi Comendatori maiori, Capitaneo generali militum ac hominum æqueſtrium armorum Caſtellæ, de Cõſilio ſtatus Regis noſtri Philippi III. eiuſq. magno cubiculario, & ſummo præpoſito æquæſtri, & in rebus cunctis illius intimo.

Petrus à Syria Iuris conſultus Valentinus S. P. D.

SI quiſpiam eſt (Excellentiſsime Dux) quem ſui ipſius meritis colere præcipue debeamus, & ob ſanguinis ſplendorem, & virtutis præſtantiam plurimum obſeruare, is profecto tu es iure optimo recenſendus. Nam cum multis præclaris animi dotibus ornatus ſis, quæ immortali nomine te poſteris comẽdabũt; hoc vtiq. inter alia tibi ſplẽdorẽ affert; ꝙ ſingulari fauore, Iuris ciuidis ſtudioſos maximopere proſequaris. Hac ſola cauſa videmus plures olim Imperatores ſua nomina poſteritati conſacraſſe: & merito, quia Iuris ciuilis ſcientiã nõ ſolũ vtilem, ſed per quã neceſſariam eſſe nemo inficiari poteſt. In ea etenim ciuitatũ, & regnorum omnium libertatem, pacem, dignitatem, omnemque poteſtatem, tanquam in ſolido fundamento conſtitutam eſſe exploratum eſt. Cum igitur Excellentiſsime Dux, huius nobilis ſcientiæ tam præclarus patronus, ac defenſor ſis, hunc librum Practicarum forenſium quæſtionũ tuo nomini dicare, & conſacrare decreui, ſub cuius patrocinio, ac tutela non ſunt pertimeſcendi maleuoli, quia ſemper Heroſtrato, hominum nequiſsimo, eos ſimiles iudicaui, qui cum nominis ſui gloriam optimo virtutis genere perpetuam facere nequiſſet, Templũ Dianæ Effeſiæ, quo antiquorum virorum præclara facinora æreis tabulis ſcripta patebant, illorum inuidus combuſit. Sic ſunt quã plures maleuoli a ſeo à natura mordaces, vt aliorum labores in priuatis colloquiis ſuis perfidis linguis corrodere, & labefactare cõtendũt. Sed ſicut Dinocras Macedo malitiam Heroſtrati, Templum illud poſtea in melius perficiens aboleuit; tu alter Dinocras maleuolorum malitiam authoritate, & clementia, quibus ornaris facile poteris auertere. Accipe igitur, Excellentiſsime Dux hilari vultu munuſculum hoc, tuo nomini dicatum. quod opinor tibi fore tanto iucundius, quanto forenſibus cõtrouerſiis agnoueris profuturum. Vale totius Hiſpaniæ decus, & ornamentum.

Digitized by Google

AD LECTOREM.

NON me latet (candide Lector) qui nihil ſcripſere, maleuolorum linguas effugiſſe, cõtra vero acerbos iudices habere, qui de re aliqua in lucem aliquid prodidere. Quare huic operi maleuolos non defore arbitror, qui illud labefactare contendent, & tanquam in perfectum, nullaq. elegantia ſcriptum, condemnabunt. Qui omnes velim, perpẽderent, naturam forenſium quæſtionum, nullis vnquam finibus terminari, minimæq. latinæ linguæ elegantia, ob varias legum, doctorumq. allegationes optime vti poſſe. Alij vero huius operis res alias, pro ſuo arbitrio carpẽt, quos quantũ poſſum obſecro, vt benigne ſcripta ſuſcipiant; ſciantque animum meum fuiſſe, vtilitatem aliquam iuris profeſſoribus in poſterum afferre, in quo ſi defuero, imbecillitati meæ tribui debet; ſi quid vero vtile, & optime dictum, in eo reperiatur, Deo optimo, bonorũ omnium fonti, referatur. Non enim inanis laus ad hoc opus edendum animum meum mouit; teſtis eſſe poteſt vita mea, in cuius curſu nihil ſequutus fui inanis vulgi vocem amplectens: ſed ſolam vtilitatem, quæ ex hoc opere legentibus proueniet, proſpexi. Etenim hoc mihi ſuadebant cuncta, quæ in terris gignuntur ad vſum, & hominis vtilitatem creari, ſic hominẽ homini prodeſſe debere, ratio poſtulat, hac ratione monitus, per tres annos ius ciuile in inclyta Valẽtinorũ Academia interpretatus fui. Et licet nunc poſt graue illud munus cauſarum patroni, quod iam diu ſuſcepi priuatis conſulere vtilitatibus neceſſe ſit, adhuc in me manet ſingulis diebus in iure ſcribendi cõſuetudo, & ideo audeo maiora polliceri. Nam ſi Deus integram mihi valetudinem conceſſerit, quendam ſequenti anno tractatum de iuramentis, ſeu de quæſtionibus iuramentalibus in lucẽ edam: in quo fortaſis multa ſcitu digna videbuntur: interim obſecro vt huic operi faueas, vt ad maiora poſsim conuolare.

ERRATAE.

PAg. 1. lin. 13. pronitur, lege proponitur. P. 7. l. 17. ſi quis in tantum, le. ſi quis in tantam. P. 7. l. 1. quęſt ibi ſpolatum, le. ſpoliatum. P. 15. l. 5. Artinus, le. Aretinus. P. 26. l. 14. poſsit, le. poſsint. P. 33. l. 4. ceſione, le. ſeſsione. P. 33. l. 16. iuxta, le. iuſta. P. 70. l. 8. actionis, le. actoris. P. 75 lin. 16. aditione, le. editione. P. 99. & 100. & 109. vbi dicit porrogare, aut porrogationum, le. prorogare, & prorogationem. Pag. 101. li. 30. ſi fatatur, le. ſi fatetur. Pag. 108. lin. 23. quod, lege quo. Pag. 144. lin. 11. carrecamenti, lege carricamenti. Pag. 174. li. 21. textus, lege textum. P. 1. li. 17. vbi incipit interpretatur, deleatur illa linea cum ſequenti.

Digitized by Google

INDEX QVAESTIONVM QVÆ IN HOC LIBRO CONTINENTVR.

QVAESTIO PRIMA.

AN actio inepta viciet cauſam. Pag. 1.

QVAESTIO SECVNDA.

An proprietatis probatio in cōtinēti oblata in iudicio: impediat ſpolij reſtitutionem. Pag. 7.

QVAESTIO TERTIA.

An plus petentes incurrant in pœnam plus petentium, in litis conteſtatione vel in proſequutione cauſæ, vſque ad ſententiam. Pag. 10.

QVAESTIO QVARTA.

An excommunicatus poſsit eſſe in iudicio propter negotium graue, & arduum. Pag. 13.

QVAESTIO QVINTA.

An Clericus coram iudice laico conueniri poſsit, in cauſis ciuilibus vel criminalibus, ſi talis ſit loci conſuetudo immemorabilis. Pag. 17.

QVAESTIO SEXTA.

An per ſententiam iudicis, transferatur dominium. Pag. 21.

QVAESTIO SEPTIMA.

An Clericus poſsit conueniri coram iudice laico. Pag. 24.

QVAESTIO OCTAVA.

An laicus competens iudex ſit Clericorū, in quæſtionibus feudalibus. Pag. 25.

QVAESTIO NONA.

An Eccleſia habeat vtrumque gladium, & vtramq. iuriſdictionem, videlicet ſecularem & Eccleſiaſticam. Pag. 31.

QVAESTIO DECIMA.

An procurator alieno nomine contrahens obligetur. Pag. 35.

Digitized by Google

QVAESTIO VNDECIMA.

An ſi procurator propter contumaciam ſuam condemnetur in expenſi, ſit facienda executio contra procuratorem, vel cõtra dominum. Pag 39.

QVAESTIO DVODECIMA.

An per ſolam ceſsionem actionis, conſtituatur procurator in rem ſuam. Pag.41.

QVAESTIO DECIMATERTIA.

An executio facta prætermiſſo iuris ordine (videlicet ſi prius mobilia deinde iura,& actionis non accipiantur) valeat.46.

QVAESTIO DECIMAQVARTA.

An in executione ſententiæ requiratur citatio eius partis, con tra quam mandatur exequi. Pag.50.

QVAESTIO DECIMAQVINTA.

An ſi pro executione ſententiæ pignora capta,ad iudicata fuerint creditori,pro quantitate debiti, ſi minoris poſtea ſtima tionis fuerint reperta, reſiduum poſsit amplius peti per creditorem. Pag.52.

QVAESTIO DECIMASEXTA.

An nobilis poſsit renũciare priuilegio quo potitur, vt propter debitum ciuile non poſsit in carcerem detineri. Pag.56.

QVAESTIO DECIMASEPTIMA.

An miles renunciare poſsit priuilegio ſibi conceſſo, vt non teneatur niſi in quantum facere poſsit. Pag.62.

QVAESTIO DECIMAOCTAVA.

An priuilegium conceſſum militi de quo in ſuperiori quæſtione, competat etiam militibus cœleſtis militiæ, hoc eſt clericis. Pag.64.

QVAESTIO DECIMANONA.

An aduocati gaudeant priuilegio militari, vt non teneantur niſi in quantum facere poſsint. Pag.67.

QVAESTIO VIGESIMA.

An reus in iudicio conuentus, inſtrumenta ſua edere & oſtendere teneatur. Pag.69.

QVAESTIO VIGESIMAPRIMA.

An habentes libros rationum, vt tutores, curatores, & alij ſimiles compelantur eos edere. Pag.80.

Quæ-

Digitized by Google

INDEX.

QVAESTIO VIGESIMASECVNDA.

An debitor renunciare poſsit, iuri cedendi bonis. Pag. 82.

QVAESTIO VIGESIMATERTIA.

An iudex ſtatuere poſsit certum terminum reo, ad opponendas contra actorem exceptiones dilatorias. Pag. 86.

QVAESTIO VIGESIMAQVARTA.

An iuriſdictio iudices delegati prorogari poſsit. Pag. 100.

QVAESTIO VIGESIMAQVINTA.

An iudices delegati ſententia, ſit exequenda ab ipſo, vel à iudice delegante. Pag. 114.

QVAESTIO VIGESIMASEXTA.

An iudex ſententiam ſuam reuocare poſsit, Pag. 117.

QVAESTIO VIGESIMASEPTIMA.

An reſtitutio in integrum impediat executionem ſententiæ. Pag. 121.

QVAESTIO VIGESIMAOCTAVA.

An nullitatis exceptio in continenti probanda, impediat executionem trium ſententiarum conformium. Pag. 124.

QVAESTIO VIGESIMANONA.

Quo iure fuerit inuenta appellatio. Pag. 127.

QVAESTIO TRIGESIMA.

An intra tempus datum ad appellandum, res iudicata dicatur. Pag. 130.

QVAESTIO TRIGESIMAPRIMA.

An princeps poſsit concedere reſcriptum, cum clauſula appellatione remota. Pag. 132.

QVAESTIO TRIGESIMASECVNDA.

An per appellationem interpoſitam extinguatur ſententia. Pag. 136.

QVAESTIO TRIGESIMATERTIA.

An iudex poſsit reſtringere ſeu abreuiare terminum à iure cōceſſum, ad proſequendam appellationem. Pag. 143.

QVAESTIO TRIGESIMAQVARTA.

An quando iudex aſsignat terminum ad proſequendam appellationem interpoſitam, parti appellanti, ſufficiat tunc, quod appellans in fine termini arripiat iter, ſi iudex appellationis ſit in alio territorio. Pag. 150

Quæ-

QVAESTIO TRIGESIMAQVINTA.
An dies appellationis computetur in termino anni. Pag.152.
QVAESTIO TRIGESIMASEXTA.
An appellatio ab interlocutoria ſententia, ſine grauaminis expreſsione ſit valida. Pag. 155.
QVAESTIO TRIGESIMASEPTIMA.
An iudex qui non detulit appellationi; poſſit terminũ reſtringere, ad proſequendam appellationem parti. Pag.167.
QVAESTIO TRIGESIMAOCTAVA.
An impeditus bienio ad proſequendam appellationem, conce datur ei triennium. Pag. 169.
QVAESTIO TRIGESIMANONA.
An fatalia conſenſu partium prorogari poſsint. Pag.171.
QVAESTIO QVADRAGESIMA.
An elapſo primo anno appellationis, ideſt primo fatali, poſsit ſtatim iudex à quo exequi ſententiam, ſi apppellans non eſt in illo proſequutus appellationem. Pag. 176.

Finis Indicis quæſt. huius libri.

Michaelis Anthonini presbyteri, in doctiſſimis Petri Syria laudabile opus carmina.

COnditus ecinere incineres fugitiua ſequendo
  Ignorat medium, nec ſic habere modum.
Attamen ægregius ſeipſum reliquoſq. beauit
  Inſtructus literis; quæis ſine vita nihil.
Quid releuat mortale genus paniſq. merumq.
  Incluſa in miſero, vt pectore conſilium.
Diſcite fœlices fœlicia tempora nacti
  Nunc quibus interpres Syria doctus adeſt.
Tempus vtrumq. docet, veteres, pariterq. futuros
  Lux inimica dolis, litis amica vetans.
Nam dubium tollit, remouet velamina nubis:
  Et tutum moſtrat, quâ peragamus iter.

SVMMA-

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1 A CTIO vnde dicatur.
2 *Actio exprimi debet in libello.*
3 *Actionem ineptam cauſam nō viciare, defendunt plures doctores.*
4 *Teſtamentum militis non viciatur, ex inepta ſolemnitatis expreſſione.*
5 *Factū purè debet proponi, in cauſis foren.*
6 *Ordo inepte ſeruatus in electione, videtur quod non viciet.*
7 *Ineptā actionis expreſſionē causā viciare defēdūt plures doct.*
8 *Proponuntur plura iura ex quibus videtur, quod propter ineptam expreſſionem actionis vicietur cauſa.*
9 *Forma actionum antiquitus riguroſe obſeruabatur.*
10 *Interpretatio multorum iurium.*
11 *Refertur conſiliatio Aretini.*
12 *Actionis nomen ſi inneptè proponitur, cauſam non viciat.*
13 *Factum ſi ineptè pronitur cum iure agendi, cauſam viciat.*
14 *Interpretatio ad tex. in c. cum dilecti de emptione & vendi.*
15 *Interpretatio ad tex. in c. examinata de iudiciis.*
16 *Interpretatio ad l. 1. verſ. ſi autem ex locato ff. ſi menſor falſum modum dixerit.*
17 *Interpret. ad l. vnicā verſ. eodemq; modo C. de rei vxoriæ act.*
18 *Interpretatio ad forum, item ſtatuimus de clamo non mutādo.*

QVÆSTIO PRIMA.

AN ACTIO INEPTA viciet cauſam.

ACTIONIS nomen, varias continet in iure ſignificationes, quas poſt glo. in lege nihil aliud ff. de actionibus & obligationibus, & in principio, inſtituta de actionibus, latè proſequuntur Iaſon numero 13. Gomes 16. & Othomanus

nu.2.in rubrica inſti.de actionibus Alciatus in l.edita actio
1 C.de edendo.Sed ſecundum Theophilum actio ab agendo dicitur: quia per eã reos & debitores in iudicio trahimus, quo ſenſu accipiẽda eſt l.1.*Ibi facultatem agendi* ff.de eo quòd certo loco l. pupilli §. damus *ibi conueniendi facultatem* ff. de negociis geſtis.Sed quod ad pręſentem quæſtionem attinet actio nihil aliud ſignificat quam ius agendi actori competens in iudicio exercere. Et in hoc ſenſu prætorem actionẽ dare dicitur, quaſi ius & poteſtatem agendi faciat actori l. 3. in principio ff. de ſepulchro violato, quod ita accipiendum eſt,non quaſi prætor cauſam petendi, vel agendi tribuat actori, ſed quia ei qui cauſam petendi habet iudices concedat, coram quibus agere poſsit. Vnde deducitur ad
2 rei petite proſequutionem actorem in libello debere exprimere actionem, cuius virtute experiatur. l.1.ff. ſi mẽſor falſum modum dixerit l.1.ff. de edendo l. 1. C. de interdictis. Huius rei cauſa fuit vt reo exploratum eſſet,vtrum cedere, vel contendere deberet, & vt inſtructus in iudicio accederet,vt conſtat ex l.1.ff.& C.de edendo quo fit vt plurimum à doctoribus controuerti ſoleat præſens quæſtio; an videlicet inepta actio, viciet cauſam. Et non viciare defendunt
3 Bart.communiter receptus in l.1.nu.18.ff.de edendo Iaſon in l. edita actio numero 13. Ripa. numero 2. C. de edendo Panormitanus in c. dilecti. nu. 59. de iudiciis Felinus ibidem numero 11. Maranta de inordine iudiciorum 6. parte cap.de ſententia numero.69. Pro qua opinione facit primò
4 tex. in l. 3. ff. de teſtamento militis, vbi teſtamentum militis vitiatur ex inepta ſolemnitatis expreſsione, quia teſtamentum militare conſcribitur,abſque aſtricta iuris ſolemnitate.

5 Secundo facit tex.in c.dilecti de iudiciis: vbi in actionibus forenſibus ſufficit factum & intentionem pure proponere

nere

6 nere; neque nomen actionis aptè, vel ineptè requiritur. Tertio facit tex, in c. bonæ el 1. §. porro de electione, vbi ordo ineptè ſeruatus in electione non viciat. Quarto facit tex. in l. vnica in principio verſ. eodemq; modo C. de rei vxorie actione & tex. in l. 2. C. de formulis: *Ibi ſi aptam rei* in quibus cauetur ineptitudinem actionis nõ viciare cauſam. Vltimo facit pro hac opinione tex. de iure noſtro municipali Valentiæ in foro item ſtatuimus titulo de clamo non mu-
7 tando, vbi nulla petitio poteſt dici inepta. Sed contrariam opinionem videlicet ineptam actionis expreſsionem cauſam viciare defendunt Beroius in dicto c. dilicti nu. 33. Oroſco in l. 1. ff. de edendo nu. 30. & Antonius Padilla in l.
8 vbi pactum nu. 21. C. de tranſactionibus. Pro qua opinione primo facit tex. in c. cum dilecti de emptione & venditione, vbi Canonici ibi proponentes vẽditionem nullam eſſe ex deceptione vltra dimidiam, Monachi rei, ab actione abſoluuntur. Secũdo facit tex. in c. examinata de iudiciis, vbi actores propter ineptam actionem cadunt ab inſtantia. Tertio facit tex. in l. 1. verſ. ſin autem ex locato ff. ſi menſor falſum modum, vbi etiam cauſa viciatur propter ineptam expreſsionem actionis.

9 Quare in huius quæſtionis difficultate obſeruandum eſt, Iureconſultos antiquitus certas præſcripſiſſe actionum formulas, adeo reguroſe obſeruandas, vt qui in ſilaba errabat à cauſa caderet l. 1. §. deinde & §. omnium digeſtis de origine iuris: & hoc vt nemo ad libitũ agere potuiſſet. Poſtmodum que Imperatores, & Romani Pontifices, conſiderantes in negociis forenſibus non verba, ſed veritatis ſimplicitatem, eſſe attendenda: illam formularum actionum antiquitatem ſubſtulerunt, vt toto titulo. C. de formulis ſublatis c. dilecti de iudiciis. Non enim ob hoc actiones auerterũt, nam ſine actione neminem poſſe experiri certum eſt. l.

ſi pupilli §.fin.ff.de negotiis geſtis l.quoties §.item ſi intem-
porali ff.de adminiſtratione tutorum c.conſtitutus de ele-
ctione. Sed non eſſe neceſſarium actoribus proprium no-
men actionis in iudicio exprimere conſtituerunt.d. c. dile-
cti de iudiicis l.fin. C. de formulis ſublat.l. 1. in principio
verſ.eodemq;modo C.de rei vxorię actione,quod in vtro-
que iure Cęſareo,& Pōtificio procedere defendit glo. verſ.
per inde in l. 1.ff. de edendo, & Bart.ibi nu. 18. & Orozco
nu.32.quòd dicit commune Panor. & Decius in d. c. dile-
10 cti.Cui reſolutioni non obſtāt tex.in l. omnes §.fin.ibi pro-
poſita actione C. de Epiſcopis & Clericis tex. in l. fin. ibi
exprimendo actionem C.de interdictis tex.in l. edita actio
C.de edendo tex. in l.fin. de libelli oblatione & tex. in c. 1.
de mutuis petitionibus,in quibus actionum nomina expri
menda eſſe in iudicis videtur,quia reſpondendum eſt,in il-
lis iuribus non agi de proprio actionis nomine.Sed de peti
tione, quòd probat eleganter d.l.edita actio: *Ibi quam emen-
dari, vel mutari licet*, quæ verba ſi referantur ad proprium
actionis nomen inepta & inutilis eſſet nominis editio; igi-
tur ad petitionem referri neceſſarium eſt.Nam petitio reo
edenda eſt per totum ff.& C. de edendo. Imperatores itaq;
actionis verbo vtentes,petitionem & libellum comprehē-
dūt;ita interpretādæ ſunt prędictæ leges:& ita intelligēdus
eſt tex.in d.c. fin. de libelli oblatione & tex. c. 1. de mutuis
petitionibus: ita nullum diſcrimē in hoc inter ius ciuile &
canonicum eſt. Quare is ſuppoſitis redeundo ad ſuperioris
11 quæſtionis difficultatem,Aretinus in d. c. examinata eam
componere exiſtimat, vt quando actio ineptè expreſſa in-
compatibilis ſit, cùm ea quæ propriè conuenit,viciet cau-
ſam,at verò ſi expreſſè compatibilis ſit cùm ea quę propriè
competit non viciet cauſam.Sed non includit difficultatē:
& ideò Alex. in d. l. edita nu.6.diſtinguit quando ex facti

pro-

propoſitione non poteſt reus ſufficienter inſtrui, cauſam viciare: ſed quando ſufficiẽter inſtrui poteſt, quãuis inepta fuerit expreſsio cauſam non viciare: verum non tollit difficultatem.

12 Quare ego ad difficultatem ſic reſpondeo conſtituendo duos caſus, alter eſt, quãdo factũ non in ſpecie proponitur, ſed actionis nomen inepte exprimitur, tunc cauſam nõ viciare, ita intelligendus eſt tex. in d.c. dilecti de iudiciis l. 1. in principio verſ. eodemq; modo C. de rei vxoriæ actione dicta l.2.C. de formulis ſublatis, & d.forus item ſtatuimus titulo de clamo non mutando, & fere reliqua iura pro pri-
13 ma opinione adducta. Alter caſus eſt quãdo factum ineptè proponitur cum iure agendi, in qua ſpecie dicendũ eſt cauſam viciare; ſic interpretãdus eſt tex. in d. c. dilecti de emptione & vẽditione. Vbi cum Canonici ineptè proponerẽt vẽditionem nullam eſſe, ex deceptione vltra dimidiam, &
14 ſententia debet eſſe libello cõformis l. ad fundus ff. communi diuidundo, & licet in illa ſpecie decanus pronuntiauit contractum nullum eſſe: illa pronuntiatio à Pontifice improbatur, & Canonici damnantur in inſtantia, iure illis reſeruato agendi, vt explicat glo. in verſ. quæſtione & communis relata à Beroio ibi nu. 33. cùm ſequẽtibus vſq; ad nu. 44. Ineptitudo in Canonicorum propoſitione ex eo deprehenditur, quòd obſeruandum eſt, quando in emptionis cõtractu ſuccedit deceptio vltra dimidiam, emptoris enim electioni relinquitur, vel rem reſtituere, vel precium iuſtum ſuplere ex l.2.& ex l. voluntate C. de recindenda venditione, d.c. dilecti c. cùm cauſa de emptione & vendi. petẽtes itaq; Canonici contractum nullũ declarari contra præſcriptam iuris formam, inepte propoſuerunt factum, & ius agendi & ideo Monachi abſoluuntur ab inſtantia.

15 Secundo ita eodem modo interpretandus eſt tex. in d.c.

examinata de iudiciis: nam quamuis in priori parte referat actionem ineptè propoſitam, actio in illa ſpecie nō fertur ad nomen actionis ſed ad libellum ex quo conſtat integra petitio, iuxta veriorem interpretationē ſupra aſsignatam ad l. edita actio C. de edendo. Rurſus colligitur hic intellectus ex d.c. examinata verſ. quia, vbi innuitur ineptitudinis rationem conſiſtere in propoſitione. Nam ibi quidam nomine Matthæus, ius patronatus vendicare intendens dicit ſe illud poſsidere. Rei vendicationis autem proprium eſt rei vendicantem dominum eſſe, & aduerſarium poſsidere. l. qui petitorio l. qui deſtinauit ff. de rei vendicatione. Vnde cùm dictus Matthęus dixerit ſe dominum, & poſſeſſorem ipſius iuris patronatus, ineptitudo conſiſtit in ipſo facto, & iure agendi: quòd planè oſtēdit Pontifex in verſ. *Vnde intentionem tuam*. Ex ſuperioribus enim cōprehendit ineptitudinem ex intentione iuris agendi proueniſſe, ac proinde milites abſoluit ab inſtantia & ius petendi illi Matthęo reſeruauit, in verſ. fin. & hæc eſt vera illius tex. interpretatio.

16 Tertio ſic intelligendus eſt tex. in d.l.1. verſ. ſin autem ex locato ff. ſi menſor falſum modum dixerit, ibi enim cauſa viciatur propter ineptam expreſsionem. Ineptitudo vtiq; non conſiſtit in proprio actionis nomine, ſed in ipſo facto & libello, quòd aperte ſignificat iure conſultus in verſ. intētionis: qui non ad actionis nomen, ſed ad factum & ius agēdi referri debet.

SVMMARIVM.

1 *Spoliatus ante omnia reſtitui debet.*

2 *Spoliatum non reſtitui, ſi incontinenti fiat probatio proprietatis, eſt multorum Doctorum opinio.*

Poſſeſ-

3 *Poſſeſsionem impedire videtur, præſens proprietatis probatio.*
4 *Spoliatus reſtituitur quamuis aduerſarius probet incontinenti proprietatem ad ſe pertinere.*
5 *Spoliatus non tenetur ſpoliatori, ante ſpolii reſtitutionem reſpondere.*
6 *Regulam ſpoliatum ante omnia reſtitui, dicunt multi limitari ſi incontinenti fiat proprietatis probatio.*
7 *Dilluuntur fundamenta prioris opinionis.*
8 *Intellectus ad c. 1. de reſtitutione ſpoliatorum.*

QVÆSTIO II.

AN PROPRIETATIS PROBATIO, incontinenti oblata in iudicio, impediat ſpolii reſtitutionem.

1 IVRIS regula receptiſsima eſt, ſpolatū ante omnia reſtitui debere, l. ſi quis in tā tum C. vnde vi. l. ſi quis C. ad l. Iuliam de vi. c. fin. de inordine cognitionum c. 1. c. litteris de reſtitutione ſpoliatorum & iure Regio eſt tex. in foro aquell. titu. de vi, & violentia li. 8. Sed ſi incontinē-
2 ti proprietatis probatio fiat, an hoc caſu impendiat reſtitutionem, quęſtio difficilis eſt. Et partem affirmatiuam videlicet impedire reſtitutionem defendit Panormi. in c. ſuper eo de officio delegati nu. 3. Decius in c. an ſit nu. 2. de appella. & plures Doctores relati ab Anthonio Gabriele 2. thomo communium opinionum lib. 5. concluſione 1. nu. 74. Pro qua opinione primo facit, fruſtra reſtitutionem petere qui ſtatim reſtiturus eſt l. dolo. ff. de regu. iuris, & de

doli exceptione: ergo probata incontinēti proprietate de-
3 bet impedire reſtitutionē. Secūdo facit tex. in l. ſi is à quo ff. vt in poſſeſsione legatorū. vbi præſens proprietatis probatio, poſſeſsionem impedit. Tertio facit tex. in l. 3. §. cauſam ff. de carboniano edicto, & tex. in c. 1. de reſtitutione ſpoliatorum, idem diſponentes.

4 Contrariam tamen opinionem (videlicet ſpolii reſtitutionem non impediri per proprietatis probationem, licet incontinenti fiat) defendunt glo. in c. 1. de reſtitutione ſpoliatorum, ſecundum Panormitanum communiter receptā Bero. ibidem nu. 30. Bart. in l. ſi quis ad ſe fundum nu. 20. C. ad legem Iuliam de vi ibidem Ripa nu. 52. Socinus iunior 94. Bolognetus. 2. parte nu. 46. & Anthonius Gabriel d. cō-
5 cluſione 1. nu. 74. Pro qua opinione facit primo, ſpoliatum non teneri ante ſpolii reſtitutionem, ſpoliatori reſpōdere. c. 2. in 2. parte c. fin. de inordine cogni. reſponderet tamen, ſi proprietatis probatio incontinenti admitteretur: ergo non admittenda eſt, ne reſpondere & ſatisfacere cogatur. Secundo faciūt tex. in l. 1. C. ſi per vim. tex. in d. l. ſi quis ad ſe fundum C. ad l. Iuliā de vi. tex. in c. 1. de reſtitutione ſpoliatorum, in quibus iuribus cauetur, ſpoliatum ante omnē contentionem reſtitui debere: ergo non admittitur incon-
6 tinenti probatio. Et hæc eſt verior opinio: ſed qui priorem defendunt vltimæ ſatisfaciunt opinioni, dicendo regulam ſpoliatum ante omnia reſtitui, limitari ex notorio proprietatis defectu. c. ſignificaſti. de diuortiis c. ad decimas de reſtitutione ſpoliatorum lib. 6. c. cū dilectus de cauſa poſſeſſionis & proprietatis: ſed probatio incontinenti facienda, notorium repræſentat: ergo ex probatione incōtinenti facta limitabitur dicta regula. Quare alii rē componere exiſtimantes dicūt in matrimonialibus, & beneficialibus, incontinenti probationem impedire reſtitutionem. c. litte-

ras

ras de reſtitutione ſpolia, in aliis verò non impedire vt refert Antho. Gabriel d. conclu. 76.

7 Ego verò communiorem & omnino obſeruandam exiſtimo ſecundam opinionem. Neq; obſtant iura in quibus fundatur prima opinio, & in primis non obſtat tex. in d. l. dolo. quia agitur ibi de iudicio proprietatis, nõ in ſpolii reſtitutione. Neq; obſtat dicta l. ſi quis & d. l. 3. §. cauſa. quia licet ibi de poſſeſsione contendatur, non tamen de recuperando poſſeſſorio, ſed de adipiſcẽdo. Cuius diſcrimẽ eſt nã qui agit de recuperando non tenetur ante reſtitutionẽ ſpoliatori reſpõdere, vel ſatisfacere (vt ſupra dictum eſt) quia ſi in illo probatio incontinenti admitteretur delinquendi cauſa daretur, ſpoliandi pacificos poſſeſſores. Præparata enim proprietatis incontinenti probatione, quilibet auderet antiquum poſſeſſorem ſpoliare; quòd lex Cæſarea, & Pontificia facit deteſtatum, d. l. ad ſe fundum c. litteris de reſtitutione ſpoliatorum. Ceterũ in adipiſcenda poſſeſsione inter duo plures vè contendentes, ne ad arma veniant, & ne propria autoritate rem occupare præſumant aſsignatur certum tempus, intra quòd datur poſſeſsio, probanti magis verò ſimiliter, iuxta reſpõſum l. æquiſsimi ff. de vſu fructu & iuxta §. adipiſcende inſti. de interdictis. Neque 8 obſtat tex. in c. 1. de reſtitutione ſpolia, quia licèt ibi incõtinenti admittatur probatio, id fuit conſentiente ſpoliato, priuatæ enim vtilitati, quilibet pro arbitrio poteſt renunciare. l. ſi quis in conſcribendo C. de pactis c. ſi diligenti de foro competenti c. ad Apoſtolicam de regularibus. Nam ſpoliatis inuitis reſtitutionis beneficium non datur, argumento l. hoc iure §. non poteſt ff. de donationibus l. inuito ff. de regulis iur. Adeo quòd ſufficit conſenſus tacitus; nam ſpoliatus ſi proprietatis exceptioni contra eum poſitæ non contradixerit, vel proteſtatus fuerit, videtur cõcenſiſſe, &

inde reſtitutio deferitur, ſcienti enim & concentienti nulla fit iniuria. Cuius ratio eſt, nã in iudiciis taciturnitas eius qui præſens eſt, pro conſenſu reputatur l. cum oſtendimus §. fin. ff. de fide iuſſoribus tuto. c. 2. de accuſationibus lib. 6. docet Bart. in d. l. ſi quis ad ſe fundum C. ad l. Iuliam. Bolognetus ibidem nu. 92. Gabriel vbiſupra tho. 2. lib. 3. con clu. 1. nu. 58. Neq; obſtat huic ſecundæ opinioni ſi ſubtiliter arguatur, ex tex. in c. litteras de reſtitutione ſpoliatorũ, quia ibi ſpeciale eſt propter inceſtus periculum: itaq; ſecure tenendũ eſt probationem incontinenti factam non impedire reſtitutionem ſpolii. Neq; enim deſunt ſuperiori regulæ plures limitationes, vt per Socinum in regula 379. & per Gabrielem vbiſupra, non enim poteſt limitari per probationem quæ incontinenti fit, vt ſupra oſtenſum eſt.

SVMMARIVM.

1 *Plus petere ex quatuor conſtat.*
2 *Pœna plus petentium per litis conteſtationem committitur.*
3 *Proponitur opinio eorum qui dicunt pœnam plus petentium non cõmitti, niſi fiat proſequutio vſq. ad ſententiam.*
4 *Satisfacit Bart. primæ opinioni.*
5 *Interpretatio multorum iurium.*
6 *Plus petentes iure Regio condemnantur in duplum.*

QVÆSTIO III.

AN PLVS PETENTES, INCVRrant in pœnam plus petentium, in littis conteſtatione, vel proſequutione cauſæ, vſque ad ſententiam.

Digitized by Google

1 PLVS petere ex quatuor conſtat, re, id eſt quantitate; cauſa, id eſt, ex diuerſa ratione, loco, id eſt, quando alibi petitur quã vbi ſolui debet, tempore, id eſt, ante diem ſolutionis deſtinatæ, tex. in §. plus autem inſti. de actionibus & ibi Angelus & Miſsingerius, Doctores in c. vnico de plus petitionibus. Cuiaſius lib. 2. obſeruationum c. 27. & late Briſonius ſelectarum antiquitatum lib. 4. c. 10. & de verborum ſigni. lib. 14. verſ. plus petere. Sed an ad incurrendam pœnam plus petentium ſufficiat litis conteſtatio vel proſequutio vſq; ad ſententiam controuerſum eſt, & glo. in c. vnico de plus petitionibus litis conteſtationem
2 ſufficere defendit. Pro qua facit tex. in l. vnica C. de plus petitionibus. Secundo facit tex. in l. amplius non peti. ff. rẽ ratam haberi. Tertio facit tex. in l. non ſolum la 1. ff. de liberatione lega. & l. pluribus in principio iuxta illius glo. ff. de procuratoribus.

3 Sed contrariam opinionem, videlicet nõ incurri pœnã plus petentium, niſi vſque ad ſententiam, defendit Bart. in l. in criminali C. de iuriſdictione omnium iudicum. Pro qua primo facit tex. in l. Papinianus §. meminiſſe ff. de in officioſo teſta. Secundo facit tex. in l. alia C. de his quibus vt indignis. Tertio facit tex. in l. qui cùm maior §. accuſaſſe ff. de bonis libertorum: & ſi dicatur in accuſatione obtinere, idem in petitione iureconſultus docuit, l. in ſeruitutem §. petiſſe ff. de bonis libertorum. Superioraque iura
4 Bart. interpretatus, reſpondet legem vnicam loqui de iure antiquo, quia quemadmodum ius ſingulare ibi conſideratur, ad antiquæ pœnæ conſeruationem; ſic etiam conſiderandum inquit, vt per litis conteſtationem pœnam tunc committabatur: quam interpretationem ſequitur Ripa

in

Digitized by Google

in l. edita num. 33. Alciatus nu. 3. C. de edendo. Sed prior opinio ſi bene cõſideretur verior & receptior eſt: quam ſequuntur Innocentius Bal. Imola & Panor. in c. ſignificantibus de libelli oblatio. Alciatus vbi ſupra nu. 25. Oroſco in l. quamuis nu. 2. ff. de in ius vocando, & Micengerius vbi
5 ſupra nu. 5. Et ita obſeruandum eſt non obſtante Bart. interpretatione ad legem vnicam, licet enim in illius criminis concurſu, ſingulariter antiqua pœna conſeruetur. Non tamen ius ſingulare conſideratur in forma committandæ pœne. Nec duplex ſpecialitas eodem cõtextu admittitur, ex communi in l. 1. C. de dotis promiſſio. Quinimo legis vnicæ vera eſt interpretatio, ſi ad committendam maiorẽ pœnam ſufficit ibi litem fuiſſe conteſtatã à fortiori ad committendam minorem pœnam. Neq; obſtat tex. in d. l. Papinianus §. meminiſſe, ibi enim non committitur pœna ex eo quòd aliquis teſtamentum falſum dicat: ſed quando dixerit, & nõ obtinuerit: non obtinuiſſe propriè dicitur, quã do pronunciatum eſt, vt itaque Iureconſulto ſatisfactum ſit ſententiam expectare neceſſarium eſt. Ita etiam explicã da eſt d. l. alia C. de his quibus vt indignis. Neque obſtat d. l. qui cum maior §. accuſaſſe. & d. l. in ſeruitutem §. petiſſe, quia reſpondetur Iureconſultos, ſecundum relationes ſubiectæ materiæ propoſitas ſingulis reſpondiſſe, & ibi ex ſubiecta materia filium patroni, contra tabulas admittere voluiſſe, quando libertus ex illius filii accuſatione de crimine capitali fuerit damnatus, in d. l. qui cùm maior, vel ex illius petitione dicta fuerit de libertini ſtatu ſententia, in d. l. in ſeruitutẽ. In re itaq; graui, vt filius toto priuetur iure, ſententiam fore expectandam ipſa ſubiecta materia, & ratio petũt. Atque ita in accuſatione, vel petitione filiũ, vſq; ad ſentẽtiam perſtitiſſe neceſſariũ fuit, ex vtraq; lege. Et ita concludendũ eſt plus petendi pœnã per litis conteſtationẽ com-

Digitized by Google

committi vt ſupra dictum fuit. Iure autem Regio ex tex. in
6 foro fin. titulo de conditione indebiti libro 4. Fororũ. Etiã
cõſtat ibi *enjohi* licèt tex. loquatur de primo modo plus pe-
tendi. Ex quo tex. in duplum pœna committitur. Euitare
quiſpiam hanc pœnam poteſt: ſi in petitione poſuerit clau
ſulam hanc, videlicèt ſaluo iure ſuperflui, vt in ſimili ad-
ducit Butrius in c. ſignificantibus nu. 40. de libelli oblatio-
ne, & firmat Iaſon, in §. Sed hæc quidem inſtitu. de actioni-
bus nu. 6. & ſequitur Micengerius ibidem nu. 2. quòd obti-
nebit quando clauſula, vel proteſtatio, refertur ex cauſa ad
certam ſpeciem, vel quantitatem, vt ſi mile peto, & prote-
ſtatus ſum, quòd ex eis mihi per cautiones ſolutum appa-
rebit minùs petere, alias autem proteſtatio innutilis erit: vt
pote facto contraria.

SVMMARIVM.

1 *EXcommunicatum perſonaliter in cauſis grauibus, in iudicio cõparere poſſe, eſt multorum Doctorum opinio.*

2 *Exceptiones, & defenſiones excommunicato competunt.*

3 *Propter participationis periculum, interdicitur excõmunicato in iudicio ſiſtere.*

4 *Procuratorem nemo cogitur conſtituere, in negociis arduis.*

5 *Excommunicatus compelli poteſt reſpondere per procuratorem.*

6 *Excommunicatus reiici debet à iudicio, propter periculum participationis.*

7 *Excommunicatus annuntiatione noui operis repellitur.*

QVÆSTIO IIII.

AN EXCOMMVNICATVS POSSIT ESSE in iudicio, propter negocium graue & arduum.

Excom-

EXCOMMVNICATIO quæ fidelem à Sacramentorum, & hominum cõmunione ſeparare dicitur, latiſsimè illius materiã explicare ſolent Couarruuias in cap. alma mater, de ſententia excommunica. Iulius Clarus lib. 2. receptarum ſententiarum quæſtione 14. Menochius de arbitrariis lib. 2. quæſtione 48. & nouiſsimè Spinus in ſpeculo teſtamentorum 11. parte glo. nu. 1. Et inter hujus materię difficultates, hæc ſingularis exiſtit, an excõmunicatus cõparere poſsit in iudicio, per ſe, vel per procuratorem, in rebus arduis, & grauibus. Et multorum eſt
1 opinio affirmatiua, quòd in cauſis grauibus, & arduis per ſe in iudicio ſiſtere poſsit. Pro qua opinione facit primo, ex-
2 communicato competere exceptiones, & defenſiones c. dilecti c. cùm inter c. ſignificauerunt c. fin. de exceptionibus; Sed ad defenſionem pertinet excommunicati, in iudicio ſiſtere: igitur propter rem grauem, poterit in iudicio comparere. Secundo facit, quòd ſolummodo propter periculũ
3 participationis, excommunicato iudicium interdicitur. c. exceptionem. c. 1. de exceptionibus: ſed periculum ceſſat propter iuſtam litis cauſam, argumento. c. quoniam multos. 11. quæſt. 3. c. ſi verò, de ſententia excommunicationis: igitur ceſſante periculo, in iudicio eſſe poteſt. Tertio fa-
4 cit regula tex. in. c. 2. de procuratoribus, vbi in arduis nemo cogitur procuratori negocium committere: Sed ipſe ſe poteſt perſonaliter defendere: tenet Andreas Siculus nu. 27. Panormitanus. 15. Felinus. 3. in. c. intelleximus de iudiciis.

Sed contraria opinio verior & receptior eſt: videlicèt
5 in quacunque cauſa excommunicatum compelli poſſe per procuratorem ſiſtere, pro qua opinione facit tex. in. c. intel leximus §. credentes de iudiciis, vbi generaliter excommu-

nicato

Digitized by Google

nicato interdicitur in iudicio ſiſtere. Secundo facit tex. in c. inter. de exceptionibus. vbi nobilis excommunicatus per procuratorem reſpondebat. Et hanc opinionem defendit Pariſius in. c. ſignificauerũt. nu. 8. & in. c. fin. nu. 2. de exceptio. Artinus nu. 21. Decius nu. 7. Alciatus nu. 3. in d. c. intelleximus. de iudiciis. Qua retenta non obſtant alterius opinionis fundamenta: quia vt res facilius intelligatur aduertendum eſt, excommunicatos ab agendo repelli. d. c. intelleximus. de iudiciis. c. cùm inter. c. à nobis. c. fin. de exceptionibus. c. excommunicamus el 1. §. credentes verſ. nullius de hæreticis. c. 1. eodem titut. Cæterum ſi excommunicatus ab alio conueniatur; vt in iudicio reſpondeat, in iudicio comparere cogitur. d. c. intelleximus. c. ſi verò de ſententia excommunica. & ex noſtro iure municipali Valentiæ extat priuilegium 23. Regis Petri.

6 Has igitur pœnas patitur excommunicatus, primò propter periculum participationis: Secundo propter contumaciã, vt faciliùs peniteat: Tertio propter publicam iudicii authoritatem, tex. in d. c. exceptionem. Et in. c. fin. & d. c. intelleximus: Quarto in pœnam excommunicationis. d. c. cùm inter. Admittitur autem excommunicatus in iudicio ad excipiendum, quia cùm inuitus in iudicio trahatur ab actore, rationi cõgruit vt excipere poſsit, ne defenſione deſtitutus ſit. Vtiq; ius naturæ infringeretur, ſi ipſi defenſio denegaretur. l. vt vim. ff. de iuſtitia, & iure. d. c. cũ inter. de exceptionibus. Et per hoc reſpõdetur ad ſuperiora argumẽta: excommunicatis cõcedi defenſionẽ neceſſariam, nõ volũtariam. Vtiq; præter exceptionem, & alia huiuſmodi, cæteraque excommunicato occurrere poſſunt, voluntaria ſunt. Hinc dicebat Bolognetus in. l. 1. nu. 59. & . 63. ff. de operis noui nuncia. excommunicatum à noui operis nunciatione, vel damni infectione repellendum eſſe. Idem ſtatuẽdum

Digitized by Google

dum eſſe in proſequentem ſuam, vel ſuorum iniuriam: iureque vtroq; obſeruari refert Iulius Clarus lib. 5. §. fin. quæſt. 14. nu. 18. receptarum ſententiarum. Menochius conſilio 94. nu. 2. volu. 1. Eodem repellitur iure hæres excommunicatus vendicans mortem defuncti, licèt intendat excuſare pœnam priuationis, vt ex d. c. intelleximus: probat Florelius, ad conſtitutiones Neapolitanas, titu. de ſacroſanctis Eccleſiis. §. item ſtatuimus in principio. Hinc etiã eſt quòd ſi proponatur edictum, ſi ſua intereſſe putauerit, & excommunicatus veniat ad docendum de iure ſuo, repelli poteſt, licèt enim iudicium ab eo non fuerit incoatum, ſed à ponẽte edictum: ex eo tamen quòd propria authoritate comparuerit, & vtilitatem prætendit, repellendus eſt: vt attentauit Pariſius in. d. c. cùm inter de exceptionibus nu. 15. Rolandus conſ. 19. nu. 12. volu. 2. Alios quoq; caſus quibus repellere poſsis excommunicatos, videbis per Rebuffum in concordatis tit. de excommunicatis non vitandis.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo ſæpe ius diuinum interpretatur.*
2 *Lex ciuilis quo ad cauſas feudales detrahit iuriſdictioni Eccleſiaſticæ.*
3 *Conſuetudo iuri communi derogat.*
4 *In primitiua Eccleſia, Clerici coram laicis Iudicibus conueniebantur.*
5 *Immemorabilis conſuetudo habet vim tituli.*
6 *Clericus non poteſt conueniri coram Iudice laico, etiam ex conſuetudine.*
7 *Conſuetudo contra legem diuinam infirma eſt.*
8 *Lex ciuilis inutilis eſt, in periudicium Eccleſiaſticæ.*
9 *Irrationabilis conſuetudo infirma eſt.*

Cleri-

Digitized by Google

10 *Clericos coram laico iudice non poſſe conuenire defendunt plures doctores quorum ſententia vera eſt.*

11 *Conſuetudo Angliæ improbatur, qua clerici coram laico conueniebantur.*

12 *Intellectus ad c. ad apoſtolicam de ſimonia cum aliis.*

13 *Intellectus ad c. Imperialem §. fin. de prohibita feudorum alienatione.*

14 *Intellectus ad c. Magnum 11. quæſt. 1. & ad l. obtinet §. ductus aquæ ff. de aqua cotidiana arcenda.*

QVÆSTIO V.

AN CLERICVS CORAM IVDICE laico conueniri poſsit, in cauſis ciuilibus, vel criminalibus, ſi talis ſit loci conſuetudo immemorabilis.

1 PRO PARTE affirmatiua facit primo quòd conſuetudo ius diuinum plerumq; interpretatur, tex. in.c. ad Apoſtolicam extra de ſimonia, vbi obtinuit conſuetudo quòd Clerici ſpiritualia adadminiſtrantes, temporale exigãt, quòd iure diuino interdictum fuit. c. ſicut pro
2 certo. c. ſuam extra de ſimonia. Secundo facit, tex. in. c. imperialem. §. fin. de prohibita feudorum alienatione, & tex. in. c. cæterum de iudiciis, vbi lex ciuilis quo ad cauſas feu-
3 dales, eccleſiaſticæ iuriſdictioni detrahit. Tertio facit, quòd conſuetudo iuri communi derogat. l. de quibus. ff. de legibus. §. penul. inſtitut. de iure naturali; ſed iure communi laicis cognitio interdicitur. c. 2. de iudiciis: igitur conſue

tudine tolli poteſt. Quarto facit tex. in. c. magnum. 11. quęſtione. 1. & in. l. clericus & in. l. cùm omnes. C. de Epiſcopis & clericis; vbi in Eccleſia primitiua auctoritate diuina & poſitiua clerici coram laicis iudicibus conueniebantur. Vl
5 timo facit, immemorabilem conſuetudinem habere vim tituli & priuilegii. l. ob iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua cotidiana. c. ſuper quibuſdam. §. præterea de verborum ſigni. c. 1. de præſcriptionibus. lib. 6. Et hanc opinionem defendunt Doctores relati à Boerio deciſ. 69. & apud Anglos & Galos talem conſuetudinem fuiſſe, refert Tiraquellus de retractu. §. 32. num. 82. & Couarruuias in practicis quæſtio. c. 31. num. 5. 12.

6 Sed contraria opinio verior & receptior eſt, adeò vt qui priorem defenderet non ſolum temeritatis verum etiam demētiæ vitio damnaretur. Pro hac quę ſecunda opinione facit tex. in. c. 2. de iudiciis. vbi laicis interdicitur iuriſdi-
7 ctio eccleſiaſtica. Secundo facit tex. in. c. vltimo de conſuetudine. vbi contra legem diuinam infirma eſt conſuetudo, ſed propter ordines ſacros clericus lege diuina exemptus
8 eſt. c. ſi Iudex laicus de ſentētia excō. ergo, &c. Tertio facit tex. in authe. caſſa & irrita. C. de ſacroſanctis Eccle. vbi lex ciuilis inutilis eſt, in periudiciū eccleſiaſticæ, & conſequēter conſuetudo. Et ad hoc idem facit, tex. in. c. quæ in Eccleſiarum. & in. c. Eccleſiæ ſanctæ Mariæ. de conſtitutioni-
9 bus. Quarto facit elegans ratio, videlicèt conſuetudinem irrationabilem infirmam eſſe, tex. in. c. conſequentē. 11. diſtinc. & in. c. fin. de conſuetudine. Sed conſuetudo contra libertatem eccleſiaſticam irrationabilis eſt. tex. in. c. cùm terra de electione & in dicta authen. caſſa & irrita. Eccleſiaſticę tamen libertati repugnat, clericos coram laicos cōuenire. c. ſolicita. c. placuit. 11. quæſt. 1. c. paſtoralis. c. qualiter de iudiciis, igitur minime coram laico conueniri poſſunt.

Vlti-

Digitized by Google

10 Vltimo facit, tex. qui non poteſt cauilari in. c. clerici. de iudiciis. vbi diſponitur non poſſe clericos coram laicis iudicibus conueniri, ex conſuetudine; quam opinionem amplectitur rota antiqua decima de conſuetudine, & antiquior. 2. & Abbas in. d. cap. clerici num. 6. & ibi Decius num. 14. Alciatus in. d. authentic. caſſa & irrita & in. l. filius familias. §. diui. numero. 88. ff. de legatis. 1. & fere omnes Doctores in. d. cap. clerici. Ex quo infertur improbandam eſſe conſuetudinem Angliæ & Galiæ, relatam à Boerio, Tiraquello, & Couarru. vbi ſupra. Secundo infer-
11 tur talem conſuetudinem improbandam eſſe in omnibus cauſis & actionibus, videlicèt tam ciuilibus quam criminalibus; tum etiam in actione reali, vel perſonali. Tertio infertur hanc conſuetudinem improbandam eſſe, quantumuis immemorabilem. Primo quia immemorabilis conſuetudo contra exceptionem eccleſiaſticam inutilis eſt. c. quãto. c. cùm venerabilis. de conſuetudine. reſoluit Silua de beneficiis. 2. parte quæſt. 23. num. 16. Couarru. lib. 1. reſolutio. c. 10. num. 14. Secundo quia quando conſuetudo nominatim damnatur, nullo tempore firma eſt. c. 1. in fine de conſuetu. lib. 6. in clemen. 2. iuncta glo. de rebus Eccleſiæ alienandis; quòd latè proſequitur Balbus de præſcriptio. 1. parte. 5. partis quæſt. 7.

12 Neque obſtant propriori opinione adducta iura, & in primis non obſtat, tex. in. d. c. ad Apoſtolicam, quia ibi non probatur dare temporale pro ſpirituali miniſterio licitum eſſe, nec conſuetudine introduci poſſe: immo damnatur conſuetudo talis in. c. ſicut pro certo in. c. veniens in. c. Iacobus in c. ſuam eodem titulo de ſimonia. Sed celebris eſt interpretatio illius tex, quòd ſi iuſtta cõſuetudine fuerit introductum, ſpiritualium miniſtris tempora le dari, illud Iudicis officio exigi poſſe; nam iuxta conſue-

tudo dicitur quæ proceſsit ex fidelium liberalitate,ſi ad gratificationem,vel elemoſinam, vel ad ſuſtẽtationem referatur, ita intelligitur ille textus, damnatur autem conſuetudo in dicto.c. ſicut pro certo. cùm aliis, quando proceſsit in vim prætii, vel clericorum extortionem. Ita reſoluendum eſt ex glo. fin. in. d. c. ad Apoſtolicam. & verſ. pro exequiis in dicto. c. ſuam. vbi dicunt communem Abbas.num. 4.& Annania.3. Felin.1.Sanctus Thomas ſecunda ſecundæ quæſt. 100. artic.3. ſumma armilla verbo. ſimonia numero. 38. Duarenus de ſacris Eccleſiæ miniſteriis libro 7.c.6. Nauarrus in manuali. c. 23. numero. 102. & 107.

13 Neque ſecundo obſtat tex. in. cap. imperialem. §. fin. de prohibita feudorum alienatione, cùm aliis. Quia negandum eſt in cauſis feudalibus, legem ciuilem derogaſſe iuri pontificio, licèt enim cauſa feudalis,etiam inter clericos contendentes, pertineat ad dominum feudi, vt in cap. cæterum. de iudiciis, & in cap. tranſmiſſa, & in cap. verum. de foro competen. non tamen factum eſt autoritate ſeculari: ſed Pontificia à probante rationes à lege ciuili introductas. Quo fit vt niſi expreſſum foret in dicto cap. cæterum cùm ſimilibus, nec feudi ratione clericus cõueniri poſſet, coram alio quam proprio Epiſcopo, vt infra in quæſt. 8. dicetur. Neque obſtat tertia ratio,quia proceſſit in conſuetudine introducta ab habentibus poteſtatem. Poteſtas tamen ſemper fuit prohibita, quo ad iuriſdictionem Eccleſiaſticam. Rurſus neceſſarium etiam eſt conſuetudinẽ ratione fundari. Cõſuetudo enim quæ libertati Eccleſiaſticæ cõtraria eſt,omni ratione caret. Neq; obſtat tex.
14 in.c. magnum. 11. quæſt. 1. cũ aliis. quia illa iura referuntur ad protectionem non ad iuriſdictionẽ contentioſam. Neq; vltimo obſtat tex. in. d. l. ob iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua coti-

cotidiana cùm aliis ibi relatis. Quia reſpondeo, immemorabilem conſuetudinem ſuplere titulum, non tamen malam fidem, de qua ſi cõſtat immemorabilis infirma eſt, ex. c. fin. de præſcriptionibus. c. 1. eodem titulo lib. 6.

SVMMARIVM.

1 *PER ſententiam iudicis transferri poſſe videtur, dominium.*
2 *Per ſententiam Iudicis transferri non poteſt dominium.*
3 *Si poſt ſententiam Iudicis ſequatur traditio, transfertur plenum dominium rei tradite, & iudicate, ſecus ſi non ſequatur traditio.*
4 *Sola ad iudicatio prætoris dominium trãſfert in iudiciis duplicibus, familiæ erciſcunde, communi diuidundo, finium regundorum.*

QVÆSTIO VI.

AN PER SENTENTIAM IVDICIS transferatur dominium.

1 PER ſententiam iudicis transferri poſſe dominium defendit communis, quam reſoluit Alexander, conſilio. 30. num. 6. volum. 6. Iaſon. numero 41. in. l. ex hoc iure. ff. de iuſtitia & iure. Ripa in lege prima. ff. de re iudicata. Pro qua ſententia faciunt textus in. §. finali, ibi *ſtatim eius fit* inſtitut. de officio iudicis textus in lege ſtatu liberi à cæteris. §. Quintus mutius. ibi *nec inter* eſt. ff. de ſtatu liberis textus in. l. 3. ibi *item ſi res*. ff. de publiciana tex. in. l. 3. §. item queritur ibi *nam & hic valebit*. ff. de rebus eorum.

2 Sed contrariã opinionẽ defendit Orotius in. d. l. ex hoc

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

iure nu. 20. qui plures referẽs dicit cõmunẽ: pro qua facit,
3 tex. in l. exceptio. ff. de exceptione rei iudicate, cũ aliis iuri
bus. Sed in hac quęſtione diſtinguendũ eſt, an poſt ſententiã
ſequatur traditio, vel non, nã ſi nulla ſequatur traditio: ex
ſola ſententia non poterit dominium transferri, iuxta tex.
in l. traditionibus, C. de pactis in. L. 1. & 2. C. quando liceat
4 ab emptione recedere. Niſi ſententia lata ſit in iudiciis
duplicibus, familię erſiſcundę, communi diuidundo, finiũ
regundorum in quibus ſola adiudicatio prętoris dominiũ
transfert, vt docet Vlpianus in fracmentis, titulo 59.
verſ. dominia, & verſ. adiudicatio. Vnde explicari debet tex. in d. §. fin. inſtitut. de officio iudicis, quem rectè interpretantur Cuiacius, in notis ad Vlpianum, vbi ſupra Corratius lib. 3. miccelanearum, c. 5. nu. 6. Contius lib. 1. diſputationum. c. 12. Sed ſi poſt ſententiam ſequatur traditio, dominium in accipientem transferri potius, iuxta tex. in. d. l. 3. ff. de publiciana cum ſimilibus iuribus, quæ ſic interpretari debent.

SVMMARIVM.

1 R*Econueniri poſſe clericum, coram iudice laico, defendunt plures Doctores.*

2 *In reconuentione Iudex incompetens fit competens.*

3 *Delegatus Iudex fit competens, ex reconuentione.*

4 *Reconueniri non poteſt clericus coram laico iudice, ſecundum plures Doctores.*

5 *Confeſsio, vel conuictio clerici coram laico Iudice nihil prodeſt.*

6 *Iudicari non poteſt clericus a laico.*

7 *Clericus reconuentus de re ſpirituali, vel criminali, coram Iudice ſeculari: non poteſt ab eo iudicari, cum non ſit in hoc Iudex competens, ſecus in cauſa ciuili.*

Cleri-

8 *Clericus renuntiare non poteſt iudicio incepto, re non integra.*
9 *Intellectus ad. c. fin. de iudiciis.*
10 *Intellectus ad. c. at ſi clerici de iudiciis.*

QVÆSTIO VII.

AN CLERICVS POSSIT RECONuenire coram Iudice laico.

1 AFFIRMATIVAM partẽ (videlicet
clericũ reconueniri poſſe coram Iudice
laico) defendunt glo. verbo non tenet, in
c. at ſi clerici de iudiciis. Bart. in authen.
& conſequenter. C. de ſententiis & inter.
in fine, Decius in. c. at ſi clerici de iudi-
ciis. Maranta de inordine iudiciorum. 4.
2 parte. 6. diſtinc. nu. 44. Pro qua ſententia facit primo tex. in
l. cum Papinianus & tex. in authen. & conſequenter. C. de
ſententiis & interloquutionibus, vbi beneficio reconuen-
3 tionis Iudex incompetens fit competẽs. Secundo facit tex.
in. c. 1. & 2. de mutuis petitionibus, & in. c. 2. de inordine
cognitionum, vbi delegatus Iudex competens Iudex eſt, in
caſu reconuentionis, ergo, &c.
4 Sed contrariam opinionem (videlicet clericum non
poſſe coram Iudice laico reconueniri) defendunt Abbas in
d. c. at ſi clerici de iudiciis, & Felinus ibi nu. 8. Sinus in d. au-
then. conſequenter. C. de ſententiis, & interloquutionibus.
Pro qua opinione facit primo tex. in. c. fin. de iudiciis, vbi
laicorum re conuentio contra clericos oppoſita, remitti-
5 tur ad Iudicem Eccleſiaſticum. Secundo facit tex. in. d. c. at
ſi clerici de iudiciis, vbi clericus confeſſus, vel cõuictus co-
6 ram Iudice ſeculari, nõ punitur. Vltimo facit tex. in. l. om-

nes ibi *ex quacunque cauſa* C.de Epiſcopali audientia; vbi ex quacunque cauſa non poteſt clericum iudicare, Iudex laicus; igitur neque ex reconuentione. Quare Barbatia & Decius vbi ſupra, adeò putant an quæſtionem difficilem, vt exiſtiment egere Pontificis deciſione, cùm iura pro vtraque opinione allegata, neutram habeant probationem.

7 Sed in hac difficultate cum diſtinctione loquendum eſſe existimo: nam ſi clericus reconueniatur coram laico de re ſpirituali vel criminali, incapax Iudex erit, quod receptiſſimum eſt, argumento tex. in c.2.&.3. de iudiciis, & tex. in c.1.de clericis coniugatis lib.6. Si verò in cauſa ciuili, Iu-
8 dex competens erit. Quo fit vt ſi clericus poſt reconuentionem vult renuntiare iudicio ſuę conuentionis, vt ex reconuentione non condemnetur, in ſepto reconuentionis iudicio, id facere nequeat, quia aduerſario iam adqueſitum eſt ius: ſecus autem eſſet ſi res eſſet integra. Ita tenet Bal. in. d. authen. conſequenter col. penul. Speculator in tit. de recõuentione. §. fin. & Afflictis deciſ. Neapolitana 83. Iaſon. in l.3. in prin. ff. quòd quiſque iuris. Maranta vbi ſupra nu.19.
9 Neque obſtat tex. in. d. c. fin. de iudiciis. Quia vera eſt illius tex. interpretatio, clericos coram ſeculari Iudice conuenisse quoſdam laicos, & eos condemnatos fuiſſe; in fauorem clericorum quo ad poſſeſsionem: & tunc reconueniſſe clericos de proprietate, & eam cauſam deferri Iudici Eccleſiaſtico, quia illa reconuentio non potuit gaudere priuilegio reconuentionis, quia non fuit legitime facta, & ita nequit dici proprie reconuentio: cum fuerit facta finita cauſa poſſeſſoria: debet enim reconuentio fieri ante litis conteſtationem, vel ſtatim poſt litis conteſtationẽ. Neque obſtat tex. in. d. c. at ſi clerici. de iudiciis. quia licèt verùm ſit cõfeſsionem à clerico factam coram ſeculari iudice, non nocere; & ea quæ fit in proceſſu nullo à laico, plurimùm ledere; iuxta

ea quæ latè reſoluit Gomes, tho.3. variarũ reſolu. c. 12. nu. 8. tamen. d. tex. in. c. at ſi clerici procedit in confeſsione, cæterũ ſupra dicta diſtinctio ſuppoſita in recõuentione. Neq; obſtat tex. in. d. l. omnes. C. de Epiſcopali audi. quia id non ita apertè ex illo tex. colligitur, quinimò illud inferre cuicunque videbitur diuinatorium.

SVMMARIVM.

1 *Feudum vnde dicatur, & quid ſit.*

2 *Clericum feudatarium coram domino feudi non eſſe conueniendum, defendunt plures Doctores.*

3 *In cauſis feudalibus certi Iudices aſſignantur.*

4 *Cauſæ feudalis cognitio, aliquando pertinet ad ordinarium Iudicem,*

5 *Quando alicui conceditur iuriſdictio cumulatiuè, & non priuatiuè conceditur.*

6 *Laicus incapax eſt iuriſdictionis Eccleſiaſticæ.*

7 *Dominus feudi competens Iudex eſt in quæſtionibus feudalibus, ortis inter clericos.*

8 *Coram domino feudi qui eſt paratus prebere iuſtitiam, decidi debet quæſtio feudalis.*

9 *Iuriſdictio conceſſa ex ratione ſpeciali, quæ conuenit laicis & clericis, comprehendit clericos.*

10 *Intellectus ad. c. imperialem. §. feudorum de probibita feudorum alienatione, & ad. c. 1. de contentione feudi inter dominum.*

11 *Intellectus ad tex. in. c. ex parte de foro competenti.*

12 *Intellectus ad. l. fin. iuncta. l. cum quid. C. vbi cauſæ fiſcales cum aliis.*

13 *Intellectus ad. c. Eccleſia ſancta Mariæ de conſtitutionibus cum aliis.*

QVÆSTIO VIII.

AN LAICVS COMPETENS IVDEX ſit clericis, in quæſtionibus feudalibus.

1 FEVDVM (ſiue dicatur à federe, ſiue à fide & fidelitate, ſecundum feudorum copilatores) eſt beneficium à Domino datum ex conceſsione rei immobilis, vel equipolentis, cùm translatione vtilis dominii: vt ſuus efficiatur vaſallus præſtetque ei fidelitatem & ſeruicium, tex.in.c. 1. in quibus cauſis feudum amittatur. Qui igitur feudum concedit appellatur dominus: qui recipit dicitur vaſallus. Clerici quoque per receptionem feudi vaſalli efficiuntur, vt in.c.cęterum de iudiciis. In quęſtionibus enim feudalibus clericis feudatalibus contingentibus, controuerſum eſt: vtrum clerici coram Eccleſiaſtico & ſuo Iudice, vel coram domino feudi, licèt ſeculari cōueniri poſsit. Et quidem conueniri non poſſe coram domino feudi laico,
2 illumq. Iudicem incompetentem eſſe, defendunt Guido Papæ deciſ.139.nu.1.in fin.& ab eo relati, & dicit communem opinionem Barbatia in.c. cęterum de iudiciis & receptam ſententiam, & à Canoniſtis obſeruatam aſſerit. Iulius Clarus lib. 1. receptarum ſententiarum. §. feudum quæſt. 90. verſ. quid ſi vaſallus. Pro qua opinione faciũt primo tex. in
3 c.imperialem. §. fin. de prohibita feudorũ alienatione tex. in.c. 1. de contentione feudi, inter generum fidelem & agnatos, ex quibus conſtat quòd certi Iudices aſsignari debent in quæſtionibus feudalibus, Secundo facit tex. in.c.ex
4 parte de foro competenti: ibi *dicta Regina*, vbi cauſæ feudalis cognitio, pertinet ad Iudicem ordinarium, etiam feudatario reclamante. Tertio facit tex. in.l.fin.iuncta. l. cùm ali-
5 quid. C. vbi cauſæ fiſcales tex.in.l.1.C.de officio præfecti vrbis & tex.in.c.per hoc de hæreticis lib.6. ex quibus conſtat quod quando conceditur iuriſdictio alicui, comulatiuè & non priuatiuè conceditur: ergo quamuis ab Imperatore,

vel

vel Principe alio, iuriſdictio dominis feudorum concedatur, comulatiuè & non priuatiuè conceſſa videtur, hoc eſt non priuando clericos à iuriſdictione Eccleſiaſtica. Vltimo etiam pro hac opinione faciunt tex. in.c. Eccleſiæ ſanctæ Mariæ de conſtitutionibus tex. in.c. ad audientiam de cōſuetudine, & in.c. 2. & 3. de iudiciis, ex quibus iuribus patet, laicum incapacē eſſe iuriſdictionis Eccleſiaſticæ. Neq; poteſt clericus iuriſdictioni ſeculari ſe ſumittere.c. 1. c. ſignificaſti de foro competenti; igitur per receptionem feudi effici non debet iuriſdictionis ſecularis; videlicet, domini feudi.

7 Se contrariam opinionem veriorem & receptiorem ſemper iudicaui; videlicet, dominum feudi in quæſtionibus & cauſis feudalibus ortis inter clericos vaſallos competētem Iudicem eſſe, & coram ipſo clericum eſſe conueniendum, quod defendunt glo. in.c. ſūma. 11. quæſt. 1. Panormitanus in.d.c. cęterum quia nos. de iudiciis nu. 6. & Decius ibidem nu. 3. Marianus in.c. ex tranſmiſſa limitatione. 4. de foro cō petenti, Iacobinus de feudis, verbo edicti vaſſali nu. 3. Pro qua fac. ūt tex. in.d. c. tranſmiſſa de foro competenti, & in c. verum. eodem tit. vbi dominus feudi Iudex competens dicitur, in quæſtionibus feudalibus, quæ oriuntur inter cle-
8 ricos. Secundo facit tex. in.d.c. cęterum de iudicis, vbi ſi dominus feudi fuerit paratus iuſtitiam prebere, coram eo decidi debet quæſtio feudalis, inter clericos orta. Vltimo fa-
9 cit optima ratio Panormitani vbi ſupra videlicet, quod quando iuriſdictio datur ex ratione ſpeciali, quæ pariter conuenit clericis & laicis etiam clericos comprehendit; ſed iuriſdictio feudalis eſt huiuſmodi: ergo comprehendit etiam clericos. Et hæc ſunt potiſsima argumenta & iura, quæ pro hac ſecunda opinione faciunt. Sed qui priorem defendunt opinionem reſpondent tex. in.d.c. ex tranſmiſſa ibi

ibi milites, eſſe clericos vaſallos,& in.d.c.verum,propoſitũ non eſſe clericum ex tex.in.d.c. cæterum. de iudiciis,loqui de domino Eccleſiaſtico,& rationem Panormitani conuinci ex defectu capacitatis.

10 Sed his ſolutionibus non obſtantibus verior & communior eſt ſecunda opinio, & ita non obſtant pro prima opinione adducta.Et in primis non obſtat tex.in.d.c.imperialem.§.feudorum, & in.d.c.1.de contentione feudi,quia loquuntur quando contenditur inter vaſallos vnius domini, & inter vaſallos alterius domini,vel inter vaſallum,& non vaſallum, vel inter vaſallum & dominum. Tunc enim cõtrouerſia defertur ad pares curiæ: ne dominus ius ſibi dicat,ita intelligenda ſunt illa iura,& tex. in.c.1.de contentione feudi inter dominum & vaſallum. Sic explicat Ve-
11 laſcus de iure emphitheutico.quæſt.39.nu.14.Neque ſecũdo obſtat tex.in.d.c.ex parte.de foro competenti:quia Reginam ibi conſtat viduam eſſe, & ſic miſerabilem perſonã & ea ratione Eccleſiaſticum Iudicem competentem eſſe illius.Sed reiicitur hæc interpretatio,quia ex eo quòd miſerabilis ſit,non gaudet priuilegio fori Eccleſiaſtici, ſecundũ ea quæ latè tradunt doctores in.d.c. ex tenore. Quare Decius in. d. c. cæterum de iudiciis. dicit illam Reginam viduam eſſe, & inſpecta dignitate regia pauperem reputari, & dicit cõmune. Tiraque.in repetitione. l.ſi vnquam.C.de reuocandis donatio.verſ.facultatem num.2.Sed damnatur hæc interpretatio quia nec ex tex. conſtat. nec Papa ex eo fundatur.Qua de cauſa ego dico Reginam viduam eſſe, & per ſpolium oppreſſam, & conſtat ex litera ibi *oppreſsis autem conſulit ius pontificium*.Idem in.c. ſi quis de potẽtibus.24. quæſt.3.in.c.conqueſtus.de foro competenti. c. cùm ſit generali.eodẽ titulo.Et ideò ad hoc ille tex.celebris eſt,quòd perſona miſerabilis & oppreſſa poteſt aduerſarios cõuenire,

re,

re, coram Iudice Eccleſiaſtico, ſecundum Innocentium & Panor. nu. 11. Felinum num. 1. ibidem. Et hac igitur ratio-
12 ne excluditur ibi dominus feudi. Neque tertio obſtat tex. in. d. l. fin. iuncta. l. cùm quid. C. vbi cauſæ fiſcales. cùm aliis, quia regula illorum iurium, videlicet, quòd quando iuriſdictio conceditur, comulatiuè conceſſa intelligatur, debet intelligi, ſecus eſſe in cauſis feudalibus, nam tunc priuatiuè conceditur. Ratio quidē eſt, quia iuriſdictio hæc ſpecialiter eſt conceſſa ab imperatoribus in ſupra allegatis iuribus, & in. d. c. imperialem, Pontificiſq; maximi approbatione: quod etiam in. d. c. tranſmiſſa. à Romano Pontifice approbatum fuit. Et ratio naturalis id poſtulat: nam ſicut magiſter expertus alicuius artis, in iudicando circa artem aliis prefertur, ſic dominus feudi circa quæſtiones feudales preferri debet.

13 Neque obſtant quæ vltimo diximus, quia regula illorū iurium reſtringitur in cauſis feudalibus, vt ſupra dictum fuit. Sic intelligēdus eſt tex. in. d. c. ex tranſmiſſa. vbi milites erant clerici, & ea ratione cognoſcebat Epiſcopus, donec fuit inhibitus, & tex. in. d. c. verum. vbi abſq. difficultate præpoſitus erat clericus, idem probat tex. in. d. c. cæterum. vbi cognitionem habebant iudices ordinari. & à Papa fuerunt inhibiti, & cognitio delata fuit domino feudi. Nec repugnat Epiſcopum eſſe: quia non defertur vt Epiſcopo, ſed vt domino feudi. Aprobauit ergo Pōtifex dominorū cognitionem lege imperiali inductam, vbi ſupra. Præterea ita intellengendus eſt tex. in. c. ſolicitè. de maioritate & obedientia. ibi *ab eo ſuſcipiuntur temporalia*, quia verba illa referenda ſunt ad feudum, quia per ſuſceptionem feudi efficitur vaſallus. glo. verbo ſuſcipiūtur, & eſt communis ſecūdum ſupra relatos. Item ſic intelligendus eſt tex. in. c. cum parati. de appella. vbi Epiſcopus Zamorenſis Romam vocatus

catus excuſatur regia legatione. Propter temporalia regi enim obtemperare debet, quòd accipiendum eſt, quando generaliter vocatus eſt: nam ſi ſpecialiter vocaretur, magis debet Papæ obedire, ex iuramento præſtito, vt in.c.ego. de iure iurando. Nec hoc caſu excuſaretur alio iuramento fidelitatis Regi præſtito: quia ſemper intelligitur excepta ſuperioris autoritate, vt in.c.venientes.de iure iurando. Vltimo ita intelligendus eſt tex.in.c.Romana.§. debet de appella.lib.6. ibi *alio iure ſpeciali*, refertur enim ad iuriſdictionem feudalem; quam iam Pontifex videtur approbaſſe, glo.ibi verbo alio, recepta à Dominico & à Decio, in rubrica de appella.in.fine, & à Iacobo Mandolo conſ.81.nu.15.

SVMMARIVM.

1 *Iuriſdictionem ſecularem ſeparatam eſſe ab eccleſiaſtica, & ob hoc ſecularem exerceri non poſſe, a Iudicibus eccleſiaſticis, defendit quædam communis opinio.*

2 *Vnicuique ſeruanda eſt propria iuriſdictio.*

3 *Autoritate diuina ſecularis iuriſdictio conſiſtit.*

4 *Eccleſiam habere vtramque iuriſdictionem & vtrumque gladium, defendunt Doctores.*

5 *Feudalis quæſt. inter graues perſonas orta, interdum a Romano Pontifice deciditur.*

6 *Iuriſdictio ſecularis & eccleſiaſtica competit Eccleſiæ.*

7 *Iudex eccleſiaſticus iuriſdictionem habet ad cognoſcendum de dote.*

8 *Verior opinio eſt, quod Eccleſia habet vtrumque gladium, & vtrãque iuriſdictionem.*

9 *Iuriſdictio ſecularis principibus ſecularibus competit in habitu & in actu, ſed Romanis Pontificibus conceſſa, eſt ex diuina inſtitutione in habitu & potentia.*

10 *Interpretatio ad.c.quicunque. 11.quæſt.1.*

tione

Digitized by Google

QVÆSTIO IX.

AN ECCLESIA HABEAT VTRVMQ. gladium,& vtramq. iuriſdictionem, videlicèt, ſecularem & eccleſiaſticam.

1 IVRISDICTIONEM ſecularem ſeparatã eſſe ab eccleſiaſtica, & ob hoc ſolummodo Principibus ſecularibus,& illorũ miniſtris competere, & à iudicibus Eccleſiaſticis exerceri non poſſe, dicunt cõmunem opinionem Doctores relati à Rolãdo a Valle conſ.86.& 88. vol. 1.& relati à Victoria in prima Eccleſiæ poteſtatis relatione §.decernimus. Michael Vſcurrunus de regimine mundi, quæſt.2.nu.60. Bal. in prohemio digeſti, veteris, Soanetus de Romano Imperio nu.176 Pro qua opinione facit primo
2 quòd vnicuique ſeruanda eſt propria iuriſdictio.l.ſi quis ex aliena.ff.de iudiciis.c.peruenimus.in fine.11.quæſt.1.c. venerabilẽ.de lectione.Propia enim dicitur quo ad Eccleſiaſticos ſpiritualis, quo ad laicos ſecularis;& vna ab altera ſeparatur, ex.c.quoniã. 10. diſtinc.c. cùm ad verũ.c.duo ſunt c.ſi Imperator.96.diſtinc.c.ſolicite de maioritate & obediẽ. authẽ.quomodo oportet.§.definimus collatione.4.& in authen.de nõ alienandis vel permutãdis collatione.1. Igitur
3 Eccleſia ſolum habet eccleſiaſticam iuriſdictionem. Secundo facit, quòd authoritate diuina iuriſdictio ſecularis conſiſtit, dicto ca.quoniam.c. duo ſunt. c.ſi Imperator. 96. diſtinc. ergo Eccleſia non habet iuriſdictionem ſecularem, quia inter iuriſdictionem eccleſiaſticam & ſecularem debet eſſe diſtinctio.

Sed

4 Sed contrariam opinionem, videlicèt Eccleſiam habere
vtramque iuriſdictionem, & vtrumq. gladium, defendunt
Abbas nu.11.Innocentius.4.Decius.7.Nauarrus tertio no-
tabili.num.19. Alciatus.25.in.d.c. nouit de iudiciis Couar.
& ab eo relati in regula peccatū. 2.parte.§.9. nu.7. Roland.
conſ.1.num.93.volu.1.Menochius in conſ. cauſæ Ferrariē-
ſis num. 138.Soto de iuſtitia & iure lib.4.quæſt.4.art.1. Pro
5 qua opinione facit primo tex. in.d. c. nouit de iudiciis. vbi
quæſtio. feudalis inter Regē Angliæ & Franciæ orta ſuſci-
pitur à Romano Pontifice decidenda. Secundo faciunt tex.
in.c.1.22.diſtinc. ca. relatum.10. quæſt.1.c.alius.15. quæſt.
6.c. ab Apoſtolicæ. de re iudicata. lib. 6. ex quibus iuribus,
6 vtramq; iuriſdictionem conſtat habere Eccleſiam. Tertio
facit tex.in c.de prudentia.de donationibus inter virum &
7 vxorem. vbi Iudex Eccleſiaſticus cognoſcit de dote, de qua
quidem non cognoſceret, niſi haberet vtramque iuriſdictio
nem.

8 Sed in hac quæſtione dicendum eſt, hanc ſecundam opi-
nionem veriorem eſſe, & ſine dubio obſeruandam. Et ſic
nō obſtant iura adducta pro prima opinione, quæ probant
vnicuique ſeruandam eſſe ſuam iuriſdictionem, & ſecula
rem principibus ſecularibus & illorum miniſtris compete
re, Eccleſiaſticam autem Romano Pontifici & Prelatis cō
9 uenire. Quoniam reſpondēdum eſt iuriſdictionem ſecula-
rem, vel temporalem principibus ſecularibus competere
in habitu & in actu, Pontificibus verò diuina inſtitutione
datam eſſe in habitu & potentia, quæ reducitur ad actum
& exercitium, quoties iuſta reductionis cauſa ſucceſſerit.
Quod vt perfectius intelligatur conſtituo Romanum Pō-
tificem habere duplicem poteſtatem, quarum prima dici-
tur ordinis, & hæc ad Sacramentorum adminiſtrationem
pertinet, & ad fori interioris continentiam, quæ appellatur

etiam

Digitized by Google

etiam poteſtas clauium deſignata Mathæi.16. ibi tibi dabo claues, &c. & ex illo Iohannis.20. accipite Spiritum San-ctum,&c.& habetur in c.in nouo.21.diſtinctio.& in conſi-lio Trident.ceſsione.14.c.1.5.& 6.Altera poteſtas eſt iuriſ-dictionis,quam non ſolum in perſonas eccleſiaſticas,verum etiam in ſeculares,ex iuxta cauſa habet.Et hæc data fuit Pe tro,& ſucceſſoribus,ex ſupra citatis autoritatibus,& ex illo Mathæi 18.Quodcunque ligaueris,&c. ad conſeruandam Eccleſiæ maieſtatem. Ac proinde permiſſum eſt Romano Pontifici ex cauſa,leges diuinas interpretare,humanas cō-dere,ex eis iudicare, ſētētias proferre, cenſuras deſernere, inobediētibus reſiſtere.Et hæc iuriſdictio ſecularis dicitur, quando in perſonas ſeculares exercetur. Quam Romanus Pontifex & Prælati ob vitandū peccatum, vel alterius emi-nens damnum, ſolent ad actum reducere,quamuis eam iu-riſdictionē in habitu & potentia habeant. Et ita iuxta cau-ſa reducendi talem iuriſdictionem ad actum & exercitium reputatur peccatum præſens vel futurum.Et propter hanc rationem Romanus Pontifex, medicos quantumcunque laicos obligat, ne poſtea infirmos veſitent, ſi in graui in-firmitate conſtitutos peccata non fuerit confeſsi. c. cum infirmitas de penitentiis & remiſsionibus. Et ita accipien-da eſt gloſſa in verbo principaliter in. l. hæreditatibus de hæredibus inſtituendis, & gloſſa. 1. in. c. Epiſcopus. 6. quæſt. 2.& per hoc ſatisfit fundamento. 1. primæ opinio-nis.

10 Neque obſtant iura,quæ vltimò pro prima opinione ad-duximus; quia verum eſt, Principes habere iuriſdictio-nem ſecularem; Pontificem vero eccleſiaſticam, & ſic has iuriſdictiones auctoritate diuina conſiſtere: quia reſpondetur hoc intelligendum eſſe, vt ſupra diximus, videlicèt, Principes ſeculares habere iuriſdictionem

Digitized by Google

ſecularem in actu, Pontificem eandem in habitu & potentia, quæ ſuccedente iuxta cauſa, reducitur ad actum. Ita interpretandus eſt textus in. d. c. quicunque. 11. quæſt. 1. vbi Theodoſius, & Carolus Imperatores, Pontificis iuriſdictioni ſe ſubiicierunt. Præterea eodẽ modo interpretatur textus in. c. omnes. 22. diſtinc. vbi Romanum Pontificem dicitur habere terrenum imperium, quòd intelligitur in habitu & potentia. Ita etiam interpretandus eſt textus in. c. relatum. 11. quæſtione. 1. quamuis ex hoc tex. plures contenderunt Pontificem vtramque æqualiter habere iuriſdictionem. Sed valde falluntur, quia ibi cauſæ eccleſiaſticæ & ſeculares, Apoſtolis deferebantur eo tempore, cum non eſſent adhuc Principes Chriſtiani. Sed quam primum Chriſtiani extiterũt, ſeparatum fuit iuriſdictionis exercitium, & Eccleſia niſi ex iuxta cauſa vt ſupra, ſecularem iuriſdictionem non exercuit.

SVMMARIVM.

1 *PRocuratorem alieno nomine contrahentem, non obligari, defendunt plures Doctores.*

2 *Contrahens nomine officii eo nomine cenſetur obligatus, & non proprio.*

4 *Qui procuratorem non obligat eius nomine priuato, non ſequitur illius fidem.*

4 *Contractus non operatur vltra agentium intentionem.*

5 *Procurator contrahens mandato domini efficaciter obligatur.*

6 *Omnis obligatio a perſonis contrahentium, innitium ſumere debet.*

7 *Procuratori acquiritur directa actio, ex contractu ab ipſo celebrato.*

8 *Efficaciter obligatur procurator.*

9 *Procurator volens obligare propriam perſonam, vel perſonam domini eius*

Digitized by Google

eius voluntas quocunque modo ſortitur effectum.
10 *Procurator contrahens mandato domini, efficaciter obligatur.*
11 *Intellectus ad. l. fin. ff. de inſtitoria actione.*

QVÆSTIO X.

AN PROCVRATOR ALIENO NOmine contrahens, obligetur.

1 PARTEM negatiuam (videlicèt, procuratorem alieno nomine contrahentem nō obligari) defendunt relati à Bartolo in. l. ſi ſe non obtulit. ff. de re iudicata. num. 2. & in. l. procurator. ff. mādati. Paulus de Caſtro. in. l. 1. §. exitorem. ff. de excitoria actione. & conſilio. 22. num. 2. volu. 1. Decius conſ. 510. num. 4. Molineus in rubrica. ff. de verborum obliga. num. 78. qui omnes di-
2 cunt communem opinionem. Pro qua ſententia facit primo textus in. l. finali. ff. de inſtitoria actione. vbi contrahēs appoſito nomine officii, cenſetur nomine officii, & non
3 proprio nomine obligatus. Secundo facit quòd qui non obligat procuratorem nomine eius priuato, non ſequitur illius fidem priuatam, ſed procuratoriam, vel conſtituentis: ergo procurator nomine ſuo non obligatur, ciuiliter nec naturaliter: argumento tex. in. l. cùm amplius. §. hæc natura. ff. de regulis iuris. & ſibi debet imputari qui cum
4 eo contrahit. l. qui cùm alio. ff. de regulis iuris. Tertio facit; quia contractus agentium non debent vltra eorum intentionem operare. l. non omnes numeratio. in principio. ff. ſi certum petatur. Sed contrahens vt procurator, non vult

ſecularem in actu, Pontificem eandem in habitu & potentia, quæ ſuccedente iuxta cauſa, reducitur ad actum. Ita interpretandus eſt textus in. d. c. quicunque. 11. quæſt. 1. vbi Theodoſius, & Carolus Imperatores, Pontificis iuriſdictioni ſe ſubiicierunt. Præterea eodẽ modo interpretatur textus in. c. omnes. 22. diſtinc. vbi Romanum Pontificem dicitur habere terrenum imperium, quòd intelligitur in habitu & potentia. Ita etiam interpretandus eſt textus in. c. relatum. 11. quæſtione. 1. quamuis ex hoc tex. plures contenderunt Pontificem vtramque æqualiter habere iuriſdictionem. Sed valde falluntur, quia ibi cauſæ eccleſiaſticæ & ſeculares, Apoſtolis deferebantur eo tempore, cum non eſſent adhuc Principes Chriſtiani. Sed quam primum Chriſtiani extiterũt, ſeparatum fuit iuriſdictionis exercitium, & Eccleſia niſi ex iuxta cauſa vt ſupra, ſecularem iuriſdictionem non exercuit.

SVMMARIVM.

1 *PRocuratorem alieno nomine contrahentem, non obligari, defendunt plures Doctores.*

2 *Contrahens nomine officii eo nomine cenſetur obligatus, & non proprio.*

4 *Qui procuratorem non obligat eius nomine priuato, non ſequitur illius fidem.*

4 *Contractus non operatur vltra agentium intentionem.*

5 *Procurator contrahens mandato domini efficaciter obligatur.*

6 *Omnis obligatio à perſonis contrahentium, innitium ſumere debet.*

7 *Procuratori acquiritur directa actio, ex contractu ab ipſo celebrato.*

8 *Efficaciter obligatur procurator.*

9 *Procurator volens obligare propriam perſonam, vel perſonam domini*

eius

eius voluntas quocunque modo ſortitur effectum.
10 *Procurator contrahens mandato domini, efficaciter obligatur.*
11 *Intellectus ad. l. fin. ff. de inſtitoria actione.*

QVÆSTIO X.

AN PROCVRATOR ALIENO NOmine contrahens, obligetur.

1 PARTEM negatiuam (videlicèt, procuratorem alieno nomine contrahentem nõ obligari) defendunt relati à Bartolo in. l. ſi ſe non obtulit. ff. de re iudicata. num. 2. & in. l. procurator. ff. mãdati. Paulus de Caſtro. in. l. 1. §. exitorem. ff. de excitoria actione. & conſilio. 22. num. 2. volu. 1. Decius conſ. 510. num. 4. Molineus in rubrica. ff. de verborum obliga. num. 78. qui omnes di-
2 cunt communem opinionem. Pro qua ſententia facit primo textus in. l. finali. ff. de inſtitoria actione. vbi contrahẽs appoſito nomine officii, cenſetur nomine officii, & non
3 proprio nomine obligatus. Secundo facit quòd qui non obligat procuratorem nomine eius priuato, non ſequitur illius fidem priuatam, ſed procuratoriam, vel conſtituentis: ergo procurator nomine ſuo non obligatur, ciuiliter nec naturaliter: argumento tex. in. l. cùm amplius. §. hæc natura. ff. de regulis iuris. & ſibi debet imputari qui cum eo contrahit. l. qui cùm alio. ff. de regulis iuris. Tertio facit;
4 quia contractus agentium non debent vltra eorum intentionem operare. l. non omnes numeratio. in principio. ff. ſi certum petatur. Sed contrahens vt procurator, non vult

 nomi-

Digitized by Google

ſecularem in actu, Pontificem eandem in habitu & potentia, quæ ſuccedente iuxta cauſa, reducitur ad actum. Ita interpretandus eſt textus in. d. c. quicunque. 11. quæſt. 1. vbi Theodoſius, & Carolus Imperatores, Pontificis iuriſdictioni ſe ſubiicierunt. Præterea eodẽ modo interpretatur textus in.c. omnes. 22. diſtinc. vbi Romanum Pontificem dicitur habere terrenum imperium, quòd intelligitur in habitu & potentia. Ita etiam interpretandus eſt textus in. c. relatum. 11. quæſtione. 1. quamuis ex hoc tex. plures contenderunt Pontificem vtramque æqualiter habere iuriſdictionem. Sed valde falluntur, quia ibi cauſæ eccleſiaſticæ & ſeculares, Apoſtolis deferebantur eo tempore, cum non eſſent adhuc Principes Chriſtiani. Sed quam primum Chriſtiani extiterũt, ſeparatum fuit iuriſdictionis exercitium, & Eccleſia niſi ex iuxta cauſa vt ſupra, ſecularem iuriſdictionem non exercuit.

SVMMARIVM.

1 *Procuratorem alieno nomine contrahentem, non obligari, defendunt plures Doctores.*

2 *Contrahens nomine officii eo nomine cenſetur obligatus, & non proprio.*

4 *Qui procuratorem non obligat eius nomine priuato, non ſequitur illius fidem.*

4 *Contractus non operatur vltra agentium intentionem.*

5 *Procurator contrahens mandato domini efficaciter obligatur.*

6 *Omnis obligatio a perſonis contrahentium, innitium ſumere debet.*

7 *Procuratori acquiritur directa actio, ex contractu ab ipſo celebrato.*

8 *Efficaciter obligatur procurator.*

9 *Procurator volens obligare propriam perſonam, vel perſonam domini*

eius

Digitized by Google

eius voluntas quocunque modo ſortitur effectum.

10 *Procurator contrahens mandato domini, efficaciter obligatur.*

11 *Intellectus ad.l.fin.ff.de inſtitoria actione.*

QVÆSTIO X.

AN PROCVRATOR ALIENO NOmine contrahens, obligetur.

PARTEM negatiuam (videlicèt, pro-
1 curatorem alieno nomine contrahentem nō obligari) defendunt relati à Bartolo in. l. ſi ſe non obtulit. ff. de re iudicata. num. 2. & in. l. procurator. ff. mādati. Paulus de Caſtro. in. l. 1. §. exitorem. ff. de excitoria actione. & conſilio. 22. num. 2. volu. 1. Decius conſ. 510. num. 4. Molineus in rubrica. ff. de verborum obliga. num. 78. qui omnes di-
2 cunt communem opinionem. Pro qua ſententia facit primo textus in. l. finali. ff. de inſtitoria actione. vbi contrahēs appoſito nomine officii, cenſetur nomine officii, & non
3 proprio nomine obligatus. Secundo facit quòd qui non obligat procuratorem nomine eius priuato, non ſequitur illius fidem priuatam, ſed procuratoriam, vel conſtituentis: ergo procurator nomine ſuo non obligatur, ciuiliter nec naturaliter: argumento tex. in. l. cùm amplius. §. hæc natura. ff. de regulis iuris. & ſibi debet imputari qui cum
4 eo contrahit. l. qui cùm alio. ff. de regulis iuris. Tertio facit; quia contractus agentium non debent vltra eorum intentionem operare. l. non omnes numeratio. in principio. ff. ſi certum petatur. Sed contrahens vt procurator, non vult

ſecularem in actu, Pontificem eandem in habitu & potentia, quæ ſuccedente iuxta cauſa, reducitur ad actum. Ita interpretandus eſt textus in. d. c. quicunque. 11. quæſt. 1. vbi Theodoſius, & Carolus Imperatores, Pontificis iuriſdictioni ſe ſubiicierunt. Præterea eodē modo interpretatur textus in. c. omnes. 22. diſtinc. vbi Romanum Pontificem dicitur habere terrenum imperium, quòd intelligitur in habitu & potentia. Ita etiam interpretandus eſt textus in. c. relatum. 11. quæſtione. 1. quamuis ex hoc tex. plures contenderunt Pontificem vtramque æqualiter habere iuriſdictionem. Sed valde falluntur, quia ibi cauſæ eccleſiaſticæ & ſeculares, Apoſtolis deferebantur eo tempore, cum non eſſent adhuc Principes Chriſtiani. Sed quam primum Chriſtiani extiterūt, ſeparatum fuit iuriſdictionis exercitium, & Eccleſia niſi ex iuxta cauſa vt ſupra, ſecularem iuriſdictionem non exercuit.

SVMMARIVM.

1 *PRocuratorem alieno nomine contrahentem, non obligari, defendunt plures Doctores.*

2 *Contrahens nomine officii eo nomine cenſetur obligatus, & non proprio.*

4 *Qui procuratorem non obligat eius nomine priuato, non ſequitur illius fidem.*

4 *Contractus non operatur vltra agentium intentionem.*

5 *Procurator contrahens mandato domini efficaciter obligatur.*

6 *Omnis obligatio à perſonis contrahentium, innitium ſumere debet.*

7 *Procuratori acquiritur directa actio, ex contractu ab ipſo celebrato.*

8 *Efficaciter obligatur procurator.*

9 *Procurator volens obligare propriam perſonam, vel perſonam domini eius*

Digitized by Google

eius voluntas quocunque modo ſortitur effectum.

10 *Procurator contrahens mandato domini, efficaciter obligatur.*

11 *Intellectus ad l. fin. ff. de inſtitoria actione.*

QVÆSTIO X.

AN PROCVRATOR ALIENO NOmine contrahens, obligetur.

1 PARTEM negatiuam (videlicèt, procuratorem alieno nomine contrahentem nō obligari) defendunt relati à Bartolo in. l. ſi ſe non obtulit. ff. de re iudicata. num. 2. & in. l. procurator. ff. mādati. Paulus de Caſtro. in. l. 1. §. exitorem. ff. de excitoria actione. & conſilio. 22. num. 2. volu. 1. Decius conſ. 510. num. 4. Molineus in rubrica. ff. de verborum obliga. num. 78. qui omnes di-
2 cunt communem opinionem. Pro qua ſententia facit primo textus in. l. finali. ff. de inſtitoria actione. vbi contrahēs appoſito nomine officii, cenſetur nomine officii, & non
3 proprio nomine obligatus. Secundo facit quòd qui non obligat procuratorem nomine eius priuato, non ſequitur illius fidem priuatam, ſed procuratoriam, vel conſtituentis: ergo procurator nomine ſuo non obligatur, ciuiliter nec naturaliter: argumento tex. in. l. cùm amplius. §. hæc natura. ff. de regulis iuris. & ſibi debet imputari qui cum
4 eo contrahit. l. qui cùm alio. ff. de regulis iuris. Tertio facit; quia contractus agentium non debent vltra eorum intentionem operare. l. non omnes numeratio. in principio. ff. ſi certum petatur. Sed contrahens vt procurator, non vult

eius voluntas quocunque modo ſortitur effectum.

10 *Procurator contrahens mandato domini, efficaciter obligatur.*

11 *Intellectus ad. l. fin. ff. de inſtitoria actione.*

QVÆSTIO X.

AN PROCVRATOR ALIENO NOmine contrahens, obligetur.

1 PARTEM negatiuam (videlicèt, procuratorem alieno nomine contrahentem nō obligari) defendunt relati á Bartolo in. l. ſi ſe non obtulit. ff. de re iudicata. num. 2. & in. l. procurator. ff. mādati. Paulus de Caſtro. in. l. 1. §. exitorem. ff. de excitoria actione. & conſilio. 22. num. 2. volu. 1. Decius conſ. 510. num. 4. Molineus in rubrica. ff. de verborum obliga. num. 78. qui omnes di-
2 cunt communem opinionem. Pro qua ſententia facit primo textus in. l. finali. ff. de inſtitoria actione. vbi contrahēs appoſito nomine officii, cenſetur nomine officii, & non
3 proprio nomine obligatus. Secundo facit quòd qui non obligat procuratorem nomine eius priuato, non ſequitur illius fidem priuatam, ſed procuratoriam, vel cōſtituentis: ergo procurator nomine ſuo non obligatur, ciuiliter nec naturaliter: argumento tex. in. l. cùm amplius. §. hæc natura. ff. de regulis iuris. & ſibi debet imputari qui cum
4 eo contrahit. l. qui cùm alio. ff. de regulis iuris. Tertio facit; quia contractus agentium non debent vltra eorum intentionem operare. l. non omnes numeratio. in principio. ff. ſi certum petatur. Sed contrahens vt procurator, non vult

nomine proprio contrahere vel obligari,ergo nomine proprio non obligatur.

5 Sed contrariam ſententiam (videlicet procuratorem
contrahentem mandato domini efficaciter obligari) de-
fendunt relati à Iaſo.in.d. l. ſi ſe non obtulit. num. 2. &. 3.
& ibidem Angelus.referens ita Florentiæ fuiſſe iudicatum.
6 Pro qua ſententia facit primò , quòd omnis obligatio, in
perſonis contrahentium initium ſumere debet. l. quæ-
cunque gerimus. ff. de obligationibus & actionibus. &
ideò procuratorum obligatio, domino non acquiritur. d.
l. quæcunque gerimus. l. ea quæ ciuiliter. ff. de acquiren-
do rerum dominio. l. ſtipulatio iſta. §. alteri. ff. de verbo-
rum obliga. l. ſolutum. §. per liberam. ff. de pignoratitia
actione.l.quo tutella verſ.nemo.ff. de regulis iuris. Et ideò
nec per procuratorem dominus obligari alteri non poteſt.
Vnde ſi contractus valet,& ex eo obligatio naſcitur,ipſum
procuratorem contrahentem obligari neceſſe eſt, & con-
7 tra eum actio dari. Secundo facit, quòd ex contractu pro-
curatoris, ipſi procuratori acquiritur directa actio. l. in
cauſa.l.procurator. ff. de procuratoribus, & dominus ge-
rere non poteſt, niſi priùs mandatis actionibus. l. ſi procu-
ratorem.§.ſi liber homo.l.idem.§.ſi quis alicui.§. fin.l. cùm
ſeruus.§. vltimo.ff. mandati. Ergo mutuę obligationes in-
ter procuratorem & alterum contrahentem oriuntur; &
8 ipſe procuratòr efficaciter conueniri poterit. Vltimo fa-
cit tex. in. l. procurator qui pro euictione. l. ſeruum Titii
ff. mandati in. l. 1. §. eſt autem. ff. de exercitoria actione
l.ſi quis mancipiis. §.ſeruum. ff. de inſtitoria actione. l. il-
lud.§. impuberis. ff. de euictionibus. l. prior. §. in eum. ff.
de adminiſtratione rerum ad ciuitatem pertinentium,
ex quibus iuribus conſtat procuratorem efficaciter obli-
gari.

Sed

9 Sed hanc controuerſiam Doctores communiter componunt, quod aut procurator voluit obligare perſonam propriam, vel perſonam domini, & vtroque caſu voluntas eius effectum habet. aut ſimpliciter contrahit, & tunc ſi ex illo contractu aliqua obligatio ſibi adquiritur, etiam ipſe manebit obligatus, vt in ſpecie textus in. d. lege ſeruum Titii: aut ex cōtractu nihil acquiritur procuratori, & tunc nec ipſe procurator obligabitur, iuxta tex. in. d. lege finali. ff. de inſtitoria actione. quam diſtinctionem obſeruat. Bartolus in. d. l. procurator qui pro euictione Caſtro. numero. 2. Imola. 1. Iaſon, & Vincentius. 4. in. d. lege ſi ſe non obtulit. ff. de re iudicata. et receptam concordiam teſtantur Ripa ibidem numero. 11. & Socinus. 154. lib. 2. pro qua interpretatione induci ſolet textus in l. ſolutum §. per liberam. ff. de pignora titia actione. Sed conuincitur hæc communis concordia, quia attenta ea doctrina dicendum eſt, indiſtincte procuratorem teneri ex omni contractu, ex quo mutuæ proficiſcuntur actiones: cùm ſemper actio directa procuratoria acquiratur. l. ſi procurator
10 ff. de procuratoribus. Vnde reiecta ea concordia verior eſt ſecunda opinio, videlicet procuratorem contrahentem mandato domini efficaciter obligari, iuxta tex. in lege procurator qui pro euictione. qui quamuis loquatur eo caſu quo procurator fidem ſuam aſtrinxit (vt aduertunt Doctores) etiam procedit eo caſu quo ſimpliciter contrahit, vt conſtat ex tex. in. d. lege ſeruum titii & ex ſimilibus
11 pro hac ſecunda opinione citatis. Neque obſtat tex. in. d. l. fin. ff. de inſtitoria actione; cuius fundamento Doctores ſupra citati, priorem opinionem defenderunt. Nam ibi Octauius Terminalis inſtitor nullum contractum celebrauit; quia Gaius Seiius non credidit ei pecuniam; ſed menſe numularie Lucii Titii: nec Terminalis inſtitor

promiſsit Caio Ceiio pecuniam illam redditurum: ſed ad fidem præſtandam dedit cautionem, qua declarauit menſam mille denarios accepiſſe numerandos certa die: Vnde Terminalis nec ex cauſa crediti conueniri poterit, cũ ipſe nihil acceperit, nec ex verbis epiſtolæ, cùm nullam contineant promiſsionem, ſed fidem negotii celebrati cùm mẽſa. Quòd inter alios rectè aduertit Bart. in. d. l. ſi ſe non obtulit & Fulgotius ibidem: quam interpretationem ſequitur Alex. conſ. 28. num. 5. volu. 6. Socinus conſ. 154. num. 2. volum. 2. Cæteraque prioris opinionis fundamenta facilè à Doctoribus qui ſecundam opinionẽ defendunt diluũtur.

SVMMARIVM.

1 *Contra procuratorem, qui propter eius contumatiam, condemnatur in expenſis, faciendam eſſe exequutionem, defendunt plures Doctores.*

2 *Mandatum generale, nunquam comprehendit delictum.*

3 *Procurator quamuis ſit contumax & ob illius contumatiam condemnetur in expenſis, exequutionem non aduerſus illum, ſed contra dominum faciendam, eſſe defendunt plures Doctores.*

4 *Imputari debet domino, damnum pigri & minus diligentis procuratoris.*

5 *Dominus conuenitur ob rem non defenſam, a procuratore.*

6 *Miſsio in poſſeſsionem ex primo decreto, fit ob contumatiam procuratoris.*

7 *Procurator contumax in reſpondendo poſitionibus, facit dominum haberi pro confeſſo.*

8 *Procurator qui ob illius contumatiam fertur ſententia contra dominum in expenſis, ſi doli particeps eſt, retractatur ſententia, & dominus repetit ab eo expenſas.*

QVAE-

QVÆSTIO XI.

AN SI PROCVRATOR, PROPTER contumatiam ſuam, condemnetur in expẽſis, ſit facienda exequtio, contra procuratorem, vel contra dominum.

1 IN hac quæſtione faciendam eſſe exequtionem contra procuratorem, defendũt Speculator titulo de exequtionibus ſententiarum. §. ſequitur verſ. Sed quid ſi procurator. Bart. in. l. ſi ſe nõ obtulit. & Ripa ibidem num. 4. ff. de re iudicata qui plures pro hac opinione referunt, & ſecũdum hanc opinionem iudicatum fuiſſe olim à Clemente Pontifice, refert idem Bart. vbi ſupra. Pro qua opinione facit primò tex. in. l. vnica ibi *ſi procurator tuus, vel tutor ius dicendi non obtemperauerit.* Secundò facit, quòd mãdatum generale nunquam comprehendit delictum. l. 1. §. quotiens, iuncta glo. verbo quoties verius. ff. de vi & de vi armata: nec comprehendit factum propter quod veniat imponenda pœna, vt docet Bar. per tex. ibi in. l. ſi procurator num. 7. ff. de conditione indebiti. Quam opinionem plurimum exornat Felinus in. c. 1. num. 8. vt lite non conteſtata Menchaca quæſtionum vſu frequentium. c. 18. num. 4.
2

3 Sed contrariam opinionem (videlicet, exequutionem faciendam eſſe contra dominum) defendunt Ioannes Andræas, Oſtienſis & Anthonius in. c. 1. vt lite non conteſtata: quos ſequuntur Cummanus in. d. l. ſi ſe non obtulit. ff.

de re iudicata num. 2. Angelus & Iaſon ibidem numero. 13. Pro qua opinione facit primò, textus in. d. l. ſi ſe non obtulit. ff. de re iudicata. Secundo facit quòd imputandum
4 videtur domino qui minus diligentem procuratorem elexit, argumento tex. in. l. eum qui. §. fin. cum. l. ſequenti. ff. com-
5 modati. Tertio facit quòd ob rem non defenſam à procuratore, dominus conuenitur. l. non cogendum. ff. de pro-
6 curato. Quarto facit, quia propter contumatiam procuratoris, fit miſsio in poſſeſsionem contra dominum, ex primo decreto, lex eum qui. C. de procuratoribus: & ſic in effectu fit executio expenſarum contra dominum, qui non auditur niſi ſolutis expenſis lex cùm proponas auctenti-
7 ca ei cui. C. de bonis authoritate iudicis poſsidēdis. Quinto facit textus in. l. non ſolum. in principio. ff. de procuratoribus. vbi contumatia procuratoris nolentis reſpondere poſsitionibus, facit dominum haberi pro confeſſo. l. finali §. quòd ſi actor. C. de iure iurando propter calumniam. c. 2. de confeſsis. lib. 6. Et hæc ſecunda opinio mihi probabilior videtur, videlicèt executionem faciendam eſſe contra dominum. Verum tamen eſt, quod poſtmodum dominus poteſt à procuratore expenſas repetere, ſi ſit ſoluendo: ſin minus & aduerſarius contumatiæ & doli particeps eſt, ſententia hoc caſu retractabitur, quod idem videtur diſpoſitū in noſtro regno in foro ſi algu. de procuratoribus lib. 2. fororum.

SVMMARIVM.

1 *QVI habet iura ceſſa ab alio, dicitur procurator in rem ſuam, communiter per Doctores.*

2 *Per ſolam ceſsionem actionis, nemo efficitur procurator in rem ſuam.*

Per

3 *Per ceſsionem, ſolummodo in ceſsionarium, tranſit actio vtilis.*
4 *Plus iuris habet procurator in rem ſuam, quam ceſsionarius.*
5 *Intellectus ad. l. 3. C. de nouationibus.*
6 *Debitor ſoluere non poteſt habenti directas actiones, ſi alius vtiles actiones habet.*
7 *Intellectus ad. l. fin. ff. de tranſactionibus.*
8 *Interpretatio ad. l. in principio. ff. ad Trebell.*

QVÆSTIO XII.

AN PER SOLAM CESSIONEM actionis, conſtituatur procurator in rem ſuam.

1 COMMVNITER receptum eſt, eũ qui habet iura ceſſa ab alio, ad ſuam vtilitatem, procuratorem in rẽ ſuam dici, argumento tex. in. l. ſi procuratorem. §. fin. in fine. ff. mandati. Atque ita ex ſola ceſsione actionis, cõſtitui procuratorem in rem ſuam, docent Speculator, titulo de procuratore. §. ſequitur. verſ. in ſumma. Bal. in. l. ſi quidem. colu. 2. C. de obligationibus & actionibus. Et communiter receptum dicunt Iaſon, & Ripa in lege ſi ſe non obtulit. ff. de re iudicata num. 8. & Maranta qui hanc opinionem plurimum exornat, in. l. ſi actor. num. 151. ff. de procuratoribus.

2 Sed contraria opinio videlicèt per ſolam ceſsionem actionis, neminem conſtitui procuratorem in rem ſuam, verior eſt. Pro qua faciunt tex. in. l. ſi procuratorum. §. fin. ff. mandati. textus in. l. 2. in fine. ff. familiæ erciſcundæ. tex. in. l. 3. §. item Labeo. ff. de in rem verſo. & tex. in lege ſi ſo-

Digitized by Google

lutum. C. de obligationibus & actionibus. Ex quibus omnibus iuribus, conſtat, quòd ceſsis & mandatis actionibus etiam requiritur, vt procurator in rem ſuam conſtituatur, quòd fruſtra exigeretur ſi ex ſola ceſsione efficeretur quis procurator in rem ſuam. Quare dicendum eſt, per ceſsio-
3 nem dumtaxat, tranſire actionem vtilem. l. 2. C. de obligationibus & actionibus: quia directa ab oſsibus, cedentis deuelli non poteſt. l. quis ergo. ff. de peculio, notatur in. l. 3. & ſequẽti. ff. pro ſocio & tunc ceſsionarius dominus eſt vtilis actionis, et ſi eam mouerit non poterit dici procurator, ſed dominus litis. Sed quia plerumq. intereſt, ceſsionario experiri directis actionibus, propter multas vtilitates quas tradunt Doctores in hac materia: ſolet interdũ dominus procuratori concedere poſt ceſsionem vtilium, exercitium directarum actionum, vt ceſsionarius eo iure vtatur, quo fungeretur dominus..

Quo facto procurator in rem ſuam à domino conſtituitur, reſpectu exercitium directarum: quas neceſſario exercere debet procuratorio nomine cedentis. Ex his deduci-
4 tur, plus iuris habere procuratorem in rem ſuam, quã ceſsionarium; cum ceſsionarius ſolam vtilem actionem habeat, procurator in rem ſuam non ſolum vtilem, ſed etiam exercitium directè. Ex qua declaratione infertur interpre-
5 tatio ad tex. in. l. 3. C. de nouationbus, vbi probatur cedentem iura apud ſe retinere directam actionem, qua experiri poteſt, niſi habens vtilem litem conteſtatus fuiſſet, vel partem debiti acceperit aut denunciauerit debitori, ne ſolueret, habenti directam. Quòd adeò verum eſt, vt non ſufficiat ſcientia debitoris, ſed neceſſaria ſit denunciatio ceſsionarii: ad hoc vt à debitore exigi non poſsit, vt docet glo. in l. nemo. verbo vtilibus. C. quę res pignori obligari poſſunt, quam ſequuntur Cumanus conſ. 4. num. 4. Alexan. in. l. ſi

cum

Digitized by Google

cum emptore num.4.poſt principium.ff.de pactis Iaſon in l.1. num. 4. ff. de noui operis nuntiatione & Socinus in regula.73.

6 Quæ ſentẽtia valde difficilis eſt, quia verius videtur, debitorem ſoluere non poſſe habenti directas, ſi alius actiones vtiles habeat, & ideo exceptione ſe tueri non poſſe, ſi ab eo qui vtiles actiones habet conueniatur, niſi ignorauerit in eum fuiſſe translatas, iuxta textum ſingularẽ & valde difficilem in.l. fin. ff. de tranſactionibus ibi propter ignorantiam: ex quibus verbis colligitur à contrario ſenſu, eſſe denegandam exceptionem debitori, ſi ſciret, quamuis ei non fuiſſet denunciatum. Cui difficultati Doctores communiter reſpondent tex.in.d.l.3. procedere quando actiones ita ceduntur, vt pertineat ad cedentem commodum & earum periculum, tex. verò in.d.l.fi. quando commodum & periculum pertineat ad ceſsionarium. Quam obſeruationem obſeruat Bart.in.l.facta.§.ſi hæres.ff.ad Trebel.& communem opinionem legiſtarum teſtatur Imola in.c. fin. in fine de alienatione iudicii. Iaſon in.l.ſi cùm emptore.num.7.ff. de pactis. Pariſius conſ. 19. colu.fin. lib.3. Sed conuincitur hæc interpretatio primò, quia nimis reſtringit generalitatem tex. in. d. l. 3. quam procedere etiam quando ceſsio fit in vtilitatem ceſsionarii, docet glo.in.d.l.nomen. quam defendit Bal.conſ.283.ad finem lib.2. & receptam teſtatur Cumanus.d.conſ.4. Afflictis deciſione.335. num.4. Secundò quia textus ille neceſſariò intelligendus eſt, de ceſsione facta in vtilitatem ceſsionarii; patet quia aliàs, etiam in tribus caſibus, ibi numeratis ſolui poſſet, domino directarum vt docet Alexander in.d.l.ſi cum emptore.num.4.ff.de pactis.

7 Vnde reiecta ea interpretatione, & omiſsis aliis pluribus, reſpondendum eſt, tex. in. d. l. fin. eſſe intelligendum de

de eo qui non ſolum habet vtiles actiones, ſed etiam exercitium directarum, quòd patet: quia in emptorem hæreditatis ipſo iure ſine vlla ceſsione tranſeunt actiones vtiles iuxta textum in.l.emptor.C. de hæreditate & actione vendita. Vnde cùm textus dicat emptori mādatas fuiſſe actiones; intelligendum eſt exercitium directarum. Id enim propiè ſignificant illa verba, vt docet glo. in verbo mandatam in.l.1.C. de obligationibus & actionibus, quam receptam teſtatur Salicetus ibi num. 2. Alexander in. l. ex aſſe num. 6.ff.ad Trebellianum. Quæ interpretatio probatur primò, quia aliàs inutilis eſſet ceſsio, cùm per eam non transferātur vtiles actiones, quæ iam venditione hæreditatis fuerūt translatæ. Secundo probatur ex tex.in.d.l.emptor. vbi habenti vtiles, mandatur exercitium directarum, & conſtituitur procurator in rem ſuam; quia duplex vinculum fortius eſt vno, authen. itaque. C. communia de ſucceſsionibus. Efficatius eſt ius ceſsionarii, & longè debilius ius cedentis. quòd adeo manet eliſum, vt actiones ſuas exercere nequeat. Defendunt Angelus in.l.ſi cùm emptore num. 3. & ibi Alexander.num.5.ff.de pactis. Vnde ſi debitor venditori hæreditatis. ſoluat ſciens non tamen vtiles, per vēditionem hæreditatis, ſed etiam exercitium directarum, per mādatum actionum, in emptorem fuiſſe translatum; ſi ab emptore conueniatur, exceptione tranſacti negotij non poterit ſe tueri, quamuis nulla interuenerit denuntiatio.

8 Ex his infertur, interpretatio ad tex. in. l.in principium ff. ad Trebellianum vbi probatur reſtituta hæreditate, actiones directas manētes apud hæredē eſſe omnino inutiles, & ſine aliquo effectu. Quod dicit Cumanus vbi ſupra, eſſe miraculum Senatus conſulti Trebelliani: quem ſecūtur Doctores ſupra relati vbi ſupra. Sed nimis miratur Cumanus cum ex ſupra tradita doctrina, & ex his quæ dicentur

tur

Digitized by Google

tur apparebit non eſſe miraculum, ſed procedere ſecundũ iuris regulas. Pro cuius rei explicatione ſciendum eſt, per Trebellianum non ſolum transferri in fideicommiſſariũ vtiles actiones, ſed etiã exercitiũ directarum, vt defendunt Caſtro in. d. 1. & ibi Alexan. nu. 7. Iaſon. 2. lectura numero 33. Claudius ad finem Ripa num. 13. Aymon in. l. cum filio. 2. parte num. 142. ff. de legatis. 1. Imola in. l. 2. ff. ad Trebell. Pro qua ſententia facit tex. in. d. l. 2. vbi probatur fideicommiſſarium conſtitui loco hæredis, quibus verbis mandatur exercitium directarum actionum. l. 3. v bi notat Bartolus. ff. familiæ erciſcundæ notant omnes in. l. emptor. C. de hæreditate, vel actione vendita. Et faciunt quæ notat Aretinus in. l. cum filio. ff. de legatis. 1. Ruinus conſ. 29. num. 9. lib. 1. Et ideo merito Papinianus in. d. l. fi. ff. de tranſactionibus. comparauit fideicommiſſarium emptori hęreditatis, cui mandatum eſt exercitium directarũ. Vnde deducitur non eſſe mirabile, ſed ſęcundum iuris ciuilis prę cepta, vt reſtituta hæreditate ex Trebelliano ſine effectu maneant pœnes hæredem vtiles actiones.

SVMMARIVM.

1 *Referuntur Doctores, qui dicunt executionem prætermiſſo ordine factam valere.*

2 *Forma a lege præſcripta in quocunque actu eſt illa ſine qua actus non valet.*

3 *In executione, interdum eſt incipiendum, a nominibus debitorum.*

4 *Bona meliora capi poſſunt, pro ſatisfactionem debiti.*

5 *Executio facta non ſeruato debito ordine, eſt nulla.*

6 *Executio quando facta eſt, non ſeruato debito ordine, ab ea appellari poteſt.*

7 *Ordo ſeruandus in executione, non reſpicit fauorem creditoris, vel debi-*

Digitized by Google

de bitoris.

8 *Legis diſpoſitio effectum ſortiri debet.*

9 *Intellectus ad.l.magis puto.§.ſi pupillus. verſ. querere.ff. de rebus eorum.*

10 *Intellectus ad textum in authen.hoc niſi debitor.C.de ſolutionibus.*

11 *In executione facienda bona capi debent quæ minus damnoſa ſunt.*

12 *Agens actione hipotecaria in executione non tenetur ſeruare ordinem:neque in debitore fiſcali, ordo ſeruandus eſt.*

QVÆSTIO XIII.

AN EXECVTIO FACTA PRÆTERmiſſo iuris ordine(videlicet,ſi prius mobilia,deinde inmobilia,poſtea iura & actiones non accipiantur,)valeat.

AFFIRMATIVAM partem(vide-
1 licèt executionem factã pretermiſſo iu-
ris ordine valere)defendũt Bar.in.l.à di
uo Pio.§.in venditione. num. 8. ff. de re
iudicata.Iohannes Andræas in.c.quoniã
frequenter. §. fin. vt lite non conteſtata.
Bal.in. l. ab executione. C. quorum ap-
pellationes non recipiantur,& in.d.c. quoniam frequenter
§.fin.vt lite non conteſtata Iaſon in.l. à diuo Pio. §. in ven-
3 ditione. num. 19. Pro qua ſententia facit primo, quod lex
eo caſu inducit formam, quòd in defectum propoſitæ qua-
litatis, reddit nullam diſpoſitionem. l. non dubium. C. de
legibus:& notãt Doctores in.l.1.ff.de liberis & poſthumis.
Sed nullo iure expreſſum eſt inutilem eſſe executionem

hoc

hoc ordine prętermiſſo.Ergo nec pro forma requiritur or-
3 do,nec eo omiſſo viciatur executio.Secundo facit tex. in.l.
magis puto. §. ſi pupillus verſ. querere.ff. de rebus eorum.
in quo innuitur in executione incipiendum eſſe à nomini-
bus debitorum, ex quibus ſatisfieri debet creditor antequã
4 perueniatur ad immobilia. Tertio facit tex.in authen. hoc
niſi debitor.ibi quam debitor habet meliorem. C. de ſolu-
tionibus vbi probatur bona meliora capi poſſe pro ſatisfa-
ctione debiti.

5 Sed contraria ſententia verior eſt, videlicèt executio-
nem prætermiſſo debito iuris ordine non valere. Quam
defendunt Alexan. & Imola. in. d. l. à diuo Pio. §. in ven-
ditione num.13.&.18.Iaſon ibidem num.19.Rolandus cõſ.
32.num.22.volu.3.Felinus in.c.conſultationem de ſenten-
tia & re iudicata Afflictis deciſ.358.num.7.Pro qua ſenten
tia facit tex.in.d.l.à diuo Pio.§.in venditione.ff.de re iudi-
cata.vbi ordo in executione ſeruandus ſtatuitur, videlicèt,
primo capienda eſſe bona mobilia & ſe mouentia, deinde
immobilia, tertio iura & nomina debitorum. Et ad idem
adaptari poſſunt tex.in.l.ciuitates.ff. quòd cuiuſq; vniuer-
6 ſitatis nomine & tex.in.l.1.C.de prætorio pignore. Secun-
do facit tex. in. l. ab executione. C. quorum appellationes
non recipiantur. vbi ſi executio fuerit facta prætermiſſo
7 ordine,ab ea appellari poteſt. Tertio facit optima ratio,nã
hic ordo non reſpicit fauorem debitoris, cuius magis in-
t tereſt,vt inciperet à iuribus & actionibus ex.l.magis puto.
§.ſi pupillo.verſ.querere.ff.de rebus eorum.neque fauorem
creditoris;cuius intereſt,vt executio fieret in bonis mobili-
bus:Ergo dicendum eſt reſpicere formam executionis.

8 Et ita non obſtant argumenta in contrariam adducta,nõ
primum quia ſufficit quod lex ſtatuat certum ordinem ſer-
uandum in executione,& tũc intelligendum eſſe cũ effectu
vide-

videlicèt, ſub nullitatis pœna quantumuis lex id non exprimat. Cum enim certus ordo ſeruari debeat, ex d. l. à diuo Pio. §. in venditione videlicèt, vt priùs executio fiat in bonis mobilibus, & ſe mouentibus, deinde in immobilibus, poſtmodum in iuribus & actionibus debitoris: & his deficientibus tandem deuenitur ad capturam perſonæ. Hic ordo omnino ſeruandus eſt, adeò, vt ſi Iudex, vel executor hũc ordinem peruerterit, dicendum eſt executionem eſſe nul-
9 lam, propter expreſſum iuris errorem. Neque ſecundo obſtat, tex. in. l. magis puto. §. ſi pupillus verſ. quęrere. ff. de rebus eorum. Quia Doctores communiter reſpondent, id ſpeciale eſſe in minore. Sed hæc interpretatio conuincitur ex tex. in. l. ciuitates. ff. quòd cuiuſq; vniuerſitatis nomine. Quare dicendum eſt tex. illum non loqui quando creditor contra minorem petit executionem, quia tunc ſeruandus eſt ordo dictus, ſed loquitur quando tutores pro extenuando ære alieno pupilli, cupiunt bona eius alienare, quia tunc ne paſsim tutores propter æs alienum bona pupillorum vendant, arbitrium eius rei prætori datum eſt, cuius officio cõuenit vt ſequatur ordinem præſcriptum, in. d. §. quęrere. Quæ interpretatio colligitur ex illo tex. in verſ. ne paſsim, vt docet Bartol. in. d. l. diuo Pio. §. in venditione. num. 1. Quam interpretationem ſecuntur plures Doctores in authen. hoc ius porrectum. C. de ſacroſanct. Eccleſ.
10 Neque tertio obſtat, tex. in. d. authent. hoc niſi debitor. ex quo deducitur, meliora bona capi poſſe, pro ſatisfactione debiti. Quia dicendum eſt, in hac difficultate plurimum inſiſtere Doctores, & Imola in. d. l. diuo Pio. §. in venditione. exiſtimat meliora pignora capi poſſe hodie, quamuis olim capi debuiſſent ea quæ minus debitori nocerent. Sed nullo modo admittenda eſt iuris correctio. Vnde dicendũ erit tex. illum, non loqui de executione, quæ neceſſario facienda

facienda eſt ſecundum ordinem præſcriptum: ſed de datione inſolutum, quæ locum habet, quoties deficiunt pignora, iuxta tex. in dicta. l. à diuo Pio. §. ſi pignora, quo caſu melior res dari debet. Nam cum creditor cogatur aliud pro alio accipere, contra regulam tex. in. l. 2. §. mutui datio. ff. ſi certum petatur, in alio releuari debet, videlicèt, vt meliorem & vtiliorem capiat, argumento tex. in. l. cum qui. ff. de iure iurando. Et hanc interpretationem ſentire videtur glo. in verbo meliorem in dicta authen. hoc niſi debitor. quam ſequuntur Purpuratus in dicta l. 2. §. mutui datio numero. 14. Vincentius in dicta. l. à diuo Pio. §. in venditione. num. 12.

11 Ex ſupradictis infertur, quod quemadmodum ſupradictus ordo ſeruari debet, in executione, ita eodem modo ſi bona inueniantur mobilia in his ordo ſeruari debet: ita vt primo capiantur quæ minus nocent debitori docet glo. in. d. §. in venditione, quam ſequũtur Bar. nu. 5. Alexan. nu. 13. Iaſon nu. 10. Pro qua ſententia facit, quod executio fundatur in æquitate, quæ dictat vt ſit litiũ finis. l. terminata. C. de fructibus & litium expenſis, vt docet Bar. in. d. l. à diuo Pio. §. ſententiam Romę num. 2. in fine, & ſit officio iudicis qui ſemper æquitatem ante oculos habet. l. quod ſe effici. §. interdũ. ff. de eo quod certo loco. Sed ęquitas dictat vt prius capiãtur, mobilia minus damnoſa: ergo ſecũdum eã debet fieri executio. Secundo facit, quod verba quantuncumque generalia ciuiliter intelligenda ſunt, & cum minore detrimento. l. ſi cui ſimpliciter. ff. de ſeruitutibus. Quod tamen intelligendum eſt, quando ex aliis minus damnoſis, quæ bene & celeriter poteſt fieri executio, & non alias, vt bene obſeruabit Cummanus in dicta. l. à diuo Pio. §. in venditione. Si autem executio fiat in bonis immobilibus ob defectũ mobilium ordo etiã ſeruari debet; vt prius capiãtur minus

damnoſa glo. in dicto. §. in venditione: quæ quamuis loquatur de mobilibus, tamen Alexan. ibi extendit ad immobilia,& Bal.in.l.ordo. C. de executione rei iudicate. Et licèt dicta reſolutio vt in executione ordo ſeruari debeat veriſsima ſit; tamen aliquas patitur limitationes, quarũ pri-
12 mà eſt, quando agitur actione hipothecaria, quia tunc dictum ordinem non ſeruari defendunt Salicetus in.l. nomẽ C.quæ res pignore obligãtur,& dicit cõmune Socinus,cõſ. 158.col.8.volu.2.Secunda eſt quando executio fit autoritate ſententiæ interlocutoriȩ, & propter contumatiã, ita tenet Bal.in.l.2.colu.3.verſ.tertio quȩritur.ff.ſi ex noxali cauſa agatur,idem Bal.in.l.2.colu.1.C.quando fiſca.vel priua. Tertio limita in debitore fici; nam illius perſona capitur non facta executione,vt in.l.nemo.C.de exactione tributorum lib.10. quas limitationes adducit Maranta de ordine iudiciorum.6. parte actu.3.num.122.

SVMMARIVM.

1 *IN executione ſententiæ an requiratur citatio eius partis contra quã mandatur exequi.*

2 *Sententiam poſſe exequi ſine partis citatione,defendit communis.*

3 *Optima animaduerſio conſideranda, in executione ſententiæ.*

QVÆSTIO XIIII.

AN IN EXECVTIONE SENTENtiæ, requiratur citatio, eius partis, contra quam mandatur exequi.

IN

1 IN hac quæſtione citò me expediam, ſolummodo quę neceſſaria ſunt, ad eius explicationem proponam. Et primo partem affirmatiuam (hoc eſt neceſſariã eſſe citationem partis aduerſe) defendũt Ruinus, conſ. 15. nu. 7. & conſ. 37. num. 9. lib. 5. Sinus in. l. ab executore. 2. quæſtione. C. quorum appellationes non recipiantur. Imola in. l. à diuo Pio. §. in venditione. num. 13. Pro qua facit vulgaris regula tex. in. l. de vnoquoque. ff. de re iudicata: quam late proſequuntur dueñas regula. 9. Diaz regula. 77. Portius lib. 1. concluſionum concluſione. 48. Meneſius in. l. ſancimus. de diuerſis reſcriptis. Secundo facit tex. in. l. 1. ibi *ſi ceperis ex ſententia conueniri*. C. de iuris & facti igno. Tertio facit tex. in. l. meminerim. C. vnde vi.

2 Verum contrariam ſententiam (videlicèt, ſine citatione partis poſſe exequi ſententiam) defendit Innocentius, in. c. ex ratione de appellationibus. Et ſentire videtur glo. magna propè finem in. l. 1. C. de iudiciis. Pro qua ſententia facit tex. in. l. qui reſtituere. ff. de rei vẽdicatio. Sed in hac quæſt.

3 diſtinguendum eſſe exiſtimo, nam ſi executio facienda ſit, in re vel in ſpecie contenta in ipſa ſententia, non eſt neceſſaria noua citatio. Sed ſi in ſententia contineatur genus vel quantitas, vel contineat certas ſpecies, quæ non ſint penes debitorem condemnatum, atque ita in aliis bonis facienda ſit executio, tunc neceſſaria erit citatio. Quam diſtinctionem adducit Bartolus in. l. à diuo Pio. §. in venditione. num. 12. Sed in executione inſtrumenti guarentigii indiſtinctè requiri citationem, docent Baldus, in. d. l. ab executore num. 6. & ibi Salicetus numero. 9. C. quorum appellationes non recipiantur, Iaſon in dicta. l. 1. numero. 15.

SVMMARIVM.

1 *CReditor accipians pignus couentionale ſibi non periudicare videtur pro quo faciunt plura iura.*

2 *Pignus ad iudicatum (pro debito) creditori, illi periudicat ſi non ſufficiat ad ſolutionem integram.*

3 *Pignora quæ capi ſolent pro exequenda ſententia, debent eſſe tantæ ſtimationis, vt debiti ſolutioni ſufficiant.*

4 *Tranſactio fieri non poteſt poſt rem iudicatam.*

5 *Remedium.l.2.C. de recindenda venditio. non habere locum in datione pignoris inſolutum, defendunt plures Doctores.*

6 *Remedium.l.2.C.de recindenda venditione, habet locum in datione pignoris inſolutum.*

7 *Interpretatio ad.l.a diuo Pio.§.ſi pignora.ff.de re iudic.*

QVÆSTIO XV.

AN SI PRO EXECVTIONE SENtentiæ, pignora capta, adiudicata fuerint creditori, pro quantitate debiti, ſi minoris poſtea ſtimationis fuerint reperta, recidum poſsit amplius peti per creditorem.

1 PRO parte affirmatiua (videlicet poſſe creditorem reſiduum ſtimationis pignoris ad iudicati petere) faciunt tex. in lege quæſitum. ff. de diſtractione pignoris. l. creditor. ff. ſi certum petatur. l. aduerſus. C. de obligationibus & actionibus.l.1. C. de pignoribus ex quibus

Digitized by Google

bus probatur creditorem accipiendo pignus conuentionale, non idoneum ſibi non periudicare, quo minus reſiduum debiti petere poſsit. Secundo facit quia in hac ad iudicatione adeſt ficta venditio. l. ſi prædium. C. de euictionibus. l. & eleganter. ff. de pignoratitia actione: ergo ſi pignora minoris prætii ſint, nõ poteſt creditor per adiudicationẽ ſibi nocere. Tertio facit, nã ſi propter ad iudicationẽ nõ poſſet creditor reſiduũ petere, reſultaret e maxima captio & iniuria partiũ: cõtra regulã tex. in. l. 8. ff. de prętoriis ſtipulationib⁹.

2 Sed contraria ſententia longè verior eſt, videlicet, ſi pignus fuerit creditori ad iudicatum pro debito, & poſtmodũ repertũ fuerit non ſufficere ad ſolutionem debiti, tunc nullum remedium cõpetere creditori. Pro quã ſententia facit tex. in. l. à diuo Pio. §. ſi pignora. ff. de re iudica. vbi ſi pignora pro executione debiti capta, emptorem non inueniant, & ad iudicata fuerint creditori pro debito, quamuis poſtea minoris ſtimationis reperta fuerint, amplius actori actio denegatur. Secundo facit, quia pignora capi debent tantæ

3 ſtimationis, vt debito equiualeant: alias enim appellari poteſt ab executore. l. ab executione iuncta gloſ. verbo excedat. C. quorum appellationes non recipiantur. Vnde ſi creditor non appellauit, credendum eſt tantæ ſtimationis fuiſſe. Tertio facit, nam ſi pignora capta minoris prætii fuiſſent, debuiſſet creditor illa emere iuſto prætio, iuxta tex. in. l. 2. C. ſi in cauſam iudicati. Vnde ſi beneficio vti maluerit, & deſiderauit vt ſibi pignora adiudicẽtur, tranſigiſſe videtur, vt in. d. §. ſi pignora. ibi *quia vel vt pacto trãſigiſſe*. Ne-

4 que obſtat poſt rem iudicatam tranſactionẽ fieri non poſſe, vt in. l. poſt rem iudicatam. ff. de tranſactionibus: quia licèt poſt rem iudicatam fieri non poſsit, de eo quod iudicatũ eſt, cũ non ſit res dubia nec lis incerta, argumento tex. in l. 1. ff. de tranſactio. Tamen ſuper alio de quo pronunciatũ

Digitized by Google

non eſt, etiã poſt rem iudicatam fieri poterit tranſactio, vt docet Iaſon in.d.l.à diuo Pio.§.ſi pignora num.1.ff.de re iudicata.

5 Sed dubitari merito poteſt; an ſi in huiuſmodi adiectione, vel ad iudicatione pignoris, creditor vltra dimidiã iuſti præcii leſus fuerit, poſsit dationem pignoris inſolutum recindere, beneficio legis.2.C.de recindenda venditione. Et remedium huius legis in hoc caſu locum non habere defendit Bal.in.l.ordo num.6.ff.de exequutione rei iudicatę.Alexan.in.l. ſi quis cum aliter, num. 18.ff.de verborum obligationibus.Iaſon.& Vincẽtius in.d.l.à diuo Pio.§.ſi pignora. num.3. ff.de re iudicata.Gurgentius, in.c. cum cauſam num. 45. de emptione & venditione, & relati à Pinello, in l.2.C.de recindenda vẽditio.1.parte.c.4.nu.10.Pro qua ſententia facit tex.in.d.§.ſi pignora, dum probat ad iudicationem pro tota quantitate fieri debere, & ideo non poſſe creditorem in quantitatem certam pignora tenere, & reciduũ petere. Quia vel vt pacto tranſigiſſe de cætero videtur.

6 Sed contraria ſentẽtia impuncto iuris, verior, & æquior eſt.Quam poſt Andręam & Oldradum defendit Claudius in. l. ſi quis cum aliter. colu.fin.in principio.ff. de verborũ obligationibus. Cremenſis in.d.l.2.num.109.& ibi Cagnolus num. 163. Pro qua ſententia facit optima ratio, nam ſi aliqua ratione ad iudicatio pignoris recindi non potuiſſet, ea maxime quia continere videtur tranſactionem; ſed in tranſactione locum habet remedium legis.2.C. de recindẽda vendi. vt defendit Bart. in.d.l.ſi quis cum aliter. Cuius opinionem magis receptam teſtantur plures relati à Pinello vbi ſupra num. 14. & ſecundum eam ſolitum eſſe iudicari teſtatur Socinus iunior conſ. 98. num. 17. lib. 2. Ergo etiam indatione inſolutum, & in adiectione pignorum, locum habebit prædictum remedium. Neque obſtat tex. in

7

d.§.

d.§.ſi pignora,quia reſponderi ſolet non procedere eo caſu, quo tam inormis læſio contingeret.Nã plura alia iura quibus denegatur remedium lęſis, limitari ſolent ex deciſione d.l.2.C.de recindenda venditione:quam interpretationem obſeruant Claudi us & Cagnolus vbi ſupra. Neque obſtat generalitas. d. §. ſi pignora quæ omnem leſionem excludit. Quia dicendum eſt creditori lęſo vltra dimidiam,in adiudicatione pignorum,ſuccurrendũ eſſe beneficio.d.l.2. Nec tex.in.d.§. ſi pignora,hoc remedium excludere potuit. Cũ Vlpianus conditor illius, non potuit cogitare de remedio dictæ legis.2.ab Imperatoribus Diocleciano, & Maximiano poſtmodum introducto,vt contra vulgi opinionem bene defendit Pinel.in.d.l.2.c. 1. per totũ & docui ego late in meo tractatu iuramentalium quæſtionum,quæſt.27.nu.14.

SVMMARIVM.

1 *Nobilis priuilegium habet, vt non poſsit pro debito ciuili in carcerem detineri.*

2 *Priuilegia nobilitatis, ſunt veluti iura ſanguinis, & ideo videtur nõ poſſe renunciari.*

3 *Renunciari non poſſunt, quæ a genere, & familia habentur.*

4 *Clericus renunciare non poteſt priuilegium fori.*

5 *Patronus cauſarum videtur quod non poſsit renunciare priuilegio, ne ſuſcipiat prouinciales functiones.*

6 *Clericus non poteſt renunciare priuilegio Canonis, ſi quis ſuadente diabulo.*

7 *Senator renunciare non poteſt legi Iuliæ Papiæ.*

8 *Priuilegio maritali renunciari non poteſt.*

9 *Prohibitoriæ legi rennnciari non poteſt.*

10 *Nobiles renunciare poſſunt, priuilegio nobilitatis.*

11 *Libertati renunciat homo, qui patitur ſe venundari, ob prætii parti-*

Digitized by Google

ticipationem.

12 *Fauori & iuri ſuo quilibet poteſt renunciare.*

13 *Recuſationi iudicis ſuſpecti poteſt renunciari.*

14 *Ius cedendi bonis poteſt renunciari ſecundum plures.*

15 *Priuilegia nobilibus conceſſa, non ſunt iura ſanguinis, ſed iura nobilitatis.*

16 *Intellectus ad.l.3.§.quæ vero.ff.de interdictis.*

17 *Priuilegium fori clericis conceſſum indultum fuit principaliter ordini clericali.*

18 *Intellectus ad. l. ſi quis ex corpore. C. de aduocatis diuerſorum iudi.*

19 *Interpretatio ad.l.a diuo Pio.ff.de ritu nuptiarum.*

20 *Interpretatio ad.l.alia.§.eleganter.ff.ſoluto matr.*

21 *Priuilegium prohibitorium renunciari non poteſt, ab eo ad quem verba prohibitiua diriguntur.*

22 *Priuilegium nobilibus conceſſum, vt propter debitum ciuile non incarcerentur, iure Regio non poteſt renunciari.*

23 *Nobilis occultas bona in quibus fieri debet executio poteſt incarcelari.*

24 *Maritus amittit priuilegium dotis, ſi dolum fecit.*

25 *Furtum committens nobilis, perdit nobilitatem.*

26 *Abutens ſuo priuilegio, amittit illud.*

27 *Filius hæres qui occultat aliquid hæreditatis perdit beneficium abſtinendi.*

28 *Dolum committit nobilis, qui occultat bona ne in eis fiat executio.*

QVÆSTIO XVI.

AN NOBILIS POSSIT RENVNciare priuilegio, quo potitur, vt propter debitum ciuile, non poſsit in carcerem detrudi.

NOBI-

1 NOBILES iure communi priuilegio potiri, vt non poſsint pro debito ciuile incarcerari palam eſt, argumento tex. in. l. Medicos. C. de profeſſoribus & Medicis lib. 10. & late docent Doctores relati a Couarr. lib. 2. variarum. c. 1. num. 4. Et ita dubium eſt, an iure cõmuni huic priuilegio renũciare poſsint. Et in hac quæſtione partem negatiuam defendunt Gomeſius. 2. tho. variarũ reſolu. c. de qualitate contractum, num. 54. Auilez in capitulis prætorum in prohemio glo. 1. numero 2. & 7. Mencha. de ſucceſsionum creatione. §. 22. numero. 77. & ſequentibus Ortalora de nobilitate. 3. parte numero. 3. Pro
2 qua ſententia facit primo, quod nobilitatis iura, ſunt veluti iura ſanguinis. l. 1. in principio. ff. de cenſibus. l. iura ſanguinis. ff. de regulis iuris. l. ius autem agnationis. ff. de pactis. l. 2. §. quæ omnia. C. de vetere iure enucleando. l. 2. C. de iure aureorum. l. ſtemota. ff. de gradibus quæ renunciari à parte, vel à lege tolli nequeunt. Secundo facit
3 tex. in. l. 3. verſ. quæ vero non à patre. ff. de interdictis & relegatis, vbi probatur neminem poſſe renunciare vel perdere, ea quæ non à patre: ſed à genere habet. Tertio facit
4 tex. in. c. ſi diligenti. de foro competenti, vbi probatur, clericum renunciare non poſſe priuilegio fori, quia conceſſum eſt toti ordini clericali: ergo cum hoc priuilegium conceſſum ſit toti ordini nobilium, renunciari non poterit.
5 Quarto facit tex. in. l. nequis ex corpore. C. de aduocatis diuerſorum iudiciorum, vbi probatur patronũ cauſarum nõ poſſe renunciare priuilegio, ne ſuſcipiat prouinciales functiones, vbi gl. verbo ambientibus reddit rationẽ quia alias fieret in iniuria toti ordini togathorum. Quinto facit tex.
6 in. c. contingit. el. 1. de ſententia excõmunicationis, vbi cle-

ricus non poteſt renunciare priuilegio canonis, ſi quis ſua-
7 dente; quia fuit in honorem totius ordinis conceſſum. Sexto facit tex. in. l. à diuo Pio iuncta gloſ. ff. de ritu nuptiarũ, vbi probatur non poſſe Senatorẽ renunciare legi Iuliæ Papiæ, qua cauebatur vt Senator non poſsit ducere libertinã.
8 Septimo facit tex. in. d. l. alia. §. eleganter. ff. ſoluto matrimonio, vbi priuilegium maritale renunciari non poteſt. Octa-
9 uo facit quod legi prohibitoriæ renunciari non poteſt, docet glo. in. l. 1. C. de fideiuſſoribus, & ibi Azon, at priuilegium nobilibus conceſſum, vt propter debitum ciuile non incarcerentur prohibitorium eſt, igitur renunciari non poteſt.

10 Sed contrariam ſententiam (videlicet, nobiles poſſe huic priuilegio renũciare) veriorem & receptiorem ſemper exiſtimaui. Quam defendit Couarr. in. c. quamuis pactum. 2. parte in principio num. 5. Menchaca de ſucceſsionũ creatione. §. 29. num. 17. ad finem &. §. 30. nu. 296. Baeza de inope
11 debitore. c. 16. num. 37. Pro qua ſententia facit, quod cum liber homo poſsit libertati ſuæ renunciare, vendendoſe ad prætii participationem. l. & ſeruorum. verſ. 1. ff. de ſtatu hominum. l. non ideo minus verſ. Sed nec hodie. C. de liberali cauſa. §. maxima inſt. de capitis diminutione. Multo magis
12 poterit nobilis huic priuilegio renunciare. Secundo facit, regula tex. in. l. ſi quis in conſcribendo, cum ſimilibus. vbi quilibet fauori & iuri ſuo poteſt renunciare. Cui accedit quod contractus ex conuentione partium legem accipiunt
13 l. 1. §. ſi conuenerit. ff. depoſiti. Tertio facit nam recuſationi iudicis ſuſpecti poteſt quilibet renunciare. c. 1. de iudi-
14 ciis, & notant Doctores in. c. quod ſuſpecti. 3. quæſt. 5. Quarto facit quod iuri cedendi bonis renunciari poteſt, argumẽto tex. in. l. fin. C. qui bonis cedere poſſunt. vt defendũt Federicus conſ. 60. Felinus in. c. ex reſcripto. num. 11. de iure iuran-

iurando. capella Toloſana deciſ. 28. igitur huic priuilegio renunciari poteſt.

15 Et tenendo hanc opinionem, non obſtant argumenta & iura pro prima opinione adducta. Non primum iura ſanguinis renunciari non poſſe; quia priuilegia conceſſa nobilibus, non ſunt iura ſanguinis; ſed iura nobilitatis. Nobilitas autem ſanguis non eſt, ſed generis qualitas, & quamuis hoc priuilegium ius ſanguinis eſſet non tamē de eo poterat intelligi tex. in. l. iura ſanguinis; qui loquitur de iuribus à ſanguine iure naturæ prouenientibus: qualia ſunt cognatio, conſanguinitas, amor, & dilectio, quæ nullo iure tolli poſſunt. l. tutellas. ff. de capitis diminutione. Nam iura ſanguinis quæ tributa ſunt iure humano, eodem tolli poterunt, vt pacto, vel renunciatione. Iuxa doctrinam glo. in §. quod autem verſ. cognationis, inſt. de capitis diminutione. Quam ſequūtur Bal. in. l. 5. §. ius naturale. ff. de iuſtitia & iure. Roman. conſ. 82. Decius in. d. l. iura ſanguinis nu. 3.

16 Neque obſtat ſecundū, ex tex. in. d. l. 3. §. quæ vero. ff. de interdictis & relegatis: quia quamuis tex. dicat patrem facto ſuo non poſſe filio adimere ea quæ à genere & familia habet, non tamen negat filium poſſe facto ſuo renunciare, vel amittere ea quæ ſibi ipſi à genere proueniunt. Non obſtat

17 tertium ex tex. in. c. ſi diligenti de foro competenti: quia priuilegium fori principaliter in dultum fuit ordini clericali: ſecūdario & minus principaliter ipſis clericis, in quorum vtilitatem cedit. Et ideo cum ius publicum contineat, priuatorum pactionibus lædi non poterit. l. ius publicū. ff. de pactis. etiam ſi interueniat iuramentum. l. ius gentium §. ſi paciſcar. ff. de pactis. quod manifeſte colligitur ex tex. in. c. ſi diligenti. ibi *cum non ſit hoc beneficium perſonale.* At priuilegium de quo agimus non eſt conceſſum nobilitati, ſed ipſis nobilibus principaliter, vt conſtat ex dictis. Vnde cū

perſo-

perſonale ſit recte poterit renunciari argumento tex. in d.
18 l. ſi quis in cōſcribendo. Neque obſtat. 4. ex l. ſi quis ex corpore. C. de aduocatis diuerſorum iudiciorum. Quia tex. ille ſi recte intelligatur, non negat aduocatum renunciare poſſe priuilegio ſuo, ne cogatur ſubire prouinciales functiones: ſed potius probat non debere ad eas admitti, & ſi maxime vellit reddit tex. rationem, vt ambientibus claudatur ingreſſus. Non obſtat quintum, ex tex. in c. contigit. de ſententia excommunicationis: quia facile dilui poteſt ex ratione quam reddit Romanus Pōtifex, ibidem in verſ. cum ille
19 caſus. Neque obſtat ſextum ex l. à diuo Pio. ff. de ritu nuptiarum, quia cum lex Iulia Papia quæ vetat Senatorem libertinam ducere prohibitoria ſit, non potuit à parte renunciari, iuxta doctrinam Azonis in ſumma ne fideiuſſores dotium dentur; quod maxime procedit in illo caſu: quia qua facilitate mouebatur Senator ad contrahendum, eadē quoque mouebatur ad renunciandum. Neque obſtat ſepti-
20 mum argumentum ex l. alia. §. eleganter. ff. ſoluto matrimonio. Quia loquitur de priuilegio reuerentiæ maritali. quod cum fundatum ſit in ratione naturali, minime po-
21 teſt renunciari. Non obſtat vltimum, quòd legi prohibitoriæ non poteſt renunciari: iuxta communem ſupra relatā. Quia intelligenda eſt vt renunciari non poſsit ab eo ad quē verba prohibitiua diriguntur, quia per prohibitionem legis, redditur inabilis materia ad contrahendum, contractū prohibitum. Iuxta ea quæ notantur in l. non dubium. C. de legibus. At verba prohibitiua huius priuilegii, potius cenſentur relata ad iudices, qui prohibentur nobiles in carcerem detinere, & ideo ab ipſis nobilibus, recte poterit de iure communi renunciari.

22 Quid enim dicendum ſit, de iure municipali huius regni Valentiæ, aliquibus videtur dubitatabile: ſed dubitatione

caret

Digitized by Google

caret, expreſſe etenim cauetur in foro.38. poſito in curiis celebratis anno Domini. 1585. nobilem propter debitum ciuile, in carcerem mittendum non eſſe, neque huic priuilegio renũciare poſſe, igitur quamuis de facto in hoc regno renunciauerit nobilis huic priuilegio: ſemper illo gaudere dicendum eſt.

23 Sed dubitari merito poteſt, ſi nobilis occultauerit bona in quibus fieri debet executio, an hoc caſu gaudeat priuilegio huius fori. Et quidem eo gaudere non poſſe exiſti-
24 mo, ex ſequentibus fundamentis. Primo ex.l. etiam. §. licèt ff. ſoluto matrimonio. vbi maritus qui à iure priuilegium habet, ne à muliere vel eius hæredibus pro dote, in plus quam facere poteſt, conueniatur. l. ſi maritus. ff. eodem ſi tamen dolum fecit amittit hoc priuilegium & poteſt in-
25 carcerari. Secundo nam nobilis committens furtum perdit nobilitatem. l. 1. C. quando lic. vnic. ſine iudic. Et eſt communis ſecundum Tiraquellum de nobilitate quæſtione. 24. per totum & Couarruuias lib. 2. variarum. c. 9. numero. 4. Quia facit indignum & contrarium ſuæ nobilitati: ſed nobilis occultans bona ne ex illis ſoluantur creditores, committit furtum, cum in iure illa bona æs alienum dicantur: Ergo poterit conſequenter incarcerari.
26 Tertiò facit pro hac opinione, nam abutens ſuo priuilegio amittit illud. c. priuilegia de priuilegiis. c. licèt. 11. quæſtione. 3. Sed nobilis occultans bona, ne ex eis ſoluatur quod debet, abutitur ſuo priuilegio, cùm ſolummodo
27 conceſſum ſit ſi non ſit ſoluendo: ergo, &c. Quarto pro hac opinione facit tex. in. §. ſui verſ. Sed & his inſtitu. de hæredum qualitate, vbi filiis ſuis conceſſum eſt à iure prætorio beneficium abſtinendi ab hæreditate paterna, & tamen ſi filius ſuus aliquid à prædicta hæreditate amouerit, vel celauerit, amittit beneficium abſtinendi textus in lege

ſeruum

18 ſeruum.§.Prætor ait.ff. de acquirenda hæreditate. Quinto & vltimo facit, nam nobilis occultans bona, ne in eis fiat executio, committit dolum & fraudem, cũ id faciat in fraudem creditorum.§.item ſi quis in fraudem inſtitu.de actionibus.l.1.& per totum. C. &.ff.quæ in fraudem creditorũ. Sed dolus eſt delictum, vt in.l.1.§.planè.ff.de tutellis. docet glo.in.l.1.verſ. crimine.ff.de fideiuſſoribus tutorum: ergo dicendum eſt propter dolum & fraudem occultandi bona nobilem amittere ſuum priuilegium, & in carcerem mitti poſſe. Et hanc ſententiam ſemper veriſsimam iudicaui.

SVMMARIVM.

1 *Miles qui ſub armata militia eſt, an poſsit renunciare priuilegio ſibi conceſſo, vt non teneatur niſi in quantum facere poteſt.*

2 *Renunciare poteſt miles, qui ſub armata militia eſt, priuilegium ſibi conceſſum, vt non teneatur niſi in quantum facere poteſt.*

3 *Miles ſoluens debitum ex pecuniis ſibi neceſſariis, poſtmodum ſolutum creditori, repetere non poteſt.*

QVÆSTIO XVII.

AN MILES RENVNCIARE POSSIT pRI-
1 uilegio ſibi conceſſo, vt non teneatur niſi in quã-
tum facere poſsit.

MILES etenim qui ſub armata militia eſt, maximo priuilegio potitur, vt non poſsit ſe aſtringere, niſi in quantum facere poteſt. Et ideo ſi pecuniis eget, & ob debitum ſoluendum conueniatur, non debet condemnari ad ſtatim debitũ ſoluendum, ſed huc vſque ad pinguiorem fortu-

Digitized by Google

fortunam deuenerit.l.miles.ff.de re iudicata.Et huic priui
2 legio non poſſe militem renũciare,defendit Speculater relatus à Ripa in.l.miles num.2. argumento tex..in.l. alia. §. eleganter.ff.ſoluto matrimonio.

Sed contraria ſententia verior & receptior eſt,videlicèt, militem poſſe renunciare huic priuilegio, vt defendit glo.
3 in verbo proferre in.l.ſi conuenerit. ff. de re iudicata:quam ſequuntur Bartol.Paulus,& Alex.ibi num.10. & probatur primo,ex tex.in.l.ſi quis inconſcribendo. C. de Epiſ. & cle. in.l.paſcici.ff.eodem cum aliis.Secundo facit,nam ſi miles debitum ſoluat, ex pecuniis ſibi neceſſariis, non appoſita ab eo exceptione,repetere nõ poteſt,iuxta veriorem & magis communem opinionem. Quam reſoluit Ripa in. d. l. miles num. 1. ergo ſi tacite renunciare poteſt huic beneficio,multo magis poterit expreſſe. Neq; mouere debet tex. in d.l.alia.§.eleganter,quia loquitur in marito,qui conceſſum eſt hoc priuilegium ratione reuerentiæ ei debitæ, & ratione pietatis, aut naturalis dilectionis, quæ ratio ceſſat in milite cui nulla reuerentia debetur,imo ſi debitor ſit,ſeruus creditoris cenſetur. l. 3. iuncta glo. fin. C. de nouationibus:& docet glo.verbo non accepiſſe.in.l.fideicõmiſſum §.ſi rem.ff.de legatis.3.

SVMMARIVM.

1 *PRiuilegium conceſſum militi armatæ militæ vt non teneatur niſi in quantum facere poteſt, non competere militi celeſtis militiæ defendunt plures.*

2 *Clericus fideiuſſor debitum cogitur ſoluere.*

3 *Clerico conuenit priuilegium, vt non teneantur niſi in quantum facere poſſunt.*

4 *Argumentum de milite terreſtri ad celeſtem valere ſolet.*

5 *Clericus fideiuſſor diues, ſi principalis non eſt ſoluendo id præ*

ſtare

ſtare tenetur.

6 *Interpretatio ad.c. ſi propter, de reſcriptis inb.*

7 *Clerici an opponere poſſint exceptiones peremptorias poſt ſententiam diffinitiuam.*

8 *Milites hæredes quamuis non conficiant inuentarium inſolidum non tenentur.*

9 *Clericos opponere poſſe exceptiones peremptorias poſt diffinitiuam ſententiam, defendit quædam communis opinio.*

10 *Verius eſt clericos poſt diffinitiuam ſententiam non poſſe opponere exceptiones peremptorias.*

QVÆSTIO XVIII.

AN PRIVILEGIVM CONCESſum militi, de quo in ſuperiori quæſtione, cõpetat etiam militibus celeſtis militiæ, hoc eſt clericis.

1 IN hac quæſtione partem negatiuam defendunt Mataſillanus ſingulari. 61. Caſtro & Aluericus, in.l, miles. ff. de re
2 iudicata Hoſtiẽſis & Iohannes Andreas in.c. Odoardus de ſolu. Pro qua ſententia facit primo, tex. in. c. 2. ibi *& debita ſine denunciatione* extra fideiuſſoribus. vbi clericus fideiuſſor debitum cogitur ſoluere. Secundo facit tex. in. c. ſi propter. 2. de reſcriptis lib. 6. vbi Epiſcopus tenetur vltra quam facere poteſt.

Sed contraria ſententia etenim verior eſt, videlicet, pri-
3 uilegium militibus conceſſum, clericis competere, ita vt non teneantur vltra quam facere poſsint. Quam defendũt glo. in. d. l. miles Bart. & Alex. ibidem num. 5. & 6. & Iaſon 11. & receptam teſtatur idem Alex. in. l. Centurio num. 15. ff. de

ff. de vulgari. & plures alii relati à Couarr. lib. 2. variarum c. 1. num. 9. & à Gutierrez de iuramento confirmatorio. 1.
4 parte. c. 17. num. 7. Pro qua ſententia primo facit, quod ſumi ſolet argumentum de milite terreſtris militiæ, ad militẽ cœleſtis militiæ. c. de gradatio. §. 1. de pœnis lib. 6. Secũdo facit. c. Odoardus de ſolutionibus. vbi clericus non habens vnde ſoluat, non poteſt moleſtari, niſi ad pinguiorem deueniat fortunam.

5 Et ita tenendo hanc ſententiam, non obſtant quæ pro contraria opinione adduximus. Et in primis non obſtat tex. in. c. 2. de fideiuſſoribus. quia intelligi debet, vbi clericus debitum ſoluere poteſt, vel exceptio oppoſita non eſt. Neque obſtat tex. in. d. c. ſi propter. nam licèt Epiſcopo cõceſſum fuerit priuilegium de quo ibi, vt percipere poſsit ad debita perſoluenda fructus beneficiorum, quæ in ſua dioceſi vacare contingerint, non tamen inde ſequitur executionem contra eum inſolidum fieri poſſe.

7 Sed quamuis hoc priuilegium militibus armatæ militię, etiam clericis conceſſum ſit: non tamen aliud de quo in l. 1. C. de iuris & facti ignorantia: vt exceptiones peremptorias opponere poſsint, poſt diffinitiuam. Quod defendunt veteres relati ab Aluerico in. d. l. 1. & Bartolus ibidem nu. 15. receptumq; teſtatur Fulgoſius col. 2. & Iaſon col. 3. ibidẽ. Pro qua opinione facit, quod hoc priuilegiũ propter pręſũptam ignorantiã militibus conceſſum eſt. Quæ ignoran-
8 tia in clericis non præſumitur. c. ſi in laicis 38. diſtinc. Vnde licèt ſcripti hęredes milites, non conficiant inuentariũ, vltra vires hæreditarias non tenebuntur: clerici tamen inſolidum tenentur, authenti. de hæredibus & falcidia. §. penultimo verſ. ſacerdotibus col. 1. Secundo facit tex. in. d. l. 1. ibi armata militia, vbi clerici non comprehenduntur. Nec enim in priuilegiis fieri debet extentio, etiam ex pari-

Digitized by Google

ritate rationis.l.quod vero.ff. de legibus.

9 Sed contrariam opinionem, videlicèt, exceptiones peremptorias opponere poſſe, poſt definitiuam ſententiam, defendunt Faber in. d.l.1. colun.1. & receptam opinionem teſtatur Felinus, in.c. quoniam nu.6. de ſimonia. Pro qua ſententia facit tex.in.c. de gradatio.§.1.de pœnis lib. 6.cuius argumento receptum eſt, priuilegium conceſſum militibus, vt non teneantur ſoluere eatenus niſi quatenus facere poſſunt, extendi ad clericos, vt ſupra reſoluimus. Secundo facit quod priuilegium dictę legis indultum fuit, quia propter ſimplicitatem armatæ militiæ excuſabilis eſt ignorantia. l. finali in principio. C. de iure deliberandi. l. 1. ff. de militari teſtamento, at iuris ignorantia in clericis excuſabilis eſt. l. repetita.C.de Epiſcopis & clericis. c. ſuper ſpecula de magiſtris: ergo clerici eodem priuilegio gaudere debent. Sed his non obſtantibus, recedendum non eſt à ſuperiori opinione. Neque obſtat de vno milite ad alium frequenter ſumi argumentum; nam id locum habet quando lex non continet priuilegium: argumento textus in dicta.l.quod vero & in.l.ſi vero.§.de lido.ff.

10 ſoluto matrimonio. Neque obſtat ſecundum, quod priuilegium militibus conceſſum vt non teneantur, niſi in quantum facere poſsint, extendatur ad clericos, vt ſupra dictum eſt: quia id receptum eſt ex deciſione textus in.c. Odoardus de ſolutionibus, qua deciſione ceſſante priuilegium illud clericis non competeret. Neque denique obſtat iuris ignorantiam in clericis excuſabilem eſſe, quoniam licèt nimia ſubtilitas reprehendatur, non tamen excuſabuntur ab ignorantia craſſa, & ſupina quæ in aliis reprehenditur.

SVMMA-

SVMMARIVM.

1 ADuocati an gaudeant priuilegio militibus conceſſo, vt non teneantur vltra quam facere poſſunt.

2 In priuilegiis non eſt licita extentio.

3 Videtur quod non militat ratio militum, in aduocatis cauſarum.

4 Aduocati priuilegio militibus conceſſo, vt non teneantur vltra quã facere poſſunt, potiuntur.

5 Aduocati militare dicuntur.

6 Priuilegium militibus competens in peculio caſtrenſi, competit aduocatis in quaſi caſtrenſi.

QVÆSTIO XIX.

AN ADVOCATI GAVDEANT PRIuilegio militari, vt non teneantur niſi in quantum facere poſſunt.

1 PARTEM negatiuam (videlicèt, aduocatos nõ gaudere hoc priuilegio militari, & ideo teneri vltra quam facere poſsint) defendunt Ripa Paulus de Caſtro & Aluericus in. l. miles. ff. de re iudicata, & Bartolus in. l. Centurio numero 15. ff. de vulgari. Pro qua ſententia facit textus in. l. miles ibi *qui ſub armata militia.* ff. de re iudicata. quod relatiuum excludit alios milites, & reſtringit deciſionem. l. cunctos populos. & ibi Bartolus de ſumma Trinitate. Secundo facit, quod in pri-
2 uilegiis non eſt licita extentio, etiam ſi interueniat maior ratio. l. quod verè. digeſtis de legibus. Tertio facit

quod quamuis aduocati militare dicantur; tamen quia non militant cûm vita & ſalutis diſcrimine, non militat in eis eadem ratio, quæ in milite armatæ militiæ militat.

4 Sed contrariam opinionem, nempè militari hoc priuilegio aduocatos gaudere, vt non teneantur vltra quam facere poſsint veriorem exiſtimo. Quam defendunt Angelus in.l.ſi conſtanter num.8.ff.ſoluto matrimonio. & in. §. appellandũ nu.3.inſtitu.de exceptionibus Iaſon in.d.l.miles nu.9. Pro qua ſententia facit primo, quod aduocati mi-
5 litare dicuntur.l. aduocati.C.de aduocatis diuerſorum iudi.cui adde Tiraquellum de nobilitate. c. 29. Caſaneum in catalogo gloriæ mundi.2.parte conſideratione.29.Othomanum de verbis iuris, verbo aduocare & verbo clientes. Secundo facit, quòd priuilegium competens militi in
6 peculio caſtrenſi; competit etiam aduocatis, in quaſi caſtrenſi. l. fori. C. de aduocatis diuerſorum iudiciorum. Et generaliter omnia priuilegia conceſſa militibus, cenſentur conceſſa aduocatis, vt defendunt Alexan.in.l. centurio in principio. ff. de vulgari. Et tenendo hanc ſententiam contrariæ opinionis fundamenta facile à Doctoribus ſupra relatis diſſoluuntur.

SVMMARIVM

1 *Iudex in quacumque parte iudicii, veritatem inquirere poteſt.*
Priuilegiatus inſtrumentum ſui priuilegii oſtendere tenetur.
2 *Inſtrumenta ſua, edere tenetur argentarius.*
3 *Æquitas in iudicio ſeruanda eſt.*
4 *Reus compellitur reſpondere, ad petitionem actoris.*
5 *Inſtrumenta communia edi debent.*
6

Reus

Digitized by Google

7 *Reus actori non compellitur inſtrumenta ſua edere, cuius ratio eſt, quia debet actor venire paratus ad iudicium.*

8 *Iudex tenetur veritatem inquirere ex actibus proceſſus, non alias.*

9 *Interpretatio ad. c. contingit de fide inſtrumentorum.*

10 *Proteſtatio producentis inſtrumentum, quod eo non vult vti, niſi in in eis quæ ſunt in ſui fauorem non releuat quod aduerſarius eo vti non poſsit.*

11 *Argentari, Numulari, & Campſores, qui ſint.*

12 *Argentari, Numulari, & Campſores inſtrumenta ſua edere debent.*

13 *Aequalitas licet ſeruari debeat in iudicio, tamen iura fauorabiliora ſunt reis quam actoribus.*

14 *Actor reconuentus, non tenetur reo edere inſtrumenta.*

15 *Reus quare edere inſtrumenta non tenetur, & tamen tenetur poſitionibus reſpondere.*

16 *Edenda ſunt communia inſtrumenta actori.*

17 *Editio inſtrumentorum, quo modo fieri debeat.*

18 *Edi an debeat totum inſtrumentum reo, vel pars illius per actorem.*

QVÆSTIO XX.

AN REVS IN IVDICIO CONuentus, inſtrumenta ſua edere & oſtendere actori teneatur.

1 PRO parte affirmatiua, faciunt ſequẽtia argumẽta; primũ eſt, Iudex vndecũque voluerit inquirere veritatẽ, ad decidẽdam cauſam in qua Iudex eſt, ſuo officio poteſt, textus in cap. iu-

dicantem. 30. quæſt.5. c. in præſentia de renunciatione. c. qualiter & quando de accuſationibus. c. 1. de re iudicata in 6. Sed per exhibitionem inſtrumentorum, clarius manifeſtatur veritas. l. & non eſt nouum. C. de edendo ergo reus iubente id iudice, edere & oſtendere tenetur actori, inſtru-
2 menta propria. Secundo facit tex. in. c. contingit de fide inſtrumentorum. vbi priuilegiatus inſtrumentum ſui priuilegii oſtendere tenetur, ad petitionem actionis. Tertio fa-
3 cit, nam argentarius etiam ſi reus ſit, tenetur actori inſtrumenta edere, & oſtendere in iudicio: ergo, &c. Quarto fa-
4 cit nam in iudiciis æqualitas ſeruari debet, tex. in regula in iudiciis lib. 6. tex. in regula non licèt eodem libro tex. in l. fin. C. de fructibus & litium expenſis. l. non debet. ff. de regul. iur. Sed actor reo edere tenetur inſtrumenta. l. 1. ff. de probatio. l. edita. C. de edendo. l. diſolutę. C. de conditio ne ſine cauſa. ergo & reus actori. Quinto facit quod ad pe-
5 titionem actoris compellitur reus confiteri. c. 2. de confeſſis in 6. Clemen. ſæpe. §. rerum verſ. atque de verborum ſignifica. ſed ex confeſsione rei fundatur intentio actoris, ſicut ex editione inſtrumenti. c. cum Iohannes de fide inſtru mentorum tex. cum glo. in. l. ampliores. §. 1. C. de appella-
6 tionibus: ergo, &c. Sexto facit, quod communia inſtrumēta edi ſolent, & oſtendi in iudicio. l. ſi quis. ff. familiæ erciſcundæ. l. procurator. C. de edendo: ergo ad petitionē actoris reus compelli debet edere inſtrumenta.

7 Sed his non obſtantibus contraria ſententia adeo verior & communior eſt, vt communis Doctorum torrens eam amplectatur; Et ratio qua fundatur hæc communis opinio eſt, quia actor debet accedere ad iudicium inſtructus, & paratus, & non debet quærere arma ab aduerſario ſuo: iuxta tex. in. l. qui in alterius. ff. de regulis iuris. Pro qua ſententia faciunt plura iura, tex. in. l. 1. §. edenda. ff. de edendo

Digitized by Google

edendo.l.1. in fine.C.de edendo. c. 1. de probationibus. c. teſtes.§.qui intendit.9.quæſt.3.l.nimis graue.C.de teſtibus l.qui accuſare. C. de edendo,cum aliis iuribus, ex quibus planè conſtat,reum non teneri aduerſario ſuo,propria in-

8 ſtrumenta edere.Et ita non obſtant argumenta, ſupra pro prima opinione propoſita;non primum : quia reſpondeo verum eſſe iudicem teneri veritatem inquirere, ex actibus proceſſus & non alias, nec cum iniuria alterius litigantis, quia non poteſt officium ſuum impartiri, ad vtilitatẽ priuatam.l.4.§.hoc autem iudicium vbi Doctores.ff.de damno infecto docet Meneſes per tex.ibi.in.l.ſi ſuper poſſeſsionem.C.de tranſactionibus num.35.& hinc eſt, quod tenetur Iudex ſecundum allegata & probata iudicare:& docet Couarru.lib.1.variarum.c.4. & diuus Thomas ſecũda ſecundæ quæſtio.64.& 67.articul.3. & eſt deciſio pede montana.79.num.48.& ſequenti.

9 Non obſtat.2.quia tex.in.d.c.cõtingit.procedit in inſtrumento pr oducto in iudicio, quod neceſſario edi debet parti aduerſę.l.1.§.edenda.ff.de edendo.l.2.C.eodem.Quia eo ipſo quod à parte producitur, efficitur commune & alteri parti edi & oſtendi debet,docet glo.recepta in. d.c. contingit glo.verbo nonnulli.in.c.1.de probatio. Panormitanus num.15.Felinus.4.Decius.35.Bellame.18.Mantu.26. in.d. c.1.Ripa in.l.2.C.de edendo num.9.& ibi Alciatus,& Bolognetus, ibidem in principio, deciſio pedamontana. 57. Et ratio huius rationis eſt quia erat in poteſtate rei, non producere inſtrumentum. Et ideo ſibi debet imputari, ſi

10 illud produxit.c.imputari de fide inſtrumentorum.Et hoc procedit, etiam ſi reus producendo inſtrumentum in iudicio,proteſtetur ſe nolle vti eo,niſi in eis quę ſunt in illius fauorem. Quia nihilominus aduerſarius poterit eo vti. Nã non releuat proteſtatio, vbi ſit actus contrarius proteſta-

tioni, argumento.c. gratum. ad finem de officio de legati c.cum veniſſent. de teſtibus. c. ſolicitudinem de appellatio.

11 Neque obſtat tertium argumentum: pro cuius perfecta declaratione pręſupponendum eſt, in iure reperiri argentarios, numularios, & campſores. Argentari erant illi quibus olim pecuniæ cuſtodiendæ dabantur: interdum ſub fenore, interdum gratuito: et propriam atque alienam pecuniam, fenore dabant, emebant, vendebant, & omnia negotia exercebant. Docent Berru. & Briſonius, de verborum ſignifica. lib. 1. verbo argentarius, Plateius in lexicon iuris eodem verbo. Mantua. lib. 4. obſeruationum, obſeruatione. 31. c. 1. Alciatus in. l. boues. §. finali num. 4. &. 5. de verborum ſignifica. & lib. 4. diſpunctionum. c. 22. & lib. 8. parergonon. c. 19. Oroſcus in. l. prætor ait numero. 2. ff. de edendo. Cuiaſius in. l. ſi vnus verſ. tantum. ff. de pactis. Beroius in. l. 5. ff. de edendo. Corratius in. l. 1. §. præterea. ff. de officio præfecti vrbis. Et appellantur etiam menſari, docent interpretes ſupra relati, & Menochius lib. 2. de arbitrariis caſu. 91. num. 6. quidquid contra dicat Sigonius lib. 2. de antiquo iure ciuium Romanorum c. 11. de argentariis & feneratoribus. Et hodie appellantur Vanquerii, & ſui fenoris & negotiationis codices, ſeu libros rationum conficiebant. d. l. prætor ait. Et quod ad obligationem edendi rationes quæ publicæ erant, aſsimilabantur tabelionibus & notariis publicis. Reſoluunt Iaſon & Caſius in. d. l. prætor ait. & Alciatus in. d. c. 19. &. c. 22. Numulari autem, ad inſtar argentariorum pecuniam tractabant, permutando, & fenerando, & ideſt quod voluit tex. in. l. quædam. §. numularios. ff. de edendo ibi *ſicut argentari*. Et iſti non exercebant officium illud publicũ auctoritate magna, ſicut argentari. Et ſic licèt tenerentur

tur edere rationē non habebant tantā auctoritatē, quantam rationes argentariorum. Docent Plateius & alii verbo numularis. Campſores autem illi erant, qui paratas habebant pecunias ad permutandum, maiores pro minoribus & è contra; ſeruata æqualitate compenſationis. Et iſti equiparantur numulariis, quod docet Oroſcus in dicto. §. numularios numero. 1. Socinus in. l. 1. numero 14. C. de edendo Tiraquellus libro. 1. de retractatu. §. 30. in principio. His omnibus præſupoſitis reſpondendum
12 eſt, non obſtare hoc argumentum, quia verum eſt, argentarios numularios ſeu campſores, qui ratione ſui officii inſtrumenta conficiunt, teneri ad editiones, ſicut tenetur tabellio vel notarius publicus, etiam ſi ex illis rationibus, actor prætendat fundare ſuam intentionem. Et hoc quia inſtrumenta ſunt cōmunia, cum ſint originalia textus ſic intelligendus in. c. perpetuus de fide inſtrumentorum. c. quoniam contra de probationi. Panormitanus nume. 11. & Felinus. 17. in. c. 1. de probationibus. Et virtute etiam taciti mandati de illis ſcribendis, ſicut quando interuenit expreſſum. l. ſi quis ex argentariis. §. ex hoc edicto verſ. pertinere. ff. de edendo. vt poſt Bartolum Paulum, & Angel. tradit Ripa in. d. l. 1. numero. 8. Alciatus num. 14. ibi & poſt antiquiores defendit Felinus num. 13. Decius. 27. Beroius. 50. Mantua. 10. in. d. c. 1. de probationibus.

13 Neque obſtat quartum argumentum, ſeu fundamentū, nēpe quod in iudiciis debet ſeruari æqualitas. Nam huic difficultati reſpondet Azon, relatus à Bartolo, in. l. 1. §. editiones. ff. de edendo & in. l. 1. C. eodem Felinus & Mantua in. d. c. 1. num. 21. actorem non teneri edere inſtrumētum ſicut nec reus actori, ex fundamento de quo in argumento iſto. Sed reiicitur hæc opinio, quia verior &

receptior eſt contraria ſententia. Quam defendunt Iohãnes,& alii relati à Bartolo. Et ratio eſt,quia fauorabiliores ſunt rei quam actores.l.fauorabiliores.ff.de regul. iuris. l. 1.ff.de edendo.l.qui accuſare in fine.C.eodẽ.l.nimis graue C. de teſtibus. Et quia principalis ratio,ob quã actori editio nõ fit,ea eſt,quia actor debet venire inſtruct⁹ad iudiciũ quæ ratio ceſſat in reo,quia non eſt in eius poteſtate ne cõueniatur,cum iudicium reddatur inuitum.l.inter ſtipulãtem. §. ſi Stichus. ff. de verborũ obligationibus.quia actor offendit & reus defendit,cui defenſioni iura fauent, argumento tex. in. l. vt vim.ff.de iuſtitia & iure.l. non eſt nouũ l.iuſtũ.C. de edendo. docent Felinus num.25. Panormita. 14 Decius.38. Veroius.57. Mantua.21.in.d.c.1. Alexan.in l.fin.num.3.C.de edendo.Ex his infertur; quod cum actor
14 reſpectu reconuentionis reus ſit, cum reconuentio ſit ſecunda conuentio: docent Doctores in rubrica de mutuis petitionibus, non tenebitur reo edere inſtrumentum, ad fundandam reconuentionem,quia non eſt mera defenſio, & idem dicendum eſt, quo ad fundandam compenſationem. Quia exceptio illa habet naturam petitionis. l. 2. & per totum de compenſationibus,& docet Alex.in.d.l. fin. C.de edendo num.5. Et tenendo iſtam ſententiam nõ obſtat fundamentũ contrariæ opinionis:quia omiſſa ſolutione Curtii in.l.fi. C. de edendo.dicentis in aduertenter legiſlatores conſtituiſſe, differentiam inter actorem & reũ. Reſpondeo æqualitatem ſeruandam eſſe inter actorem & reum, niſi diuerſa militet ratio in vno quam in alio, vt reſoluunt Decius Cagnolus, & alii in.l.non debet. ff. de regulis iur.& Dinus in regula non licèt,lib.6. Vnde improbatur aliorum intellectus,exiſtimantium, ſolui difficultatem reſpondendo, faciliores eſſe reos quam actores, quia illud procedit in fine iudicii, non vero quo ad probatio-

nes,

Digitized by Google

nes,per inſtrumenta vel teſtes,quæ in medio iudicii fiunt.
Docet glo. verbo pertinẽtiis ad finem in. c. cum ad ſedem
de reſtitutione ſpoliatorum.

15 Neque obſtat quintum argumentum, quod difficile re-
putat Cagnolus in.l.1.num.29.C.de edẽdo. cui primo reſ-
pondetur,ideo reum actori non teneri edere inſtrumentũ:
quia actor debet accedere inſtructus ad iudicium,vt ex di-
ctis iuribus, in argumento propoſitis. Sed reiicitur hæc ra
tio,quia ſi eſſet vera,ſequeretur, quod ſi actor aliter quam
ex confeſsione rei poſſet inſtrui,non compelleretur reus iu
rare,& reſpondere poſitionibus,quod tamen falſum eſt,ex
generalitate iurium, quod in argumento adduxi. Vnde
Decius nu.12.& Veroius 63.in.d.c.1.de probationibus.di-
cũt maius periculum incurrere reum, ſi compellatur ede-
re propria inſtrumenta,quam ſi compellatur poſitionibus
reſpondere.Quia ex aditione inſtrumenti forſam maneret
conuictus; ſed in declaratione poſitionum negare poterit.
Sed improbatur hæc ratio, quia reus iuſtè non poteſt nega
re poſitiones,continentes veritatem, maxime interueniẽ-
te iuramento.Quia illud poſſumus quod iuſte poſſumus.l.
filius qui fuit.ff.de conditionibus inſtitutio:& ideo nõ po-
terit negare reus.Vnde Alciatur in.l.2.C.de edendo num.
4.reſpondet;ideo reum compelli iurare & reſpondere po-
ſitionibus, quia ſi fateatur contenta impoſitionibus, actor
euitabit expenſas litis;quia ſtatim debet ſequi condemna-
tio,cum inconfeſſum nullæ ſint partes iudicis,niſi ad con-
demnandum.c.nos in quanquam.2.quæſt.1.l. vnica. C. de
confeſsis, ſecus eſt editis inſtrumentis, quia non ſtatim lis
finitur. Maxime quia redargui poſſunt & plura contra ea
allegari. Sed refellitur hæc alia ratio,quia ex iſta reſolutio
ne pręſuponitur,quod magis periudicatur reus ex confeſ-
ſione,quam ex editione inſtrumenti. Et ideò non eſſet cõ-
pellen-

Digitized by Google

pellendus, reſpondere poſitionibus, quia iura ob fauorem rei denegant editionem. Quare Curtius in. l. 1. num. 4. C. de edendo reſpondet, olim reum non potuiſſe compelli poſitionibus reſpondere, ſed poſtea conſuetudine introductũ fuiſſe, & ita procedere tex. in. d. c. 2. de confeſsis in ſexto & in. d. clementina ſæpe. §. verum per quæ iura corrigitur tex. in. c. 1. de probationibus cum concordantibus, vt etiã hodie reus teneatur edere, quæ ratio falſa eſt. Neque tollit difficultatem dicere tempore Gregorii noni in vſu fuiſſe iſtas poſitiones, vt in. c. vnico de litis conteſta. Quia tex. relatus non fuit Gregorii noni, vt exiſtimat communis, ſed Gregorii. 1. vt ex integra Antoni Auguſtini videri poteſt. Vnde alii reſpondent hoc inter eſſe, inter editionem inſtrumenti & iuramentum poſitionum: quia ſi inſtrumentum edẽdum eſſet à reo præciſſe, ad id compelleretur, & ſic cõuinceretur re9, & arma cõtra ſe aduerſario ſuo daret. Quod eſt nimis graue, & contra regulas iuris, vt dixi ſupra, at vero per iuramentum non compellitur præciſe iurare; ſed iurare vel parti iuramentum referre. l. ius iurandum. §. ait prætor de iure iurando. l. generaliter. §. 1. C. de rebus crediti tis. & ſi non iurat vel refert, videtur eſſe in manifeſta turpitudine. l. manifeſte. ff. de iure iurando. Et ideo quia non reſultat adeo graue periudicium ex reſpontione partium, ſicut reſultaret ex editione inſtrumẽti, compellitur iurare, quia excuſari poterit referendo iuramentum, & non compellitur edere, quia nullo modo poteſt excuſari. Sed hæc ratio reprehenditur, quia periudicat ſibi referendo iuramẽtum, actori reus, ſicut iurando & reus. Quia iuramentum calumniæ & poſitionum reſponſiuum, quod compellitur de veritate dicenda, non eſt iudiciale, quod poſsit referri, ſed neceſſarium quod neceſſario præſtandum eſt. l. 2. §. ſed quia veremur. C. de iure iurando propter calumniam. c. 2.

de

Digitized by Google

de confeſsis in ſexto. Sed hæc ratio non placet: quare aliter reſpondent Doctores infra referendi, nēpè præſumi actorem qui petit reum reſpondere poſitionibus, aliunde inſtrui non poſſe, niſi ex confeſsione rei, & ideo reus ei edere tenetur veritatem, per propriam confeſsionem, & idem eſſe in editione inſtrumenti: quia ſi conſtat vere vel præſumptiue, actorem aliter inſtrui non poſſe, quam edito inſtrumento, tenetur reus ad editionem & oſtentionem inſtrumenti. Docent Panormitanus in. d. c. 1. num. 2. & Beroius. 70. Baldus & Cagnol. in. l. 1. C. de edendo num. 92. Alciatus. 25. Ferretus. 37. ibidem in. d. l. 1. Velaſcus de iure emphiteutico quæſt. 8. num. 4. Sed hæc ratio nequaquam mihi placet. Quare verior ratio eſt, ideo non teneri reum edere inſtrumentum: quia actor aliunde quam ex domo rei poterat illud quærere, & ſibi imputetur ſi non fecit, quia vigilantibus & non dormientibus, iura ſubueniunt. c. vigilantibus de præſcriptionibus. Tenetur tamen reus poſitionibus reſpondere; quia aliunde quærere confeſsionem nō poteſt actor, niſi ab ipſo reo.

16 Neque obſtat vltimum, quia reſpondeo, verum & certiſsimum eſſe, communia inſtrumenta edenda eſſe actori & reo, qualia ſunt ſocietatis, diuiſionis, & hæreditaria, ex iuribus adductis in argumento; & acta proceſſus quæ cōmunia cenſentur. l. 2. C. de edendo glo. verbo communem in. c. perpetuus. de fide inſtrumen. Approbant Doctores vtrobique glo. in. l. 1. §. editione & ibi Iaſon. num. 5. &. 6. Et teſtamentum edi debet legatario. Item lex vel ſtatutum quod eſt commune toti ciuitati; facit tex. in. l. in ciuile. ff. de legibus. Vnde cum Bartolo Oroſco num. 3. & commu-
17 ni in. l. 1. §. editiones. ff. de edendo reſoluendum eſt, inſtrumēta interdum eſſe communia, interdum propria, interdum aliena. Communia ſunt in duplici differentia: quia
aut

Digitized by Google

aut ſunt communia quo ad dominium, vt hæreditaria & ſocietatis, & alia; & iſta reo eduntur cum die & conſule. Aut ſunt communia quo ad vtilitatem,& non quo ad dominium, qualia ſunt emptionis tranſactionis & ſimilia, & illa non eduntur in caſibus in quibus habet locum editio. Edi debent ſine die,& conſule, vt notat Innocentius in. d. c. 1. quem ſequitur Bartolus. vbi ſupra: Si autem inſtrumẽta propria ſunt petentis editionem ſibi eduntur, cum die & conſule: quia quando petuntur ratione dominii, poteſt peti à principio, quod exhibeatur inſtrumentũ. Quia exhibitio eſt præparatoriũ iudicium, ad rei vendicationem l. 1. C. ad exhibendum. Si autem ſunt inſtrumenta aliena, eſt adhibẽda diſtinctio; nempe aut petitur ad effectum redarguendi inſtrumentum de falſo, aut ad deliberandum an cedere, vel contendere debeat reus: aut ad fundandam intentionem, exceptionem, aut replicationem. Primo caſu quando petitur ad redarguendum inſtrumentum, editio fieri debet, argumento tex. in. l. optimam. C. de contrahenda & cõmittenda eſtipul. & tunc fit cum die & conſule: ſi diem & conſulem valet redarguere, illudque iuret. Secundo caſu, quando petitur ad deliberandum, an cedere vel contendere debeat, reo fit editio, ſine die & conſule. l. 1. §. editiones. ff. de edendo. Præterquam ſi non aliter poſsit deliberare, quam editis die & conſule; vt ſi vnus creditor agat contra alium hipothecaria actione, & reus non poſsit ſcire quis ſit prior tempore, niſi videat datam inſtrumentorum. Docet Bartolus in. d. §. editiones Alexan. 19. Zazius. 8. Oroſcus 5. Tertio caſu quando ad fundandam intentionem non tenetur reus actori edere, vt in. l. qui accuſare. §. fin. C. de edendo & in. c. 1. de probationibus: & eſt communis opinio vt ſupra reſoluimus, & tenet Zazius & Alexan. in. d. §. editiones. Cæterum tenetur reus edere inſtrumenta propria

pria ad adiuuandam intentionem ſuam. l. Titius. §. creditor. ff. de actionibus empti. & etiam ad fundandam replicationem. l. penultima. §. 1. ff. ad. l. falcidiam. l. plures. C. de fide inſtrumentorum. Actor vero tenetur reo edere ad fundandas exceptiones. l. 1. ff. de edendo. l. fin. C. eodem. l. diſſoluta. C. de conditione ſine cauſa & iure regio eſt tex. in foro. 1. lib. 2. fororum titulo de edendo. Et an edi debeat, to-
18 tum inſtrumentum dubium eſt, & Bartolus in. l. argentarius. §. edi per textum ibi. ff. de edendo exiſtimat partem tantumquæ ad petentem ſpectat, edendam eſſe. Idem docet Baldus in lege finali. C. de præcibus impu. Decius & Vellame. in dicto capite. 1. de probationibus. numero. 62. &. 22. & facit ad hoc, textus in capite contingit de fide inſtrumentorum. Vnde ſufficit quod legatario, edatur pars illa inſtrumenti, in qua legatum continetur, docet idem Bartolus in. l. 2. §. finali digeſtis quemadmodum teſtamenta apperiantur. idem docet in rubrica de noui operis nunciatione, numero. 7. & ibi Alexander numero. 35. Iaſon. 8. Oroſcus in. l. in ciuile numero. 2. de legibus idem docet in. l. 1. §. edenda numero. 3. ff. de edendo. Et hæc eſt vera doctorum reſolutio. Neque huic reſolutioni obſtat textus in dicta. l. in ciuile, & in dicto. §. edendo verbo edere: quorum auctoritate Bartolus in dicto. §. edenda & Oroſcus in dicta. l. in ciuile num. 1. Butrius & Panormitanus in dicto capite. 1. de probationibus. numero finali defendunt totum ſtatutum, vel totam legem edendam eſſe. Quia reſpondeo, quod quando inſtrumentum habet capitula ſeparata, & continent diuerſam materiam, tunc partem tantum eſſe edendam, ſecus autem ſi ſint capitola conexa, quo caſu debet fieri integra editio, & hæc

quæ

Digitized by Google

quæ dicta ſunt ſufficiant, pro explicatione huius quæſtionis.

SVMMARIVM.

1 *Habentes libros rationum, non teneri eos edere, defendunt plures Doctores.*

2 *Vſurarius tenetur inſtrumentum edere.*

3 *Tutores, curatores & mercatores, habere ſolent libros rationum, ad inſtruendam propriam memoriam.*

4 *Habentes libros rationum tenentur eos edere: pro quo faciunt plura iura ibi.*

5 *Satisfit fundamentis alterius opinionis.*

QVÆSTIO XXI.

AN HABENTES LIBROS RATIONUM, vt tutores, curatores, mercatores, & alii ſimiles, compellantur illos edere.

1 IN præſenti quæſtione partem negatiuam (videlicèt, non teneri habentes libros rationũ, vt curatores, tutores, mercatores, & alii ſimiles, illos edere) defendunt glo. verbo rationum. in clementina vnica. §. cæterum de vſuris: quam ſequitur Panormitanus num. 8. Decius 27. in. c. 1. de probationibus. & poſt Bal. tenet Iaſon in. l. 1. num. 15. C. de edendo. & ibi Decius num. 18. Alciatus. 14.

2 Pro qua facit primo, tex. in clementina vnica. §. cæterum de

de vſuris. vbi ſolummodo vſurarium innuit teneri edere inſtrumentum: igitur extra hunc caſum dicendum eſt
3 neminem teneri. Secundo facit optima ratio, nam tutores, curatores, mercatores, & alii ſimiles, ſolum habent libros rationum, ad inſtruendam propriam memoriam, & non præciſe ratione offici, quod exercent; ergo non tenẽtur illos edere.

4 Sed contraria ſententia verior & receptior eſt, & vt communis his noſtris temporibus ſolet practicari. Pro qua facit primo, tex. in. l. 1. C. de edendo. Secundo facit tex. in. l. nomen nouum. C. eodem. Tertio facit, nam curatores, adminiſtratores, & alii huiuſmodi, aſsimilantur argentariis & numulariis, qui libros rationum tenentur edere. Quarto facit, quod rationes inſtrumenta communia cenſentur, vt in. l. ſi quis ex argentariis. §. hoc edicto
5 ff. de edendo. Et tenendo hanc ſententiam, non obſtant fundamenta contrariæ opinionis: nõ primum nempè ſpeciale eſſe in vſurario, qui tenetur edere rationem actori: dicta clementina prima. §. cæterum & ſic contrarium eſſe ius commune. l. quod vero contra. l. ius ſingulare. ff. de legibus. docent Imola nu. 9. Felinus. 19. Decius. 20. in. d. c. 1. de probationibus, & ibidem Beroius num. 54. Quia reſpondendum eſt, iſtas priuatas rationes officio iudicis ex iuſta cauſa edendas eſſe. l. 1. C. de edendo. Et docent Innocentius quem ſequitur Decius in. d. c. 1. num. 31. Aleiatus in. d. l. 1. caſu. 8. Alex. in. l. fin. nu. 22. C. ad exhibendum rota deciſ. 5. ſub titulo de fide inſtrumentorũ in nobis: qui omnes ponunt pro iuſta cauſa in vſurario ad faciendas editiones, illum vſuras exercuiſſe, minimeque ſpeciale eſſe. Neque obſtat ſecundum fundamentum; quia ex his quæ ſupra diximus, facile à quouis dilui poteſt.

SVMMARIVM.

1 Debitores cedere bonis ſolent, vt liberentur a carceribus.

2 Renunciari non poteſt ius cedendi bonis, defendunt plures Doctores. quorum ſententia vera eſt.

3 Nemo poteſt ſe perpetuo obligare ad carcerem.

4 Renunciari poſſe ius cedendi bonis, defendunt plures Doctores.

5 Renunciatio iuris cedendi bonis, videtur quod bonis moribus nec iuri publico ſit contraria.

6 Taciti & expreſsi idem eſt iudicium.

7 Prima opinio ſupra propoſita amplectitur.

8 Satisfit primo argumento.

9 Intellectus ad l. fin. C. qui bonis cedere poſſunt.

10 Nobilis quare renunciare poteſt priuilegio, ne in carcerem mittatur, & tamen iur. cedendi bonis, renunciare non poteſt.

11 Interpretatio ad forum primerament. ibi declarans. titulo de executione rei iudicate lib. 7. fororum.

12 Cedens bonis tenetur relinquere omnia bona paucis exceptis.

QVÆSTIO XXII.

AN DEBITOR RENVNCIARE poſsit, iuri cedendi bonis.

1 DEBITORI conceſſum eſt ius cedẽdi bonis, vt liberetur à carceribus. l. 1. & per totũ. ff. & C. qui bonis cedere poſſunt. Et ideo plurimũ hoc cõtrouerſum eſt, an huic iuri cedẽdi bonis
2 renũciari poſsit. Et huius quæſtionis partẽ negatiuã videlicèt huiusmodi renunciationem non valere defendũt Bar.

& Al-

& Aluericus in. l. alia. §. eleganter. ff. ſoluto matrimonio. Salicetus numero. 9. in. l. 1. C. qui bonis cedere poſſunt, & ibi Cynus quæſtione. 6. & receptam opinionem teſtatur Couarruuias lib. 1. variarum. c. 1. num. 7. & in. c. quamuis pactum in principio ſecundæ partis num. 6. Menchaca de ſucceſsionum creation. §. 22. nu. 79. Et veriorem & magis communẽ vocat idem Menchaca in eodem tractatu. 1. nu. 20. Gutierres de iuramẽto confirmatorio. 1. parte. c. 17. nu. 76. &. c. 18. numero. 4. Menochius de arbitrariis iudic. caſu. 183. libro. 2. Pro qua ſententia facit, quod nemo po-
3 teſt perpetuo ſe obligare ad carcerem, cum ſit quædam ſeruitus argumento. l. 2. digeſtis de libero homine exhibendo. l. Titius. ff. de conditionibus & demonſtrationibus. Notant gloſſa & Doctores in lege antiquitas. C. de vſu fructu. Quæ obligatio induceretur ſi valeret renunciatio.

4 Sed contrariam opinionem defendunt Federicus de ſenis, concilio. 60. Felinus in capite ex reſcripto num. 11. de iure iurando. rota antiqua. 565. Alciatus in capite cùm contingat, de iure iurando. numero. 69. & alii relati à Co-
5 uarrũ. vbi ſupra. Pro qua opinione facit primò, quod hæc renunciatio nec iuri publico, nec bonis moribus contraria eſt. Secundo facit nam idem eſt iudicium taciti &
6 expreſsi. l. cum quid. ff. ſi certum petatur: ſed ſi debitor dilationem à creditoribus acceperit, ad ſoluendum non poteſt bonis cedere. l. finali. C. qui bonis cedere poſſunt: quia tacite videtur ceſsioni bonorum renunciare: ergo etiam poterit renunciare expreſſe. Sed hæc ſecunda opi-
7 nio longe falſa eſt. Et ideo in hac quæſtione recedendum non exiſtimo, à prima opinione, magis communi.

8 Qua retenta, non obſtant argumenta in hac ſecunda opinione propoſita. Et in primis non obſtat huiuſ-

modi renunciationem non eſſe contrariam iuri publico
nec bonis moribus; quia verius eſt contrariam eſſe iuri
publico, quo cauetur neminem poſſe perpetuo carceri
9 ſe mancipare. Conſequenterque minus obſtat textus in. l.
finali. C. qui bonis cedere poſsint, nam ille textus iuncta
ſua gloſ. communiter approbata, non fundatur in renun-
ciatione tacita, neque expreſſa debitoris, ſed in ademptio-
ne legali, vt rectè reſpondet Gutierres in. d. c. 18. num. 3.
10 Neque contrarium mouere debet, quod nobilis renuncia-
re poteſt priuilegio ſuo, ne in carcerem mittatur (vt pro-
uabimus id de iure communi verum eſſe, ſupra in quæ-
ſtione. 16. latiſsime per totam) quia manifeſta eſt ratio diſ-
criminis; nam ſublato beneficio ceſsionis bonorum, nul-
lum ſupereſt remedium, ad effugiendam carceris captiui-
tatem; at tamen quamuis dicta renunciatio tollat ſupra
dictum priuilegium (ne in carcerem mittatur, alias no-
bilibus competens) ſupereſt adhuc nobili remedium ceſ-
ſionis bonorum, quo captiuitatẽ carceris poteſt effugere.
11 Sed adhuc valde difficilis redditur ſupra dicta reſolutio,
iure Regio ex foro primerament. *Ibi declarans, que per ceſsio*
de bens no puja ſer lliurat de la preſo lib. 7. fororum titulo de
executione rei iudicate. Ex quo colligitur, per ceſsionem
bonorum, debitorem non liberari à carceribus. Sed illum
tex. procedere puto, quãdo præſumitur debitorẽ bona ab-
ſcondiſſe, vel quãdo dolo factus eſt debitor, & nõ ſoluendo.
Attamẽ eſſet iniquũ & bonis moricus contrariũ, debitorẽ
c bonũ virũ & non ſoluendo, ceſsis illius bonis in carcere per
12 petuo mãcipare, pro debito ciuili. Ex his infertur quod ce-
dẽs bonis tenetur relinquere omnia bona mobilia & immo
bilia, vt carceris capturã effugiat, docet gloſ. in. l. pen. ff. de
ceſ. bonorũ & Couar. c. 1. n. 5. retẽtis tamẽ ſibi veſtibus vi-
libus, ne nudatus remaneat; nã hę etiã damnatis ad mortẽ
relin-

Digitized by Google

relinquuntur. l. diuus. ff. de bonis damna. docet Bartolus in dicta. l. diuus, & in. d. l. penultima in fine. ff. de ceſsione bonorũ Iaſon in. §. item ſi quis inſtituta de actionibus Ripa in. l. in obligatione. colu. 2. ff. de pignoribus. Afflic. in conſtitutionibus regni conſtitutione Regiæ. 6. notabili Rolan. 2. tho. conſ. 7. in fine.

SVMMARIVM.

1 *EXceptiones opponuntur & admittuntur, vſque ad cauſæ concluſionem.*

2 *Exceptio tu non poteſt eſſe teſtis cauſam differt.*

3 *Exceptio excommunicationis dilatoria eſt.*

4 *Elapſo termino a iudice præfixo, aliquando admittitur dilatoria exceptio.*

5 *Qui proteſtatur, poteſt elapſo termino opponendi exceptiones, eas opponere.*

6 *Dilatoria exceptio opponitur, ante litis conteſtationem.*

7 *Iudex poteſt eſtatuere certum terminum, intra quem debeant opponi exceptiones dilatoriæ.*

8 *Exceptiones aut ſunt incidentes, aut emergentes.*

9 *Exceptiones incidentes ſunt, quæ opponuntur contra principalem cauſam, emergentes quæ opponuntur contra proceſſum.*

10 *Ratio quare poſsit Iudex ad dilatorias exceptiones certum terminum ſtatuere.*

11 *Exceptiones peremptoriæ opponuntur, vſque ad concluſionem cauſæ.*

12 *Iudex poteſt aſsignare terminum ad opponendas exceptiones peremptorias.*

13 *Mixte exceptiones opponi poſſunt elapſo termino dilatoriarum, in vim peremptoriarum.*

14 *Dilatoriam exceptionem opponens in termino a Iudice prefixo an*

poſsit tranſacto termino, aliam dilatoriam contrariā primæ opponere.

15 *Exceptio tu non poteſt eſſe teſtis, anomala eſt.*

16 *Exceptio excommunicationis, in quacumque parte litis opponi poteſt.*

17 *Exceptio nouiter orta poteſt opponi, quamuis lapſus fuerit iuris & iudicis terminus.*

18 *Exceptio noue cognita poſt conteſtationem admittitur, ſi opponitur cum primum cognita eſt.*

19 *Intellectus vari ad. l. filius familias. §. veterani. ff. de procuratoribus.*

20 *Proteſtatio ſpecialis operatur, vt tranſacto termino iuris exceptio admittatur.*

21 *Litis conteſtatio eſt terminus ad opponendas dilatorias exceptiones, qui limitatur quando aliud expeditioni cauſæ congruit.*

22 *Iudex conſtituere poteſt certum terminum, ad opponendas dilatorias exceptiones, litis conteſtatione breuiorem.*

23 *Dilatoria exceptio non admittitur elapſo iudicis termino, non ſolum in inſtantia, verumetiam in appellationis cauſa.*

QÆSTIO XXIII.

AN IVDEX ESTATVERE POSSIT certum terminum reo, ad opponendas contra actorem exceptiones dilatorias.

1 PRO parte negatiua (videlicèt, iudicem non poſſe ſtatuere certum terminum reo, ad opponendas exceptiones dilatorias) faciunt ſequētia argumenta. Et primò faciunt tex. in. l. pręſcriptio-

criptionem. C. de exceptionibus. l. exceptionem. C. de probationibus. c. 1. de ordine cognitionum: ex quibus conſtat quod exceptiones opponuntur &admittuntur, vſque ad cauſæ concluſionem: ergo non poteſt iudex ſtatuere certū
2 terminum, ad apponendas ipſas. Secundo facit nam exceptio tu non poteſt eſſe teſtis, cauſam differt. c. 1. de exceptionibus. c. præſentium. de teſtibus: ſed hæc exceptio obiicitur & probatur, vſque ad ſententiam: ergo. Tertio facit,
3 nam exceptio excōmunicationis dilatoria eſt. c. exceptionem. c. 2. de exceptionibus: ſed hæc exceptio poſt conteſtationem, imò in quacumque litis parte admittitur, dicto. c. exceptionem. ergo, &c. Quarto facit tex. in. c. inſinuante
4 de officio delegati. vbi elapſo termino à iudice præfixo,
5 exceptio dilatoria admittitur. Quinto facit tex. in. c. præſentium de teſtibus, vbi qui proteſtatur generaliter, poteſt elapſo termino à iudice ſtatuto, exceptionem quam habet
6 opponere. Vltimo facit, terminum opponendi dilatorias eſſe litis conteſtationem tex. in. l. qui procuratorem. l. filius familas. §. veterani. ff. de procuratoribus. l. licèt. l. ita demū C. de procuratoribus. l. fin. C. de exceptionibus. c. inter monaſterium de re iudicata. c. exceptionem. de exceptionibus & iure Regio eſt tex. in foro. exceptio. de probationibus lib. 4. fororum: igitur iudex non poteſt mutare neque abreuiare hunc terminum.

7 Sed his non obſtantibus contraria ſententia (videlicèt iudicem poſſe ſtatuere certum terminum ad opponendas exceptiones dilatorias) verior & receptior eſt. Quam defendunt glo. in authentica de exhibendis reis. §. ſancimus. verbo hoc eſt. colatione 3. Bartolus in. l. 2. num. 4. ff. de re iudicata. Alex. & Vincētius ibidem Caſtrēſis in. l. interdum. ff. de iudicis. Panormitanus in. c. paſtoralis num. 4. de exceptionibus Felinus nu. 20. Decius. 24. Pariſius. 46.

Digitized by Google

8 Mantuanus.40.in dicto capite paſtoralis.Et pro huius ſententiæ explicatione aduerto, inter varias exceptionum diuiſiones ſummam eſſe alias eſſe incidentes, quas vocamus peremptorias, alias emergentes, quas dicimus dilatorias, gloſſa verbo prætor in. l. quod iuſsi. ff. de re iudicata, & verbo quoniam in. l. 1. C. de ordine iudiciorum gloſſa magna in.c.1.de ordine cognitionum docent, quod incidentes ſunt quæ competunt ante litem, vt exceptio cõſanguinitatis, in. d. c. 1. de ordine cognitionum, exceptio filiationis, vt in. l. 1. C. de ordine iudiciorum. in. c. per tuas de probationibus. Emergentes eſſe quæ competunt poſt litem vt exceptio recuſationis. c. inſinuante de officio delegati, exceptio ſpolii, capite 2. de ordine cognitionum. Sed communiter refellitur vtraque ſpecies, quia poteſt dari exceptio incidens, quæ competat poſt litem, vt pactum de non petendo, & poteſt eſſe emergens exceptio, quæ ante litem competat, vt excommunicatio.

9 Quare obſeruandum eſt, exceptiones incidentes eſſe, quæ opponuntur ad principalem cauſam, & obtinent ſubiectum illud, quod continetur in petitione principali, quia re, aut ſpecie competit ante litem: vt conſanguinitas: pactum de non petendo: exceptio rei iudicatæ textus in. c. 1. &. 2. de litis conteſtatione, libro ſexto. Emergentes exceptiones eſſe, quæ opponuntur contra proceſſum, & non contra petitionem principalem, quales ſunt dilatoriæ, quarum ſubiectum eſt proceſſus inceptus: veluti exceptio excommunicationis, recuſationis, & ſpoliationis: vt in. d. c. inſinuante. & in. d. c. exceptionem, & in dicto capite. 2. Ad quam interpretationem reducendi ſunt. textus in. l. 2. §. finali, & in. l. 3. ff. de exceptionibus. l. 1. & per totum. C. de ordine cognitionum

tex-

Digitized by Google

textus in. c. paſtoralis de exceptionibus. & in. c. 1. &. 2. de litis conteſtatione libro. 6. Et ſic intelliges Bartolũ numero. 75. Caſtrenſem. 8. in. d. l. 1. & relatos à Maranta 4. parte diſtinc. 20. & à Menochio de arbitrariis. quæſtione. 51. caſu. 19. & 240. In his igitur exceptionibus dilatoriis,
10 Doctores ſupra relati ius ciuile & canonicum conſiderantes, cauſarum expeditioni & malignantium fraudibus ſemper conſuluiſſe: & etiam partium expenſis: vt in lege properandum. C. de iudiciis capite finem litibus capite finali de dolo & contumatia capitulo ſecundo de cauſa poſſeſsionis & proprietatis: quòd etiam noua conſilii Tridentini ſantione in ceſsione vigeſima quarta capite vigeſimo innuitum eſt, & quòd oppoſitis dilatoriis, lites diutius protrahuntur: quia opponuntur contra proceſſum, & ſuſpenditur cauſa, vſque ad earum pronunciationes. In his ergo dilatoriis exceptionibus, ad arcendas fraudes prædictas & litigantium malitias, Iudices terminum eſtatuere poſſe, rationi & æquitati conſonum eſſe (Doctores in quam ſupra relati) communiter defendere ſolent. Quod abſque dubio, ex vtroque iure procedit: iure enim canonico ex capite paſtoralis. de exceptionibus, iure quoque ciuile, cum contrarium expreſſe non caueatur argumento textus in capite. 1. de noui operis nunciatione.

11 Neque obſtant argumenta pro prima opinione adducta, non primum deſumptam ex dicta. l. præſcriptionem C. de exceptionibus & de. l. exceptionem. C. de probationibus, cum aliis vbi probatur exceptiones admitti vſq; ad concluſionem: Quia vt diximus exceptionum ſumam eſſe; alias dilatorias, alias vocari peremptorias. Dilatorias proceſſui opponi perẽptorias vero cauſæ principali. Dilatoriæ opponuntur ante litis conteſtationem, peremptoriæ

vſque ad concluſionem cauſæ. Et in his vltimis obtinet argumentum. Et diſcriminis ratio eſt, nam dilatorias ſolum cauſam differre, perẽptorias cauſas perimere, vt ſupra diximus, ac proinde magnum eſt peremptoriarum per iudicium: cuius ratione cautius agendum eſt, ad excludendam peremptoriam: ideo in principio omiſſam, vſque ad concluſionem admitti reſcripſerunt Cæſares in dicta. l. exceptionem. C. de probationibus. in. l. peremptorias. C. ſentẽtiam reſcindi non poſſe, in. l. pręſcriptionẽ. C. de exceptionibus. Et eſſe commune concludit Couarru. lib. practicarũ quæſtionum. c. 20. num. 8. Aſignius latiſsime in praxi. §. 13. c. 3. Vnde. glo. in. d. c. paſtoralis. dicit ſolummodo iudicem poſſe terminum conſtituere, ad opponendas exceptiones
12 dilatorias, & non ad peremptorias. Sed contrarium videlicèt, poſſe aſsignare terminum ad peremptorias, quo elapſo non admittuntur vlterius, defendunt Abbas in. d. c. paſtoralis num. 5. & 9. Beroius ibidem Pariſius. 7. Decius 13. Mantua 15. & idem Mantua in. c. cum ſit Romana de appellatio. Secuntur Bartolus, Iaſon, & Ripa in. l. 2. ff. de re iudicata: quæ opinio vtique procedit, præcedente cauſa vrgente.

Sed aduertendum eſt, exceptiones mixtas, termino dila-
13 toriarum excluſo non oppoſitas, poſtea admittendas fore in vim peremptoriarum, quarum naturam retinent propter illarum grande præiudicium. Et ita interpretandũ eſſe tex. in. d. c. paſtoralis, terminum tranſactum non impedire, quin exceptiones mixtæ poſtea admittantur, tanquã peremptorię. Ita reſoluunt Panormitanus num. 10. Imola 8. Felinus. 9. Pariſius. 8. & Mantua. 18. in. d. c. paſtoralis. qui ſatisfacit Decio contrarium tenente, ibidem num. 8. & ita interpretatur tex. in. c. 1. & 2. de litis conteſtatione. lib. 6. Bartolus in. l. cum quęrebatur. ff. iudicatum ſolui, late Me-

nochius

14 nochius de arbitrariis caſu. 19. Vltimo, ex his deducitur
ſupra dictam doctrinā non obtinere in dilatoriis contra-
riis: quia ſi termino iudicis excluſo, aliquis dilatoriam op-
ponit, & in ea deficit, poterit poſt terminum aliam dilato-
riam priori contrariam opponere: quoniam eas ſimul op-
ponere iure non poterat, quia contraria allegans non eſt
audiendus. c. ſolicitudinem. in fine de appellatio. Bal. in. l.
1. num. 19. C. de furtis: communis ſecundum Imolam in
d. c. paſtoralis. de exceptionibus. Boerium deciſ. 43. num.
10. Fundatur ex. l. contra maiores. C. de in officioſo teſta.
c. auditis de præſcriptionibus; vbi quando vna deficit per
aliam auditur. Sed nihilominus contrarium magis com-
mune eſt, videlicet, illum qui in vna deficit non poſſe aliā
omiſſam etiam contrariā, poſt terminum opponere, & ſic
vtramque intra terminum, neceſſarium eſt opponere. Ar-
gumento tex. in. l. nemo prohibetur. ff. de exceptionibus. c.
nullus pluribus de regulis iuris lib. 6. Opponuntur tamen
vel condicionaliter ex. l. ſi quidem. C. de exceptionibus. c.
venerabilis eodem; vel ſub proteſtatione, quod ſi in vna
deficit alteram proſequetur iuxta formam dicti. c. paſtora
lis. de exceptionibus ſupra explicatam, & ſub illa conditio
ne, vel proteſtatione, etiam contrariæ exceptiones abſque
contrarietatis periculo opponūtur; glo. in. d. c. nullus verſ.
ſupra. Vnde alii dixerunt communem opinionem, vt Za-
ſius & ab eo relati, in. dicta. l. nemo num. 2. & ita dictā gloſ.
in. dicto. c. paſtoralis, communiter damnari probat Pari-
ſius ibidem num. 31. Mantu. 2.

Neque obſtat ſecundum argu. in quo dicitur illam exce
15 ptionem tu non poteſt eſſe teſtis cauſam differre: & nihilo-
minus probari vſque ad cauſæ concluſionem. c. 1. de exce-
ptionibus. Quia reſpondendum eſt, illam exceptionē ma-
gis accedere naturam peremptorię, quam dilatoriæ. Et ita
in

Digitized by Google

in forma reſpondeo nec eſſe peremptoriam nec dilatoriã; ſed annomalã, & extraordinariã. Et propter hoc habet extraordinariam proponendi formam. Et ideo exceptio cõtra teſtes opponitur cum primum poteſt; & probatur cũ primum à iudice admittitur, iuſta formam dicti. c. præſentium &. d. c. 1. de exceptionibus.

16 Neque obſtat 3. argu. quia quamuis excommunicationis exceptio proprie dilatoria ſit, illud habet ſpeciale, quod poteſt opponi in quacũque parte litis. Et quamuis pars nõ opponat, poterit iudex excommunicatum repellere propter excommunicationis periculum, vel quia ad publicã autoritatem iudicis pertinet excommunicatum expellere, ne excommunicatus autoritate iudicis, prebeat ocaſionem participationis, vt in. c. cum inter, & in. c. exceptionem de exceptio vt ſupra latè diximus in quæſtione. 4.

17 Neque obſtat. 4. argu. ex. c. inſinuante de officio de lega. quia eo ibi illa exceptio admiſſa fuit poſt litis conteſtationem, quia fuit nouiter orta: & ea quæ de nouo ſuccedũt nouo indigent auxilio. l. de ætate. §. ex cauſa. ff. de interrogatoriis actionibus. c. cæterũ de iuramẽto calũniæ. Quod extendunt Doctores non ſolum quando elapſo iudicis termino oritur, vt in. d. c. paſtoralis. de exceptionibus, vel lite iam conteſtata, vt in. d. c. inſinuante. Verumetiam quãdo vterque iudicis & iuris terminus elapſus eſt. Nempè quãdo elapſo iudicis termino, lis fuerit conteſtata: nouiter orta exceptio tunc admittenda eſt. Quod reſtringitur ſi exceptio nouiter orta ſtatim opponitur, dum à parte cognita eſt. c. cùm circa de exceptionibus. Sed cõtrouerſum eſt quãdo exceptio nouiter cognita eſt, an admitti debeat. Et plures Doctores defendunt tunc admittendam eſſe; iuramento præſtito ad notitiam partis modo perueniſſe: at vero ſi poſt notitiam lis fuerit conteſtata, non fore admit-

tendã. Sibi enim imputari dicunt cum ſolicita non fuerit pars, ad id inquirendum: quia vigilantibus, & non dormẽtibus, iura ſubueniunt; probat gloſ. ſi quis omiſerit. in. l. qui procuratorem. ff. de procuratoribus, & ibi Baldus, Paulus in. l. ita demum nu. 4. C. de procuratoribus. Aretinus in c. 1. nu. 5. de accuſationibus, & iure probari defendit Mantua in. d. c. paſtoralis de exceptionibus. nu. 26. Pro qua opinione facit tex. difficilis in. l. filius familias. §. veterani. ff. de procuratoribus ibi *niſi hoc tempore litis conteſtate quocumque caſu fuerit pretermiſſum*. Significat ibi iuriſconſultus in illis verbis, quocumque caſu dilatoriã prætermiſſam, poſt litis cõteſtationẽ non fore admittẽdam: quacunque ex cauſa allege eſſe prætermiſſam per ignorantiã, quæ cõprehenditur illis verbis quocũque caſu. Neq; obſtat tex. ind. c. paſtoralis & in. d. c. inſinuante, & in. d. c. circa. Ex quibus exceptio noue orta, poſt conteſtationẽ admittitur: quia reſpõdeo quod quando poſt conteſtationẽ orta eſt, ſecundum rectã rationem admitti debet. Nec poteſt dici prætermiſſa tẽpore cõteſtationis; quæ nondũ orta erat, quãdo lis fuit cõteſtatata.

18 Contrariam tamen opinionem, imo exceptionem noue cognitam, poſt conteſtationem admitti: ſi opponitur cum primum cognita eſt, etiam ſi orta fuerit ante conteſtationẽ & intra terminũ à Iudice conſtitutũ; defendunt plures doctores infra referendi. Pro qua opinione primo facit, communis regula, videlicet, ignorantiam omnes excuſare. l. ſi ignorans. ff. locati. c. ſi vero de ſententia excommunicationis. c. 2. de conſtitutionibus lib. 6. Secundo facit, quod iudicis terminus, ſuccedit in locum termini iuris, vt in. d. c. paſtoralis & ibi cõmuniter Doctores. Sed in termino iudicis, exceptio nouiter cognita, elapſo termino admittitur: ergo idẽ erit in termino iuris. Tertio facit, quia eadẽ ratione æquiparãtur iſti duo caſus exceptionẽ noue cognitã, vel ortã

eſſe

eſſe:vt in. d. c.paſtoralis:Sed noue ortam poſt conteſtationem admitti,ratio hoc petit,& ius eſt,vt in. d. c. inſinuante, quem interpretati ſumus obtinere; elapſo iudicis & iuris termino, ſupra in principio huius quæſtionis: ergo idem obſeruandum erit ex rationis, ſimilitudine in exceptione cognita,vt admittatur poſt terminum iudicis, & iuris conteſtatum. Et ita ampliari debet. d. c. paſtoralis, & tex.in. d. c. inſinuante. Docet gloſ. in. l. verbo facti in l. error. C. de iuris & facti ignorantia, & Bartolus ibidem propè finem & eſſe commune & ab omnibus receptum teſtatur Iaſon ibidem,num.16. Panormitanus in. d. c. paſtoralis. num.30.Felinus.10.Decius.18.Pariſius.36.

Neque obſtat tex.difficilis in.d.l.filius familias. §. vete-
19 rani quem dupliciter interpretantur; primo illa verba *quocumque caſu fuerit preteremiſſum* intelligi ſcienter, quod tunc non admittitur exceptio : ergo ſi ignoranter prætermiſſa eſt,debet admitti. Quod patet,dicitur ibi quod miles non poteſt eſſe procurator,etiam ſi aduerſarius velet, & ſic loquitur in eo qui ſciebat exceptionem ſibi competere, excipitur enim ab eo dicto,niſi hoc tempore litis conteſtationis quocumque caſu prætermiſſum ſit. Nam illa exceptio quę colligitur in illa dictione niſi,intelligi debet quod ſciẽter prætermiſſum ſit.Qui intellectus adducitur à Decio in d. c. paſtoralis num. 18. Secundo interpretatur dictus. §. veterani: quod ſicut illa verba limitantur in exceptione nouæ orta eodem modo limitari debent in exceptione nouæ cognita. Sed hæ interpretationes quamuis ſubtiles ſint facile tamen conuincuntur. Quia primus intellectus & interpretatio,quod debeat intelligi ſcienter : defendi non poteſt ex his verbis quocumque caſu, quæ & ſcientiam & ignorantiam comprehẽdit, vt aduertit gloſſa in. l. qui procuratorem, verbo ſi quis omiſerit. Rurſus quia ſi iure con-

ſultus

8 ſultus ſolum reſponderet, niſi tempore conteſtationis præ
termiſſum fuerit, tunc erat locus ſi excuſabatur ignoran-
tia: Sed quoniam addidit quocumque caſu voluit compre
hendere ſcientes & ignorantes. Sibi enim imputent qui
cõtra terminum iudicis, & iuris non conſuluerũt ſibi. Præ
terea ſecunda interpretatio, quæ habet eadem ratione il-
lum tex. limitari, in noue cognita, ſicut in noue orta, non
conuenit rationi recte ſermonis: cùm noue orta nullo iure
poſsit dici prætermiſſa. Quia prætermiſſum præſupponit
eſſe, quod verificari non poteſt in exceptione quæ nondum
erat: ac proinde ille tex. non poteſt equiparari ad eum ca-
ſum. Cum noue cognita diſparem habeat rationem: quia
ſi iam antea orta erat, & deinde lis cõteſtatur, licèt poſtea
noue cognita ſit iam dicitur prætermiſſa, ſecundum rectũ
ſermonem. Et quamuis ſit ignoranter prætermiſſa, negari
non poteſt eſſe prætermiſſam. Nec excuſabit ignorantia,
quoniam iuriſconſultus nõ ſolum excludit prætermiſſam:
ſed quocumque caſu prætermiſſam. Qua de cauſa ille tex.
ſatis vrgens eſt contra communem, & neſcio quid reſpon-
deri poſsit illi: niſi quod tex. in. d. c. paſtoralis. qui com-
prehendit vtrumque caſum, noue ortam, & noue cognitã
detraxit & limitauit deciſionem iuriſconſulti, in. d. §. vete
rani, & ita defenditur communis.

Neque obſtat quintum argu. ex. c. præſentium de te-
20 ſtibus vbi videtur generalem proteſtationem ſufficere.
Quia reſpondet communis Doctorum opinio, proteſta-
tionem generalem inutilem eſſe: quia per illam daretur lo
cus & occaſio fraudum, & lites protraherentur. Quare di-
cunt tex. in. d. c. præſentium, loqui de proteſtatione ſpe-
ciali, & ſic intelligendum eſſe tex. in. d. c. paſtoralis. in fi-
ne. Argumento. c. 1. de dolo & contumatia. Quod dicit
commune Panormitanus in. d. c. paſtoralis. num. 17. Fe-
linus

linus 13. Decius. 11. Pariſius. 29. Mantua. 25. in. d. c. paſtoralis. Socinus in. l. 1. num. 6. ff. de exceptionibus Bolognetus in. l. non ſolũ. §. morte nu. 89. ff. de operis noui nũciatione. Cæterum hæc communis interpretatio, videtur fraudes non tollere. Facile enim erit ſpecialis exceptionis proteſtationem ponere, & tranſacto tempore eam proſequendo cauſam differre. Quare aſſero elapſo iudicis termino non admitti dilatoriam: niſi ratio id petiuerit, vt in caſibus expreſsis in. d. c. paſtoralis: vel quando intra terminum proteſtatio fit. Hæc tamen proteſtatio admitti debet ſi ſuſpicio ex parte proteſtantis non ſit, vel ſi ex iuſto impedimento exceptio nominata, ſtatim diſcuti non poſsit: Tunc ratio poſtulat, elapſo termino, ſi eſpecialiter antea proteſtatus fuerit, exceptionem admitti.

21 Neque obſtat vltimum argum. videlicèt terminum à iure conſtitutum eſſe litis conteſtationem, & non poſſe iudicem abreuiare illum, ex illis iuribus. Quia reſpondeo illam regulam limitari, quando cauſarum expeditioni, ad auertendam litigantium fraudes, iudex viderit congruere. Tunc enim certum tempus legali breuius aſsignare poterit ita docuit Bartolus in. l. 2. num. 4. ff. de re iudicata; & eſt communis ſecundum Panormitanum num. 5. Decium 21. Pariſium. 46. Mantua. 40. in. d. c. paſtoralis de exceptionibus. Sed hæc reſolutio eam habet difficultatem, quod Bartolus dicit terminum legalem poſſe à iudice reſtringi: vt quando lex ad deliberandum an reus cedere, vel contẽdere debeat. 20. dias concedit in authen. offeratur. C. de litis conteſtatione in. c. offeratur. 3. quæſt. 3. Quod ille terminus reducatur ad quindecim dies, non eſt verum. Nec iudex poteſt facere, nec abreuiare decem dies; quæ dantur in executione ad probandas exceptiones. Et ideo Bartolus communiter reprobatur, ſecundum Iaſon num. 22. Ripam

Digitized by Google

14. in. d. l. 2. ff. de re iudicata & Decium num. 13. Bero. 58. in c. cùm ſit Romana. de appella. Sed reſpondeo opinionem Iaſonis & aliorum communem eſſe, & generaliter veram: videlicet, quod non poſsit iudex regulariter legum terminum reſtringere. Sed illa communis non obtinet in noſtro caſu in quo aduitandas cauilationes litigantium: & ne lites protrahantur, iudici licitum eſſe omnes conueniunt, per tex. in. d. c. paſtoralis de exceptionibus, & iure Pontificio planam eſſe hanc interpretationem omnes agnoſcunt: iure autem ciuili defendi non poſſe putauit Panormitanus ibidem num. 28. ea quidem ratione: nam iure ciuili conſtitutum eſt, vt opponantur dilatorie vſque ad conteſtationem. l. qui procuratorem. ff. de procuratoribus. l. ita demum. l. licèt. C. eodem: ſed hunc legale terminum, ius ciuile nunquam iudici commiſit, vt ipſum aſtringere poſsit, ergo nullæ ſunt iudicis partes, iuxta communem Iaſonis & aliorum, & ita Bartolus non poteſt defendi de iure ciuile. Quo argumento Felinus conſternatus, dicit in dicto cap. paſtoralis non poſſe colligi iudicem breuiorem terminum conſtituere, quam ſit
22 conteſtationis terminus. Cæterum Panormitanum, & Felinum erraſſe manifeſta ratione deprehenditur: quia aſſerendum eſt, pro arbitrio poſſe iudicem certum terminum ſtatuere, etiam conteſtatione breuiorem, in quo, ex dicto capite paſtoralis. omnes conueniunt. Præterea dicendum eſt, vtroque iure poſſe iudicem ad opponendas dilatorias, breuiorem terminum quam ſit conteſtationis aſsignare, contra Panormitanum: quia cùm iure ciuile contrarium non reperiatur: & iure Pontificio committitur arbitrio iudicis, ex dicto capite paſtoralis: ergo vtroque iure committi dicendum eſt, argumento regulæ reciprocæ in capite. 1. &. 2. de noui

Digitized by Google

operis nunciatione. Ita tenent Decius num. 21. Pariſius 50. Mantuanus. 40. Menochius qui paucos Doctores refert, de arbitrariis lib. 2. caſu. 240. Et ita contra Panormitanum & Felinum tenendum eſt. Quem terminum ſecundum ſtylum omnium curiarũ, iudices ad quinque dies ante litis cõteſtationẽ aſtringere ſolent, vt docet Menochius vbi ſupra, quod vtique etiam in hoc regno Valentiæ obſeruatur, licèt tex. in foro. 3. de litis conteſtatione lib. 4. fororum ad tres dies, dictum terminum ante litis conteſtationem artari diſponat. Et ita in tantum vera eſt ſupra dicta reſolutio; videlicèt vt iudex poſsit terminum ad opponendas exceptiones dilatorias aſtringere, quod elapſo iudicis termino, non debet admitti dilatoria exceptio, non ſolum in illa inſtantia: ſed etiam non debet admitti in appellationis cauſa. Ita interpretantur Doctores textum in
23 l. ita demum. & in. l. licèt. C. de procuratoribus. & textum in. l. per hanc. C. de temporibus appellationum. Et dicunt commune Pariſius num. 54. Mantua. 42. in. d. c. paſtoralis, ſed Iohannes Bautiſta Aſsignius in ſua praxi. §. 13. c. 2. ampliatione. 1. dicit quod quando dilatoria non opponitur in conteſtationis termino, tunc non admittitur in appellationis cauſa: quando vero opponitur in termino à iudice ſtatuto, tunc dilatoriam in appellationis cauſa admitti; & hoc eſſe commune & quotidie practicari aſſerit. Sed hoc non obſtante Mantuani & aliorum opinio vera eſt. Quam latè explicat Ferretus, conſilio 213. Et ratio eſt, quia terminus iudicis, quotieſcunque cõſtitutus fuerit, ad dilatorias proponendas, ſubrogatur in locum termini iuris: ergo debet ſapere illius naturam, argumento. l. item veniunt. §. cùm prædixerimus. ff. de petitione hæreditatis: Sed natura termini iuris eſt, quòd in conteſtando dilatoria, quam ibi non poſuit, non admittatur

Digitized by Google

tatur in cauſa appellationis, vt omnes fatentur communiter: ergo terminus iudicis debet eandem naturam obtinere: cùm Pariſio, & Ferreto, & Mantuano, qui ſecuntur Panormitanum hanc opinionem tenentem, in dicto cap. paſtoralis. Et ita abſoluitur hæc ampliſsima quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Referuntur Doctores, qui dicunt delegati iuriſdictionem prorogabilem eſſe.*

2 *Delegati iuriſdictionẽ non eſſe prorogabilem, defendunt plures doctores.*

3 *Delegati iuriſdictio de perſona ad perſonam non eſt perrogabilis, ſecus eſt in aliis caſibus.*

4 *Interpretatio multorum iurium, in quibus prorogatio admittitur.*

5 *Impugnatur ſuperior concordia.*

6 *Pyrrogationem de perſona ad perſonam admittendam eſſe, defendit quædam communis opinio.*

7 *Interpretatio ad. c. p. g. de officio delegati.*

8 *Vera interpretatio ad. c. p. & g. de officio delegati.*

9 *Obiectio aduerſus interpretationem. c. p. & g. de officio delegati.*

10 *Reiicicitur ſuperior obiectio, quia in porrogatione confeſſoris non ſufficit ſimplicis ſacerdotis iuriſdictio.*

11 *Ad prorogandam iuriſdictionem requiritur iuriſdictio in habitu & in actu, non ſolum in pœnitentialibus, ſed etiam in iudicialibus.*

12 *Iudex extra territorium non habet iuriſdictionem, neque in habitu, neque in actu.*

13 *Arbiter non poteſt ex porrogatione iudex fieri.*

14 *Prorogatio iuriſdictionis non ſolum admittitur in ſpiritualibus, & ciuilibus: ſed etiam in criminalibus.*

15 *Prorogatio vt valeat requirit vtriuſque partis conſenſum.*

16 *Porrogatio iuriſdictionis, vt irreuocabilis ſit, iudici, & partibus oportet quod iudicium ſit inceptum.*

17 *Reprehenduntur Curtius, & Ripa.*

18 *Explicatur opinio Iacobini & Couarru. ad. l. ſi conuenerit. ff. de iuriſdictione omnium iudicum, exiſtimantium ibi inutilem fuiſſe porrogationem.*

19 *A porrogatione poteſt dicedi ante inceptum iudicium.*

20 *Notatur varia conſideratione digna, ad. l. 1. ff. de iudiciis, & ad. l. ſi conuenerit. ff. de iuriſdictione omnium iudicum.*

21 *Plura conſideratione digna, ad veram interpretationem. c. 1. de iudiciis animaduertuntur.*

22 *Proponitur differentia quæ inter ius canonicum & ciuile eſt in porrogatione iuriſdictionis.*

QVÆSTIO XXIIII.

AN IVRISDICTIO IVDICIS DElegati, porrogari poſsit.

1 HANC quæſtionem explicauimus late ſicut ſuperiorem, quoniam diffuſam & amplam materiam continet. Primumque in ea affirmatiuam partem defendunt gloſ. finalis in. l. 1. C. de iuriſdictione omnium iudicum. gloſ. 2. in. l. 1. ff. de iudiciis Alex. conſ. 52. num. 4. lib. 6. Felinus in. c. p. &. g. numero. 6. & ibi Mantua numero 11. de officio delegati. & communis ibi. Pro qua opinione facit primo optima ratio, nã delegatus iudex eſt: ergo porrogabilis. Cõſequẽtia probatur ex. l. 1. ff. de iudiciis ibi *cuiuſuis iudicis*: vbi iudicẽ eſſe iuriſconſultus ſolummodo ad porrogan-

Digitized by Google

rogandum exigit: ſed delegatus iudex eſt, vt per totum de officio delegati. igitur prorogabilis. Secundo faciunt plura iura, text. in. l. 2. §. ſed ſi iudex. ff. de iudiciis. c. cùm olim &. 1. de officio delegati. c. ſtatutum. §. in nullo de reſcriptis in 6. l. de qua re. §. 1. ff. de iudiciis in quibus delegati iuriſdictionem prorogari poſſe innuitur.

2 Sed contrariam ſententiam videlicèt, iuriſdictionem delegati prorogari nō poſſe, defendūt Bart. nu. 6. Cagnol. 24. Curtius 30. in. l. 1. ff. de iudiis Panor. nu. 12. Imola. 60. Felin. 5. in. d. c. p. & g. Socinus in c. ſignificaſti nu. 16. de foro comp. Pro qua ſententia facit tex. in. d. c. p. & g. de officio delegati: vbi expreſſum eſt, delegati iuriſdictionē non
3 eſſe prorogabilem. Sed in hac duarum opinionum altercatione, receptior eſt compoſitio Doctorum, vt delegati iuriſdictio de perſona ad perſonam, non ſit prorogabilis. Et ita intelligendus eſt tex. in. d. c. p. & g. In aliis autem caſibus delegati iuriſdictio prorogabilis ſit, & ita procedere
4 iura in prima opinione allegata. Vnde Doctores interpretantur tex. in. l. 2. §. ſed & ſi iudex. ff. de iudiciis & tex. in in dicto c. de cauſis. in principio, ea ratione intelligi de prorogatione de tempore ad tempus, & d. c. cum olim. 1. & dictā. l. de qua re. procedere in prorogatione de re ad rem.; & tex. in. d. c. ſtatutum. §. in nullo procedere in prorogatione de loco ad locum. Quam reſolutionem & concordiā, vltra relatos proſecuntur Iacobinus, nu. 26. Cagno. 41. in d. l. 1. Beroius in dic. c. de cauſis num. 4. Sed hæc con-
5 cordia grauē habet difficultatē. Et contra ipſam facit primo, quia ſi concedatur in cæteris caſibus dari prorogatio nē fatendū etiam erit admitti de perſona ad perſonam, ex rationis idemtitate: in cæteris autem caſibus conſtat ex pluribus iuribus: ergo in ipſa prorogatione, de perſona ad perſonam. Secundo facit, quia de re ad perſonam vtile eſt

Digitized by Google

argumentum:ex l.qui facere. ff.de ſtatu hominum: ſed de re ad rem fit prorogatio,ex.d.c.cum olim:ergo de perſona ad perſonam. Tertio facit,quod de tempore ad perſonam argumentum valet,ex.l.quod plures.ff. de vulgari: Sed de tempore ad tempus prorogatio fit,ex.d.l.2.§. ſed ſi iudex,
6 & in.d.c.de cauſis ergo de perſona ad perſonam. Ex quibus rationibus, alia communis doctorum opinio defendit,prorogationem de perſona ad perſonam admitti. Et difficultas conſiſtit,in reſponſione ad.c.p.& g. Et Cagnol: in d.l. 1.nu.4.Curtius nu.30. Mantua in d.c.p. & g.dicunt prorogationem non admitti in d. c. p. & g.de perſona ad perſonam, ob cauſæ diuerſitatem. Et ideo aſſerunt de le-
7 gatum ad vniuerſitatem cauſarum prorogabilem eſſe, ex d.gloſ.2.Ita Alex.Felin.& Mantua.vbi ſupra,licet contrarium teneat Capra,in titu. prorogationum regula.34.nu. 49.& 1.tho. communium opinionum verſ. prorogatio. Sed ſupradicta interpretatio ad. dict.c.p.& g.licet applicari poſsit, conuincitur ex verbis finalibus illius tex. quibus conſtat Romanum Pontificem prorogationem damnare, ex iuriſdictionis defectu,non ex cauſæ diuerſitate.
8 Quare ego aſtricta diſputandi ratione, facile illi tex. reſpondeo, prorogationem ibi de perſona ad perſonam ex eo non admitti: quia factam eſſe conſtat à perſonis diuerſi fori.Ille enim Abbas eccleſiaſticus Iudex eſt: mercatores laici erant, Iohannes laicus etiam eſt: & ita vtraque pars prorogationi coſentiens ſecularis erat: & nec actor nec reus,de iuriſdictione illius iudicis.Abſurdum igitur foret ex prorogationis conſequentia,eccleſiaſticum fieri iudicem inter mere laicos, in cauſa omnino ciuili; contra Romani Pontificis proteſtationem in cap. nouit de iudiciis. Quam interpretationem probo ex verbis ipſius tex. ibi: *Quia indictum Iohannem habebat, & ſic iuriſdictionis prorogatio,*

tio,

tio nullam noſcitur extitiſſe. Significat itaque Romanus Pontifex ceſſare prorogationem, ex defectu iuriſdictionis, quo ad Iohannem laicum, & prædictos mercatores, pertinentes ad forum ſeculare. Neque obſtat verſ. finalis, ibi: *Cum huiuſmodi delegata, &c.* Ex qua ratione deduci videtur, non admitti prorogationem de perſona ad perſonam. Quia reſpondeo illam rationem reduci, ad ſpeciem diuerſi fori. Primo ex illis verbis *huiuſmodi*, quæ referuntur ad verba præcedentia, ibi: *Quia prædictum Iohannem.* Secundo eſto quod nō ſcriptum ſit verbum huiuſmodi, ſemper meminiſſe oportebit, rationē etiam qualem per legem expreſſam reducendam eſſe, ad relationis ſpeciem, aliter enim ſuſtineri non poſſet ratio generalis, à Romano Pontifice expreſſa in. c. ſi diligenti. de præſcriptionibus, ibi: *Cum in præſcriptione rerum Eccleſiaſticarum, &c.* Quam ad præſcribentem reſiſtente iure communi reduci neceſſarium eſt, ſic etiam explicanda eſt ratio, ab eodem Romano Pontifice poſita in. c. nobis de exceptionibus, vt ibe late explicat Panormitanus.

9 Sed aduerſus ſupradictam interpretationem. d. c. p. & g. poteſt ſic inſurgi: iudex eccleſiaſticus ſecularem habet iuriſdictionem ſaltim in habitu & potentia; quæ ſuccedente cauſa reducitur ad actum: ſed ad prorogādum ſufficit iuriſdictio in habitu, & potentia: ergo illius Abbatis iuriſdictio poterat a laicis prorogari. Propoſitio probatur ex c. nouit, de iudiciis, & ex. c. ex ſuſcepto. de foro competen. & ex illis quæ ſupra late docui, in quæſt. 9. nu. 4. cum ſequentibus. Aſſumptio probatur ex. d. l. 1. ibi: *Cuiuſuis iudicis.* Sed qui cognitionem habet in habitu iudex eſt: ergo prorogabilis illius iuriſdictio. Vnde interpretes legiſtæ infra referendi informiter proponentes hoc argumentum, deducunt iudicem extraterritorium in. l. fin. ff. de iuriſdi-

Digitized by Google

ctio.habere iuriſdictionem in habitu & potentia, & idem gloſ.1.in l.3.ff. de officio Præſidis: & à partibus prorogari poſſe,& ita ex d.gloſ.dicunt commune Alex. num.4.Iaſon
10 nu.3.in d.l.fin.Sed alij interpretes aſſumptionem ſuperioris argumenti negantes, dicunt iuriſdictionem in habitu non ſufficere ad prorogandum, quod probat gloſſ. verbo aliena,in c.omnis vtriuſque de pœnitentiis & remiſsionibus,& gloſ.in verbo ſpolium in clementina.1. de priuilegiis, quæ affirmant ad prorogationem confeſſoris non ſufficere ſimplicis ſacerdotis iuriſdictionem, licèt in habitu iuriſdictionem ſacerdotes conſequantur, vt conſtat Iohannis vltimo,ibi: *Accipite Spiritumſanctum,&c.* Et explicat concilium Trident.ſeſſ. 14. c. 5. & 6.& de Sacramento Pœnitentiæ ſeſſ.23.c.15. Et ita ſupra d.glo.aliqui probauerunt.Sed demum magis communiter reprobatæ ſunt,ſecundum Panor.nu.14.in d.c. omnis, & Aufrerium ad capellam Toloſanam, deciſ.221.& Nauarrum Epiſcuetam in c.placuit nu.49.de pœnitentia diſtinc. 6. & in manuali. c.4.in principio nu.4.Sotum in 4.diſtin.18.quæſt. 4. arti.3. col. 9. verſ. poſtremum dubium: à quibus probatur legiſtarum communis, iuriſdictionem nempè in habitu ſufficere.Cæterum nouiſsima concilii ſanctione gloſſæ canonicæ confirmâtur, videlicet,non ſufficere in habitu ſacerdotium ad confeſſoris prorogationem:ex dict.ſeſſ.23. c. 15. Et inde reprobatur argumentum ſupra propoſitum: nam ad prorogationem in habitu & in actu iuriſdictio requiritur,ex ſupra d.c.num.5. cum actus pœnitentialis iudiciali ſimilis ſit,vt in eodem concilio Triden. ſeſſ. 14.c.6.diffinitum eſt: igitur in iudiciali in habitu & in actu neceſſaria iuriſdictio eſt. Quare nouiſsimi diſcrimen ponunt, inter vtrumque forum, quaſi in pœnitentiali ius magis ſingulare verſetur, maioris periculi ratione. Sed hæc differentia

ferentia

Digitized by Google

ferentia reiicitur ex prorogationis natura, exigente eandem formam & ſpeciem.

11 Qua de cauſa ad quæſtionẽ ſic reſpondeo, & primo dico in pœnitentialibus habitum & actum ad prorogationem neceſſariũ eſſe, iuxta concilii decreta. Secundo in iudicialibus. idem ius obſeruandũ eſſe, ex conſimili argumẽto, & natura prorogationis: tum etiam quia ſi priuati iuriſdictionẽ in habitu poſſent reducere ad actũ, plus iudici tribuerent quã lex, vel Princeps; iuxta. d. l. 1. & 2. & l. nemo. & l. priuatorũ. C. de iuriſdict. om. Tetio noto. opinionem cõmunem legiſtarũ verã eſſe in exẽplõ, falſam vero in propoſitione & ratione. Proponũt nãq; glo. in d. l. 1. Alex. & Iaſon in d. l. fin. & ibi Cagnol. n. 22. Curtius. nu. 2. ſufficere iuriſdictionẽ in habitu ad prorogãdũ, & hæc propoſitio opinionis, cõuincitur vtique ex ſuperioribus: referunt tamen exemplũ in iudice cõſiſtente extra teritoriũ, in ſpecie legis

12 fin. Exemplũ verum eſt; ſi ita explicetur: iudex dum extra territorium eſt, neq. in habitu, neq. in actu iuriſdictionẽ habet, ſed reputatur priuatus tex. optimus in l. 3. ff. de officio Præſidis, & ibi Gueuara. Nam ſi iudex in territorio conſtitutus, extra territoriũ percipiat mandata, nullã habebunt vim, cum illic nullam habeat poteſtatẽ d. l. fin. & in c. 2. de conſtitutionib. li. 6. Et conſequenter ſi ipſe extra territoriũ ſit, tunc percipiẽdi poteſtatẽ nõ habet, fit itaq. quod ſi tunc vt exerceat prorogetur, inutilis ſit prorogatio: quia nec habet, iuriſdictionẽ in habitu neque in actu, quia priuatus eſt. At ſi prorogatio fit & confertur in tẽpus habile, quando ad territorium reddat, vtilis eſt prorotio, quia tunc & in habitu, & in actu, iuriſdictionẽ habet.

Ex his etiam infertur non cadere prorogationẽ in arbitrum, quia neq; eſt iudex neq; habet iuriſdictionẽ, ſed tãtum notionẽ tex. optimus in l. ait Prætor. ff. de re iudicata,

& docet glo.1.in l.1.ff.de iudiciis quã cõmuniter ſecuntur Doctores, ex Anto.de Butr. in c.diſpendia. §.reus quoque de reſcriptis in 6. Pro qua opinione facit quod prorogatio debet fieri ſub eadẽ ſpecie vt ſupra dictũ eſt; ſed arbiter diuerſam habet ſpeciẽ à iudice.l.Sed & ſi in ſeruum.§. ſiquis iudex.ff.de receptis arbitris.d.l.ait Præto.ff. de re iudicata igitur arbiter ex prorogatione iudex fieri nequit. Et hæc opinio eſt vera licèt contrariũ defendat Capra, in tractatu de prorogationibus 1.tom.verſ.prorogatio.n.79. affirmãs arbitrum poſſe prorogari, cuius ratio nõ obeſt nempe arbitrum, & delegatũ æquiparari ex c. vno delegatorum de officio degati; & quod in delegato cadit prorogatio, & ſic debere cadere in arbitrum. Quia reſpondeo illam æquiparationẽ ſolum procedere quo ad ea quæ continentur in d.c.vno delegatorum, vt ibi Doctores. Sed opinio Capræ conciliari poteſt, & erit vera quando in arbitrum fit prorogatio, vt pronunciet vt arbiter; nam tunc cum poſsint partes in eum compromittere, nihil mirũ ſi poſsint prorogare eius notionem, ſecus tamen eſſet ſi vellent in eum tanquam in iudice facere prorogationem: ratio eſt, quia partes non poſſunt iudicem creare, ex d.l.priuatorũ.C.de iuriſdic.om. Quod receptiſsimũ eſt iure ciuili; Iure tamen Canonico iudex vnius cauſæ in eadẽ arbiter elegi poteſt & hoc vt breuitati litium magis conſultum ſit; & quia eccleſijs & clericis litigare in honeſtum, & incommodũ eſt, tex.in c.ex parte & in c.cum tempore de arbitris.

14 Præterea ex ſuperioribus deducitur, primo obſeruandum eſſe, non ſolum in ſpiritualibus & ciuilibus prorogationem admitti, ſed etiam in criminalibus: conueniente iuriſdictione eiuſdem ſpeciei: iuxta l.1. C.vbi de criminibus agi oportet, reſolui gloſſ.finalis in d.l.1. ff. de iudiciis. Sed huic repugnat, certam eſſe formam criminum perſecutio-

Digitized by Google

cutioni: vtroque iure præſcriptam: quam prorogatio non continet. l. in criminali. C. de iuriſdictione omnium iudicum. l. non diſtinguemus. §. idem Iulianus. ff. de receptis arbitris in c. qualiter, & quando. 2. in c. inquiſitionis de accuſationibus. Rurſus quia ſi prorogatio admitteretur, Reipublicæ nō ſatisfieret, ex crimine offenſæ. Tum etiam fraudi & contioni manifeſta daretur occaſio. Quare his non obſtantibus reſolutio ſit: prorogationem in criminalibus fieri poſſe: quando de partium præiudicio dumtaxat ageretur. Ipſis enim conſentientibus ius prorogationem admittens, iniuriam non facit. Ita obſeruat Benedictus Capra vbi ſupra & Iulius Clarus, lib. 5. receptarum ſententiarum. §. fin. quæſt. 42. num. 1.

15 Secundum obſeruandum eſt, ad prorogationem neceſſarium eſſe vtriuſque partis conſenſum, tex. in l. 1. & 2. §. conuenire. ff. de iudiciis. & in l. ſi conuenerit. ff. de iuriſdic. & in cap. 1. & in c. ſignificaſti de foro competenti. Adeo quod iudicis conſenſus neceſſarius non eſt, text. in l. 2. §. conuenire. Sed contrarium defendunt aliqui Doctores per text. in dict. l. 2. §. ſed ſi iudex. & per text. in d. c. 1. & c. ſignificaſti de foro competenti. Sed reſolutio ſit, ad prorogationem non eſſe neceſſarium iudicis conſenſum explicitum, bene tamē implicitum. Quod expraſſe probat iuriſconſultus in d. l. 2. §. conuenire, ibi: *Et putet ſuam iuriſdictionem eſſe*, ſignificat itaque in quacunque prorogatione perfectum eſſe iudicium, ſi litigatoribus prorogantibus aſſentiat iudex, putans eos prorogaſſe. Et ſic, ſi iudex ad tēpus datus, videri litigatores elapſo tēpore cauſam proſequi, putans eos prorogaſſe, vtiliter liti conſentit. Et ita obſeruari docet Speculator, titulo de competentia iudicis. §. Item quæritur Imola, nu. 62. Sicul. 60. Mantua. 43. in d. cap. & g. Aſsignius in praxi forenſi. §. 21. c. 2. num. 3. Neque

obſtat

Digitized by Google

obſtat text. in d.§. ſed & ſi iudex, quia interpretandus eſt intelligi de conſenſu implicito, ſemper neceſſario: non de explicito, quem excludit tex. in d.§. conuenire. Nec repugnat attẽta ea interpretatione.§. ſed & ſi iudex eſſe ſuperfruum, quia conſenſus implicitus iam fuerat deſcriptus, in d.§. conuenire. Quoniam reſpondeo text. in. d.§. ſed ſi iudex celebrem eſſe, & ſatis vtilem. Quod enim iuris conſultus propoſuerat in.§. conuenire, quo ad iudices ordinarios, extenditur ſingulariter quo ad delegatos, in quibus maior non eſt dubitatio. Neque obſtat tex. in dict.c.1.& c. ſignificaſti. de foro competenti. quia diuerſam continet ſpeciem loquuntur enim de cõſenſu proprij iudicis de relicti, nos vero loquimur de conſenſu iudicis alieni, huius iuriſdictio prorogatur, in qua ſpecie vtrumque ius conuenit, in altera vero differt, vt explicabimus.

Tertio obſeruandum eſt, quod vt prorogatio iudici & partibus irreuocabilis ſit, iudicium inceptum eſſe oportet, ita intelligendus eſt tex. in d.l.1. ibi, ſi ſe ſubiiciant & hoc ſignificat tex. in.l. ſi conuenerit. ff. de iuriſdictione omniũ iudi, ibi: *Et prius quam adeatur*, in quo conueniunt omnes infra referendi. Ratio eſt (aliis omiſsis) quia vt ius plene dicatur quæſitum, rem tradi neceſſarium eſt l. traditionibus. C. de pactis: quod refertur ad res corporales. Sed quo ad incorporales cum tradi impoſsibile ſit, quaſi tradũtur iſte. Quod fit vtique per vſum & exercitium, l. ſi partem ff. quemadmodum ſeruitutes amittantur. Inde cum iuriſ-
14 dictio incorporalis ſit, vt eius prorogatio perfecta dicatur, quo ad iudicem & partes, eadẽ vti oportet, vt ius plene dicatur quæſitum. Ita ſubtiliter Aretinus in c.2.nu.79. de iudiciis. magis receptus à Socino in d.l. conuenerit. num.27.& à Cardinali Albano ibi in principio, & ab Alciato in l. penul. num. 5. C. de pactis & à Goueano, lib.2.

varia-

variarum. c. ad legem ſi conuenerit & à Cuiatio lib. 7. ad Africanum. c. 1. Vnde primo cauendum eſt à Iaſone, num. 35. opinante, vſum requiri ad creãdam nouam iuriſdictionem: ſed non ad prorogandam. Sed valde fallitur, quia noua creandi poteſtas, numquam partibus attributa fuit. l. priuatorum. C. de iuriſdictione. Rurſus in porrogatione noua conſtituitur, quo ad illos homines, & illam cauſam, ac proinde vt ius plene quæratur iudicium inceptum eſſe
17 requiritur. Secundo cauendum eſt à Curtio num. 18. in. d. l. 1. & à Ripa num. 49. in. d. c. 1. opinantes, quod licèt ante inceptum iudicium iuriſdictio non dicatur porrogata, ex cõuentione. d. l. ſi conuenerit. Ex ea tamẽ reſultat actio quædam perſonalis ad compelendum eum, qui voluntatẽ mutauit, ſufficiens, ex tex. celebri in. §. fin. in principio inſtituta de ſeruitutibus. & in. l. ſicut ab initio. C. de actionibus & obligationibus. Cæterum Curtius, & Ripa coniungunt relationes valde ſeparatas: nã in. l. ſi conuenerit. nudam fuiſſe conuentionem nemo eſt qui negat, in. §. autẽ fin. ſtipulationem innitam fuiſſe; concors eſt ſentẽtia. Et inde in hac ſpecie ſuccedit actio perſonalis pro defendenda ſeruitute, vt in altera ſpecie contra mũtantem voluntatẽ: nec realis, nec perſonalis cõpetit. Quare e conuerſo ſi actus de porrogando, fieret per ſtipulationem ſolemnem: licèt ex ea porrogatio non conficiatur, ſuccederet tamen actio perſonalis: quia voluntatem mutans vt ſtipulationi ſtaret cõpelleretur, vt in. §. fin. Atque ita ſi in dicto. §. fin. ſeruitutis conſtitutio nulla conuentione fieret, ſicut in. l. ſi conuenerit: nec realis, nec perſonalis reſultaret etenim.

18 Ex his eſt aduertendum, attente eſſe explicandam opinionem Iaſonis Iacobini & Couarruuiæ in. c. quamuis pactũ. prima parte. §. 4. num. 6. defendentium in ſpecie. l. ſi cõuenerit. nõ vtilẽ eſſe ſtipulationẽ. Si enim hoc accipimus

quo

Digitized by Google

quo ad formandam prorogationem defendi poteſt ; quia ante inceptum iudiciū ſtipulatio innutilis eſt. Ex ea enim nō dicitur formata porrogatio. Cæterum ſi illa opinio accipitur ſtipulationem inutilem eſſe, in d. l. ſi conuenerit. ſicut fuerit nuda cōuentio,nullo iure defendi poteſt.Quāuis enim ſtipulatio prorogationem non conficiat, vt ab ea recedi non poſsit : producit tamen actionem perſonalem, ſufficientem ad compellendum eum qui voluntatem mutauit,vt iam prædiximus.

19 Tertio deducitur ante inceptum iudicium,poſſe quemlibet à prorogatione dicedere : prætorem & iudicium recuſare. tex. in. l. 1. &. 2. §. conuenire. ff. de iudiciis. Nam ſi reſolutum eſt ex. d. §. conuenire vt porrogatio irreuocabilis ſit,iudicium inceptum eſſe oportere,& iudicem implicite conſenſiſſe : fit conſequens, ante huius formæ implemētum,poſſe iudicem recuſare, & diſſentire : & eadem ratione quemcumque ex litigantibus voluntatem mutare poſſe.Quod docuit iuriſconſultus Africanus in.d.l. ſi cōuenerit, ibi *& priuſquam adeatur*, & eſt commune.Sed huic reſolutioni obſtat difficilis tex. in. l. 1. ff. de iudiciis. in qua fatendum eſt (vt lex illa effectum ſortiatur) à porrogatione facta,partes dicedere non poſſe.Obſtat etiam tex. in c. 1. de iudiciis, vbi Epiſcopus qui voluntatem mutauit ante inceptum iudicium, eſſe à ſacris & humanis interdictum. Ad hæc igitur iura plures Doctores varios intellectus reddidere:quibus omiſsis hæc notanda ſunt. Et in primis legē primā. ff.de iudiciis.prorogationi formam præſcripſiſſe, qua obſeruata porrogantibus illicitum eſſe penitere,quando ſcilicet prorogatio iam confecta eſt,& neceſſriis requiſitis conſtat. Secundo notandum eſt.l. ſi conuene-

20 rit.procedere ante perfectam porrogationem: qua in ſpecie penitere licitum eſt. Tertio notandum eſt, in illius. l.

rela-

relatione, nuda dumtaxat conuentione de porrogando actum eſſe. Quarto notandum eſt, Africanum iuriſconſultum in ea. l. de vnius tantum pœnitentia dubitaſſe: & ſic verba illa videlicèt, mutata voluntas fuerit, eſſe interpretanda vnius, & non vtriuſque, vt opinati ſunt Maranta & Couarruuias, quos conuincunt Goueanus & Cuiatius, & verus illius intellectus. Quinto in illa lege non iure ſingulari ex porrogationis lege prodito, ſed communibus traditionibus, ante inceptum iudicium, Africanum voluntatē mutare permiſiſſe; ſignificatq; id illis ſupradictis verbis, vt receptiſsimum eſt, quidquid Curtius & Ripa inuoluerint. Sexto de porroganda noui iudicis iuriſdictione, Africanū reſpondiſſe: quod legis verba, & ipſa ratio demonſtrant. Ac proinde ſupra bene diximus Iaſonem erraſſe, affirmando non eſſe neceſſarium iuriſdictionis exercitium. Septimo ſtipulationem in illa lege inutilem non fore, dum actionem perſonalem producit, vt ſuperius obſeruabimus 8. ſicut nec conuētione nuda, nec ſtipulatione, porrogatio cōficitur, ante inceptū iudicium, ita nec renunciatione ex Bal. in. c. p. & g. num. 9. recepto à Decio, & ab Alciato, num. 11. &. 16. in. l. penul. C. de pactis. Nono notandum eſt, diuerſum eſſe, porrogationem perfectam eſſe, vel ex cōuentione actionem producere. Actio enim producitur iure Ceſareo ex ſtipulatione, pontificio vero ex nuda conuentione. Hac itaque actione non conficitur porrogatio: ſed compellitur qui voluntatem mutat: quod ſi recuſat ſucedit obligatio ad intereſſe, ex interpretatione Bartoli in. d. l. ſi conuenerit. num. 4. receptus ab infra citandis. Porrogata autē iuriſdictione, efficitur ex requiſitis ſupra explicatis, quod aliquo deficiente non ſit agendum ex lege porrogationis, cùm nondum perfecta fuerit: ſed ex conuētionis lege, ſecundùm ſpeciem qua fuerit conuentum.

Deci-

Decimo noto, in.c. 1. de iudiciis diuerſam eſſe relationem, non enim de alieni iudicis prorogatione, ſed de proprio nõ recuſando, actum eſt. Vndecimo, illum Epiſcopum in cõcilio generali cõuentum fuiſſe, magis receptam eſſe interpretationem. Duodecimo Epiſcopum interrogatum fuiſſe, ſi vellet cum aduerſariis experiri: non ad impediendam totius concilii recuſationem, quoniam concilium generale recuſari non poteſt) ſed ad impediendam recuſationem, illorum Epiſcoporum: quos concil. illius cauſæ cognitioni præfuerat. Quod conſtat ex vera illius tex. interpretatione, deſumpta ex originali in primo tho. conciliorum, in ſubſcriptione de archiuo & matricula Numidiæ. c. 52. fol. 510. vbi ſcriptum eſt interrogatum fuiſſe, an vellet apud certos Epiſcopos experiri, vt in noua decretalium impreſſione à Plantino excuſſa & à doctiſsimo Concio reformata, legitur an vellet apud Epiſcopos experiri. Quare cùm Epiſcopus reſpondiſſet velle; recuſationi renuntiauit: & poſtea pœnitentia ductus, voluntatem mutauit, & à concilio compellitur dicta excommunicationis ſententia. Nec refert iudicium non fuiſſe inceptum, non enim de prorogando, ſed de non recuſando, conuentio præceſſerat. Hæc eſt veriſsima interpretatio vt in. d. l. ſi conuenerit probat Riminaldus num. 3. Iaſon nu. 35. Cardinalis Albanus in principio Sebaſtianus Sapia, num. 20. Cagnolus 16. in. d. l. 1. Abbas. 17. Decius. 19. Ripa 49. Alciatus 20. Beroius 138. Mantua. 42. in. d. c. 1. Couarru. in. d. c. quamuis pactum. 1. parte. §. 4. Cuiatius ad Africanum. 7. titulo in principio.

22 His itaque omnibus vtrumque ius conuenit, quare ergo argumento principali ſatisfacit communis, conſtituendo vtriuſque iuris differentiam. Et ita reſoluendum eſt, vnam eſſe vtriuſque iuris ad prorogandum legem, quo ad præ-

dicta

Digitized by Google

ſta requiſita. Cæterum maximum conſiſtit diſcrimen reſpectu proprii iudicis, quo inuito iure ciuili alieni iudicis prorogatio fit ex. d. l. 1. &. 2. ff. de iudiciis & ex. d. l. ſi conuenerit & ex. d. l. 1. C. de iuriſdictione om. Iure autem Pontificio proprii iudicis licentiam præcedere requiritur, ex. d. c. ſignificaſti. hac ratione, nam eccleſiaſtica iuriſdictio D. Petro & ſucceſſoribus data, & in Prælatos diriuata, ad ipſos tantum pertinet: hac proinde ſine ipſorum conſenſu, in alios transferri non poteſt. Nec clericis hæc vnquam tributa fuit poteſtas. Sed iure ciuili alieni iudicis prorogatio permiſſa eſt: nec vnquam iuriſdictionis priuatio expreſſa fuit, & perſonis priuatis prorogare competit, quia ab initio iuriſdictio erat pœnes populum, & ab ea fuit translata in Reges, vt conſtat ex. l. 2. ff. de origine iuris. Facile itaque reuertitur ad ſuam naturam, argumento. l. ſi vnus. §. pactus ne peteret, verſ. quòd in ſpecie dotis. ff. de pactis in. c. ab exordio. 35. diſtinc. Et hoc ſufficiat: nec credo penitere legentes fuſsius quam ſoleo explicaſſe prorogationis materiã in hac quæſt.

SVMMARIVM.

1 *Delegatum non poſſe exequi ſententiam, ab eo latam defendunt plures Doctores.*

2 *Quæ meri imperii ſunt non delegantur.*

3 *Iuriſdictio delegati, finitur poſt pronunciationem.*

4 *Delegatum poſſe executioni mandare ſententiam, ab eo latam, defendit quædam communis opinio.*

5 *Delegatus non poteſt exequi eius ſententiam, niſi ſpecialiter executio fuerit delegata.*

6 *Pedani iudices, qui olim dicebantur.*

7 *Delegatione facta omnia cenſentur conceſſa, ſine quibus iuriſ-*

dictio experiri nequit, quo ad cauſæ diffinitionem.
8 *Intellectus ad. l. fin. C. de iudiciis.*

QÆSTIO XXV.

AN IVDICIS DELEGATI SENtentia, ſit exequenda ab ipſo, vel à iudice delegante.

1 PARTEM negatiuam (videlicèt iudicem delegatum non poſſe ſuam ſententiam exequi, ſed eius executionem ad delegatum pertinere) defendit gloſ. in l. tale pactum verbo ſequũtur. ff. de pactis & in. l. properandum. §. ſin autem verbo ad maiorẽ. C. de iudiciis. Panormitanus in. c. ſi quis contra num. 39. de foro competenti. Veroius in. c. ſignificaſti eodem titulo nu. 8. Alciatus lib. 3. paradoxorum. c. 4. nu. 3. & plures quos refert Menoc. de arbitrariis quæſt. 64. Duaren. lib. 1. diſputationum. c. 53. Iulius Clarus lib. 3. ſentẽtiarum. §. iuriſdictio. Pro qua ſententia facit primo, tex. in. l. à diuo Pio. l. ait prætor. ff. de re iudicata, vbi ſolummodo facultas exequendi conceditur illis qui iudicem præbent: ergo delegati cùm iuriſdictionẽ habeant à delegante, exequi ſententias non poſſunt,
2 l. cũ Prætor. ff. de iudiciis. Secundo facit, quia omnia quæ meri imperii ſunt non delegantur. l. nemo poteſt. ff. de regulis iuris: exequi tamen ſententiam meri imperii eſt. l. iubere cauere. ff. de iuriſdictione omnium iudicũ: ergo delegatus nõ poterit exequi ſuã ſentẽtiam. Tertio facit, nã de-
3 legati iuriſdictio pronũciatione finitur, ſiue bene ſiue male iudicauerit. l. ſicut proponis. C. quomodo & quando iudices glo. ibi & Bart. & Alex. in. l. iudex poſt ea quã n. 12. ff. de

re

re iudicata. Vãtius de nullitatibus titulo corã quo nullitas proponi poſsit, n. 14. Plures refert Tiraq. in. l. boues. §. hoc ſermone limitatione. 1. n. 7. igitur executio ab eo fieri nequit tanquã ab incõpetēti & nõ habētiiuriſdictionē in hoc.

4 Sed contrariam ſententiam, defendit glo. in. d. c. ſi quis contra. verbo ſi quis. de foro competenti. & ibi Marianus & Felinus & dicit communē Socinus, in. l. 1. ff. qui & à quo appella. Guido Papæ, conſil. 21. qui alios Doctores refert. Mouētur hac ratione nã cõceſſa iuriſdictione, & omnia cõceſſa vidētur, ſine quibus iuriſdictio experiri nequit, l. 2. ff. de iuriſdictione omniũ iudicũ. c. in literis de officio delegati, ſed ſine executione non experitur iuriſdictio: ergo etiã executio cõceſſa videtur. Pro qua ſentētia facit etiã tex. in. l. fin. C. de iudiciis & authē. ei qui iurat. C. de bonis autoritate iudicis poſsidetis. Sed in hac varietate doctorũ

5 dicendũ eſt, in puncto iuris veriorē eſſe primã ſententiã, videlicèt, delegatum non poſſe exequi ſuã ſententiã, niſi ſpecialiter cõmiſſa illi executio fuerit. Et ita pro vera & origi

6 nali explicatione huius materiæ notandum eſt, olim prætores variis impeditis negotiis priuatas cauſas non iudicare: ſed litigantibus petētibus, delegatum iudicē, quē pedanũ vocabant, cõcedebãt, vt colligitur ex. l. placet. C. de pedannis iudicibus. & ita ita intelligitur. l. 2. ff. de iuriſdictione omnium iudicũ ibi *iudices litigantibus dari*. Prætor autē iudici dato formam præſcribebat, ita vt ab ea nullo modo recedere liceret, docet Theophilus in principio inſtitu. de interdictis, Duarenus in. l. iuriſgentiũ verbo actionem. ff. de pactis. & lib. 1. diſputationum. c. 53. Conſtantius lib. 1. quæſtionum. c. 9. num. 3. Couarru. in regula poſſeſſor 2. parte. §. 6. numero. 4. Vnde intelligitur difficilis tex. in. l. cum fideicomiſſum. ff. de confeſsis: vbi arbiter ad reſtituendũ fideicomiſſum datus, ſi cõperiat fideicomiſſum nõ deberi, non poteſt abſoluere: ſed hæredē ad prętorē re-

mittere debet,vt abſoluat: & explicat eleganter Cuiatius ad Africanum titul. in principio. Et ideo iudices non poſſunt ſententiam ſuam exequi: ſed prætoribus qui eos dederunt remittebant. d. l. ait prætor. ff. de re iudicata. Qui cum iudices delegati eſſent, omnia hæc in iudice delegato procedere neceſſe eſt,vt vulgus male intellexit. Et ita accipiendus eſt tex. in. l. à diuo Pio. dum ait ſententiam iudicum datorum exequi debere, qui eos dederunt; ſecundum quam interpretationem intelliguntur iura, pro prima opinione relata. Quia poſtea quam iudex datus, vel delegatus tulit ſententiam, functus eſt officio ſuo. l. iudex poſtea quam. ff. de re iudicata. vt docet Corraſius libro tertio miſellanearum. c. 10. Cuiatius & Othomanus in. §. autem de actionibus.

7 Quare non obſtat argumentum alterius opinionis, nã delegatione facta omnia cenſentur concesſa, ſine quibus cauſa experiri nequit, quo ad eius diffinitionem non tamen quo ad executionem. Et ea ratione cum miſsio in poſſeſsionem ex primo decreto conſernat cauſę diffinitionem, & non executionem, poterit fieri per iudicem delegatum. l. cognitio. §. & poſſeſsio. ff. de officio eius cui eſt mandata.docent doctores in.l.1.ff. de iuriſdictione omniũ iudicũ & in. c.cũ veniſſent de eo qui mittitur in poſſeſsione. Neq; obſtat tex.in. l.fin. C.de iudiciis nã ex illis verbis ibi *ab Aguſto* cõſtat in delegato Principis eã l.loqui,qui maiorẽ habet poteſtatẽ quam alterius iudicis inferioris delegantis,vt ibi interpretatur Bart.& dicit cõmune Fulgo.& doctores in.c.ſignificaſti.de officio delegati Guido Papę ſingulari.369.Alciatus in rubrica de officio ordinari n.18.Sed aliquibus hic intellectus verus nõ videtur,ideo interpretãtur eã.l.nõ loqui de iudice delegato, qui non poteſt exequi ſuã ſententiã, ſed de executorę dato ab eo qui iudicẽ dedit

erant

1 erant enim tunc executores deputati, ad ſententias per alios latas exequendas, vt in authē. de iudicibus. §. vnoquoque & ita illum tex. interpretatur Iaſon in. d. l. à diuo Pio num. 10. Cuiatius lib. 9. obſeruationum. c. 27.

SVMMARIVM.

1 *Sententiam interlocutoriam, poteſt qui eam tulit mutare.*
2 *Sententiam contra minorem latam, poteſt iudex mutare.*
3 *Error poſitus in ſcriptura poteſt a iudice corrigi.*
4 *Iudex qui prætermiſit ordinem iudiciorum in ſententia, poteſt illam emendare.*
5 *Sententia ex falſis inſtrumentis lata, poteſt ab eodem iudice reuocari.*
6 *Iudex ſententiam ſuam reuocare non poteſt.*
7 *Iudex ſuam ſententiam interpretari non poteſt.*
8 *Intellectus ad. l. dicere. ff. de arbitris & ad. l. Paulus. ff. de re iudicata cum aliis.*
9 *Aduerſus minorem curatorem non habentem, ſententia proferenda non eſt.*
10 *Iudex errorem poſitum in ſententia corrigere poteſt, dummodo ſententia non mutetur.*
11 *Nullitas ſi ſit in ſententia, adhuc iudex non eſt ſuo officio functus.*

QVÆSTIO XXVI.

AN IVDEX SENTENTIAM ſuam, reuocare poſsit.

1 IN præſenti quæſtione, affirmatiuam partem defendunt ſequentia argumenta, quorum primum eſt; Interlocutoriã ſententiam iudex reuocare poteſt,& nõ ſolum interlocutoriam; verumetiã diffinitiuam.l.dicere. ff. de arbitris.l. Paulus. ff. de re iudicata. l. fin. C. de ſentẽ-
2 tiis quæ ſine certa quantitate:igitur,&c. Secundo, ſententias contra minores latas, poteſt iudex reuocare. l. in cauſæ. 2. in fine. ff. de minoribus. l. ſi Præſes. C. quomodo & quando iudices: ergo ſententiam omnem ab ipſo prolatã.
3 Tertio,iudex poteſt errorem poſitum in ſcriptura ſententiæ,quandocũque viderit corrigere, & mutare. l. actorum ff. de re iudicata:igitur & ſententiam ſuam poteſt reuoca-
4 re. Quarto,ſi ordinem iudiciorum iudex prætermiſerit in ſententia, eundem ordinem per aliam ſentẽtiam reſtituere poteſt. c. qualiter el. 2. de accuſationibus. Veluti ſi parte abſente,& non citata,ſententiam ferat, non tranſit tunc ſententia in rem iudicatam. l. quæſitum. ff. de re iudicata. Sed ſuam ſententiam reuocare poteſt. c.cùm Bertoldus de ſententia & re iudicata. Igitur dicendum eſt poſſe ſuã ſen-
5 tentiam reuocare. Quinto, ſi ex falſis inſtrumentis iudex ſententiam tulit,ipſemet poteſt eam reuocare. l. 1. l. falſum. C. ſi ex falſis inſtrumentis. Quod idem eſt ſi ex falſis teſtibus pecunia corruptis fuerit lata ſententia, vt defendit gloſ. in. l. 1. ff. ſententiam recindi non poſſe:ergo.
6 Sed his non obſtantibus contraria ſententia verior & receptior eſt, vt defendunt Baldus in. l. 1. C.quando prouocare non eſt neceſſe, colu. 2. verſ. ex prædictis. Filippus Francus in. c. dilecto colu. 27. de appellatio. Romanus ſingulari. 407. Iaſon in. l. quo minus. num. 5. ff. de fluminibus. Hipolitus de Marcilis in. l. de vnoquoque. ff. de re iudi-

Iudicata. nu. 19. Pro qua ſententia facit, quòd iudex poſtquam tulit ſententiã, eam corrigere non poteſt. l. iudex ff. de re iudicata. l. hac. lege C. de ſententiis: quamuis eodē die id facere velit. l. cũ quærebatur. ff. de re iudicata. quòd adeo verum eſt, vt pœnam cõtentam in ſententia ampliare, vel minuere non poſsit. l. acta. §. 1. ff. de re iudicata d. l. hac lege. C. de ſententiis. l. relegati. ff. de pœnis. l. pœnã C. eodem tit. Nec id facere poteſt Præſes Prouinciæ. d. l. pœnam. C. de pœnis. Solus enim Princeps hoc facere poteſt. d. l. relegati in fine. l. aut damnum in fine. ff. de pœ-
7 nis. Secundo facit, quod iudex ſententiam ſuam interpretari non poteſt. l. ab executore. ff. de appellationibus: etiã ſi eodem die velit. d. l. cum quærebatur. ff. de re iudicata l. diui. ff. de pœnis. l. 1. in fin. ff. de quæſtionibus. Quod latè docuit Bellamera deciſ. 51. & 92. 642. & dicit commune Aretinus in. l. qui ex pluribus. ff. verborum obligatio. Et tenendo iſtam ſententiam, non obſtant argumenta ſupra pro prima opinione propoſita non primum ex. d. l. dicere ff. de arbitris, quinimo pro contraria ſententia retorquetur, cùm potiùs arbitrum ſuam ſententiam mutare non poſſe innuat. Nec tex. in. l. Paulus. ff. de re iudicata. nec tex. in. l. fin. C. de ſententiis quæ, quia potius circa ea quæ dimiſſa erant à iudice procedunt, quam quòd iudex pronũciatum reuocare poſsit. Iudex enim ſiue ordinarius, ſiue delegatus, ſiue arbiter rite & recte procedens ſemel diffinitiue, vel etiam ſuper incompetẽtiam, aut alio modo, vim diffinitiue habente, condemnando vel abſoluendo, vel quidquam aliud ſtatuendo, vel declarando, ſententiam tulerit, in continenti habita huiuſmodi ſententia pro abſoluta, eius poteſtas expirat, ac officium & auctoritas ceſſant. Ideoque ſententiam prius dictam reuocare, corrigere, vel ſub quouis erroris prætextu, emendare non poteſt. Vt de

ordinario eſt tex. in. l. Iudex poſtea quam & in. l. quod iuſsit & in. l. acta. §. amplianda & in. l. cum quærebatur ff. de re iudicata. l. 1. §. 1. de quæſtionibus. l. diui fratres l. mores. §. iſte. ff. de pœnis. l. poſt ſententiam. C. de ſententiis. l. 1. C. ſententiam recindi non poſſe, cùm aliis. De arbitro eſt tex. in. l. dicere. cum duabus ſequentibus. ff. de arbitris. De iudice delegato eſt tex. in. c. in literis. c. ſignificantibus. c. cùm ſuper. c. venerabilis de officio dele-
9 gati. Neque obſtat ſecundum argu. quia fauore minorum id cautum eſt, nam contra indefenſos minores curatorem vel tutorem non habentes, cùm ſententia proferenda non ſit. La cta in fine. ff. de re iudicata. eis ſubuenitur per reſtitu
10 tionem in integrum. l. perfectum. ff. de minoribus. Non obſtat tertium argu. quia eatenus iudex errorem poſitum in ſcriptura ſententiæ mutare, vel corrigere poteſt, dummodo decretum ſententiæ non mutetur, nec tenor ſententiæ prolatæ alteretur. Quod non difficile colligitur ex. d. l. actorum. ff. de iudiciis. vt latè docet Bartolus in. l. 2. ff. de ſententiis experi. & Baldus in. l. error. in fine. C. de iuris & facti ignorantia. & in. l. 1. C. ſententiam recindi nõ
11 poſſe. Neque obſtat. 4. &. 5. argu. quia ex illis iuribus deprehenditur apertiſsimas nullitates, in illis ſententiis fuiſſe, propter quas cùm iudex adhuc functus non fuerit ſuo officio, iterum de nouo declarare & ſententiam prolatam reuocare potuit. Poteſt namq. iudex ordinrius reformare ſuam ſententiam diffinitiuam, nulliter prolatam. Ex quo per prolationem ſententiæ quæ nulla eſt, eius officium & juriſdictio non expirat, vt eſt gloſ. ordinaria & ibi Baldus in. l. vt proponis. la. 1. C. quomodo & quando. & in. l. Præſes. C. eodem tit. l. 1. iuncta gloſ. in verſ. proferretur. C. de aduo. diuerſorum iudicum. & in. d. l. 1. C. de ſententiis. l. ſi acuſatoribus. C. de acuſationibus. l. fin. & ibi Bal,

& An-

& Angelus. C. de ſententiis, quæ ſine certa quam glo. in c. loci 35. quæſt. 9. Et facit tex. in c. Diabertum ibi *reiterari oporteret quod male actum eſt.* 7. quæſt. 1. & tex. in l. qui tamen & in. l. quia. ff. de arbitris. docent Doctores omnes in. d. c. dilectus & Felinus in. c. qualiter & quando colu. 2. Quod procedit etiam ſi iudex habeat iuriſdictionem porrogatam, & vigore porrogationis pronunciaſſet, quia nihilominus ſi ſententia eſſet nulla, poterit iterum de nouo pronuntiare ita docet Caſtrenſis in. l. 1. §. 1. ff. de iuris. Et in terminis Guido Papæ, quæſt. 462. Capicius decis. 1. num. 26.

SVMMARIVM.

1 *Reſtitutionem in integrum non impedire executionem ſententiæ, niſi incontinenti læſio demonſtretur, defendit quædam cõmunis opinio Bartoli, & aliorum.*

2 *In iudicio ſummario non admittuntur exceptiones, altiorem indaginem requirentes.*

3 *Reſtitutio in integrum impedit executionem ſententiæ.*

4 *Reſtitutio in integrum eſt quædam ſpecies appellationis.*

5 *Effectus ſententiæ impeditur per reſtitutionem in integrum.*

6 *Intellectus ad textum in. c. ſuſcitata de reſtitutione in integrum.*

7 *Reſtitutio in integrum, an impediat executionem trium ſententiarum conformium.*

8 *Probatio læſionis quando incontinenti fieri dicatur.*

QÆSTIO XXVII.

AN RESTITVTIO IN INTEGRVM impediat executionem ſententiæ.

1 BARTOLVS in. l. ſi ſe non obtulit
§. condemnatam nu. 3. exiſtimat, quod
ſi petens reſtitutionem in integrum, ad-
uerſus ſententiã, offerat ſe in continẽti
lęſionem probaturũ, impediat tunc exe
cutionem ſententiæ, ſecus vero alias.
Quam ſententiam defendit idem Bart.
in. l. ſi Prætor. §. Marcelus. ff. de iudiciis. Bal. in. l. fin. C.
2 ſi ex falſis inſtrumentis. Pro qua opinione facit, quod in iu
dicio ſummario non admittuntur exceptiones, requiren-
tes altiorem indaginem. l. 3. §. ibidem ſubiungit. ff. ad exi-
bendum. l. ille à quo. §. ſi de teſtamento. ff. ad Trebell. l.
ſi is à quo. ff. vt in poſſeſsione legatorum. Secundo facit
tex. in. c. ſuſcitata. de in integrum reſtitutione. vbi cauſam
reſtitutionis non impedit executionem.

3 Sed contrariam ſententiam, videlicèt reſtitutionem in
integrum executionem impedire, quamuis cauſa læſionis
non ſit in continẽti probanda, verior & receptior eſt. Quã
defendunt Imola Cumanus, & Alex. in. d. l. ſi ſe non ob-
tulit. ff. de re iudicata, vt teſtatur Iaſon num. 26. Ripa. 30.
ibidem in. §. condemnatum. eiuſdem. l. Couarru. & ab
eo relati. c. 25. num. 7. practicarum quæſtionum. Pro qua
4 ſententia facit, quòd in integrum reſtitutio eſt quædam
ſpecies appellationis. l. Præſes. ff. de minoribus: & appel-
latione pendente ſententia exequi non poteſt. l. 1. ff. nihil
nouari appellatione pendente: ergo neque pendente re-
ſtitutione exequi poterit. Secundo facit, Rubrica & totus
titulus. C. de in integrum reſtitutione poſtulata, nequit
noui fiat. Tertio facit tex. in. l. ſi cauſa cognita. verſ. ſuſ-
5 pendatur. C. de tranſactionibus. vbi effectus ſententiæ im-
peditur per reſtitutionem in integrum. Vltimo facit tex.
in. l. defendente. ff. de auctoritate tutorum. vbi, petitio

reſti-

Digitized by Google

reſtitutionis impedit executionem ſententiæ, ex quibus omnibus, facile ſatisfieri poterit priori Bartoli argumento. Nec mouere debet tex. in. d. c. ſuſcitata: nam ibi propter vehementes præſumptiones calumniæ, quæ militabant contra reum condemnatum, non impeditur executio. Conſtat ex eodem tex. ibi *nec vero propter excogitatam malitiam* quibus præſumptionibus ceſſantibus, impeditur executio: vt conſiderarunt rectè Iaſon, & Ripa, vbi ſupra.
7 Verum licèt cauſa reſtitutionis impediat executionem ſententiæ, quæ tranſiuit in rem iudicatam, tamen controuerſum eſt, an impediat executionem trium ſentẽtiarum conformium, & Baldus in. l. vnica colu. vltima. C. ne liceat tertio prouocare. Alex. vbi ſupra, & Couar. in. d. c. 25. num. fin. defendunt non impedire executionem, quia præſumitur reſtitutionem malicioſe poſtulatã fuiſſe, iuxta clementinam. 1. de re iudica. Sed contrariam opinionem defendunt Salicetus, & Doctores ab eo relati, in. d l. 1. C. ne liceat tertio prouocare. Sed ego in hac difficultate cum diſtinctione (de qua ſupra) loquendum cenſeo, nempè ſi petita reſtitutioni, in continenti probatio læſionis offeratur, tunc vtique executionem impedire, ſecus alias; ita defendit gloſ. verbo ſententiæ in. d. c. ſuſcitata. Cephalus conſ. 116. num. 6. vol. 1. Acinius in ſua praxi. §. 31. c. 2. limit. 5. num. 2. & Menochius de arbitrariis lib. 2. centu. 1. caſu. 9. num. 3. Et huius rei ratio efficax eſt, nam qui in continenti probationem offert omnem malitiæ præſum-
8 ptionem extinguit. Sed quomodo in continenti probatio læſionis fieri dicatur, controuerti ſolet. Plures enim ſunt Doctores aſſerentes probationem læſionis in continenti fieri, ſi fiant intra id tempus in quo executio ſententiæ fieret, ſi appoſita reſtitutio non fuiſſet, cuius opinionis eſt auctor & caput Bart. in. d. l. 4. §. condemnatum. num. 4. ff.

dere

Digitized by Google

de re iudicata. Sed Bal. in. l. fin. C. de iudic. docet id incontinenti fieri, quod intriduum ſit; quem ſequitur Felinus in. c. veniens. 2. nu. 5. de teſtibus, ſed merito eos reprehendit Menochius, de recuperan. poſſ. remedio. 1. & Beroius in. c. 1. num. 38. de reſtitutione ſpoliatorũ. Quare in hac difficultate dicendum eſt, hoc iudicis arbitrio relinqui, ita docet gloſ. verbo hodie. ff. vt in poſſeſsione lega. quam ſequitur Alciatus reſponſu. 409. & Menochius de arbitra. lib. 2. centuaria. 1. caſu. 9. num. 1.

SVMMARIVM.

1 *NVllitatem impedire executionem trium ſentẽtiarum cõformium, defendunt quamplures Doctores.*

2 *Clauſula appellatione remota, non habet locum quando ſententia eſt iniqua.*

3 *Probatio quæ incontinenti ſit, inducit notorium.*

4 *Executio trium ſententiarum conformium, non poteſt impediri per nullitatem.*

5 *A ſententia non licet tercio prouocare.*

6 *Adducitur diſpoſitio clementinæ. 1. de re iudicata.*

7 *Iure Regio poſt tres ſentẽtias non admittitur nullitas euidẽs.*

8 *Proponitur conſiliatio Doctorum.*

9 *Intellectus ad forum per tal, titulo de executione ſententiarũ.*

10 *Nullitas prouenientis ex defectu iuriſdictionis, iure regio non impedit executionem trium ſententiarum conformiũ.*

QVÆSTIO XXVIII.

AN NVLLITATIS EXCEPTIO, INcontinenti probanda, impediat executionem trium ſententiarum conformium.

IN

1 IN hac quæſtione affirmatiuam par-
tem,defendunt Doctores relati à Ripa
in.l. ſi ſe non obtulit.§. condemnatum
ff.de re iudicata. & relati à Couarru.
in practicis quæſtionibus.c. 25. num.2.
2 Pro qua opinione facit, quod clauſula
appellatione remota non habet locum
quando ſententia eſt notoriè & euidenter iniqua. c. in-
ter cæteras de ſententia & re iudicata:igitur non cenſebi-
tur ſublata exceptio nullitatis, ſi nullitas in continenti eſt
3 probanda. Secundo facit, quod probatio quæ in continẽti
fit,inducit notoriũ. c. cũ olim de verborũ ſignificationibꝰ
l. fin. C.de re iudicata:ſed notoriũ excludit quãcũque præ
ſumptionẽ iuris & de iure, vt docet Panor.in.c. fraternita
tis de frigidis, & in.c. cùm dilecta. de reſcriptis. & conſe-
quẽter excludit præſumptionẽ,quę pro tribus ſentẽtijs cõ
formibus haberi potuit: ergo nullitas in cõtinenti probã-
da excludit executionem trium ſententiarum conformiũ.
Sed contraria ſententia etenim verior & receptior eſt,
4 videlicèt nullitatem incontinenti probandam,non impe-
dire nec retardare executionem trium ſententiarum con-
formium. Quam defendunt Imola & Cardinalis in cle-
mentina.1.de re iudicata Romanus ſingulari.287.& in hac
ſententia declinare videtur Bartolus in. l. ſi expræſsim
columna tertia. ff. de appella. Pro qua facit textus in
l.finali. C. de fide inſtrumentorum. & textus in. l. 2. C.ſi
ex falſis inſtrumentis.ex quibus deprehenditur, quòd op-
ponenti exceptionẽ nullitatis,obſtat exceptio rei iudicate
triũ ſententiarum, & vlterius non auditur. Secundo facit
5 tex. in.c. ſua nobis de appellationibus, & totus titulus cũ
rubrica.C.ne liceat tertio prouocare. Tertio facit expreſ-
6 ſus ad hoc tex. in clementina. 1. de re iudicata : vbi ſi ex-

ceptio

Digitized by Google

ceptio nullitatis impediret executionem trium ſententia-
rum , nihil tex. adduceret de nouo , quòd non eſt dicen-
7 dum. Quarto facit tex. de iure regio noſtro Val. in foro *per*
tal que les calumnies titulo de executione ſententiarum lib.
7. fororũ: vbi poſt tres ſententias non admittitur nullitas
euidens. Sed Alex. in. d. l. ſi ſe non obtulit. §. condemnatã
8 num. 3. & relati à Ripa & à Couarru. vbi ſupra has opi-
niones conantur conſiliare, dicentes quod ſi nullitas noto-
ria eſt , & ex actis proceſſus manifeſte colligi poſsit , tunc
in continenti eam deducendo impedire executionem triũ
ſententiarum: ſecus autem eſſe, ſi alias per aliam viam pro
uare ipſam exiſtimetur. Sed hæc concordia quamuis iure
communi vix ſuſtineri poſsit: tamen iure regio vera non
eſt , forus enim ſupradictus, non ſolum inquit euidentem
nullitatem, non impedire executionem trium ſententia-
rum conformium, verumetiam dicit *encara ques moſtras per*
actes , &c. Quod denotat euidentem nullitatem ex actis
proceſſus ortam, non impedire dictam executionem. Ra-
9 tio quidem huius tex. foralis eſſe potuit , quia vehemens
eſt præſumptio pro ſententia, quæ nec per appellationem
nec per ſupplicationem ſuſpendi potuit. Iuxta ea quæ no-
tantur in. c. in præſentia de renunciatione & in. c. quo-
niam contra. de probationibus. Ex his deducitur, quòd li-
10 cèt communis doctorum opinio ſit, quod nullitas proue-
niens ex defectu iuriſdictionis, impediat executionem triũ
ſententiarum conformium : Vt defendunt Paulus de Ca-
ſtro conſ. 99. &. 662. Ancarranus & Panormitanus. in. d.
clementina. 1. & plures relati à Couar. vbi ſupra : tamen
hæc opinio iure regio ex dicto foro ſubſtineri non poteſt:
ibi *encara que fos per incompetencia de iutge*; expreſſe innuitur
in illis verbis exceptionem nullitatis ex defectu iuriſdictio
nis, nõ impedire executionem triũ ſententiarũ conformiũ.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Appellatio quo iure eſt inuenta.*
2 *Appellationem iure diuino fuiſſe inuentam, defendunt aliqui Doctores.*
3 *Appellatio eſt quædam defenſio.*
4 *Appellationem eſſe inuentam de iure naturali, defendit communis.*
5 *Appellationem eſſe inuentam de iure ciuili, defendit altera communis.*
6 *Defenſio pacto tolli non poteſt, ſecus appellatio.*
7 *Appellatio quo ad eſſentiam illius, eſt de iure naturali, & quo ad ſolemnitatem de iure ciuili.*
8 *Reſpondetur fundamentis contrariæ ſententiæ.*

QVÆSTIO XXIX.

QVO IVRE FVERIT INVENTA appellatio.

1 IN præſenti quæſtione tres reperiun-
tur Doctorum opiniones,nam quidam
exiſtimant iure diuino fuiſſe appellatio
nem inuentam: alii iure naturali: alii
iure Romanorum ciuile. Sigilatimque
hæ opiniones explicabuntur. Et primo
2 iure diuino appellationem fuiſſe inuē-
tam, defendunt Andræas de Iſerma in. c. vnico. quæ ſint
regalia inuſibus feudorum. verbo, & bona committen-
tium crimen, num. 11. Sequitur Pariſius de Puteo, in tra-
ctatu de ſyndicatu, verbo appellatio. c. 4. num. 1. in fine.
Pro qua opinione facit, auctoritas illa actuum Apoſtolo-
rum, ibi *Cæſarem appello.* & ibi *Cæſarem appellaſti, ad Cæſarem*
ibis.

Digitized by Google

3 *ibis.* Sed hæc opinio defendi non poteſt, & conuincitur ex eo quod appellatio eſt quædam defenſio, vt in.c. cum Epiſcopali.§. porro & in. c. ſugeſtum. de appellationibus. & in.c. omnis oppreſſus. 2. quæſt. 6. ſed defenſiones ſunt de iure naturali. l. vt vim. ff. de iuſtitia & iure. l. 1. §. cum arietes. ff. ſi quadrupes pauperiem feciſſe dicatur. c. ſi vero 1. de ſententia excommuni. & tex. in. c. dilecto eodem titu. lib. 6. cap. cùm inter de exceptionibus & clementina paſtoralis. §. cæterũ de re iudicata: ergo &c. Neq; obſtat tex. il le actum Apoſtolorum, quia non procedit ſtatuendo, ſed referendo: & ideo Apoſtolus Paulus Cæſarem appellauit, quia iure naturali eſt licitum vnicuique ſe defendere, appellando.

4 Quare hac opinione ſic confutata, alii exiſtimant appellationem fuiſſe inuentam de iure naturali ex ſupra citato fundamento. Quam ſententiam nonnulli improbant ex tex. in. l. vnica. C. de ſententiis præfectorum prætorio ibi *legum ad minicula:* & quia olim manu regia expediebantur ſi quidem adhuc non eſſent inuentæ ſolemnitates iudi ciorum, neque appellationes, vt probatur in. l. 2. in principio ibi *lege lata factum eſt.* ff. de origine iuris. Pro qua opi
5 nione facit, quod appellatio inter multas naturas quæ habet, retractandi ſententiam contiaet naturam, vt in. l. 1. ff. de appellatio. & ſic propter hoc multi Doctores defendũt iure ciuili inuentam eſſe, cùm etiam ſententia iure ciuili inuenta ſit, vt probatur in. l. Iulianus verſ. debitorem. ff. de conditione in debiti. & in. l. ex hoc iure. ff. de iuſtitia & iure: ergo & appellatio, vt in. l. manumiſsiones quoque. ff. de iuſtitia & iure. Quia vis excluſiui, debet eſſe eiuſdem naturæ, cuius & excluſum argumẽto tex. in. c. 1. de regulis iuris, & in. l. nihil tam naturale. ff. eodem. §. fin. inſtitu. de
6 legitima agnatorum tutella. Rurſus pro hac opinione facit

Digitized by Google

cit, nam defenſio quæ iuris naturalis eſt, pacto tolli non poteſt, clementina paſtoralis.§.cæteri.de re iudicata.& in l. pactum. vbi notant Doctores. ff. de pactis:ſed appellatio tolli poteſt per pactum. vt in. l. fin. ad finem. C. de temporibus appellationum : & quia appellatio & recuſatio æquiparantur vt in. c. ſuper eo el. 2. & in. c. nouit de appellatio. & recuſatio poteſt tolli per pactum, vt cũ Eſpeculatore docet Mantua. in rubrica de appellatio. num. 13. igitur dicendum eſt appellationem eſſe inuentam iure ciuili.

7 *Sed* pro concordia harum opinionum, eſt adhibenda diſtinctio; nam aut loquimur de appellatione quo ad eius eſſentiam, & ſubſtantiam, & hoc reſpectu dicitur inuenta de iure naturali, per fundamenta ſupra adducta. Ad quòd ponderari poteſt tex. in. l. ſerui. ff. de appellationi. vbi ſerui, qui iure ciuili, pro nihilo reputantur: vt in. l. quòd attinet. ff. de regulis iuris, permiſſum eſt appellare, & ſic præſuponitur remedium eſſe naturale:nam alias nõ cõcederetur ſeruis appellatio. Aut vero loquimur de appellatione quò ad formam & ſolemnitatem; quia appellatio habet ſuas ſolemnitates, vt in. l. qui ſuſpectum in fine. ff. de appellationibus, & hoc reſpectu dicitur inuenta de iure ciuili, vt docent Panormita. num. 6. Felinus. 3. Decius. 9. in rubrica de appella.

8 Neque obſtant fundamenta contraria, quibus probatur appellationem eſſe inuentam à iure ciuili, quia procedunt reſpectu formæ, & eo reſpectu poteſt tolli per pactum. Neque obſtat ſi replices, formalitatem tolli non poſſe quin tollatur ſubſtantia, cum conexorum idem debeat eſſe iudiciũ, vt in. c. translato de cõſtitutionibus. & in l. quòd Religioſis. ff. de rei vendicatione. Quia reſpondeo dupliciter, primo ſubſtantialia appellationis hoc caſu nõ

tolli principaliter, ſed in quandã conſequentiã, & ideo nõ attẽditur, vt in.l.1.ff.de auctoritate tutorũ. Vel ſecũdo reſpõdetur, non tolli eius ſubſtãtia omnino, quia eſto quòd pars nõ defendatur mediãte appellatione, poterit defendi per alia iuris remedia, vt infra in quæſtione. 31. dicemus.

SVMMARIVM.

1 *INtra tempus conceſſum a iure ad appellandum, an res iudicata dicatur.*

2 *Res iudicata non dicitur, intra tempus datum ad appellandum.*

3 *Res iudicata non dicitur, quando finis controuertiæ imponitur.*

4 *Intellectus ad.l.eleganter.§.ſi poſt rem iudicatam.ff.de tranſactionibus.*

5 *Intellectus ad.l. & poſt rem iudicatam. & ad.l.litigatoribus. C. de appella.*

QÆSTIO XXX.

AN INTRA TEMPVS DATVM AD appellandum, res iudicata dicatur.

1 DVBITARI frequenter ſolet à Doctoribus, quando res dicatur iudicata, & an intra tempus datum ad appellandum, dicatur res iudicata. Et partem affirmatiuam, videlicèt intra illud tempus dici rem iudicatam, docet glo. in l. 1. verbo accepit. ff. de re iudicata & cùm ea magis communis legiſtarum opinio: vt conſtat ex Bartolo in. d. l. 1. num. 2. ff. de re iudicata. quem ſecuntur Cumanus numero. 4. Iaſon. 8. Ripa. 6. Socinus. 1. ibidem

ibidem Decius in. l. res iudicata num. 7. de regulis iuris
& ibi Cagnolus num. 6. Pro qua ſententia facit tex. in. l.
eleganter. §. ſi poſt rem iudicatam. ibi *quid ergo ſi appella-*
tum ſit, iuncta glo. ibi in verbo ſi appellatum & in. l. poſt
rem iudicatam in principio. ff. de tranſactionibus. & in
l. litigatoribus.ibi quoties res.C.de appellationibus.

2 Sed contrariam ſententiam (videlicèt intra tempus da
tum ad appellandum non dici rem iudicatam) defendit
optima glo. verbo in nouatam in. c. non ſolum de appel-
la. lib.ſexto Hoſtienſis in ſumma de re iudicata. & eſt cō-
munis opinio canoniſtarum, vt teſtatur Barttolus,& cæte
ri Doctores vbi ſupra. Pro qua facit tex.in.c.quo ad cōſul
tationem. ibi *quod cum poſt decem dierum ſpatium* in. c. cum
inter.de re iudicata.in.c.cū dilecti. in fine de electione. in
3 c. 1.§. fin.de exceptionibus lib. 6. Secundo facit, quòd res
iudicata dicitur quādo finis controuertiæ imponitur, iu-
xta tex.in.l.1.ff.de re iudicata & in.l.penultima ibi *res iudi*
cata vigorem.C.de exceptione rei iudicatę.Sed vbi appella
4 tio locum habet;nondū controuertiæ finis imponitur:igi
tur non eſt res iudicata.Et hac ſententia retenta nō obſtat
tex.in.l.eleganter. §. ſi poſt rem iudicatam, ibi *quid ergo ſi*
appellatum ſit, quia ibi iuriſconſultus mutat eſpeciem,quā
ſupra tractauit, & incipit agere de tranſactione facta an-
te rem iudicatam: vt patet ex eodem textu in verſ. tunc
enim.Ex quo apparet,quòd quando appellatum eſt,tranſ-
actio ideo valet, quia pendente appellatione non dici-
tur res iudicata. Et reſcriptum Anthoni ſolum prō-
cedit in tranſactione facta, poſt rem iudicatam. Iuxta
quam interpretationem tex. ille pro contraria parte po-
teſt retorqueri: vt recte aduertit glo. ibi verbo attentari
poteſt.Neque obſtat tex.in. d. l. & poſt rem iudicatam &
5 in. d. l.litigatoribus;nam licèt latine res iudicata dicatur

poſt ſententiam diffinitiuam etiam intra tempus conſtitutum ad appellandum; quia per ſententiam res vel cauſa iudicata fuit: tamen apud nos res iudicata accipitur cum effectu, pro cauſa taliter deciſa, vt finem acciperet controuertiæ, vt ſententia executioni mandari poſsit. Iuxta tex. in. d. l. 1. ff. de re iudicata. Ratio autem potiſsima, cur intra tempus datum ad appellandum, non dicitur res iudicata, illa eſt; quia per appellationem extinguitur ſententia. l. 1. §. finali. ff. ad Turpinianum. ibi *quia prouocationis remedio*. l. 2. §. fin. ibi *cæterum ſi prouocet, nondum damnatus videtur*. ff. de pœnis. l. 1. ibi *integer enim ſtatus*. ff. nihil nouari appellatione pendente, & explicabimus infra latè in quæſt. 32.

SVMMARIVM.

1 *PRincipem non poſſe concedere reſcriptum, cum clauſula appellatione remota, defendunt plures Doctores.*

2 *Appellationem poſſe tolli per Principem, defendit communis doctorum opinio.*

3 *Satisfactio ad fundamentum alterius opinionis.*

4 *Appellatio remouetur in pluribus caſibus a iure, in quibus condemnatus non poteſt vti aliis remediis.*

5 *Defenſio ſemper eſt de iure naturali.*

6 *Intellectus multorum iurium*

7 *Legatus à latere, non poteſt concedere reſcriptum, cum clauſula appellatione remota.*

QVÆSTIO XXXI.

AN PRINCEPS POSSIT CONCEDERE reſcriptum, cùm clauſula appellatione remota.

PAR-

1 PARTEM negatiuã defendunt nonnulli Doctores relati à Couarr. in practicis quæſtionibus. c. 23. & alii relati à Pinelo in rubrica. C. de recindenda venditione. 1. parte. c. 2. nu. 21. Quorum potiſsimũ fundamẽtum eſt, quòd appellatio eſt defenſio, vt in. c. cùm Epiſcopali. §. porro. & in. c. ſugeſtum de appellatio. Sed defenſio eſt de iure naturali. l. vt vim. ff. de iuſtitia & iure: ergo per Principem tolli non poteſt. Et confirmatur namq; naturalia ſunt, tolli non poſſunt. §. ſed naturalia inſtitu. de iure naturali. igitur per Principem non poteſt tolli appellatio: argumento tex. in clementina paſtoralis. §. cæterum de re iudicata.

2 Sed contraria ſententia verior, & receptior eſt, quam defendunt Bartol. in. l. omnes populi num. 27. ff. de iuſtitia & iure. Felinus in. c. 1. de reſcriptis nu. 1. & ibi Beroius num. 15. Panormitanus, & Decius. 10. Francus. 24. in rubrica extra de appella. Couarr. in practicis quæſtionibus c. 23. nu. 6. Pinelus in rubrica. C. de reſcindẽda vendi. 1. parte. c. 2. num. 21. Pro qua ſententia facit tex. in. c. 1. de reſcriptis. & in. c. paſtoralis de appella. c. ſupra quæſtione. §. ſi vero & in. c. paſtoralis de officio delegati. c. fin. §. ſunt etiam. 2. quæſt. 6. & in. l. 1. §. fin. ff. quibus appellare licèt Ex quibus omnibus facile colligitur Principem poſſe cõcedere reſcriptũ cùm dicta clauſula appellatione remota.

3 Nec obſtat fundamentum ſuperioris opinionis, cui aliter reſpõdet Panor. in. c. 1. n. 2. de reſcriptis: quẽ ſequitur Dueñas regula. 43. Aliter reſpõdet Bal. in. l. 2. §. ſi hi pro quo & ibi Iaſon. num. 7. ff. quòd quiſq; iuris. Quem ſecuntur multi Doctores relati à Pinelo vbi ſupra num. 22. & ſecuntur etiam vltra Doctores ab eo citati Angelus & Aret. in. l. 1.

notabili fin. ff. de appellatio. Ripa in. c. 1. colu. 3. de reſcriptis. Pariſius in. c. cùm inter de exceptionibus nu. 14. Mantua lib. 5. dialogorum dialogo 98. ſuper clementina paſtoralis de re iudicata. Aliter etiam reſpondet Lancelotus in tractatu de attentatis. Quibus omnibus rationibus prætermiſsis, reſpondeo: quòd per clauſulam appellatione remota non tollitur defenſio, taliter quòd condemnatus aliter defendi non poteſt. Si quidem ſublata appellatione poteſt à ſententia ſupplicare vt in. l. vnica. C. de ſententiis prefectorum prætorio. Et poteſt recurrere ad ſuperiorem, per viam quærelæ, vt in. c. 1. de officio delegati glo. in. c. quærelam de procuratoribus. Et poteſt intentare reſtitutionem in integrum, vt cùm communi reſoluit Couarru. in. d. c. 3. practicarum quæſtionum nu. 7. & ad hoc poteſt videri quæ dixi in quæſtione 27. ſupra in hoc libro. Poteſtq. vti etiã aliis remediis vt cùm communi cẽtit Pinellus. d. num. 22. Quinimo non obſtante clauſula appellatione remota, poteſt pars appellare à ſententia: & appellatio operabitur effectum de volutiuum & non ſuſpenſiuum: vt probatur in. c. paſtoralis. §. præterea. de officio ordinarii. & in. c. paſtoralis de appellationi. & ibi Panormi. num. 3. Imola. 6. Frãcus. 7. Marãta. 6. parte actu 2. de appellatio. num. 16. Cum ſit neceſſaria iuſta cauſa ad concedendam cõmiſsionem cùm clauſula appellatione remota: vt docent relati à Couarru. vbi ſupra num. 6.

4 Sed obſtare videtur quòd à iure remouetur appellatio in pluribus caſibus, in quibus non poteſt vti condemnatus aliis remediis. Vt in caſu. c. 3. &. c. cùm ſit Romana §. fin. & in. c. conſuluit de appellationi. & in. l. 2. C. quorum appellationes, & in. l. vnica. C. ne liceat tertio prouocare. & in clementina. 1. de re iudicata. Quia reſpondeo quod propter publicam vtilitatem, quia eſt maius bo

num

num publicum quam bonum priuatum defenſionis, poteſt lex, vel Princeps appellationem tollere. Nam ſicuti è duobus malis minus eſt eligendum, vt in. c. duo mala. 13. diſtinctione. & in. c. licèt. §. illa de regularibus, ſic è duobus bonis, debet eligi illud quòd maius eſt, vt docet Angelus in. l. ſi ſic. ff. delegatis. 1. Aluericus in. l. omnes qui col. 1. C. de Epiſcopis & clericis Alex. in. l. cùm mulier col. 2. ff. ſoluto matrimonio Decius in rubrica de appel. extra, num. 10. Dominicus de Soto lib. 5. de iuſtitia & iure quæſt. 6. art. 3. quamuis contrarium firmet glo. fin. in extrauaganti rem non nouam de dolo & contumatia. & plures relati à Beroio. in rubrica extra de appella. num. 14. & alii relati etiam à Felino, in. c. ex parte, num. 5. de officio delegati: & alii quoque relati à Couarruuias vbi ſupra.

Neque obſtat tex. in clementina paſtoralis. §. cæterum de re iudicata, cùm aliis iuribus: quia reſpondeo quòd defenſio eſt de iure naturali non ſemper & vbique, ſed tãtum iuſta & rationabilis, qualis fuit in. d. §. cæterum & docet Couarru. num. 6. & ideo non potuit tolli per Principem. Quò fit, vt ſi notorie conſtat nullam competere reo defen ſionem, poteſt à Principe talis appellatio tolli: vt docet glo. verbo abſenti: per tex. ibi. in. c. cùm olim de re iudicata ſecuntur Panormita. num. 19. Felinus. 11. & communis ibi, Vantius de nullitatibus titulo de nullitate ex defectu citationis num. 20. Panormitanus in. c. 1. de cauſa poſſeſsionis & propi. num. 4. & in. c. accepta de reſtitutione ſpoliatorum. Decius in. c. cùm ſit Romana nu. 32. de appella. Caſſadorus deciſ. 2. de re iudicata num. 3.
6 Et ita debet intelligi tex. in. c. cùm olim, & in. d. c. cùm ſit Romana. §. fin. de appella. & in. c. bonæ. §. porro. de electione & in. c. quoniam de filiis presbiterorum. & in. l. 2.

Digitized by Google

§. quod de frumētaria.ff.de adminiſtratione reorū,& facit tex. in. l.qui poſt inuitis.ff.de regulis iuris. Et licèt Princeps poſsit cauſas cōmittere, cū clauſula appellatione remota, vt reſolutū eſt; tamen nullus inferior etiam legatus à latere,non poteſt apponere clauſulam illā, vt docet glo. magna in fin. in. c. quòd tranſactionē. de officio delegati, quem ſecuntur Doctores vt docet Francus nu.23.Silua de beneficiis. 2. parte quæſt. 3.num. 16. Boerius de poteſtate legati nu. 46. Gambara lib. 8. de officio legati. num. 32.

SVMMARIVM.

1 *PER appellationem non extingui ſententiam, ſed ſuſpēdi defendunt plures Doctores.*
2 *Extinguitur ſententia per appellationem.*
3 *Iure ciuili per appellationē ſententiā extingui; iure canonico ſuſpēdi defendūt plures Doct. quorū ſententia conuincitur.*
4 *Componunt ſuperiorem quæſtionem,plures Doctores.*
5 *Sententia per appellationem extinguitur,non ſolum attento præſenti ſtatu ſed etiam inſpecto futuro euentu.*
6 *Vrget difficultas tex.in l. Chirographis.§.ab eo.ff. de adminiſtratione tutorum.*
7 *Damnatus pendente appellatione,de bonis ſuis teſtari poteſt.*
8 *Intellectus vari ad.l. Chirographis.§.ab eo.ff. de adminiſtratione tutorum.*
9 *Verus intellectus ad ſuperiorem. §. ab eo.*
10 *Iudex ſi nō recipit appellationē, debet cauſam & opinionem ſuam in ſcriptis edere appellanti;vt Principi oſtendatur.*

QVÆSTIO XXXII.

AN PER APPELLATIONEM INTERpoſitam,extinguatur ſententia.

1 IN preſenti quæſt.negatiuam partē videlicèt, per appellationē non extingui ſententiā, ſed ſuſpendi,defendunt glo.in. l.tale pactū verbo ſequitur.ff.de pactis glo.in.c. ad reprimendū verbo

Digitized by Google

verbo conquæſtus de officio ordinarii Panor. n. 4. Decius 10. Vero. 35. Mant. 12. in rubrica de appella. Dueñas regu. 42. & alii relati à Meno. de arbitrariis ſenturia. 1. caſu. 95. nu. 8. Pro qua opinione facit tex. in. c. veniẽtes ibi *licet non ſit appellatione ſuſpenſa*, & in. c. cũ inter ibi *cum nulla* de re iudicata. & in. l. fin. §. fin. C. de fide inſtrumentorũ. & in. l. ſi cauſa cognita. C. de tranſactionibus. l. præcipimus. §. hæc ſi appellatio. & tex. in. l. eo caſu. C. de appella.

2 Sed contraria ſententia receptior & verior eſt, quam defendit glo. verbo accepit in. l. 1. ff. de re iudicata. glo. in verbo extinguitur in. l. 1. §. finali. ff. ad turpinianum glo. in. l. ſciendum. §. ſi fundum. ff. qui ſatis dare cogantur. & receptam ſententiam teſtantur Paulus de Caſtro numero. 5. Orozius num. 26. in. l. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pactis. Pro qua ſententia faciunt textus in. l. 1. §. finali ibi *extinguitur pronunciatum*. ff. ad Senatus conſultum turpinianum textus in. l. qui cum maior. §. accuſare. ff. de bonis libertorum. textus in. l. 1. ibi *inriger enim ſtatus*. ff. nihil nouari appellatione pen. & textus in. l. 2. §. finali ibi *cæterum ſi prouocet*. ff. de pœnis. Sed hanc quæſtionem plerique ita componunt, vt

3 diſtinguendum ſit, ius ciuile à iure canonico, & quòd iure ciuili appellatione extinguatur ſententia, dicta. l. 1. §. finali. digeſtis ad Turpinianum, iure autem Pontificio ſuſpendatur; iuxta textum in dicto cap. 1. de re iudicata cùm aliis. Sed conuincitur hæc interpretatio, quia iure ciuile, appellatione, etiam ſuſpenditur ſententia. l. fin. C. ſentẽtiam reſcindi non poſſe. l. ſi quis ius iurandum & in. l. generaliter. C. de rebus creditis. & in. l. cauſa cognita ibi ſuſpenſa. C. de tranſactionibus. Vnde alii Doct. aliter cõ-

4 ponunt, nẽpe iura probantia extingui per appellationem ſententiã, procedere reſpectu præſentis ſtatus & iura pro-

Digitized by Google

bantia ſuſpendi,intelligi reſpectu futuri temporis.Quam concordiam dicunt cōmunem & receptam Panor. num. 4. Decius 6. Beroius. 40. in rubrica de appellationibus. Bal. in. rubrica. C. de appellatio. num. 2. Afflictis deciſ. Neapoli. 188. Couarru. in practicis quæſtio. c. 23. nu. 1. Orotius in. l. tale pactum. §. qui prouocabit num. 66. ff. de pactis. Rebuff. in commentario ad leges regias galicas titu. de ſententiis executoriis num. 10. Meneſius in. l. ſi cauſa cognita.num. 1. cùm ſequentibus. C. de tranſactionibus Pereira in. l. ſi curatorem habens. C. de in integrū reſtitutione minorum.verbo per quod priſtinum ius numero. 35.

5 Sed hæc concordia difficilis eſt,quia verius videtur non ſolum attento præſenti ſtatu, ſed etiam in ſpecto futuro euentu,ſententiam extingui,per appellationem. Quia licèt iudex ad quem confirmet ſententiam iudicis à quo prima ſententia non aſſumit vires, ſed ſecunda eſt,quæ producit effectum. l. furti in principio ibi *hodie notari puto.* ff. de his qui notantur infamia; & actio non naſcitur ex prima ſententia,ſed ex ſecunda; vt argumento tex.in.d.l.furti.defendit glo. verbo hodie ſi malis & in. l. Chirographis §. fin. verbo oblatus eſt. ff. de adminiſtratione tutorum. & in. l. ſi quis verſ. ſed teneri. ff. ad Trebell. & in. l. eos verbo vel in iuſtitiam in fine. C. de appella. Sequitur cōmunis, quam reſoluit Alex. in. l. 1. num. 5. ff. de re iudicata.& conſil. 111.in fine. Et ſecundus iudex eſt,qui ſentētiam exequitur,authen. ſi quis litigantium. C. de Epiſcopali audientia. l. præcipimus. §. in his. C. de appellatio. retenta igitur opinione ſupra propoſita,dicēdum eſt,ſententiam non ſuſpendi, attento futuro euentu confirmationis faciendæ per iudicem ad quem, quia licèt confirmetur non aſſumit vires,ſed ſecunda habet effectum, vt ſupra

pra

Digitized by Google

pra dictum eſt, quidquid alii controuertant. Suſpenditur tamen eo tamen reſpectu, quia ſi appellans non proſequatur appellationem, tempore ſtatuto, fingitur nũquam appellaſſe, & ſententia poterit executioni mandari per iudicem à quo. l. fin. §. illud etiam. C. de temporibus appella. clementina. ſicut eodem titulo. docet glo. in l. eos C. de appella. & in. l. 2. verbo executione. C. de tempo-
6 ribus appella. reſoluit Alex. conſ. 36. num. 3. lib. 4. Ex quibus primò deducitur, difficilem eſſe tex. in. l. Chirographis. §. ab eo. ff. de adminiſtratione tutorum, dum probat reuocari alienationem pendente appellatione factam, ab eo qui bonis ademptis relegatus eſt. Mouet dubitationem, quòd cùm per appellationẽ extinguatur ſententia, attento præſenti ſtatu, alienatio interim facta non debebat reuocari. Nec ſatisfacit qui dicit in ſpecie illius tex. ſententiam confirmatam fuiſſe: quia cùm prior ſententia per confirmationem non aſſumat vires, ſed ſecunda ſortiatur effectum, alienatio ante ſecundam ſententiã
7 factam non debuit reuocari. Auget difficultatem tex. in. l. quia lationibus. §. fin. ff. de teſtamentis, dum probat dãnatum pendente appellatione de bonis ſuis teſtari poſſe. In qua difficultate glo. inter famoſos & verbo hodie in. d. l. furti exiſtimat venditionem in ſpecie illius tex. non reuocari actione in factum decendente, de quo in. l. vnica ff. nihil nouari in. l. de appellatione. C. de appella. in. c. non ſolum de appellatio. lib. 6. adde Socinum in regula 41. & 42. Ducñam regula 42. Corcetum ſingulari incipiẽti appella. Quam interpretationem ſequitur Bartolus in l. poſt contractum num. 15. ff. de donationibus idẽ Bart. & Aluericus in. d. l. Chirographis. §. fin. vbi Cumanus. receptam teſtatur. Verum ſubſtineri non poteſt, & conuincitur, quia edictum prætoris, quod iubet nihil nouari

appel-

Digitized by Google

appellatione pendente,ſolum habet locum quoties iudex à quo poſitam appellationem in cauſa procedit,non vero quando pars condemnata, diſponit de bonis ſuis, vt conſtat ex toto titulo nihil nouari appellatione pendente.Secundo cônuincitur,quia ſi ex illo edicto reuocaretur alienatio, ſine dubio reuocanda eſſet, non expectata ſecunda ſententia confirmatiua,& tamen ante eam non fit reuocatio in ſpecie illius tex. vt conſtat ex illis verbis ibi *appellatione iniuſta pronunciata ei fundus ſublatus eſt*.

8 Vnde Furgotius in. d. l. furti num. 2. Cumanus & alii in. d. l. Chirographis. §. fin. quos ſecũtur Imola in.l. poſt contractum nu. 4. ff. de donatio & ibi Corratius nu. 28. reſpondent in. d. §. fin. ad eo reuocari alienationem,quia pręſumitur facta in fraudem fici,cum poſt latam ſententiam condemnatoriam facta fuerit, argumento tex. in. l. qui pœnæ. ff. de manumiſsionibus. in. l.poſt contractum ff. de donatio. Quæ interpretatio difficilis eſt,& conuincitur ex ſequentibus.Primò quia licèt ſententia iuſta præſumatur in.l. Herenius. ff. de euictionibus. l. 1. §. ſolet. ff. de hęreditate vel actione vendita : quibus adde Aluericũ de præſumptionibus regula. 3. præſumptione. 9. num. 2. Gabrielem lib. 4. concluſionum titulo de ſententiis conclu. 6. in fine Menochius lib. 2.præſumptionum pręſum. 67. num. 22. Et ideo reuocatur alienatio,facta in fraudem eius ſententiæ,tamen ſi appellatio interpoſita fuerit,ceſſabit illa præſumptio,iuxta glo. receptam in.c. dilecti filiis verbo magis quam de nũciationi.de appellationibus. quã ſecuntur & receptam teſtantur plures relati à Gabriele vbi ſupra concluſione. 4.num.31. Menochius dicto lib. 2. præſumptione 67. num. 35.& ita ceſſante ea pręſumptione,ceſſare quoque debet facultas reuocandi: quòd in ſpecie textus in. d. l. poſt contractum defendit communis,

quam

quam reſoluit Corra. num. 28. Secundo, quia ad reuocãdam alienationem inter viuos factã, requiritur vtriuſque contrahentis dolus. l. qui autem. §. cùm illud. ff. quæ in fraudem creditorum. & tamen in dicto. §. ab eo non conſtat de dolo, vel fraude emptoris: ergo reuocatio non fit ex

9 ea cauſa. Vnde ego exiſtimo in. d. §. ab eo alienationem reuocari, quia condemnatus tẽpore venditionis non erat fundi dominus. Ad cuius rei explicationem obſeruandum eſt, quòd licèt vnicuique licitum ſit appellare. c. omnis oppreſſus. 2. quæſt. 6. l. & in maioribus. C. de appellatio. Tamen pluribus caſibus appellatio non eſt admittẽda, quos refert Socinus regula. 24. & eſt videndus tex. in foro de ſententia de appella. cùm ſequentibus lib. 7. fororũ huius regni Val. vide etiã quæ dixi in ſuperiori quæſt.

10 numero. 4. Quibus caſibus opinionem ſuam & cauſam, cur non receperit appellationem, iudex litigatori contẽdenti edere debet, vt principi oſtendatur. l. ſciendum. ff. de appellationibus recipiendis. interim autem nihil nouare poterit. d. l. ſciendum. l. 1. ff. nihil nouari appellatióne pendente. l. conditiones. ff. de appellationi. Interdum tamen permittitur iudici ſententiam exequi; ſi propter publicam vtilitatem cauſa requirat celerem executionem: & executione iam facta, Principi ſcribendum eſt, l. ſi quis filio ex hæreditati. §. hi autem. ff. de iniuſto: quo caſu ſi Princeps appellationem admittat, habebit effectũ deuolutiuum, non tamen ſuſpenſiuum, vt ex mente communi obſeruat Couarruuias in practicis quæſtionibus cap. 24. num. 7. vt latè innui in ſuperiori quæſtione, & in hac ſpecie accipiendus eſt textus in. d. §. finali; vbi Iudex non recpit appellationem, ſed ſententiam executus fuit, & condemnatum bonis ſpoliauit; vt conſtat ex textu ibi bonis ademptis relegatus fuit, & Paulo inferius,

ſerius, ibi *obnoxius ſententiæ priori eſſet*: quo caſu appellatio à principe recepta, non impedit effectum ſententiæ, nec habet effectum ſuſpenſiuum; ſed tantum deuolutiuum. Nam ſi appellatio iuſta pronuncietur, fingitur nunquam fuiſſe appellatum. Vnde cum ſententia nõ fuerit extincta per appellationem, in ſpecie illius tex. ſed executioni mandata, & condemnatus bonis ſpoliatus fuerit, (eorum dominio in fiſcum translato) bona interim vendita, à nouo poſſeſſore merito auferri poſſunt.

SVMMARIVM.

1 *IVdex à quo, an poßit reſtringere, & abreuiare terminum, à iure conceſſum, ad proſequendam appellationem.*

2 *Alimentorum fauore, terminus iuris reſtringi poteſt.*

3 *Terminus iuris, ſuppletur aliquando à iure, ſi à iudice reſtringatur.*

4 *Beneficium indultum à iure, non eſt alicui auferendum.*

5 *Iudex non poteſt aßignare terminum, ad cauſam finiendam.*

6 *Abreuiare, & reſtringere tempus, ad proſequendam appellationem poteſt iudex.*

7 *Ratio cur iudex poteſt reſtringere tempus appellationis.*

8 *Iudex qui detulit appellationi non videtur à ſe abdicare iuriſdictionem, iuxta reſtrinctionem termini appellationis.*

9 *Intellectus ad. l. 2. ff. de re iudicata.*

10 *Intellectus ad. l. ſi ſe non obtulit §. ſi quis condemnatum. ff. de re iudicata.*

11 *Reſtringitur aliquando terminus iuris, ad compenſandam malitiam alicuius.*

12 *Ad petitionem debitoris non poteſt prorogari terminus decẽ dierum, qui datur iure regio reo obligato, virtute carrecamenti cenſualis, ad opponendas ligitimas exceptiones.*

13 *Declaratio optima ad regulam indultum. de regulis iuris lib. ſexto.*

14 *Terminus datus à lege ex iuſta cauſa minui poteſt.*

Iudex

15 *Iudex a quo non poteſt terminum aſsignare parti, ad cauſam finiendam.*

QVÆSTIO XXXIII.

AN IVDEX POSSIT RESTRINGERE, ſeu abreuiare terminum, à iure cōceſſum, ad proſequendam appellationem.

1 PRO parte negatiua faciunt ſequentiæ argumenta, quorum primum eſt. Nam aut iudex à quo appellatum fuit, detulit appellationi, aut non, primo caſu eo ipſo videtur à ſe abdicare iuriſdictionem, ex tex. in. c. non ſolum de appella. lib. 6. & per conſequens non poterit terminū appellanti aſsignare. Secūdo caſu quādo nō
2 detulit appellationi, ſimiliter nō poterit terminū reſtringere: quia non poteſt iudex prefinire terminum appellationis à ſe non admiſſæ: argumento tex. in. c. cum olim de ſenſibus, & regulari. lib. 6. Igitur non poteſt reſtringere terminum ad proſequendam appellationem. Secundo facit, nam ſolumodo terminus iuris poteſt reſtringi, fauore alimentorum, vel reſtitutionis minorum, vt probatur in l. 2. verſ. ſed per raro ff. de re iudicata: ergo ex alia
3 cauſa minui nō poteſt. Tertio facit, nam ſi iudex minuat terminum datū à iure, ſuppletur ab eodem iure terminus ille: ita vt pars poſsit gaudere eodem termino iuris, vt probatur in l. ſi ſe non obtulit §. ſi quis eodem natus ff. de
4 re iudicata: ergo, &c. Quarto facit, nam beneficium à iure indultum, non eſt alicui auferendum, vt in regula indul-

tum

tuo, quæ verba referuntur ad terminum hominis, & ibi *ſententiæ tuæ parere.*

8 Neque obſtant argumenta ſupra pro prima opinione propoſita, non primum, quia licèt iudex qui detulit appellationi videatur à ſe abdicare iuriſdictionem, illud tamen non procedit, in his quæ tendunt ad faciliorem expeditionem cauſæ appellationis. Vnde cũ reſtrinctio termini, conſernat faciliorem exitum appellationis, quo ad reſtrinctionem illã, non videtur à ſe abdicare iuriſdictioné, vt reſoluũt Panormi. notabili. 1. Præpoſitus nu. 9. Decius 2. dicentes communẽ opinionem in. c. cũ teneamur de appellatio. Octauianus Veſtius de ſtilo curiæ lib. 8. &. 3. n. 4. Couar. in practicis quæſtionibus. c. 25. n. 1. & ita defendit Octauianus in. d. c. perſonas. Neque obſtat ſecundũ argu.

9 quia Bartol. & cõmunis intelligit tex. illũ. d. l. 2. ff. de re iudicata in prima parte loqui de iudice ordinario, qui tulit ſententiã, qui poteſt mutare terminum: in ſecunda autem parte in verſ. ſed per raró, loqui de iudice executore, qui non poteſt mutare terminum ſententiæ. Sed hic intellectus reiicitur ex eodem verſiculo ſed per raró. ponderãdo verbum conſtituantur, quòd refertur, ad ordinariũ iudicem, argumento. l. 2. ff. de feriis. Vnde verior intellectus eſt, qui in prima parte illius tex. probatur nẽpè iudicẽ non ſemper obſeruare tempus quòd datur condemnatis, quia interdum prorogat interdum reſtringit, ex iuſta cauſa & in verſ. ſed per raro probat, quòd raro infra tempus cõſtitutũ à iure, ideſt ante lapſum termini dati condẽnatis mã datur executioni ſententia. Veluti in cauſa alimentorũ & in reſtitutione minorũ: ideſt vbi lata eſt ſententia in fauorem minoris, mediante reſtitutione per actionẽ reſciſoriã. Et ratio ob quam fit executio ante tẽpus datum à iure in his caſibus, eſt quia, ſubeſt iuſta cauſa, ad reſtringendum

Digitized by Google

tempus iudicati. Nam ſi dilatio legis eſſet expectanda, interim alimentarius fame periret, docet Bartol. num. 5. in. d. l. 2. vnde improbatur glo. ibi verbo conſtituantur, dum intelligit tex. illum ſolum quando pupillus petit alimenta à tutore, quia verius eſt procedere in omnibus aliis, quibus alimenta præſtanda ſunt. Etenim generalitas deciſionis, & ratio ſupra adducta militant in omnibus. Et in ſecundo exemplo de reſtitutione minoris, poteſt ratio eſſe, quare non expectetur terminus legis, quia eſt terminus datus condemnatis miſerationis cauſa. Cæterum quando litigat minor, non conſideratur ea ratio, in perſona condemnati, quia maior ratio miſerationis militat, qui à iure reputatur perſona miſerabilis, vt toto titulo. C. quando imperator, inter pupillum, & viduam. Et ideo nihil mirum, ſi fauore pupilli reſtringatur tempus iudicati, quod datur à iure condemnatis, maxime cũ minor eſſet læſus & ageret de damno vitando.

10 Neque obſtat. 3. quia glo. verbo coartat in. l. 2. ff. de re iudicata reſpondet, quòd ideò non valet reſtrinctio termini, in dicta. l. ſi ſe non obtulit. §. ſi quis condemnatus, quia ſine cauſa iudex abreuiauit terminum, ſecùs autem eſſet ſi illud prorogaſſet. Quaſi dicat, quod in prorogatione, non eſt neceſſaria cauſa. Sed verius eſt, quod etiam in prorogatione termini, requiratur iuſta cauſa: vt docet Panormita. nu. 19. Felinus 8. in cap. adec. de appellatio. & Ripa num. 11. per tex. in dicta lege. 2. Boerius deciſi. 244. numero. 6. & 11. Coſmas in pragmatica ſanctionum titulo de auctoritate generali Concilii, capite frequens. §. Sed forte. folio. 57. Vnde veriùs reſpondeo quod interdum terminus datur in fauorem illorum quibus conceditur: vt terminus quatuor menſium, quod da-
11 tur condemnatis, in dicto §. ſi quis condemnatus, & in

dicto

dicto capite, quo ad conſultationem, & terminus, de quo in authentic. offeratur. C. de litis conteſtatione, & in l. 2. & 3. ff. de iure deliberandi, & in aliis exempliis. Panormitanus in d. c. cum ſit romana num. 10. Berorius. 61. ibidem. Scribentes in d. l. 2. Interdum datur in odium, ad compenſandam malitiam alicuius, vt in d. c. cum ſit romana de appellatio. & in. d. c. paſtoralis de exceptionibus: licet nulla ſit differentia inter coartationem, & prorogationem, quo ad iuſtam cauſam, quia in vno, & alio caſu requiritur: tamen quo ad expræſsionem iuſtæ cauſæ eſt magna differentia, nam ſi concedatur terminus in fauorem alicuius, eſt nullius momenti coartatio, & reſtrinctio termini, cauſa non expræſſa, quia hoc caſu non præſſumitur iuſta cauſa. Cæterum ſi eundem terminum datum in fauorem, proroget iudex, ſine expræſsione iuſtę cauſæ, valet mero iure prorogatio: quia tunc cauſa præſumitur in illa prorogatione, quia fit ſecundum intentionem legis. Et ideo in d. §. ſi quis condemnatus, in fauorem condemnati non potuit reſtringi, iuſta cauſa non expræſſa, & valet mero iure prorogatio ſine cauſæ expræſsione, in eiſdem terminis, vt ibi probatur. Sed vbi terminus datur ad compenſandam malitiam alicuius, valet coartatio, aut reſtrinctio, cauſa nō expræſſa, quia præſumitur iuſta, ſiquidem coartatio fit ſecundum legis intētionem. Sed prorogatio in eiſdem terminis non valet, ſi nō ſit expræſſa cauſa: & ita procedit tex. in c. oblata verſ. licet, de appell. iuncta. l. fin. C. de tēporibus appellationū, & ita intelligi debent; licet aliter interprætetur Decius in d. c. cum ſit romana. nu. 19. Caſtrenſis in d. l. 2. & doctores in d. l. fin. Et in caſibus in quibus mero iure valet prorogatio, vel coartatio ſine cauſæ expræſsione, ſi iudex ſimpliciter coartet, vel proroget terminum, & pars aduerſa 21

appellet & doceat nullam cauſam ſubeſſe reuocabuntur prorogatio & reſtrictio, quamuis mero iure valebant, docet gloſ. penultima in fine in. c. 1. de dilationibus; ſicut reuocarentur in caſibus in quibus requiritur cauſæ expreſsio, docet Bartol. communiter receptus in. d. l. 2. vt teſtatur Iaſon nu. 33. Ripa ibidem 286. Et quæ dicatur cauſa iuſta, ad ſupra dictum effectum, declarant Bartol. & Ripa nu. 26. in. d. l. 2. Menochius lib. 2. de arbitrariis caſu. 1. nu. 9.

12 Ex quibus infero, quòd cum iure regio terminus qui datur condemnatis, ex inſtrumento carrecamenticenſualis ſit decem dierum, ad opponendas legitimas exceptiones, vt eſt tex. in foro reuocant titulo de iure emphiteutico lib. 4. fororum huius regni Val. ad petitionē debitoris terminus ille prorogari non poteſt cùm ſit reſtrictus fauore creditoris ad tempus illud. Cæterum ſi terminum illum decem dierum, creditor prorogare voluerit, ad petitionem illius, iudex id optime facere poteſt, cùm ſit in illius fauorem introductum, quòd eſt notandum.

13 Non obſtat. 4. argu. cui reſpondet gloſ. verbo reciſius. in: c. cùm ſit Romana Panormita. ibidem n. 10. Alex. in l. 2. ff. de re iudicata nu. 5. & ibidē Iaſon nu. 22. & Ripa. 14. quibus prętermiſsis, regula indultum interpretatur, quòd quando dilatio à iure conceditur cū miniſterio iudicis, poteſt terminus breuiari: ſecus verò ſi detur ſine eius miniſterio: Ita reſpōdet Caſtr. in. d. l. 2. de re iudicata Ripa ibidē nu. 16. Beroius in. d. c. cū ſit Romana. Sed hæc ſolutio nō tollit difficultatem, quia in. d. c. cū ſit Romana & in. d. c. quo ad conſultationem de re iudicata: datur terminus ſine miniſterio iudicis, & tamē reſtringitur ab eodem iudice. Quare verius eſt regulā indultū nō prohibere minui dilationem datā à iure, quia ſolū prohibet tolli in totū. Vnde

ex

Digitized by Google

54 ex iuſta cauſa poteſt minui tẽpus datum à lege, vt inquit glo. in d. c. cum ſit romana verbo reſciſſus, quã ſequũtur Imola Panor. & Francus nu. 10. Felinus, & Decius. 23. Beroius. 61. in. d. c. cum ſit romana. glo. in authentico de exhibendis reis §. ſancimus verbo, hoc eſt, & in authentico delitigioſis. §. communem verbo cautione in fine. Bar. in. d. l. 2. ff. de re iudicata Alex. & Vincẽtius nu. 27. Ripa. 26. ibidem Capella toloſana, & ibi Aufrerius deciſione. 197. Menochius de arbitrariis lib. 2. caſu. 1. nu. 9. Pro qua ſententia facit, tex. in d. c. cum ſit romana. & in d. c. quo ad conſultationem. & in d. l. 2. ff. de re iudicata, & ita procedit tex. in c. paſtoralis. de exceptionibus, quatenus probat iudicem poſſe parti aſsignare terminum, ad opponendas exceptiones dilatorias, quamuis de iure poſsint opponi, vſq. ad litis conteſtationẽ, vt probatur in. c. inter monaſterium de re iudicata, & in l. fin. C. de exceptionibus, & in l. ita demum. C. de procuratoribus, vt latè docui ſupra in quæſtione 23. Poteſtque etiam ſuperiori dicto argumento aſsignari alia ſolutio, videlicet, quod quando iudex auctoritate legis reſtringit terminum, vt in c. cum ſit romana. tunc nõ procedit regula indultũ, vt argumento tex. in c. innotuit de electione, docet glo. in d. regula indultũ. recepta per Cumanum nu. 4. in d. l. 2. ff. de re iudicata.

55 Neque obſtat vltimum argumentum, quia reſpondeo verũ eſſe iudicem, à quo non poſſe terminũ aſsignare parti ad cauſam finiendã: ne videatur legem imponere ſuperiori, vt probatur in c. ex inſinuatione de appellatio. vbi notat Decius nu. 11. Et eſt ratio, quia terminus ad finiendam cauſam reſpicit ſententiam, vt in l. 1. ff. de re iudicata, & ſi iudex à quo poſſet terminum parti aſsignare ad finiendam cauſam, imponeret ei terminum ad obtinendam ſententiam, & per conſequens videretur legem

imponere ſuperiori. Quæ ratio ceſſat, vbi terminus aſsignatur appellanti, ad proſequendam appellationem. Cęterum ſi iudex à quo aſsignet terminum ad finiẽdam cauſam, valebit illa aſsignatio, ad effectum vt teneatur proſequi appellationem illam, infra terminum illum: ex regula illa ſi non valet vt ago, &c. de qua in. c. 1. §. 1. de diſponſatione impuberum. lib. 6. Et facit tex. in. c. à nobis & in c. atteſtationes. eodem titulo. Quæ regula procedit in noſtro caſu, quia terminus aſsignatus ad finiendam cauſam, comprehendit ſub ſe terminum ad eam proſequendam, argumento tex. in. l. ſi tam anguſti. ff. de ſeruitutibus iunctis quæ tradit Couarru. 1. parte de ſponſalibus. c. 3. num. 2. &. 3.

SVMMARIVM.

1 *Arripiendo iter pars appellans, an ex eo cenſeatur proſequi appellationem.*

2 *Adducitur tex. in. c. cum cauſa de ſententia & re iudicata.*

3 *Appellatio proſequitur per reſcripti impetrationem.*

4 *Ad proſequendam appellationem, non ſufficit parti appellanti, iter arripere.*

5 *Intellectus ad. c. cum cauſa de ſententia & re iudicata.*

6 *Intellectus ad. c. ex parte & ad. c. dilectus de reſcriptis.*

QVÆSTIO XXXIIII.

AN QVANDO IVDEX ASSIGNAT terminum parti appellanti, ad proſequẽdam appellationẽ, ſufficiat tũc quòd pars in fine termini arripiat iter ſi iudex appellationis ſit in alio territorio.

COM-

1 COMMVNIS eſt Doctorum opi-
nio,quod in caſu huius quæſtionis ſuf-
ficiat appellanti iter arripere , vt de-
fendũt Panormita. Præpoſitus & De-
cius in. c. perſonas. de appella. idem
Decius in. c. cùm ſit Romana. nu. 20.
2 eodem titulo. Pro qua opinione facit,
tex. in.c.cùm cauſa de ſentẽtia & re iudicata. vbi qui arri
3 pit iter dicitur ibi,appellationem proſequiſſe.Secundo fa
cit tex. in. c. ex parte & in. c. dilectus de reſcriptis, dum
probant appellationem dici proſequtam per reſcripti im
petrationem.

4 Sed contraria ſententia longè verior eſt, videlicèt non
ſufficere parti iter arripuiſſe: Sed neceſſe eſſe cauſam in-
troducere,coram iudice appellationis,docet Iohannes An
dreas in additionibus ad Eſpeculatorem titulo de appel-
lationi. §. nunc breuiter Imola in. d. c. ex inſinuatione
Beroius in. d. c. cum ſit Romana. num. 13. pro hacque
ſententia facit tex. in. l. 2. ibi *cauſam induci præcipitans.* C.
de temporibus appella. Dicitur autem cauſa introduci
coram ſuperiori,præſentando appellationẽ coram eodem
ſuperiori,qui eſt iudex appellationis cauſæ,vel porrigen-
do libellum,vel ſupplicationem,ad informandum illum,
vt appellatio admittatur vt in.l. offerendis.C.de appella.

5 Non obſtant iura ſupra pro prima opinione propoſi-
ta, & in primis non obſtat tex. in. c. cùm cauſa de ſenten-
tia & re iudicata,quia tex. ille,non probat ſatis eſſe inter
arripere,ad proſequendam appellationem , ſed ſolum di-
cit,illum qui non arripit iter,non proſequi poſtea appel-
6 lationem , ita Decius vbi ſupra. Neque obſtant tex in. c.
ex parte, & tex. in. c. dilectus de reſcriptis. dum probant
appellationem dici proſecutam, per reſcripti impetra-

tionem. Quia reſpondeo, quod quando ſuperior concedit reſcriptum, iam cauſa eſt introducta, iuxta eaque docent doctores relati, vbi ſupra, & ſic non eſt mirum ſi tunc dicatur cauſa introducta, & proſecuta.

SVMMARIVM.

1 *Appellanti conceditur annus, & impedito bienium, ad proſequendam appellationem.*
2 *Dies appellationis an computetur in termino anni.*
3 *Tempus regulariter computatur, de momento ad momentum.*
4 *Dies appellationis, non computatur in termino anni.*
5 *Ob lapſum vnius diei eſt reguroſſum, vt quis excludatur a iure.*
6 *Tempus anni non incipit currere a die appellationis.*

QVÆSTIO XXXV.

AN DIES APPELLATIONIS, computetur in termino anni.

PRO huius quæſtionis explicatione aduerto, quòd appellanti conceditur annus, ad proſequēdam appellationē: ſi vero fuerit impeditus conceduntur duo anni, vt in c. perſonas de apellat. cum vulgatis iuribus: qui dici ſolent per doctores primum fatale, & ſecun-
1 dum fatale. A quo tempore inciperet currere primum fatale, erat de iure cōmuni olim cōtrouerſum. Sed hodie ex clementina, ſicut. de appella. in appellatione iudiciali currit à die quo interponitur appellatio, in extra iudiciali à die

Digitized by Google

die illati grauaminis, vt ibi latè doctores & Tiraq. in tra-
2 ctatu de ceſſante cauſa 1. part. nu. 82. Cũ igitur à die inter
poſitæ appellationis currat primũ fatale, vel primus an-
nus: quòd quæritur eſt, an dies illa cõputetur in termino
anni. Et partem affirmatiuã huius quæſtionis defendunt
glo. in l. galus verbo proximis ff. de liberis, & poſthu. Pa-
normita. & alii in c. ſuper eo el. 2. de appella. Alex. in l. 1.
ff. ſi quis cautionibus nu. 13. & multi alii doctores relati à
3 Tiraquello vbi ſupra nu. 20. Pro qua opinione facit, tem-
pus regulariter computari de momento ad momentum,
vt in l. 3. §. minorem ff. de minoribus.

4 Sed contraria ſentẽtia verior, & receptior eſt, videlicet
diem appellationis non computari in termino anni, quã
defendunt glo. in l. vbi lex ff. de regulis iuris. Bartol. in l. 1.
ff. ſi quis cautionibus, & ibi Iaſon. nu. 20. & Tiraquellus,
qui plures refert lib. 1. de retractu. §. 1. glo. 11. nu. 18. & nu.
22. Pro qua ſententia facit tex. in l. vbi. lex. ff. de regulis iu-
ris. Secundo facit tex. in l. eum qui. in fine principii. ff. de
5 verborũ obligationibus. Tertio facit, quia eſt benignior,
& æquior opinio, nam non eſt iuſtum, ob lapſum vnius
diei, excludatur aliquis à iure ſibi competente, vt in l. 1. ff.
de negotiis geſtis, & in l. 1. ff. de vſucapionibus cum aliis.

Conſequenter non obſtat argumentũ alterius opinio-
nis: nempè tempus regulariter cõputari de momento ad
6 momentum, vt in d. l. 3. §. minorem ff. de minoribus, quia
reſpondeo illud verum eſſe, poſt quam tẽpus incipit cur-
rere, non ante, ſed tempus anni non incipit currere à die
appellationis, cum in termino non computetur, quòd ma
ximè procedit in noſtro caſu, vbi terminus ad proſequen-
dam appellationem, non ab ipſa appellatione, ſed poſt ap
pellationẽ ſtatuitur, vt conſtat ex dicta clementinã ſicut,
vt docent relati à Tiraquello vbi ſupra. nu. 24.

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1 APpellatio á interlocutoria ſentẽtia, ſi nõ exprimatur grauamen, an ſit valida.

2 Apellatio generalis, & vaga in iure admittitur.

3 Videtur quod cauſam nõ ſit neceſſe exprimere in appellatione, ab interlocutoria.

4 Appellatio interpoſita in abſentia iudicis eſt valida.

5 Ab interlocutoria ſententia, non admĩttitur appellatio.

6 Cauſa, & grauamen exprimi debent, in appellatione ab interlocutoria ſententia.

7 Ratio cur in appellatione ab interlocutoria, exprimi debeat grauamen.

8 Iure antiquo canonico, non eſſe neceſſe in appellatione ab interlocutoria, grauamen exprimere, dicunt plures doctores, quorum opinio conuincitur.

9 In bibitio vt ſit canonica plura requirit.

10 Iterpretatio ad .l.2.ff. de appella.

11 In appellatione interlocutoria, grauamen debet exprimi, vt iudex à quo poſſit ſententiam mutare ſi velit.

12 Iudex à quo non poteſt reuocare ſententiam definitiuam.

13 A ſententia interlocutoria, quæ habet vim definitiue, & per quam finitur officium iudicis, ſi appelletur, non eſt neceſſe quod grauamen exprimatur.

14 Appellationi ſi reſiſtit ius commune, neceſſe eſt, vt in ea cauſa iuſta exprimatur, vt admitti poſſit.

15 Appellatio interponenda eſt, in præſentia iudicis.

16 Declaratio optima ad c. 1. de alienatione iudicii mutandi cauſa. & ad. c. ſuggeſtum de appella.

17 Proteſtatio incarcerati de proſequẽdo cauſam, operatur, vt quamuis aquieſcat ſententiæ, poſſit poſtea appellare.

18 Iure canonico admittitur appellatio ab interlocutoria, & ſecus eſſe iure ciuili, vt defendunt doctores.

19 Proponitur ratio aliquorum doctorum, cur iure canonico admittatur appellatio ab interlocutoria, & ſecus de iure ciuili.

20 Reiicitur ratio ſupra propoſita.

Vera

21 *Vera ratio quare ius ciuile non admittit appellationem a ſententia ab interlocutoria, & ius canonicum ſic.*

22 *Iure nouo canonico, ciuili & monicipali huius regni, non admittitur appellatio ab interlocutoria, niſi interlocutoria habeat vim definitiuæ.*

QVÆSTIO XXXVI.

AN APPELLATIO AB INTERLOCUTORIA ſententia, ſine ſpecialis grauaminis expræſſione, ſit valida.

1 IN præſenti quæſtione defendunt negatiuam partim (hoc eſt nō eſſe neceſſarium in appellatione ab interlocutoria, exprimere grauamen ſpeciale) argumenta quæ immediate ſequuntur.
2 Quorum primum eſt. Quod appellatio vaga, & generalis in iure admittitur, vt in.c. conſuluit verſ. ſi vero & in. c. bone de appellationibus. Sed in generali appellatione cauſa exprimi nō
3 poteſt: ergo neceſſaria non eſt grauaminis expræſſio. Secundo pro hac opinione facit tex. in.l. 2.ff. de appellationibus recipiendis, vbi in appellatione interlocutoria videtur innuere non requiri cauſam, nec grauamen exprimere.
4 Tertio facit, quod valet appellatio interpoſita in abſentia iudicis, vt in.c. 1. de alienatione iudicii mutandi cauſa facti. & in.c. ſuggeſtum iuncta glo. de appella. ergo grauaminis expręſio no requiritur, cum eo abſente fruſtra id fiat. Vltimo facit, quod à ſententia interlocutoria non admitti ſolet in iure appellatio. l. 1. §. quæſitum. l. ante ſententiam. ff. de appellatio. l. apertiſsimi. C. de iudiciis tex.

SVMMARIVM.

1 APpellatio à interlocutoria ſentẽtia, ſi nõ exprimatur grauamen, an ſit valida.

2 Apellatio generalis, & vaga in iure admittitur.

3 Videtur quod cauſam nõ ſit neceſſe exprimere in appellatione, ab interlocutoria.

4 Appellatio interpoſita in abſentia iudicis eſt valida.

5 Ab interlocutoria ſententia, non admĩttitur appellatio.

6 Cauſa, & grauamen exprimi debent, in appellatione ab interlocutoria ſententia.

7 Ratio cur in appellatione ab interlocutoria, exprimi debeat grauamen.

8 Iure antiquo canonico, non eſſe neceſſe in appellatione ab interlocutoria, grauamen exprimere, dicunt plures doctores, quorum opinio conuincitur.

9 In hibitio vt ſit canonica plura requirit.

10 Iterpretatio ad .l.2.ff. de appella.

11 In appellatione interlocutoria, grauamen debet exprimi, vt iudex à quo poſſit ſententiam mutare ſi velit.

12 Iudex à quo non poteſt reuocare ſententiam definitiuam.

13 A ſententia interlocutoria, quæ habet vim definitiue, & per quam finitur officium iudicis, ſi appelletur, non eſt neceſſe quod grauamen exprimatur.

14 Appellationi ſi reſiſtit ius commune, neceſſe eſt, vt in ea cauſa iuſta exprimatur, vt admitti poſſit.

15 Appellatio interponenda eſt, in præſentia iudicis.

16 Declaratio optima ad c. 1. de alienatione iudicii mutandi cauſa. & ad. c. ſuggeſtum de appella.

17 Proteſtatio in carcerati de proſequẽdo cauſam, operatur, vt quamuis aquieſcat ſententiæ, poſſit poſtea appellare.

18 Iure canonico admittitur appellatio ab interlocutoria, & ſecus eſſe iure ciuili, vt defendunt doctores.

19 Proponitur ratio aliquorum doctorum, cur iure canonico admittatur appellatio ab interlocutoria, & ſecus de iure ciuili.

20 Reiicitur ratio ſupra propoſita.

Vera

Digitized by Google

21 *Vera ratio quare ius ciuile non admittit appellationem a ſententia ab interlocutoria, & ius canonicum ſic.*

22 *Iure nouo canonico, ciuili & monicipali huius regni, non admittitur appellatio ab interlocutoria, niſi interlocutoria habeat vim definitiuæ.*

QVÆSTIO XXXVI.

AN APPELLATIO AB INTERLOcutoria ſententia, ſine ſpecialis grauaminis expræſione, ſit valida.

1 IN præſenti quæſtione defendunt negatiuam partim (hoc eſt nō eſſe neceſſarium in appellatione ab interlocutoria, exprimere grauamen ſpeciale) argumenta quæ immediate ſequuntur.
2 Quorum primum eſt. Quod appellatio vaga, & generalis in iure admittitur, vt in. c. conſuluit verſ. ſi vero & in. c. bone de appellationibus. Sed in generali appellatione cauſa exprimi nō
3 poteſt: ergo neceſſaria non eſt grauaminis expræſsio. Secundo pro hac opinione facit tex. in. l. 2. ff. de appellationibus recipiendis, vbi in appellatione interlocutoria videtur innuere non requiri cauſam, nec grauamen exprimere.
4 Tertio facit, quod valet appellatio interpoſita in abſentia iudicis, vt in. c. 1. de alienatione iudicii mutandi cauſa facti. & in. c. ſuggeſtum iuncta glo. de appella. ergo grauaminis expręſio no requiritur, cum eo abſente fruſtra id fiat. Vltimo facit, quod à ſententia interlocutoria non admitti ſolet in iure appellatio. l. 1. §. quæſitum. l. ante ſententiam. ff. de appellatio. l. apertiſsimi. C. de iudiciis

tex.

SVMMARIVM.

1 *APpellatio à interlocutoria ſentētia, ſi nō exprimatur grauamen, an ſit valida.*

2 *Apellatio generalis, & vaga in iure admittitur.*

3 *Videtur quod cauſam nō ſit neceſſe exprimere in appellatione, ab interlocutoria.*

4 *Appellatio interpoſita in abſentia iudicis eſt valida.*

5 *Ab interlocutoria ſententia, non admittitur appellatio.*

6 *Cauſa, & grauamen exprimi debent, in appellatione ab interlocutoria ſententia.*

7 *Ratio cur in appellatione ab interlocutoria, exprimi debeat grauamen.*

8 *Iure antiquo canonico, non eſſe neceſſe in appellatione ab interlocutoria, grauamen exprimere, dicunt plures doctores, quorum opinio conuincitur.*

9 *In bibitio vt ſit canonica plura requirit.*

10 *Iterpretatio ad .l. 2. ff. de appella.*

11 *In appellatione interlocutoria, grauamen debet exprimi, vt iudex à quo poſſit ſententiam mutare ſi velit.*

12 *Iudex à quo non poteſt reuocare ſententiam definitiuam.*

13 *A ſententia interlocutoria, quæ habet vim definitiue, & per quam finitur officium iudicis, ſi appelletur, non eſt neceſſe quod grauamen exprimatur.*

14 *Appellationi ſi reſiſtit ius commune, neceſſe eſt, vt in ea cauſa iuſta exprimatur, vt admitti poſſit.*

15 *Appellatio interponenda eſt, in præſentia iudicis.*

16 *Declaratio optima ad c. 1. de alienatione iudicii mutandi cauſa. & ad. c. ſuggeſtum de appella.*

17 *Proteſtatio in carcerati de proſequēdo cauſam, operatur, vt quamuis aquieſcat ſententiæ, poſſit poſtea appellare.*

18 *Iure canonico admittitur appellatio ab interlocutoria, & ſecus eſſe iure ciuili, vt defendunt doctores.*

19 *Proponitur ratio aliquorum doctorum, cur iure canonico admittatur appellatio ab interlocutoria, & ſecus de iure ciuili.*

20 *Reiicitur ratio ſupra propoſita.*

Vera

Digitized by Google

21 *Vera ratio quare ius ciuile non admittit appellationem a ſententia ab interlocutoria, & ius canonicum ſic.*

22 *Iure nouo canonico, ciuili & monicipali huius regni, non admittitur appellatio ab interlocutoria, niſi interlocutoria habeat vim definitiuæ.*

QVÆSTIO XXXVI.

AN APPELLATIO AB INTERLOcutoria ſententia, ſine ſpecialis grauaminis expræſione, ſit valida.

1 IN præſenti quæſtione defendunt negatiuam partim (hoc eſt nõ eſſe neceſſarium in appellatione ab interlocutoria, exprimere grauamen ſpeciale) argumenta quæ immediate ſequuntur.
2 Quorum primum eſt. Quod appellatio vaga, & generalis in iure admittitur, vt in.c. conſuluit verſ. ſi vero & in. c. bone de appellationibus. Sed in generali appellatione cauſa exprimi nõ
3 poteſt: ergo neceſſaria non eſt grauaminis expræſsio. Secundo pro hac opinione facit tex. in.l. 2.ff. de appellationibus recipiendis, vbi in appellatione interlocutoria videtur innuere non requiri cauſam, nec grauamen exprimere.
4 Tertio facit, quod valet appellatio interpoſita in abſentia iudicis, vt in.c. 1. de alienatione iudicii mutandi cauſa facti. & in.c. ſuggeſtum iuncta glo. de appella. ergo grauaminis exprȩſio no requiritur, cum eo abſente fruſtra id fiat. Vltimo facit, quod à ſententia interlocutoria non admitti ſolet in iure appellatio. l. 1. §. quæſitum. l. ante ſententiam. ff. de appellatio. l. apertiſsimi. C. de iudiciis

tex.

SVMMARIVM.

1 *APpellatio à interlocutoria ſentẽtia, ſi nõ exprimatur grauamen, an ſit valida.*

2 *Apellatio generalis, & vaga in iure admittitur.*

3 *Videtur quod cauſam nõ ſit neceſſe exprimere in appellatione, ab interlocutoria.*

4 *Appellatio interpoſita in abſentia iudicis eſt valida.*

5 *Ab interlocutoria ſententia, non admittitur appellatio.*

6 *Cauſa, & grauamen exprimi debent, in appellatione ab interlocutoria ſententia.*

7 *Ratio cur in appellatione ab interlocutoria, exprimi debeat grauamen.*

8 *Iure antiquo canonico, non eſſe neceſſe in appellatione ab interlocutoria, grauamen exprimere, dicunt plures doctores, quorum opinio conuincitur.*

9 *In bibitio vt ſit canonica plura requirit.*

10 *Iterpretatio ad .l.2.ff. de appella.*

11 *In appellatione interlocutoria, grauamen debet exprimi, vt iudex à quo poſſit ſententiam mutare ſi velit.*

12 *Iudex à quo non poteſt reuocare ſententiam definitiuam.*

13 *A ſententia interlocutoria, quæ habet vim definitiue, & per quam finitur officium iudicis, ſi appelletur, non eſt neceſſe quod grauamen exprimatur.*

14 *Appellationi ſi reſiſtit ius commune, neceſſe eſt, vt in ea cauſa iuſta exprimatur, vt admitti poſſit.*

15 *Appellatio interponenda eſt, in præſentia iudicis.*

16 *Declaratio optima ad c. 1. de alienatione iudicii mutandi cauſa. & ad. c. ſuggeſtum de appella.*

17 *Proteſtatio incarcerati de proſequẽdo cauſam, operatur, vt quamuis aquieſcat ſententiæ, poſſit poſtea appellare.*

18 *Iure canonico admittitur appellatio ab interlocutoria, & ſecus eſſe iure ciuili, vt defendunt doctores.*

19 *Proponitur ratio aliquorum doctorum, cur iure canonico admittatur appellatio ab interlocutoria, & ſecus de iure ciuili.*

20 *Reiicitur ratio ſupra propoſita.*

Vera

Digitized by Google

21 *Vera ratio quare ius ciuile non admittit appellationem a ſententia ab interlocutoria, & ius canonicum ſic.*

22 *Iure nouo canonico, ciuili & municipali huius regni, non admittitur appellatio ab interlocutoria, niſi interlocutoria habeat vim definitiuæ.*

QVÆSTIO XXXVI.

AN APPELLATIO AB INTERLOcutoria ſententia, ſine ſpecialis grauaminis expræſſione, ſit valida.

1 IN præſenti quæſtione defendunt negatiuam partim (hoc eſt nõ eſſe neceſſarium in appellatione ab interlocutoria, exprimere grauamen ſpeciale) argumenta quæ immediate ſequuntur.
2 Quorum primum eſt. Quod appellatio vaga, & generalis in iure admittitur, vt in.c. conſuluit verſ. ſi vero & in.c. bone de appellationibus. Sed in generali appellatione cauſa exprimi nõ
3 poteſt: ergo neceſſaria non eſt grauaminis expræſſio. Secundo pro hac opinione facit tex. in.l. 2.ff. de appellationibus recipiendis, vbi in appellatione interlocutoria videtur innuere non requiri cauſam, nec grauamen exprimere.
4 Tertio facit, quod valet appellatio interpoſita in abſentia iudicis, vt in.c. 1. de alienatione iudicii mutandi cauſa facti. & in.c. ſuggeſtum iuncta glo. de appella. ergo grauaminis expręſſio no requiritur, cum eo abſente fruſtra id fiat. Vltimo facit, quod à ſententia interlocutoria non admitti ſolet in iure appellatio. l. 1. §. quæſitum. l. ante ſententiam. ff. de appellatio. l. apertiſſimi. C. de iudiciis

tex.

21 *Vera ratio quare ius ciuile non admittit appellationem a ſententia ab interlocutoria, & ius canonicum ſic.*

22 *Iure nouo canonico, ciuili & monicipali huius regni, non admittitur appellatio ab interlocutoria, niſi interlocutoria habeat vim definitiuæ.*

QVÆSTIO XXXVI.

AN APPELLATIO AB INTERLOcutoria ſententia, ſine ſpecialis grauaminis expræſione, ſit valida.

1 IN præſenti quæſtione defendunt negatiuam partim (hoc eſt nõ eſſe neceſſarium in appellatione ab interlocutoria, exprimere grauamen ſpeciale) argumenta quæ immediate ſequuntur.
2 Quorum primum eſt. Quod appellatio vaga, & generalis in iure admittitur, vt in.c. conſuluit verſ. ſi vero & in.c. bone de appellationibus. Sed in generali appellatione cauſa exprimi nõ
3 poteſt: ergo neceſſaria non eſt grauaminis expræſſio. Secundo pro hac opinione facit tex. in.l. 2.ff. de appellationibus recipiendis, vbi in appellatione interlocutoria videtur innuere non requiri cauſam, nec grauamen exprimere.
4 Tertio facit, quod valet appellatio interpoſita in abſentia iudicis, vt in.c. 1. de alienatione iudicii mutandi cauſa facti. & in.c. ſuggeſtum iuncta glo. de appella. ergo grauaminis exprȩſio no requiritur, cum eo abſente fruſtra id fiat. Vltimo facit, quod à ſententia interlocutoria non admitti ſolet in iure appellatio. l. 1. §. quæſitum. l. ante ſententiam. ff. de appellatio. l. apertiſsimi. C. de iudiciis

tex.

tex.in foro addens titulo de appella. lib. 7. fororum huius regni Valentiæ: igitur ſi non admitti ſolet, non eſt cur cauſa exprimi debeat.

6 Sed his non obſtantibus argumentis, contraria ſententia verior, & receptior eſt. Quam defendunt Bartol. in l. eius, qui colu. 1. ff. de appella. Geminianus in c. cordi nobis. de appellationibus lib. 6. Panormi. & Decius in c. cũ Eccleſia de appella. Cardinalis & Alexan. in c. cum ſit romana. eodem titulo. Pro qua ſententia facit tex in l. eos qui C. de appellatio. & in c. ei qui. §. fin. 2. quæſt. 6. & tex. in c. cum ſit romana. c. ſuper eo. c. 1. & 2. c. directè. c. cum cauſam in fine. c. cum ſpeciali §. porro. c. vt debitus de appellationibus. c. ex parte de teſtibus, clementina. appellãti. de appella. c. 1. eodem titulo lib. ſexto. Et ratio huius

7 ſententiæ eſt, quia iudici à quo eſt honor tribuendus, & ab eo auferri non poteſt proceſſus, per appellationem interlocutoriam, niſi cum expræſsione iuſtę cauſę, & grauaminis illati. Quam rationem adducunt Decius nu 1. Præpoſitus 2. & Frãcus. 6. in c. vt debitus de appellationibus. Ex qua ratione ab illis infertur appellandum eſſe à ſentẽtia, cum maxima reuerentia iudicis, & ſine iniuria illius. vt in l. illud ff. de appellatio. l. iudici. ff. de iniuriis glo. in l. & in maioribus. C. de appella. Sed ſi pars cum iniuria, & conuitio iudicis interponat appellationẽ, puniẽda eſt pœna extraordinaria arbitrio iudicis, cum non inueniatur in iure pœna certa impoſita, vt docet Bartol. in. d. l. illud. Et punitio poteſt fieri à iudice à quo, vt ibidem docent Angelus, & Imola ſiquidem iniuria eſt notoria, vtpote facta in iudicio, vt probatur in. c. romana de pœnis lib. 6. Et non ſolum pars tenetur ſaluare honorem iudici à quo, ſed etiam iudex adquem in improbatione ſententiæ, quia tenetur dicere quod reformat ſententiam ex nouis allega

tionibus & probationibus, vt innuitur in. c. cùm Iohannes ad finem, de fide inſtrumentorum.

8 Non obſtant argumenta, pro prima opinione propoſita, non primum, quia reſpōdeo, quòd illis iuribus attentis nō erat neceſſaria expręſsio grauaminis iure canonico, ſed poſtea nouo eodem iure fuit introductum, quòd requiratur iuſta cauſa, vt docent cōmuniter doctores in. d. c. vt debitus de appella. & ante eos tenuit glo. in. d. c. ſuper eo. Sed hæc interpretatio reiicitur, quia non eſt concedēda iurium correctio, per tex. in. c. cū cauſam de appella. Quare verius eſt, quòd in dictis iuribus appellatio fuit generalis ſolum reſpectu vnius cauſæ, & admittebatur quia ſufficiebat ante tēpus clemētinę appellanti. exprimere ex multis grauaminibus vnū, appoſita clauſula generali. Pro quo facit, quod iure communi reuocabātur attētata, poſt appellationē ab interlocutoria, vt in. c. ſignificāti cū duobus ſequentibus & in. c. exhibita de iudiciis & in. c. dilecti in fine de exceptionibus. & in. c. 1. de appella. ibi in irritū reuocetis. Sed ad reuocanda huiuſmodi attētata requirebatur expręſsio & verificatio iuſtę cauſæ, vt in. c. ſignificauit & in c. Rodulfus de reſcriptis & in. c. ex parte de teſtib⁹ docet glo. verbo ante diffinitiuā in. c. nō ſolū de appella. li. 6. Neq; obſtat tex. in. c. ſuper quęſtionē. §. fin. de oficio delegati: vbi attētata poſt appellationē ab interlocutoria ſtatim ſunt nulla, abſq; aliqua expręſsione iuſtæ cauſæ. Quia reſpondeo, quòd quantum ad ipſam legem, attentata ſtatim ſunt nulla, quia lex ſemper eſt certa, vt in. l. ſi pater. ff. de ſolutionibus: & ita procedit tex. in. d. §. fin. Sed quo ad partes, expectanda eſt cauſæ cognitio, & ab ea pendent an ſint nulla attentata, & ea quæ innouantur per iudicem à quo. Sed ſi huiuſmodi attentata innouantur poſt inhibitionem canonicā, debent reuocari ſtatim, vt docet Couar.

Digitized by Google

in practicis quæſt. c. 24. num. 3. qui plures refert. Et ad hoc vt inhibitio dicatur canonica plura concurrere de-
9 bent, primò quòd in appellatione cauſa ſit expreſſa. c. romana. §. cùm autem de appella. clementina appellanti. eodē titulo. Item requiritur quòd cauſa ſit deuoluta per appellationem ad ſuperiorem, vt in.d. c. Romana. §. ſi vero, notat Felinus in.c. dilectus el. 2. colu. penultima de reſcriptis. Ferretus conſ. 253. Rurſus requiritur, quod iudex ad quem incipiat cognoſcere de veritate cauſæ, vt in. d. c. Romana. §. quod ſi obiiciatur, vbi notant Doctores & Felinus, vbi ſupra. Vltimo requiritur, quòd fiat præcedente citatione & cauſæ cognitione, vt in. d. §. ſi vero docent Beroius conſ. 20. num. 18. lib. 1. Maranta actu. 2. de appellationibus num. 195. & Couar. vbi ſupra. Ex quibus infertur, quòd licèt ad decernendam inhibitoriam canonicam in totum debeant concurrere requeſita ſupradicta tamen communi & generali ſtilo receptum eſt, quòd iudex ad quem, ſuſpendat ad tempus iuriſdictionem inferioris, etiam ante quam incipiat cognoſcere de veritate cauſæ: tamen quia hæc ſuſpenſio non eſt canonica inhibitio, non reuocabuntur attētata poſt illam ſuſpenſionē, quamuis iudex ſuperior poſsit procedere per cenſuras iure canonico, vel alia iuris remedia, contra iudicem inferiorem innouantem.

10 Neque obſtat. 2. argu. de. d. l. 2. ff. de appellationibus recipiendis. quia loquitur de appellatione interlocutoria habente vim difinitiue, vel quæ continet grauamen irreparabile, tunc enim non eſt neceſſe, vt cauſa exprimatur. Ad quòd facit tex. iuncta glo. verbo cauſam. in. c. quòd conſultationem de re iudicata glo. verbo in aliis in. c. fin. de electione. lib. ſexto. Docet Baldus in. l. minoribus nu. 5. ff. de his quibus vt indignis. & eſt cōmunis opinio teſte

Decio

Decio in. c. peruenit &. 2. num. 6. de appellatio. Imola & Francus num. 25. in. c. vt debitus de appella. Rebuffus in. l. quòd iuſsit in præfatione nu. 75. Additionator Bartoli in. l. eius qui de appellationibus recipien. Socinus regula. 38. Dueñas. 47. Sed noſtra quæſtio loquitur de appellatione mere inter locutoria, in qua requiritur expreſſio iuſtæ cauſæ. Neque obſtat tex. in. l. ait prætor. §. permittitur ibi *niſi aduerſus iniuriam* vbi Bartol. num. 3. ff. de minoribus, quia ſolum probat poſſe appellare à grauamine, & nihil dicit de expræſsione iuſtæ cauſæ. Sed obſtare etiam videtur ratio tex. in. d. c. vt debitus de appella. ibi *vt debitus honor deferatur iudicibus, &c.* quæ militat etiam in appellatione à definitiua & interlocutoria, quæ habet
11 vim definitiuę, quæ continet grauamen irreparabile. Cui difficultati reſpõdetur, in appellatione a mera interlocutoria requiri exprẹſsionẽ iuſtæ cauſæ, vt iudex à quo poſſit ſi velit motus illa iuſta cauſa, vel grauaminis exprẹſsione, ſententiam ſuã reuocare; quod facere poteſt ex. l. quòd iuſsit. ff. de re iudicata. & ex. c. cùm ceſſante de appella. c. ſi iudice. eodem titulo lib. 6. Et in hoc tribuitur honor iudici à quo, vt vult tex. in. d. c. vt debitus de appella. Cæte-
12 rum hæc ratio non militat in appellatione à definitiua ſententia: quia definitiua ſententia reuocari nõ poteſt per iudicem à quo, poſtquam ſemel eſt functus officio ſuo; vt in. l. poſtea quam. ff. de re iudicata. c. litteris de officio legati. Bartol. in. l. quòd iuſsit num. 9. Iaſon. 15. Ripa. 10. & ibi Felinus in. c. qualiter & quando el. 1. num. 6. de accuſationibus. & explicaui ſupra in quæſt. 26. Et ita mirũ nõ eſt, ſi in hac appellatione non requiratur cauſæ vel grauaminis exprẹſsio, vt docet Panormita. num. 9. in. c. peruenit el. 2. de appellatio. Barbatia in rubrica de re iudicata, in clementinis, num. 13. Rebuffus in. d. l. quòd præſsit.

in

in præfatione num. 76. Sed hæc ratio concludit, quo ad appellationem à diffinitiua, non tamen videtur concludere quo ad appellationem ab interlocutoria, habẽte vim definitiuę, vel quæ continet grauamen irreparabile, per appellationem à diffinitiua. Quia licèt gloſ. in. d. c. fin. verbo innane eſt, de electione lib. 6. dicat interlocutorias nõ poſſe reuocari per iudicem qui eas tulit, & eam ſequantur doctores ibi & Iaſon in. l. quòd iuſsit num. 10. & ibi Ripa num. 28. & Rebuffus. 1. notabili num. 102. Decius in. d. c. cùm ceſſante num. 12. Maranta. 6. parte actu. 2. de appella. num. 32. tamen verius eſt, poſſe reuocari per iudicẽ à quo, vt docent doctores infra referendi. Et ſic ad hoc vt
13 in appellatione interponenda, à ſententia interlocutoria habente vim definitiuæ, non requiratur expræſsio grauaminis, neceſſe eſt, vt ſit talis, per quam finiatur officiũ iudicis, vt reſoluit Alex. in. l. quod iuſsit. ff. de re iudicata colu. 5. & ibi Rebuffus num. 73. 1. notabili Maranta. 6. parte actu. 2. de appella. num. 46. quia talis interlocutoria ſententia non poteſt reuocari per iudicẽ à quo ex tex. in. c. ſignificantibus de officio delegati iunctis quæ tradũt Bartol. nu. 20. Alex. 27. Ripa. 16. in. d. l. quod iuſsit Romanus ſingulari. 130. Quæ ſententia procedit, & eſt vera, quamuis à tali interlocutoria fuerit interpoſita appellatio, vt docet Alex. num. 29. Ripa. 18. in. d. l. quod iuſsit. Quamuis contrariũ defendat gloſ. fin. recepta in authẽ. habita. C. ne filius pro patre Francus in. c. ex ratione nu. 18. de appella. Decius in. d. c. cùm ceſſante nu. 14. Felinus in. c. qualiter & quando el. 1. num. 10. de cauſa poſſeſsionis & proprietatis. Rebuffus in. d. l. quod iuſsit. 1. notabili num. 105. Ferretus conſ. 201. num. 8. quorum fundamenta non obſtant. Et non obſtat primum, de. c. ſi à iudice. de appella. lib. 6. vbi per iudicem à quo poſſe reuoca-

uoca-

Digitized by Google

uocari interlocutoriam (pendente appellatione) conſtat. Quia intelligitur de interlocutoria quæ non extinguit officium iudicis. Secundo non obſtat quòd per appellationem quæ extinguit officium iudicis, manet ſuſpẽſus effectus ſententiæ interlocutoriæ. Quia reſpondeo, quòd per appellationem à difinitiua manet etiam ſuſpẽſus effectus eiuſdem ſententiæ, & tamen non inde ſequitur, poſſe iudicem à quo reuocare diffinitiuam pendente appellatione. Cæterum ſi per interlocutoriam non finiretur officiũ iudicis, eſſet neceſſaria expręſsio cauſæ, quia talis interlocutoria quamuis habeat vim definitiuæ, poteſt reuocari per iudicem qui eã tulit. glo. 1. in fine in. l. 1. C. ſententiã reſcindi non poſſe. Bartol. nu. 4. & Iaſon nu. 23. in. d. l. quòd iuſsit contra gloſam ibi. Et ſimiliter debet exprimi iuſta cauſa,
14 quando appellationi reſiſtit ius commune, licèt interponatur à ſententia definitiua; vt in appellatione quæ interponitur à conuicto & confeſſo, vel à confeſſo tantum, quia non admittitur iure communi ad appellandum, vt in. l. 2. C. quorum appellationes, vbi notant Doctores; Couarruuias in practicis quæſtionibus. c. 23. nu. 5. Iulius Clarus lib. 5. ſententiarum. §. fin. quæſtione. 94. quod hoc caſu debet exprimi cauſa tenuit glo. in. c. Romana §. ſin autem verbo & æquo & verbo mandetur de appella. in. 6. Et ſecuntur ibi Doctores Decius in. c. ad noſtram n. 3. eodem titulo. Maranta. 6. parte actu. 2. de appella. n. 143. Couarru. in practicis quæſtionibus. c. 15. n. 1. Et eſt ratio, quia cum cauſa quę exprimitur in tali appellatione ſit fundamẽtum appellationis oportet quòd de ea cõſtet, ex regula legis. 2. §. ait prætor ff. nequit in publico flumine. Et inde infertur declaratio ad tex. in. d. c. ad noſtrã. vt ſi appelletur à correctione fraterna propter exceſſum in corrigendo, debet exprimi cauſa. Et ſimiliter ſi appelletur

ab executione quæ excedit modum in exequendo, vel à
iudice dato, cùm clauſula appellatione remota, etiam ex-
primi debet cauſa.
15 Non obſtat. 3. argu. quia animaduertendum eſt, appel
lationem eſſe interponendam in præſentiá iudicis, ſi eius
copia haberi poteſt, vt in. l. 1. §. ſi quis. ff. quando appel-
landum ſit. & in. d. c. vt debitus. & in. c. fin. de appella.
& in. c. exceptio. eodem titulo lib. 6. Docent Innocen-
tius Imola & Philippus Francus in. d. c. fin. qui dicunt
communem, & Decius in. c. ſuggeſtum de appella. Sed ſi
copia iudicis haberi non poteſt, grauatus appellare in
eius abſentia coram honeſtis viris poteſt, vt vltra Do-
ctores vbiſupra reſoluit Lapus allegatione. 35. gloſ. in
clementina. 1. verbo maiori de appellationibus Bal-
dus in. l. apertiſsimi col. 1. C. de iudiciis Maranta. 6.
parte primi thomi in prohemio numero. 53. per tex. in
16 dicta leg. 1. §. ad eundi. Neque obſtant iura in argumen-
to adducta: quia procedunt quando appellatio facta in
abſentia iudicis, fuit poſtea ratificata in eius præſentia,
quo caſu valet, licet interponatur in abſentia, docet De-
cius num. 4. in cap. ſuggeſtum. Sed ſi poſtea non ratifi-
cetur in præſentia iudicis, non tueri appellantem, do-
cent dominicus, & Francus, in dicto cap. appellatio de
appellationibus lib. ſexto. Idem Francus in cap. final.
colu. penultima de appellatio. Butrius in dicto cap. ſug-
17 geſtum. Ex his infero, quod ſi reus eſt incarceratus, &
non audeat appellare, ne retineatur in carceribus, pote-
rit ante ſententiam facere proteſtationem, de proſequen
do cauſam ſuam, coram ſuperiore, non obſtāte quod ver-
baliter poſtea adquieſcat ſententiæ, contra eum latæ. Et
ſic hæc proteſtatio, quæ habet vim appellationis, ex hac
iuſta cauſa, poteſt fieri in abſentia iudicis, vt probatur in

dicto

dicto c. ſin. de appellat. & in l. 2. C. de his qui per metum iudicis non appella. tenet Bartol. in l. de pupillo. §. ſi quis ipſi nu. 5. ff. de noui operis nunciatione Felinus in c. gratum nu. 9. de officio delegati. & hæc ſententia eſt vera, quamuis glo. fin. in. c. paſtoralis. §. præterea de officio ordinarii exiſtimet iura illa continere conſilium, & Decius in d. c. fin. nu. 4. & conſ. 356. & in l. omnibus cauſis nu. 12. ff. de receptis iudic. dicat non eſſe neceſſariam illam proteſtationem, ſequitur Cagno. num. 22. in. d. l. in omnibus. Et quamuis Panormi. in c. de priore. nu. 3. de appella. dicat conſenſum ſententiæ per iudicare parti, licet æquum ſit, quod ſubueniatur eidem probato metu: neque eſſe neceſſariam proteſtationem. Sequitur Couarru. 2. parte de ſponſalibus cap. 3. §. 5. num. 12. Sed reiiciuntur hæ opiniones, quia dicta iura præſcribunt modum certum, nempe vt proteſtetur, & geſta contra legem præſcribentem modum procedēdi ſunt nulla, vt ex tex. in c. cum dilecta de præſcriptionibus vbi Abbas. nu. 12. & in c. fin. de reſtitutione ſpoliatorū: ergo præciſſe eſt neceſſaria proteſtatio, nam aliâs actus eſſet nullus, docet glo. 1. in c. fin. de appellationibus. glo. verbo propoſita in c. cupientes. §. quod ſi per viginti de electione lib. 6. Baldus in l. properandum. §. ſin autem colun. 2. C. de iudiciis Felinus num. 2. Pariſius colun. 3. in cap. extranſmiſſa de præſcriptionibus. Alexan. conſ. 163. volu. 2. colu. penul. & eſt ſententia in praxi ſequrior, vt docet Iaſon. in d. §. ſi quis ipſi num. 2. dicit commune Gomeſius in regula de annali poſſeſsione quæſtione 75. Bellameda. num. 11. in cap. 1. de his qui ui. Tam etſi verum ſit, quod ſi reus eſſet carceratus, vt conſentiret ſententiæ, quamuis nullam faceret proteſtationem, poteſt reuocari conſenſum illum per actionem quod metus cauſa, ex l. qui in car-

cere.ff. de eo quòd metus cauſa tenet Couarru. 1. parte deſponſalibus. c. 3. nu. 5. facit textus in clementina. 2. §. ſane iuncta glo. verbo modo ſupradicto de pœnis. Neque obſtat quòd conſentiendo ſententiæ videtur reus recedere à ſua proteſtatione, quia facit actum contrarium, argu. tex. in. c. gratum de officio delegati ad finem, & in. c. cùm veniſſent de teſtibus. & in. c. ſolicitudinem. de appellatio. Felinus in. d. c. gratum num. 9. & 10. quia reſpondeo, quòd durante cauſa metus & cauſa proteſtationis, non periudicatur per actum contrarium, conſenſus, vt in. d. c. fin. de appellatio. & in. d. l. 2. C. de his qui per metum iudicis & in. d. c. 1. de his qui vi.

18 Neque obſtat vltimum argu. quòd in iure non admittatur ab interlocutoria ſententia appellatio. Quia reſpõdeo iure canonico falſum eſſe, iure autem ciuile regulariter exceptis multis caſibus, non admittitur appellatio ab interlocutoria, ex ſupra dictis iuribus, & ex. l. ante ſententiæ tempus. C. quorum appella. non recipiantur & in l. apertiſsimi. C. de iudiciis. docẽt cõmuniter Doctores in

19 d. c. vt debitus vt ſupra diximus. Rationemque differẽtiæ aſsignant, videlicèt iure ciuile non poſſe appellari ab interlocutoria regulariter, quia inſtãtia iure ciuili finitur triennio, vt in. l. properandũ in principio. C. de iudiciis & facile poſſet finiri ſi appellaretur ab interlocutoria. Iure vero canonico inſtantia eſt perpetua, vt in. c. venerabilis de iudiciis. & in. c. cum olim el. 2. verſ. iudices autem. de priuilegiis. & ideo nullum datur inconueniens ex eo quod appelletur ab interlocutoria, quam rationem etiam aſsignat Baldus in. l. 2. num. 4. C. de Epiſcopali audientia & eam ſecuntur Iohannes Andręas Abbas Panor. & Præpoſitus num. 6. Beroius. 5. in d. c. ſuper eo. el. 2. Hoſtienſis. Henricus, & Beroius. 13. in. d. c. venerabilis Iaſon

in

in. d. l. properandum circa finem Rebuffus. 1. thom. ad conſtitutiones regias. tractatu de ſententiis exequendis. articulo. 10. glo. 1. numero. 1. idem in. l. quòd iuſsit
20 ff. de re iudicata. notabili. 2. numero. 222. Sed reiicitur hæc ratio, quia tam iure ciuili quam canonico, poteſt iudex ad quem retinere cauſam principalem, quando appellatur ab interlocutoria, ſi appellatio fuerit iuſtificata, vt docet communis in. d. c. vt debitus, teſte Decio ibidem nu. 22. Bart. in. l. 3. nu. fin. ff. de appellationibus recipiẽdis Maranta in ſpeculo aduocatorum. 4. parte diſtinc. 6. iudiciorum n. 17. Coſmas Buniel in pragmatica ſanctione ga licana titulo de cauſis. §. & ne vero interponitur, per tex. in. l. ſi quis prouocatione. C. de appella. c. 1. & c. Romana. §. fin. eodẽ titulo lib. 6. Et ſic ceſſat timor ille, quòd inſtãtia peribit, & improbatur etiã dicta communis, quia licèt exiſtimet iure canonico attẽto, eſſe perpetuã inſtantiam, vt reſoluit Corneus conſ. 211. Bernal. Diaz in regula 338. Couar. in. c. quãuis pactum. 2. parte. §. 1. n. 4. tamen verius eſt, iure etiã canonico inſtantiam etiã perire per trienniũ, vt docent Fulgotius & Iaſon col. fin. in. d. l. properãdum in principio Romanus conſil. 220. Couarru. vbi ſupra. Et non obſtat tex. in. d. c. venerabilis, quia ſpeciali ratione non finiebatur ibi inſtantia per triennium, quia aduerſarius per ſufugia & cauilationes deferebat negotium vt laberetur inſtantia. Neque obſtat textus in. cap. cùm olim. el. 2. de priuilegiis, quia in caſu illius tex. quamuis cauſa durabit per quadriennium, fuit in prima &. 2.
21 inſtantia, vt ex illo tex. cõſtat. Quare verior ratio eſt, ideo ius ciuile prohibuiſſe appellationẽ ab interlocutoria, ne res publica litibus turbaretur, ius verò canonicũ eam ad mittit, quia conſiderat grauamẽ illatũ parti & peccatum ex parte iudicis, vt docent Cardinalis & Prępoſitus in. d. c.

ſuper eo el 2. hodie vero iure regio Valentino ſtatur diſpoſitioni iuris ciuilis, vt non admittatur appellatio ab interlocutoria, per tex. in foro addens de appellatio. lib. 7.
22 fororum. Quòd etiam nouiſsimo iure in curia Romana ſeruatur, ex regula cancelariæ de non appellãdo ante diffinitiuam ſententiam, approbata à conſilio Tridentino ſeſſ. 24. de reformatione. c. 20. Sed ſi interlocutoria habeat vim diffinitiuæ poterit grauatus ab ea appellari. l. intra vtile vbi glo. 1. ad finem. ff. de minoribus. & ibi Bartolus & communis & in. l. ab executione. C. quorum appellationes gloſ. in pragmatica ſanctionum titulo de friuolis appellationibus. Similiter poteſt grauatus appellare ab interlocutoria, quæ continet grauamen irreparabile, tex. in. l. 2. & ibi Bartol. & omnes. ff. de appellationibus recipiendis & in. c. non ſolent. §. ante ſententiam 2. quæſt. 6. & in dicto decreto cõcilii Trid. Et dicitur grauamen irreparabile quando grauatus (etiã ſi ſentẽtia obtineret vim definitiuę) remaneret lęſus, vt docẽt Bartol. in. l. 2. num. 5. C. de Epiſcopali audientia cuius exemplum eſſe poſſunt excommunicatio, captura, & tortura, vt docent Doctores vbi ſupra, nam ab iniuſta captura eſt iuſtum appellare, gloſ. in clementina. 1. §. 1. verbo ipſo iure de hæreticis, quia affert grauamẽ irreparabile & poterit interponi etiam lapſis decem diebus, quia grauamẽ eſt continuum & ſucceſsiuum Bal. vbi ſupra nu. 7. Alex. in. l. cum qui. §. in popillaribus num. 11. de iure iurando, quòd optime declarat Maranta in ſpeculo aduocatorum. 6. parte actu. 2. nu. 205. Et à ſententia turturæ admittitur etiam appellatio, vt in. l. 2. ff. de appella. & ibi Doctores. In his & aliis caſibus videndis per Doctores ſupra citatos, neque ius ciuile & canonicum neque municipale huius regni, excludit appellatiõe ab interlocutoria.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Iudex qui non detulit appellationi an poſsit appellanti terminum appellationis reſtringere.*

2 *Iudex qui non detulit appellationi, non poteſt reſtringere terminũ appellationis.*

3 *Satisfit fundamentis primæ opinionis.*

4 *Intellectus ad. c. 1. de appellationibus lib. 6.*

QVÆSTIO XXXVII.

AN IVDEX QVI NON DETVLIT appellationi, poſsit terminum reſtringere appellanti, ad proſequendam appellationem.

1 HVIVS quæſtionis affirmatiuam partem, videlicèt, poſſe iudicem qui non detulit appellationi terminum reſtringere, defendunt Sſpeculator titulo de appellationibus. §. qualiter num. 28. Panormita. nu. 8. Imola. 14. in. c. fin. de accuſationibus Iohannes Andreas & Dominicus in. c. 1. de appella. lib. 6. Felinus nu. 1. & Francus. 10. in. c. perſonas. de appellatio. Pro qua ſentẽtia primò facit, nam ſi iudex qui detulit appellationi poteſt hoc facere multo fortius poterit qui non abdicauit à ſe iuriſdictionem. Secundo facit tex. in. c. 1. de appella. lib. 6. verſ. & cùm appellatio non ſit admiſſa. iuncto verſ. ſequẽti ibi *proſecutionis indulto*. Tertio facit tex. in. c. oblatæ verſ. nec delatum appellationi fuiſſe. iunctis verbis im

mediate ſequẽtib⁹, de appel. vbi probari videtur, quòd iudex qui appellationi nõ detulit, potuit terminũ breuiare.

2 Sed his non obſtantibus, contrariam ſententiã (nempe, non poſſe iudicem qui appellationi non detulit, reſtringere terminum appellanti.) defendunt Imola & Innocẽtius in. c. fin. num. 1. de accuſationibus ſecuntur rota antigua deciſ. 16. de appella. Præpoſitus in. c. perſonas nu. fin. de appella. & ita practicari in omnibus curiis teſtatur Romanus ſingulari. 165. Decius num. 6. Veroius. 17. in. c. cum ſit Romana de appella. Et tenendo hanc ſententiam non obſtant fundamenta contrariæ opinionis, non primum, quia vt ſupra in quæſtione. 33. reſolutum fuit, ideò iudex qui detulit appellationi poteſt abreuiare & reſtringere terminum, ad proſequendam appellationem, quia poteſt ea facere quæ expectant ad faciliorem exitum cauſæ appellationis, quòd ſecùs eſt in eo iudice qui appellationi non detulit, qui non poteſt terminum præfingere ad proſequendam appellationem à ſe non admiſſam, argumento textus in regula ex eo. de regulis iuris. lib. 6. &. c. cùm olim de cenſibus. Neque

4 ſecundo obſtat, textus in dicto cap. 1. de appellationibus libro ſexto quia verba illa *temporis proſecutionis indulto* referuntur ad illa verba, *vel ſi appellationi forſam ex ſuperioris reuerentia ſit delatum*, & ſic in illo textu reſtrictio termini ſit eo caſu, quo eſt appellationi delatum, & ita interpretandus eſt tex. in d. c. oblatæ. vt inquit Beroius in. c. cùm ſit Romana numero. 18. de appellationibus.

SVMMARIVM.

1 *IMpeditus biennio ad proſequendam appellationem, an concedatur triennium.*

2 *Impedito per biennium non conceditur triennium, ſed reſtituitur ad*

ad tempus impedimenti.
3 *Tantum præſtat reſtitutio, quantum abſtulit læſio.*
4 *Exponitur tex. in authen. de his qui ingrediuntur ad appellandum.*
5 *Tranſacto biennio manet firma ſententia.*
6 *Minor vel Eccleſia ſi læduntur in tempore, ſolum reſtituuntur ad tempus læſionis.*
7 *Satisfit fundamentis ſuperioris opinionis.*

QVÆSTIO XXXVIII.

AN IMPEDITO PER BIENNIVM ad proſequendam appellationem, concedatur triennium.

1 PARTEM affirmatiuam defendunt glo.in.c.cū ſit Romana. & glo.in.c. ex ratione.de appellationibus.Bal.in.l. 2. in principio. C. de temporibus de appellationum.Decius num.12.Francus 45.in.d.c.ex ratione.Pro qua opinione facit tex. in. d. c. ex ratione.ibi *nolumus per iudicium generari* & tex. in authen. ſponſalicia largitas §. hoc quoque. verſ. *nullum penitus inferatur per iudicium*, ex quibus probari videtur dari triennium, cui fuerit impeditus per biennium.

2 Sed contrariam ſententiā (videlicet, impedito per biēnium, non concedi trienniū; ſed reſtitui ad tēpus impedimēti,) defendūt Bart. Salicetus & glo. in authē. de his qui ingrediūtur ad appellandū. §. 1. verbo. iuuaret Panor. in d. c. ex ratione. 5. & 9. Decius. 12. Præpoſitus. 31. & 53. Beroius in. c. cum ſit Romana de appella. num. 46. Afflictis

deciſ. Neapolitan. 175. Pro qua ſentẽtia facit primò tex. in. d. c. ex ratione, quatenus ibi non ſit mentio de trien-
3 nio. Secundo facit, nam tantum præſtat reſtitutio quantum abſtulit læſio, vt probatur in. l. quòd. ſi minor. §. reſtitutio. ff. de minoribus & in. l. fin. ff. eodem titulo. l. qui proprio. §. item quæritur. ff. de procuratoribus cùm ibi notatis. l. ſed etſi per prætorem. §. ſi feriæ. ff. ex quibus cauſis maiores: & ſic per reſtitutionem conſequitur impeditus, tantum tempus, quantum durabit impedimẽtum. Tertio facit tex. in authen. de his qui ingrediuntur
4 ad appellandum. §. 1. vbi probatur, quòd quando appellans fuit impeditus in ſecundo anno, ſucurritur ei per aliã legem; quaſi dicat per reſtitutionem ex dicta clauſula generali, de qua in. d. l. 1. ff. ex quibus cauſis maiores in in-
5 tegrum. Quarto facit nam tranſacto biennio manet firma ſententia ex tex. in. c. cùm ſit Romana de appella. & ex. l. fin. §. illud. & in authentica ei cui. C. de temporibus appellatio. & in authen. de his qui ingrediuntur ad appellandum. §. fin. quia à iure non conceditur trienniũ.
6 Quinto facit, quia Eccleſia vel minor læſus in tempore, ſolum reſtituitur ad tempus læſionis: vt probatur in clemẽtina. 1. in fine de in integrũ reſtitutione. ergo, &c. Et hæc ſententia eſt verior, & receptior. Et ita non obſtant iura
7 pro prima opinione propoſita, quia loquuntur de præiuditio iuſtitiæ ipſius cauſæ principalis. Non enim ex illis colligitur impedito per biennium concedi trienniũ quòd ex. d. c. ex ratione ibi *nolumus quod iuſtitiæ veſtræ, &c.* facile deprehenditur.

SVMMARIVM.

1 *Fatalia conſenſu partium prorogari non poſſe, defendunt plures Doctores.*

Fata-

Digitized by Google

2 *Fatalia conſenſu partium prorogari non poſſe, innuere videtur. l. nemo. C. de temporibus appellationum.*

3 *Exponitur tex. in. c. oblatæ de appellationibus.*

4 *Inſtantia appellationis reſpicit fauorem publicum & priuatum.*

5 *Inſtantia prima non prorogatur.*

6 *Partium conſenſu fatalia prorogari poſſunt.*

7 *Terminus datus delegato ad cauſam finiendam conſenſu partium prorogatur.*

8 *Prorogari poteſt tempus ſexaginta dierum, quod datur ad rediben-dam rem morboſam.*

9 *Appellanti non currit tempus, ſi proſecutio appellationis conſenſu partium deſertur.*

10 *Appellationi renuntiari poteſt per pactum.*

11 *Intellectus ad. l. nemo. C. de temporibus appella.*

12 *Reſtaurari poſſunt fatalia iure regio.*

13 *Intellectus ad. c. oblatæ de appella.*

14 *Publicę vtilitati contrarium non eſt, fatalia prorogare ex partium conſenſu.*

15 *Prima inſtantia non prorogatur, ad eo quod per compromiſſum non ſuſpendatur.*

16 *Ratio quare inſtantia appellationis, partium conſenſu prorogatur.*

QVÆSTIO XXXIX.

AN FATALIA CONSENSV PARtium, prorogari poſsint.

1 CVIVS quæſtionis partem negatiuam, defendunt Bartol. in authen. ſi tamen. C. de temporibus appella. & in. l. properandum C. de iudiciis Ludouicus Romanus in. l. 2. ff. de re iudicata. & in conſ. 174. in fine Iohãnes Andræas

Andreas in additionibus ad ſpeculatorem, titulo de appella. §. nunc breuiter. verſ. licèt autem. Panormita. in c. ex ratione colu. 3. Alex. & Cardinalis in. d. c. ex ratio-
2 ne de appella. col. 15. Pro qua opinione primò facit tex. in. l. nemo. C. de temporibus appella. vbi innui videtur etiam partium conſenſu tranſactis fatalibus, appellatio-
3 nem proſequi non poſſe. Secundo facit tex. in. c. oblatæ de appella. ibi *ſed ne valeat prorogari*. Ex quo deduxerunt Doctores fatalia prorogari non poſſe conſenſu partium,
4 neque conſenſu iudicis. Tertio facit, quòd appellationis inſtantia, non ſolum reſpicit fauorem priuatum, ſed etiã publicum, ne lites ſint immortales. l. 2. C. de temporibus appellationum: ſed fauori publico nemo renuntiare poteſt. c. ſi diligenti de foro compe. l. ſi quis in conſcribendo. C. de pactis: ergo partium conſenſu fatalia proroga-
5 ri non poſſunt. Quarto facit, nam inſtantia primæ cauſæ, conſenſu partium non poteſt prorogari. l. properandum C. de iudiciis: ergo neque ſecunda appellationis inſtantia, poterit partium conſenſu prorogari.

6 Sed contraria ſententia longè verior, & receptior eſt, videlicèt conſenſu partium fatalia prorogari poſſe, quam defendunt Baldus in. l. fin. §. fin. colu. 1. C. de temporibus appella. Iohannes Andræas in additionibus ad ſpeculatorem. §. nunc breuiter titulo de appella. Alex. in. d. l. properandum. C. de iudiciis & in additionibus ad Bart. in authen. ei qui. C. de temporibus appellatio. & ibidem Cynus num. 2. Philippus Decius in. c. ex ratione. col. 5. verſ. ſed dubitatio eſt. & ibidem Felinus. 2. colu. Albericus & alii in. d. l. fin. colu. 2. C. de temporibus appel-
7 la. Pro qua ſententia primò facit tex. in. c. in cauſis de officio delegati. vbi terminus datus in reſcripto delegatorio, infra quem cauſa debeat finiri, cùm conſenſu partium

tium

tium poteſt prorogari : Sed tempus appellationis proſequendæ, reperitur in iure prorogatum, de vno anno in biennium propter impedimentum, tex. in. c. cum ſit Romana de appellationibus: ergo multo magis fatalia ad proſequendam appellationem poterunt per partes prorogari argumento tex. in. l. cũ pater. §. quindecim. ff. de legatis. 2.
8 Secũdo facit tex. in. l. quòd ſi nolit. §. ſi quid ita. ff. de edelicio edicto. vbi cõſenſu partiũ poteſt prorogari tẽpus legale ſexaginta dierũ, quòd datur ad redhibendã rẽ morboſam. Tertio facit tex. in. l. quã diu. ff. de appella. vbi dici
9 tur, quòd nõ currit tẽpus appellãti, quãdo de cõſenſu ipſa
10 rũ partiũ proſecutio appellationis defertur. Quarto facit tex. in. l. fin. §. fin. C. de tẽporibus appella. vbi expreſſe dicitur quod per pactũ poteſt renũtiari appellationi, & paſsiſci vt nullũ fatale obſeruetur. Et reddit rationẽ tex. quia aſ-
11 peritas legum pactis partium temperari poteſt. Et ita tenendo hanc ſententiam, non obſtant argumenta ſupra pro prima opinione propoſita, non primum ex tex. in. d. l. nemo, quia reſpondeo quòd non loquitur de prorogatione, ſed de reparatione quæ fit finitis fatalibus. Textus enim ille diſponit neminẽ poſſe tranſacto tempore fataliũ impetrare reparationem temporis, cum iam appellatio re maneat deſerta. Loquimur enim nos in hac quæſtione de prorogatione quæ fit durante tempore. l. ſed etſi manente ff. de præcariis. Et ita ſecundum Bartol. & Caſtrenſem in. d. l. nemo. nec non ex lectura illius tex. expræſſe colligitur legẽ illam loqui de reparatione fataliũ. Non vtiq; reparari poſſunt trãſacto tempore, vt in d. l. nemo quòd diuerſum eſt in prorogatione, nã non trãſacto tẽpore bene poſſunt fatalia prorogari ex partiũ conſenſu, attamẽ iu
12 re regio Val. tranſacto tẽpore fataliũ bene poteſt pars in cauſis in ſupremo Regis conſilio deductis, reſtaurationẽ,

& re-

& reparationem fatalium impetrare. Nec enim pars in aliquo punitur, licet toto tempore fatalium tacuerit, tex. obtimus ex iure noſtro in foro item ſeñor el 2. de appell. lib. 7. Etenim iure communi diſpoſitum erat, quod dum appellationis cauſa in ſupremo conſilio erat introducta, etiam ſi per centum annos ſtitiſſet, nec inſtantia, nec fatalia tranſiebant, & ita fatalium reſtauratio non requirebatur, cum vllo tempore fatalia ibi currant authen. Sed lis, & tex. in l. fin. §. Si tamen. C. de temporibus appella. Docet latè Vantius de nullitatibus titulo de nullitatibus ſententiarum principum, num. 9. licet ſecus ſit diſpoſitum iure regio in foro item ſeñor el. 1. de appella. eodem tit.

13 Neque obſtat ſecundum argu. ex tex. in c. oblate de appella. quia ſi bene conſideretur loquitur habito reſpectu ad iudicium, videlicet, quod partes non poſsint reſtringere terminum appellationis, niſi de conſenſu iudicis. Cui conſonat tex. in c. cum ſit romana, & in c. perſonas de appellat. Sed non concedit iudici, quod poſsit illum prorogare ſine partium conſenſu, quare ille textus non prohibet partibus fatalia prorogare poſſe, & ita illum textus declarat ibi gloſſa in verſiculo prorogari: loquimur enim nos de fatalium prorogatione, de qua vtique textus ille non loquitur.

14 Neque obſtat tertium argu. quia reſpondeo, quod non eſt contra publicam vtilitatem prorogare fatalia cõſenſu partium; nam ipſis volentibus nemini fit iniuria. Etenim partes paſiſcicentes ne currant fatalia, non tantum publicæ vtilitatis læſio, quæ vtique non eſt, quâm litigantium cõmoditas cõſideratur, ne pereat appellationis cauſa, & inſtantia, vt declarat Panormit. colu. 16. vbi ſupra, & latius dicam in ſequenti ſolutione.

15 Neque obſtat vltimum argu. ex. l. properandum. C. de iu-

de iudiciis quia licet verum ſit, in prima inſtantia non admitti prorogationem. Cum inſtãtia prima cauſæ principalis, nõ ſit, nec tacite, nec expræſſè, nec alio modo prorogabilis, adeo quod etiam per compromiſſum non ſuſpẽdatur, vt docent Panor. in d. c. penul. colu. 6. de iudiciis. & ibi Felin. colu. 5. Marianus Socinus ibidem in 16. argumento. Idem Socinus conſ. 31. colu. 4. volu. 6. Ancarra. conſil. 284. Decius in c. ex ratione, colu. 16. de appell.
16 Cæterum inſtantia appellationis, eſt conſenſu partium prorogabilis. Et ratio eſt, vt dicit Panor. vbiſupra, quia maius per iudiciũ partium vertitur in cauſa appellationis, quam in cauſa principali. Cum perempta inſtantia cauſæ principalis pereant ſolum acta, & non perimitur ius partis: ſed per empta inſtantia appellationis perit tota cauſa, vt in clementina, ſi appellationem, de appella. Notat Bartol. in authen. Item ſi appellatione in fin. C. de temporibus appella. idem Bartol. in l. pendente. C. de temporibus in integrum reſtitu. Et ideo, quia agitur de maiori præiudicio iura tollerant, quod in ſecunda inſtantia poſsit per partes ſuſpendere, & prorogare fatalia: vt in dicta clementina, quamdiu, & in dicta authen. ſi tamẽ C. de temporibus appellationum. Quod ſecus eſt, in inſtantia prima: quia per empta ipſa, pereunt ſolum acta, & non perimitur ius partis, vt ſupradictum eſt: & ita non poteſt conſenſu partium prorogari d. l. properandum. C. de iudiciis.

SVMMARIVM.

1 *IVdicem à quo, elapſo primo fatali, non poſſe exequi ſententiam, defendunt plures Doctores.*
2 *Bieniũ conceditur a iure, ad proſequendam appellationem.*
3 *Exequi ſententiam, poteſt iudex à quo, tranſacto primo fatali*

tali ſi appellans non fuerit impeditus.

4 *Primum fatale conceditur à iure, ad proſequendam appellationem.*

5 *Appellanti datur annum ad proſequendam appellationem, & ex cauſa datur biennium.*

6 *Conſiliantur ſuperiores opiniones, vt prima procedat quando ſine partis citatione iudex vult exequi ſententiam, ſecunda vero quando pars non oſtendit iuſtum impedimentum.*

QVÆSTIO XXXX.

AN ELAPSO PRIMO ANNO APpellationis, ideſt primo fatali, poſsit ſtatim iudex à quo exequi ſententiam, ſi appellans non eſt in illo proſecutus appellationem.

1 PARTEM negatiuam (videlicèt iudicem à quo elapſo primo fatali non poſſe exequi ſententiam, ſicut contra appellationem decertam) defendunt Batol. in l. 1. in fin. C. nihil nouari appellatione pendente & in authen. ei cui. C. de temporibus appella. Iohannes Andræas, & Hoſtienſis in c. in præſentia de renuntiatione Baldus in. l. eos. 3. col. C. de appella. & in. c. ex ratione eodem titulo Angelus in. l. præſes & ibi Imola. ff. de re iudicata Panor. & Decius in. d. c. ex ratione qui dicũt cõmunem opinionem. Pro qua facit opinione tex. in dicta authen. ei cui. C. de tẽporibus appellationum, vbi innui videtur non poſſe exequi ſententiam à qua appellatũ fuit per

2 per lapſum vnius anni: niſi labantur duo anni. Secundo facit tex. in authen. ſi tamen. C. eodem titulo vbi datur bienium à iure ad proſequendam appellationem: ergo cũ ſine facto hominis à iure ſit conceſſum, non poterit iudex exequi ſententiam, niſi tranſacto bienio.

3 Sed his non obſtantibus contraria ſententia verior eſt, quam defendunt Innoſentius, Antonius, & Imola in d.c. ex ratione de apella. Pro qua facit primo tex. in l. fin. §. illud. C. de temporibus appella. vbi dicitur tranſacto primo anno eſſe exequendam ſententiam: niſi appellans docuerit impedimentum, quo minus appellationem in primo

4 anno proſequi non potuerit. Secundo facit, nam iura ſolumodo concedtũ vnũ annum ad proſequendam appellationem ſimpliciter; qui dicitur primum fatale, à fato, id eſt â morte, nam quemadmodum mors extinguit hominis vitam, ita primum fatale appellationem, ſi non docuerit appellans iuſtum impedimentum, eademque iura concedunt ſecundum fatale cum conditione, ſi pars fuerit impedita. vt probatur in l.2.C. de temporibus appella. authen.

5 ei cui. eodem titulo cum aliis, ergo &c. Tertio facit tex. in c. cum ſit Romana de apella. vbi apparet quod appellanti datur annum ad proſequendam appellationem, & ex cauſa datur bienium: ergo ſi non docuerit iuſtam impedimenti cauſam, non erit expectandum bienium, ſed exequi poterit ſententia tranſacto primo anno.

6 Exiſtimo has duas opiniones concordari poſſe, ſi dicamus primam opinionem procedere, quando elapſo primo anno iudex à quo, abſque partis citatione voluerit ſententiam exequi, in hoc caſu vera eſt prima opinio. Nam fortaſsis appellans in primo anno fuit impeditus, & ſi citatus fuiſſet oſtenderet quominus appellationem proſequi non potuerit, & ita hoc modo bene tenent ſententiam exequi

Digitized by Google

non poſſe tranſacto primo anno: ſed expectãdum eſſe bienium. Secunda vero opinio procedit, quando parte citata non oſtendit iuſtum impedimentum: quoniam tunc non eſt expectandum bienium, facta quidem non præſumuntur niſi probentur, vt in l. 2. ff. ſi quis cauſionibus. Et docet Bartol. in l. hoc iure ff. de verborum obligationibus. Debuit vtique appellans iuſtũ impedimentum oſtendere, cũ id non prçſumatur, niſi probetur, vt in d. l. 2. ff. ſi quis cautionibus. Et ita elapſo primo fatali (parte citata) ſi non oſtẽdatur impedimentum exequi poteſt iudex à quo ſuam ſententiam. In qua concordia inclinare videtur Bartol. in l. 1. in fine. ff. nihil nouari appellatione pendente Alex. in l. præſes colu. in fin. ff. de re iudicata Baldus in l. 2. in fine. C. de temporibus appella. Panormit. & decius in c. ex ratione colu. fin. & 24.

Omne quod in præſenti libro practicarum forentium quæſtionum, repertum ſcriptum fuerit, ego idem Syria ſubiicio correctioni ſanctæ matris Romanæ Eccleſiæ atq. cuiuſuis bene centientis iudicio.

Finem huic libro impoſſuit Petrus de Syria I. C. Valentinus. Anno Domini M. D. IC. III.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

INDEX RERVM NOTABILIVM, QVÆ IN HOC LIBRO CONTINENTVR.

A

ABreuiare,& reſtrigere appellationis tẽpus poteſt iudex. quæſ.33.n.6. p.144

Actio exprimi debet in libello.quæſt.1.nu.2. pag.2

Actionem ineptam cauſam non viciare, defendunt plures doctores. quæſt.1. nume.3. pag.2

Actionis nomẽ ſi inepte proponitur cauſam nõ viciat. quæſt.1.nu.12. pag.5

Aduocati an gaudeant priuilegio militibus conceſſo, vt non teneantur vltra quã facere poſſunt. quæſt. 19. nu.1. pag.67

Aduocati militare dicuntur. quæſt. 19.nu.5. pag.68

Ad prorogãdam iuriſdictionem requiritur iuriſdictio in habitu,& in actu, non ſolum in penitentialibus, ſed etiam in iudicialibus. qu. 24.nu.11. pag.105

Aduerſus minorem curatorẽ non habentẽ,ſententia proferenda non eſt. quæſt.26. num.9. pag.120

Appellatio quo iure eſt inuẽta.quæſt.29.nu.1. p.127

Appellationem iure diuino fuiſſe inuentam defendunt aliqui doctores. quæſt. 29. nu.2. pag.ibidem.

Appellatio eſt quedã defenſio.qu.29.nu.3. pag.128

Appellationem eſſe de iure naturali defendit communis.quæſt.31.nu.2.p.133.

Appellatio proſequitur per reſcripti impetrationem. quæſt.34.nu.3. pag.151

Appellatio generalis,& vaga in iure admittitur. quæſt. 36.nu.2. pag.155.

Appellanti conceditur annus in pedito bienium,ad proſequendam appellationẽ. quæſt.35.nu.1. pag.152.

Appellatio ab interlocutoria ſententia ſi non exprimatur in ea grauamen an ſit valida.qu.35.nu 1.p.155

Appellatio interponenda eſt in præſentia iudicis. q. 36. nu.15. pag.161

Appellationi renunciari po-

Digitized by Google

teſt per pactum.quæſt. 39. nu. 10. pag. 173
Argentari inſtrumenta ſua tenentur edere. quæſtio. 20. nu. 12. pag 73
Authoritate diuina ſecularis iuriſdictio conſiſtit. quæſt. 9. nu. 3. pag. 14

B

Beneficium indultum à iure non eſt alicui auferendum. q. 33. nu. 4. pag. 143
Bienium conceditur à iure ad proſequẽdam appellationem. q. 40. nu. 2. pag. 177
Bona meliora capi poſſunt pro ſatisfactione debiti. q. 13. nu. 4. pag. 44

C

Cauſæ feudalis cognitio, aliquando pertinent ad ordinarium iudicem. qu. 8. nu. 4. pag. 26
Cauſa, & grauamen exprimi debent in appellatione ab interlocutoria ſententia, vt in quæſtio. 36. nume. 6. pag. 156
Cedens bonis tenetur relinquere omnia bona, paucis exceptis. quæſt. 22. nu. 12. pag. 84.
Clericus fideiuſſor diues, ſi principalis non eſt ſoluendo, debitum tenetur ſoluere. quæſtio. 18. nume. 5. pag. 65
Clericus, non poteſt conueniri coram iudice laico etiam ex conſuetudine. qu. 5. nu. 3. pag. 18
Clericus reconuentus, de re ſpirituali, vel criminali, coram iudice ſeculari; non poteſt ab eo iudicari, cum non ſit in hoc iudex competens. Secus in cauſa ciuili. quæſtio. 7. nume. 7. pag. 24.
Clericus, renunciare non poteſt iudico in cepto, re non integra. quæſt. 7. nu. 8. pag. vbi ſupra.
Clericum feudatarium corã domino feudi non eſſe cõueniendum, defendunt aliqui doctores. quæſt. 8. nu. 2. pag. 26.
Clericus, non poteſt renunciare, priuilegio canonis ſi quis ſuadente diabolo. quæſt. 16. nu. 6. pag. 58
Clericus non poteſt renunciare priuilegio fori quęſt. 16. nu. 4. pag. 57.
Clericus fideiuſſor debitum cogitur ſoluere. quæſt. 18. nu. 2. pag. 64

Digitized by Google

Clericis conuenit priuilegiū, vt non teneantur, niſi in quantum facere poſſunt. quæſt. 18. nu. 3. pag. 64
Clerici an opponere poſſint exceptiones peremptorias poſt ſententiam diffinitiuam. quæſt. 18. nu. 7. p. 63
Clauſula appellatione remota non habet locum quando ſententia eſt iniqua. qu. 28. nu. 2. pag. 215
Contra procuratorē, qui propter eius contumaciam, cōdemnatur in expenſis, principalis, faciendam eſſe executionem defendunt plures doctores. quæſt. 11. nu. 1. pag. 39
Cōtrahens nomine officii, eo nomine cēſetur obligatus. quæſt. 10. nu. 2. pag. 35
Coram domino feudi qui eſt paratus præbere iuſtitiam, decidi debet quæſtio feudalis. quæſt. 8. nu. 8. p. 27
Confeſsio vel conuictio clerici coram laico iudice, nichil ei nocet. q. 7. n. 5. p. 23
Conſuetudo ſæpe ius diuinū interpretatur. quæſt. 5. nume. 1. pag. 17.
Conſuetudo iuri communi derogat. q. 5. nu. 3. p. 17
Conſuetudo contra legem diuinam infirma eſt. quæſt. 5. nu. 7. pag. 18
Cōſuetudo Angliæ qua clerici coram laico iudice conueniuntur reprobatur. qu. 5. nu. 11. p. 19

D

Debitor ſoluere non poteſt habenti directas actiones, ſi alius vtiles actiones habet. q. 12. nu. 6. p. 43
Delegatus iudex fit competens ex reconuentione. qu. 7. nu. 3. pag. 23
Debitores cedre bonis ſolēt, vt liberentur à carceribus. quæſt. 22. nu. 1. pag. 82
Defenſio pacto toli non poteſt: ſecus appellatio. quæſ. 29. nu. 6. pag. 128
Defenſio non ſemper eſt de iure naturali. quæſt. 31. nume. 5. pag. 135
Declaratio optima ad regulam indultum de regulis iuris in 6. q. 33. n. 13 p. 148
Declaratio ad c. 1. de alienatio. iudicii mutandi cauſa facti. q. 36. nu. 16. p. 163
Dilatoria exceptio opponitur ante litis conteſtationem. quæſt. 23. nu. 6. p. 87
Dilatoriam exceptionem opponens in termino à iudice præfixo, an poſsit trāſacto termino aliam dilatoriam contrariam prime opponere. qu. 23. nu. 14. pag. 91

Dilatoria exceptio, non admittitur elapſo iudicis termino non ſolum in iſtantia verum etiam in appellationis cauſa. quæſt. 23. nu. 23. pag. 98

Delegatus non poteſt exequi eius ſententiam. quæſt. 25. nu. 5. pag. 115

Dies appellationis an computetur in termino anni. qu. 55. nu. 2. pag. 153

Dolum cōmittit nobilis qui occultat bona ne in eis fiat executio. quæſt. 16. nu. 28. pag. 62

Dominus conuenitur ob rem non defenſam à procuratore. quæſt. 11. nu. 5. pag. 40

Dominus feudi competens iudex eſt, in quæſtionibus feudalibus ortis inter clericos. quæſtio. 8. nume. 7. pag. 28

E

ECcleſiam habere vtraque iuriſdictionem, & vtrunque gladium defendunt doctores. quæſt. 9. num. 4. pag. 32

Edenda ſunt communia inſtrumenta actori. quæſt. 20 nu. 16. pag. 77

Editio inſtrumētorum quomodo fieri debeat. quæſt. 20. nu. 17. pag. vbi ſupra

Edi an debeat totum inſtrumentum reo vel pars illius per actorem. quæſt. 20. nu. 18. pag. 79

Aequalitas licet ſeruari debeat in iudicio, tamen iura fauorabiliora ſunt reis quā actoribus. quæſt. 20. nu. 13. pag. 73

Error poſitus in ſcriptura poteſt à iudice corregi. quæſt. 26. nu. 3. pag. 118

Executio trium ſententiarū conformium nō poteſt impedıri per nullitatem. qu. 28. nu. 4. pag. 125.

Exceptiones opponuntur, & admittūtur vſque ad cauſæ concluſionem. quæſt. 23 nu. 1. pag. 86

Exceptio excomunicationis dilatoria eſt. quæſt. 23 nu. 3. pag. 87

Exceptiones, aut ſunt incidētes, aut emergentes. quæſt. 5. nu. 8. pag. 18

Exceptio tu non poteſt eſſe teſtis annomala eſt. quæſt. 23. nu. 15. pag. 91

Executio facta nō ſeruato debito ordine eſt nulla. q. 13. nu. 5. pag. 87.

Executio quando facta eſt nō ſeruato debito ordine, ab

Digitized by Google

ea appellari poteſt. quæſt. 13.nu.6. pag.47
Efficaciter obligatur procurator. quæſt. 10. num.8. pag.36
Excomunicatum in cauſis grauibus perſonaliter in iudicio còmparere, poſſe, eſt multorum doctorum opinio.quæſt.4.nu.1. pag. 14
Excomunicatus reiici debet à iudicio, propter periculũ participationis, cum eo.q. 4. nu. 6. pag. 15
Excomunicatus anuntiatione noui operis repellitur. quæſt.4.nu.7. pag.15
Exequi ſecentiam poteſt iudex à quo tranſacto primo fatali ſi appellans nòn fuerit impeditus.quæſt.40. nu. 3. pag.177

F

Factum pure debet proponi in cauſis forenſibus.qu. 1.nu.5. pag.2
Factum ſi inepte proponitur cum iure agendi cauſam viciat.quæſt. 1.nu.13. pag. 5
Fauori,& iuri ſuo,quilibet poteſt renunciare. quæſt. 16. nu.12. pag.58.
Fatalia conſenſu partium prorogari non poſſe defendũt plures doctores.quæſt. 39. nu. 1. pag. 171
Feudalis quæſtio inter graues perſonas orta, interdum à Romano Pontifice deciditur.quæſtio.9.num. 5. pag 32
Feudum vnde dicitur, & quid ſit,quæſtio. 8.num. 1. pag.25
Formula actionum antiquitus rigurosè obſeruabatur. quæſt. 1.nu.9. pag.3
Forma à lege præſcripta in quocunque actu eſt illa ſine qua actus non valet.qu. 13.nu.2. pag.46
Furtum cõmitẽs nobilis perdit nobilitatem.quæſt.16. nu.25. pag.61
Filius hæres qui ocultat aliquid hæreditatis, perdit beneficium abſtinendi. q. 16.nu. 27. pag. ibidem.

G

Gladium vtrunque habere Eccleſiam defendunt plures doctores. quæſt.9. nu.4. pag.32

H

Habentes libros rationũ an teneantur eos edere. quæſt. 21. nu. 1. & 4. p. 81

I

Interpretatio ad tex. in c. cum dilecti de emptione, & venditione. q. 1. n. 14. p. 5.

Interpretatio ad c. examinata. de iudicis. q. 1. n. 15. p. 5.

Interpretatio multorum iurium. q. 3. nu. 5. pag. 12

Interpretatio ad c. quicunque. 11. q. 1. quæſt. 9. nu. 10. pag. 33

Interpretatio ad L. in principio. ff. ad trebel. quæſt. 10. nu. 8. pag. 36

Interpretatio ad leg. à Diuo Pio. §. Si pignora ff. de re iudicata. q. 15. nu. 7. p. 54

Interpretatio ad c. ſi propter de reſcriptis in. quæſt. 18. nu. 6. pag. 63

Interpretatio ad c. contigit de fide inſtrumentorum. quæſt. 20. nu. 9. p. 71

Interpretatio ad tex. in foro. Primeramẽt, ibi declarãs. titulo de executione rei iudicatæ lib. 7. fororum regni. quæſt. 22. nu. 11. p. 84

Interpretatio multorũ iuriũ, in quib' prorogatio admittitur. quæſt. 24. nu. 4. p. 101

Interpretatio ad c. p. & g. de officio delegati. quæſt. 24. nu. 7. pag. 102

Intellectus ad c. 1. de reſtitutione ſpoliatorum. quæſt. 2. nu. 8. pag. 9

Intellectus ad c. imperialem. §. fin. de prohibita feudorum alienatione. quæſt. 5. nu. 13. pag. 20.

Intellectus ad c. magnum 11. q. 1. & ad l. obtinet §. Ductus ff. de aqua cotidiana arcenda. quæſt. 5. nu. 14. pag. 20.

Intellectus ad c. fin. de iudiciis. q. 7. nu. 9. p. 24

Intellectus ad c. atſi clerici. de iudiciis. quæſt. 7. num. 10. pag. ibidem.

Intellectus ad c. imperialem §. feudorum de prohibita feudorum alienatione. qu. 8. nu. 10. pag. 28

Intellectus ad c. ex parte de foro compe. quæſt. 8. num. 11. pag. ibidem

Intellectus ad L. fin. iuncta. L. cum quid C. vbi cauſæ fiſcalis. q. 8. nu. 12. pag. 29

Intellectus ad L. fin. ff. de inſtitoria actione. quæſt. 10. nu. 11. pag. 37.

Intellectus ad L. 3. C. de nouationibus. quæſt. 12. nume. 5. pag. 42.

Intellectus ad l. fin. ff. de tranſactio. q. 12. nu. 7. pag. 43

Intellectus ad l. magis puto §. ſi

Digitized by Google

§. ſi pupillus verſ. quære-re ff. de rebus corũ. quæſt. 13. nu. 9. pag. 48.
Intellectus plures ad l. filius familias §. veterani. ff. de procuratoribus. quæſt. 23. nu. 19. pag. 94
Intellectus ad l. fin. C. de iudiciis. q. 25. nu. 8. p. 116.
Intellectus ad tex. in foro Per tal. titulo de executione ſententiarum. quæſt. 28. nu. 9. pag. 126
Intellectus ad l. eleganter. §. ſi poſt rem iudicatam ff. de tranſactionibus. quæſt. 30. nu. 4. pag. 131
Intellectus ad l. & poſt rem iudicatam, & ad l. litigatoribus C. de appella. quæſt. 30. nu. 5. ibidem.
Intellect' ad l. Chirographis §. ab eo. ff. de adminiſtratione tutorum. quæſt. 32. nu. 8. pag. 140
Intellectus ad l. 2. ff. de re iudicata. q. 33. nu. 9. p. 141
Intellectus ad l. ſi ſe non obtulit. §. ſi quis condemnatum ff. de re iudicata. qu. 32. nu. 10. pag. ibidem
Intellectus ad c. cum cauſa. de ſententia, & re iudicata. quæſt. 34. nu. 5. p. 151
Intellectus ad c. ex parte, & ad c. dilectus de reſcriptis. q. 34. nu. 6. p. vbi ſupra
Intellectus ad c. 1. de appellatio. in 6. quæſt 37. nu. 4. pag. 168.
Intellectus ad l. nemo C. de temporibus appellatio. q. 39. nu. 11. pag. 174
Ineptam actionis expræſsionem cauſam viciare defendunt plures doctores. qu. 1. nu. 7. pag. 3
Immemorabilis conſuetudo habet vim tituli. quæſt. 5 nu. 5. pag. 18.
In reconuentione iudex in cõpetens fit competens. q. 7. nu. 2. pag. 23.
In cauſis feudalibus certi iudices aſsignantur. quæſt. 8. nu. 3. pag. 26.
Imputari debet domino damnum pigri, & minus diligẽtis procuratoris. quæſt. 11. nu. 4. pag. 40
In executione, interdum eſt incipiendũ, à nominibus debitorum. quæſt. 13. nume. 3. pag. 46
Inhibitio, vt ſit canonica plura requirit. quæſt. 36. nume. 9. pag. 163
In executione facienda bona capi debẽt minus noſciua. quæſt. 13. nu. 11. pa. 49.
In executione ſententię an citatio requiratur. quæſt. 14. nu. 1. pag. 51
Inſtrumenta ſua edere debet ar-

Digitized by Google

argētarius.q.20.n.3. p.70
Intrā tempus conceſſum ad appellandū an res dicatur iudicata q. 30.nu.1.p.130
Impedito per bienium ad appellandum, an detur triennium.quæſt.38.n.1. p.169
Inſtatnia prima, non prorogatur.qu.39.nu.4. p.172
In iudicio ſummario non admittuntur exceptiones altiorem indaginem requirētes.quæſt.27.nu. 2. p.123
In priuilegiis non eſt licita extentio.q.19.nu.2. pag.67
Iuriſdictio conceſſa ex ratione ſpeciali quæ cōuenit laicis;& clericis cōpræhendit clericos.q 8.nu. 9.pag. 27
Iuriſdictionem ſecularem ſeparatam eſſe ab eccleſiaſtica,& ob hoc ſecularem iuriſdictionem excerſeri non poſſe à iudicibus eccleſiaſticis defendit communis opinio.q.9.nu.1. pag.27
Iuriſdictio ſecularis principibus ſecularibus competit, in habitu,& in actu:Sed Romanis Pontificibus conceſſa eſt, ex diuina inſtitutione, in habitu, & potentia. quæſt. 9 nu.9. pag.32
Ius cedendi bonis poteſt renunciari ſecundum plures. quæſt.16.nu.14. pag.58
Iudex in quacunq. parte iudicii veritatem inquirere poteſt.quæſt.20.nu.1. p.69
Iudex poteſt aſsignare terminum, ad opponendas exceptiones peremptorias. qu. 23.nu.12. pag.90
Iudex extra territoriū nō habet iuriſdictionem, neque in habitu, neq.in actu.qu. 24.nu.12. pag. 105
Iuriſdictio delegati finitur poſt pronunciationem.qu. 25.nu.4. pag.115
Iudex ſententiam ſuam reuocare non poteſt.quæſt. 26. nu. 6. pag. 118
Iure ciuile per appella.ſententiā extingui,iure canonico ſuſpēdi,defendūt plures doctores. q.32. nu. 3. p.137
Iudex ſi nō recipit appellationē debet cauſā,& opinionē ſuam inſcriptis ædere appellanti, vt principi oſtendatur.q.32.nu.10. p.141
Iudex à quo an poſsit reſtringere,& abreuiare terminū, à iure conſeſſum, ad proſequendam appellationem. quæſt.32.nu.1. pag.143
Iudex non poteſt aſsignare terminū ad cauſam finiendam.quæſt. 33.nu.5. p. 144
Iudex qui detulit appellationi nō videtur à ſe abdicare iuriſdictionē,iuxta reſtrinctionē termini appellationis.

nis.quæſt. 33.nu.8. p.145
Iudex à quo nõ poteſt terminũ aſsignare parti, ad cauſã finiẽdã.q.33.n.5. p.144
Iure antico canonico, nõ eſſe neceſſe in appella. ab interlocutoria grauamen exprimere, dicunt plures doctores. q. 36.nu.8. pag.157
Iure nouo canonico ciuili, & municipali non admittitur appell. ab interlocutoria, niſi interlocutoria habeat vim diffinitiue. quæſt. 36. nu. 22. pag.166
Iudex qui nõ detulit appellationi nõ poteſt reſtringere terminum appellationis. qu. 37.nu.2. pag.168
Iudicem à quo, elapſo primo fatali, non poſſe exequi ſententiam, defendunt plures doctores.q.40.n.1. p.176

L

Laicus incapax eſt iuriſdictionis eccleſiaſticæ. qu. 8.nu. 6. pag. 27
Legatus à Latere non poteſt concedere reſcriptum, cũ clauſula appellatione remota.qu.31.nu.7.pag.136
Legis diſpoſitio effectum ſortiri debet.q. 13.n. 8. p.47
Lex ciuilis inutilis eſt in periudicium eccleſiaſticæ.qu. 5.nu.2. pag.17
Libertati renũciat homo qui patitur ſe verundari obpræcii participationem. quæſt.16 nu.11. pag.58
Litis cõteſtatio eſt terminus ad opponendas dilatorias exceptiones. qui limittatur quando aliud expeditioni cauſæ congruit. qu. 23.nu.21. pag.96

M

Mandatum generale nunquam comprahẽdit delictum.q.11.nu. 2. p.39
Maritus amittit priuilegium dotis ſi dolum fecit. quæſt. 16.nu. 24. pag.61
Miles qui ſub armata militia eſt, an poſsit renunciare priuilegio ſibi conceſſo, vt non teneatur, niſi in quantum facere poteſt. quæſti. 17.nu. 1. pag.62
Miles ſoluens debitum ex pecuniis ſibi neceſſariis, poſtea ſolutum creditori, repetere non poteſt. quæſt. 17.nu.3. pag.63
Mixte exceptiones opponi poſſunt, elapſo termino dilatoriarum, in vim peremtoriarum.q.23.nu.13.p.90
Miſsio in poſſeſsione ex primo decreto fit ob contumaciam procuratoris.qu. 11.nu.6. pag.40

Mi-

Digitized by Google

Milites hæredes quanuis non conficiant inuentarium in ſolidum non tenentur. qu. 18. nu. 8. pag. 65

Minor vel eccleſia ſi læduntur in tempore, ſolum reſtituuntur ad tempus læſionis. q. 38. nu. 6. pag. 170

N

Nobiles renunciare poſſunt priuilegio nobilitatis. q. 16. nu. 10. p. 58

Nobilis priuilegium habet, vt non poſsit pro debito ciuili in carcerem detineri. quæſt. 16. nu. 1. pag. 57.

Nobilis occultans bona in quibus fieri debet executio, poteſt incarcerari. qu. 16. nu. 23. pag. 61

Nobilis, quare renunciare poteſt priuilegio ne in carcerem mittatur: & tamen iuri cedendi bonis renunciare non poteſt. queſt. 22. nu. 10. pag. 84

Notantur varia cõſideratione digna ad l. 1. ff. de iudiciis, & ad l. ſi conuenerit ff. de iuriſdictione omniũ iudicũ. q. 24. n. 20. p. 110

Nullitas ſi ſit in ſententia, adduc iudex non eſt ſuo officio functus. quæſt. 26. nume. 11. pag. 120

Nullitas proueniens ex defectu iuriſdictionis, iure regio non impedit executionem, trium ſententiarum conformiũ. quæſt. 28. nume. 10. pag. 126.

Nullitatem impedire executionem trium ſententiarũ conformiũ defendunt plures. q. 28. nu. 1. pag. 125

O

Ordo ſeruatur in executione. q. 13. nu. 7. p. 47

Ordo ineptè ſeruatus in electione, videtur quod non vicietur. q. 1. n. 6. p. 3.

Optima animaduerſio conſideranda in executione ſententiæ. q. 14. nu. 3. p. 51.

P

Poena plus petentium, per litis conteſtationem committitur. q. 3. nu. 2. p. 11

Per ſententiã iudicis an tranſferatur dominiũ. quæſt. 6. nu. 1. pag. 21

Plus petere ex quatuor conſtat. q. 3. nu. 1. pag. 11

Plus petentes iure regio condemnantur in duplum. qu. 3. nu. 6. pag. 12

Plus iuris habet procurator in rem ſuam, quam ceſsionarius. q. 12. n. 4. p. 42

Pe-

Digitized by Google

Pedani iudices qui dicebantur olim. quæſt. 25. num. 6. pag. 115

Poſſeſsionem impedire videtur, præſens proprietatis probatio. quæſt. 2. nu. 3. pag. 8.

Pignus ad iudicatum pro debito, creditori, illi per iudicat; ſi non ſufficiat ad ſolutionem integram. quæſt. 15. nu. 2. pag. 53

Pignora quæ capi ſolent pro exequenda ſententia, debent eſſe tantæ ſtimationis, vt debito ſuficiant. qu. 15. nu. 3. pag. ibidem.

Prorogatio iuriſdictionis de perſona ad perſonam admittitur. quæſt. 24. num. 6. pag. 102.

Prorogari poteſt tempus. 60. dierum redibēdi rem morboſam quæſtio. 39. num. 8. pag. 173

Proteſtatio ſpecialis operatur, vt tranſacto termino iuris exceptio admittatur. quæſt. 23. nu. 20. pag. 95

Procurator contrahens mandato domini, efficaciter obligatur. quæſt. 10. nu. 5. pag. 36

Procuratori acquiritur directa actio, ex contractu ab ipſo celebrato. quæſt. 10. nu. 7. pag. vbi ſupra.

Procurator volens obligare propiā perſonam; vel perſonam domini, eius voluntas quocunque modo ſortitur effectum. quæſt. 10. nu. 9. pag. 37

Procurator contrahens mandato domini efficaciter obligari ſolet. quæſt. 10. nu. 4. pag. 34.

Procurator quamuis ſit contumax, & ob illius cōtumaciam condemnetur in expenſis: executionem non aduerſus illum, ſed contra dominum faciendam eſſe defendūt doctores. quæſt. 11. nu. 3. pag. 39

Procurator contumax in reſpondendo poſsitionibus, facit dominum haberi pro confeſſo. q. 11. n. 7. p. 40

Procurator qui ob illius cōtumaciā fertur ſententia contra dominum in expenſis: ſi doli particeps eſt, retractatur ſententia. quæſtio. 11. nu. 8. pag. vbi ſupra.

Priuilegium militibus competens in peculio caſtrenſi competit aduocatis in quaſi caſtrenſi. quæſt. 19. nu. 6. pag. 68.

Principem non poſſe concedere reſcriptum cum clauſula appellatione remota, defendunt plures docto-

res

res. quæſt. 31. nu. 1. p. 133
Probatio quæ in continenti fit, inducit notorium. qu. 28. nu. 3. pag. 125

Q

QVando conceditur iuriſdicto, conceditur comulatiue. quæſtio. 8. num. 5. pag. 26.
Quæ meri imperii ſunt, non delegantur. quæſt. 25. nu. 2 pag. 114.
Qui proteſtatur, poteſt elapſo termino opponendi exceptiones, poſtea eas opponere. quæſti. 23. num. 5. pag. 87.
Qui habet iura ceſſa ab alio, dicitur procurator in rem ſuam. quæſtio. 12. nume. 1. pag. 41
Qui procuratorem non obligat eius nomine priuato, non ſequirur illius fidem. quæſtio. 10. num. 3. pag. 35.

R

RAtio proponitur, quare poſsit iudex addilatorias exceptiones certum terminum ſtatuere. quæſt. 23. nu. 10. pag. 89.
Ratio proponitur cur iudex poteſt reſtringere tempus appellationis. quæſtio. 33. nu. 7. pag. 144
Ratio proponitur cur in appellatione ab interlocutoria exprimi debeat grauamen. quæſtio. 36. nume. 7. pag. 156.
Ratio cur inſtantia appellationis partium concenſu prorogatur. quæſt. 39. n. 16 pag. 175
Regulam ſpoliatum ante omnia reſtitui, dicunt multi limitari ſi incontinenti fiat proprietatis probatio. qu. 2. nu. 6. pag. 8
Reconueniri an poſsit clericus coram laico iudice. q. 7. nu. 4. pag. 23.
Remedium legis 2. C. de recindenda vendi. non habere locum indatione pignoris inſolutum, defendunt plures doctores. qu. 15. nu. 5. pag. 54
Reus actori, non compellitur inſtrumēta ſua edere: quia actor debet venire ad iudicium paratus. quæſtio. 20. nu. 7. pag. 70
Renunciari non poteſt ius cedendi bonis: ſed contrariū defenditur ab aliis. quæſt. 22. nu. 2. & 4. pag. 83
Renunciatio iuris cedēdi bonis videtur quod bonis moribus nec iuri publico ſit contraria. quæſt. 22. nu. 5. pag. vbiſupra.

Re-

Repræhenduntur Acurtius,& Ripa.queſtio.24.num.17. pag.103.
Reſtitutio in integrum, impedit executionem ſentẽtiæ. quæſt.27.nu.3. pag.122
Reſtitutio in integrum, eſt quædam ſpecies appellationis.quæſtio.27.num.4. pag. ibidem.
Reſtitutio in integrum non impedit executionem triũ ſententiarum conformiũ. quæſt.27.nu.7. pag.123
Res iudicata non dicitur intra tempus datum ad appellandum quæſt.30.nu.2 pag.131
Res iudicata dicitur quando finis controuertiæ imponitur.q.30.n.3.pag.ibidem.
Reſtringitur aliquando terminus iuris ad compenſandam malitiam alicuius. q. 33.nu.11. pag.146
Reſtaurari poſſunt fatalia iure regio quæſt.39.nu.12. pag.173.

S

Sententia per appellationẽ extinguitur,non ſolum attento præſenti ſtatu: ſed etiam inſpecto futuro euentu.qu.32.nu.5. pag.32.
Sententia ex falſis inſtrumentis lata, poteſt ab eodem iudice reuocari.quæſt. 26. nu.5. pag.118.
Sententiam contra minorem latam,poteſt iudex mutare.qu.26.nu.2. pag. 118
Sententiam interlocutoriam poteſt qui eam tulit mutare.qu.26.nu.1. pag.118
Sententiam poſſe exequi ſine partis citatione defendit communis opinio. qu. 14.nu.2. pag.51
Senator renunciare non poteſt legi Iuliæ Papiæ.queſt. 16.nu.7. pag.58
Si poſt ſententiam iudicis ſequatur traditio trãſfertur plenũ dominium rei tradite, & iudicate: ſecus erit ſi non ſequatur traditio. qu. 6.nu.3. pag.22
Sola adiudicatio prætoris dominium transfert, in iudicibus duplicibus familie erciſcundæ.quæſt. 6. nu.4. pag. ibidem.
Spoliatus ante omnia reſtitui debet. quæſt.2.num.1. pag.7.
Spoliatus reſtituitur quanuis aduerſarius probet in continenti proprietatem ad ſe pertinere.q.2.nu.4 pag.8
Spoliatus non tenetur ante ſpolii reſtitutionem reſpõdere ſpoliatori.quæſtio.2. nu.5. pag. ibidem.

Ta-

Digitized by Google

T

TAciti, & expreſsi idem eſt iudicium. quæſt. 22. nu. 6. pag. 83

Tantū præſtat reſtitutio quātum abſtulit læſio. quæſt. 38. nu. 3. pag. 170

Teſtamentum militis, non viciatur ex inepta ſolemnitatis expreſsione. quæſt. 1. nu. 4. pag. 2

Terminus iuris ſuppletur aliquando à iure, ſi à iudice reſtringatur. quæſt. 33. nu. 3. pag. 87.

Terminus datus à lege ex iuſta cauſa minui poteſt. qu. 33. nu. 14. pag. 149

Tempus anni non incipit currere à die appellationis. q. 35. nu. 6. pag. 153

Tranſactio fieri non poteſt poſt rem iudicatam. quæſt. 15. nu. 4. pag. 53

Trāſacto bienio manet firma ſententia. quæſt. 38. nu. 5. pag. 53.

Tutores, & curatores habere ſolent libros rationum ad inſtruendam propriam memoriam. quæſt. 21. num. 3. pag. 81

V

VEra ratio, quare ius ciuile non admittit appellationem à ſententia ab interlocutoria, & ius canonicum ſic. quæſt. 36. nu. 21. p. 165

Verus intellectus ad l. chirographis in §. ab eo ff. de adminiſtratione tutorum. q. 32. nu. 9. pag. 141

Vera interpretatio ad c. p. & g. de officio delegati. qu. 24. nu. 8. pag. 102

Vnicuique ſeruanda eſt propria iuriſdictio. quæſt. 9. nu. 2. pag. 31

Vſurarius tenetur inſtrumentum edere. quæſt. 21. nu. 2. pag. 80.

FINIS.

Valentiæ, apud Ioannem Chryſoſtomum Garriz. Anno à natiuitate Domini 1603.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google